

Allan Kardec

El la franca lingvo tradukis:
AFFONSO SOARES

LA GENEZO

LA GENEZO

**La Mirakloj kaj la Antaŭdiroj
laŭ Spiritismo**

LA GENEZO

La Mirakloj kaj la Antaŭdiroj laŭ Spiritismo

de

ALLAN KARDEC

(Aŭtoro de "La Libro de la Spiritoj")

La Spiritisma Doktrino rezultis el la kolektiva,
interakorda instruado de la Spiritoj.

La Scienco estas vokita starigi la Genezon
laŭ la leŝoj de la Naturo.

Dio pruvas sian grandecon kaj sian povon
per la neŝanŝebleco de siaj leŝoj,
ne per ties nuligo.

Por Dio, pasinteco kaj estonteco estas nuno.

FEDERAÇÃO ESPÍRITA BRASILEIRA

(Brazila Spiritisma Federacio)

DEPARTAMENTO EDITORIAL E GRÁFICO

(Eldonfako kaj Presejo)

Rua Souza Valente, 17

BR-20941-040 Rio de Janeiro (RJ) – Brazilo

ISBN 85-7328-302-5

B.N.

1ª Eldono - 1000 ekzempleroj

Titolo de la franca originalo:

La Genèse, les Miracles et les Prédications selon le Spiritisme

(Parizo, la 6an de Januaro 1868)

41-AA; 000.1-O; 3/2003

El la franca lingvo tradukis: AFFONSO SOARES

Kovrilo de CECCONI

Copyright 2002 by

FEDERAÇÃO ESPÍRITA BRASILEIRA

(Brazila Spiritisma Federacio)

Av. L-2 Norte - Q. 603 - Conjunto F

70830-030 - Brasília-DF - Brazilo

Ĉiuj rajtoj de reproduktado, kopiado, komunikado al la publiko kaj komerca ekspluatado de ĉi tiu verko estas ekskluzive rezervitaj al la FEDERAÇÃO ESPÍRITA BRASILEIRA (Brazila Spiritisma Federacio). Ankaŭ estas malpermesata ĉia parta reproduktado per ia ajn formo, rimedo aŭ procedo elektrona, diŝita, per fotokopiado, mikrofilmado, Internet, KD_rom (kompakta disko), sen antaŭa kaj formala rajtigo de la Eldonejo, kiel preskribas la leŭo 9.619/98, promulgita en Brazilo, kiu reguligas la rajton de aŭtoreco kaj ties koneksajn rajtojn.

Kompostado, fotolitografio kaj ofsetpresado de

Presejo de la Eldona Fako de FEB

Rua Souza Valente, 17

20491-040 - Rio de Janeiro, RJ - Brazilo

CPNJ n-ro 33.644.857/0002-84 - I.E. n-ro 81.600.503

Retadreso: febnet@febnet.org.br

Tabelo de Enhavo

<i>Parolo de la Tradukinto</i>	11
<i>Enkonduko</i>	15

La Genezo

<i>ĈAPITRO I – Karakteroj de la spiritisma revelacio</i>	19
<i>ĈAPITRO II – Dio</i>	61
Ekzisto de Dio	61
Pri la dia naturo	64
La Providenco	69
La vido de Dio	73
<i>ĈAPITRO III – Bono kaj malbono</i>	77
Origino de bono kaj malbono	77
Instinkto kaj intelekto	83
Reciproka sindetruado de la vivantaj estaøoj	89
<i>ĈAPITRO IV – Rolo de la scienco en la genezo</i>	93
<i>ĈAPITRO V – Antikvaj kaj modernaj sistemoj de la mondo</i>	103
<i>ĈAPITRO VI – Ĝenerala uranografio</i>	113
Spaco kaj tempo	113
La materio	117
La leøoj kaj la fortoj	120
La primara kreado	123
La universa kreado	126
La sunoj kaj la planedoj	129
La satelitoj	131

La kometoj	134
La Lakta Vojo	136
La fiksjaj steloj	138
La dezertoj de la spaco	142
Eterna sinsekvo de l' mondoj	145
La universa vivo	148
Diverseco de l' mondoj	149
ÆAPITRO VII – <i>Geologia skizo de la Tero</i>	152
Geologiaj epokoj	152
Primitiva stato de la terglobo	159
Primara epoko	162
Transira epoko	163
Sekundara epoko	167
Terciara epoko	170
Diluvia epoko	175
Postdiluvia aý nuntempa epoko. Apero de la homo	177
ÆAPITRO VIII – <i>Teorioj pri la Tero</i>	180
Teorio de la ekiaeto	180
Teorio de la kondensiø	183
Teorio de la inkrustiø	184
Animo de la Tero	187
ÆAPITRO IX – <i>Transformiøoj de la globo</i>	189
Øeneralaj aý partaj transformiøoj	189
Aøo de la montoj	190
Biblia diluvo	192
Periodaj revoluoj	193
Estontaj kataklismoj	197
Pligrandiøo aý malpligrandiøo de la volumeno de la Tero	199
ÆAPITRO X – <i>Organa genezo</i>	203
Primara formado de la vivantaj estaioj	203
Vivoprincipo	211
Spontana generado	213

Skalo de la organaj estaĵoj	215
La korpa homo	217
ÆAPITRO XI – <i>Spirita genezo</i>	220
Spirita principo	220
Kunio de la spirita principo kun la materio	224
Hipotezo pri la origino de la homa korpo	227
Enkarnio de la Spirito	228
Reenkarnioj	237
Emigradoj kaj enmigradoj de la Spiritoj	240
Adama raso	242
Doktrino pri la falintaj anĝeloj kaj pri la perdita paradizo	245
ÆAPITRO XII – <i>Mosea genezo</i>	251
La ses tagoj	251
La perdita paradizo	261

La mirakloj laŭ Spiritismo

ÆAPITRO XIII – <i>Karakteroj de la mirakloj</i>	275
La mirakloj en la teologia senco	275
Spiritismo ne faras miraklojn	277
Æu Dio faras miraklojn?	284
Tio supernatura kaj la religioj	286
ÆAPITRO XIV – <i>La fluidoj</i>	289
I. NATURO KAJ PROPRECOJ DE LA FLUIDOJ	
Fluidecaj elementoj	289
Formado kaj proprecoj de la perispirito	293
Agado de la Spirito sur la fluidojn; fluidecaj kreaĵoj; fotografio de la penso	297
Kvalitoj de la fluidoj	300
II. KLARIGO DE KELKAJ FENOMENOJ RIGARDATAJ KIEL SUPERNATURAJ	
Spirita aŭ psika vidado; duobla vidado; somniaĵoj; sonoj	305

Katalepsio. – Reviviøoj	310
Resanigoj	312
Aperaioj. – Transfigurioj	314
Fizikaj manifestioj. – Mediumeco	318
Obsedoj kaj posedoj	322
ÆAPITRO XV – <i>La mirakloj de la Evangelio</i>	327
Supereco de la naturo de Jesuo	327
Sonøoj	329
Stelo de l' magoj	330
Duobla vidado	330
– Eniro de Jesuo en Jerusalemon	330
– Kiso de Judas	331
– Mirakla fiþkaptado	331
– Alvokiø de Petro, Andreo, Jakobo, Johano kaj Mateo	331
Resanigoj	333
– Sangelfluo	333
– La blindulo el Betsaida	334
– Paralizulo	335
– La dek lepruloj	336
– Velkinta mano	337
– La kurbiointa virino	337
– La paralizulo de la lageto	338
– Denaska blindulo	340
– Multenombraj resanigoj faritaj de Jesuo	343
– Poseditoj	345
Reviviøoj	348
– La filino de Jairo	348
– La filo de la vidvino el Nain	349
Jesuo iras sur la akvo	351
Transfigurio	352
Kvietigita ventego	353
Edziø en Kana	354
Multobligo de panoj	355

- La fermentaio de la Fariseoj	356
- La æiela pano	356
Tento de Jesuo	358
Miregindaioj okaze de la morto de Jesuo	360
Postmortaj aperoj de Jesuo	362
Malapero de la korpo de Jesuo	367

La antaýdiroj laý Spiritismo

ÆAPITRO XVI – <i>Teorio de la antaýscio</i>	371
ÆAPITRO XVII – <i>Antaýdiroj de la Evangelio</i>	383
Neniu estas profeto en sia lando	383
Morto kaj pasiono de Jesuo	386
Persekutado al la apostoloj	387
Senpentaj urboj	388
Ruinao de la Templo kaj de Jerusalem	388
Malbeno kontray la fariseoj	390
Miaj vortoj ne forpasos	381
La bazangula þtono	392
Parabolo de la murdintaj vinberistoj	393
Unu grego, unu paptisto	395
Veno de Elija	397
Anonco de la Konsolanto	398
Dua veno de la Kristo	401
Antaýsignoj	404
Viaj filoj kaj filinoj profetos	408
Lasta juoo	409
ÆAPITRO XVIII – <i>La tempoj estas venintaj</i>	413
Signoj de l' tempoj	413
La nova generacio	430
APENDICO: Spiritismo aý Spiritisma Doktrino	437

Parolo de la tradukinto

“La Genezo, la Mirakloj kaj la Antaŭdiroj laŭ Spiritismo” konstituas la lastan, laŭ kronologia ordo, el la kvin fundamentaj libroj de la spiritisma revelacio, verkitaj de ties sistemiginto Allan Kardec, pseŭdonimo de la franca pedagogo Hippolyte Léon Denizard Rivail (1804-1869). Ŝi aperis en 1868, kiam jam respektinda movado kreskadis sub lia orientado kaj la influo de la aliaj, jam tre populariĝintaj, kvar fundamentaj verkoj, nome “La Libro de la Spiritoj” (1857), “La Libro de la Mediumoj” (1861), “La Evangelio laŭ Spiritismo” (1864), “La Ĉielo kaj la Infero” (1865).

Antaŭ ol sin fordoni al sia grava misio kiel kompilinto kaj sistemiginto de la revelacioj, kiuj fontis el la nevidebla mondo, Allan Kardec jam estis akirinta honoran reputacion kiel pedagogo, kun fekundaj, oficiale agnoskitaj, kontribuoj al la plibonigo de la instruado en Francio.

Pri la enhavo de ĉi tiu verko ni povas senhezite aserti ĉian kernan aktualecon, malgraŭ la fakto, ke, pro la progreso de la sciencoj de post ŝia apero en 1868, multaj ideoj, teorioj kaj principoj en ŝi prezentitaj devis cedi lokon al novaj formuloj konstruitaj sur esploroj, observoj, sondoj teknike pli perfektaj. La aŭtoro mem, kun klarmensa antaŭvidemo, atentigas la leganton pri tio. Koncerne tamen la ekskluzivan, specifan kampon de la ankoraŭ ne agnoskita spiritisma scienco, ĉio spiras novecon, freŝecon, precipe logikecon kaj

raciecon, ĉar en "La Genezo" estas studataj la elementoj, kiuj donas konsiston al tiu nepre ekzistanta forto de la Naturo, nome la nevidebla mondo, de kiu ĉiu homo venas en la korpan mondon per la naskiĝo kaj al kiu nepre revenas per la morto, tiel longe ĉis li, per senĉesa progresado, intelekta kaj precipe morala, eniras novan fazon de evoluado ne plu necesiganta sinsekvajn reenkarniĝojn en krudmateriajn planedojn.

Kontraŭflue al la tradiciaj religiaj skoloj, Allan Kardec rekonas la rolon de la Scienco en la formulado de la vera Genezo, laŭ la leĝo de la Naturo, sen tamen radikale forĵeti la antikvajn konceptojn kaj interpretojn, ĉefe tiujn de la Biblio, kiujn li rigardas envolvitaj en la alegorio kaj kaŝantaj superbe-lajn veraĵojn. Jenaj liaj asertoj, interalie, klare difinas, ĉirilate, unu el la karakterizaj trajtoj de la spiritisma revelacio: "Se la Religio rifuzas marŝi kun la Scienco, ĉi tiu marŝos sola", kaj "Religio, kiu, eĉ per unu punkto, ne kontraŭdirus la leĝojn de la naturo, ja neniel devus timi la progreson kaj estus do neatingebla".

Kvankam "La Genezo" aparte fokusigas tiun trajton, aŭ aspekton, sciencon de la Spiritisma Doktrino, en ĉi tamen estas elvolvitaj la aliaj, neapartigeblaj trajtoj, nome la filozofia kaj la morala, kiuj nature, konsekvence, elfluas el la por tiel diri "fizikaj" elementoj de la revelacio.

Kiel esperantisto-spiritisto, mi aparte ĉojas, ke la Brazila Spiritisma Federacio finplenumas, per ĉi tiu eldonaĵo, projekton, kiun ĉi iniciatis en la jaro 1946 per la aperigo de "La Libro de la Spiritoj", nome la publikigon, en Esperanto, de la tiel nomata Spiritisma Pentateyko, konsistanta el la kvin fundamentaj verkoj de Allan Kardec. Tutkoran dankon mi esprimas do al tiu respektinda, pli ol centjara Instituto, en la nomo de la esperantista mondo, al kiu ĉi faras bonajn servojn ekde de la jaro 1909, kiam ĉia oficiala organo, la revuo

“Reformador”, aperigis artikolon pri la Neŭtrala Internacia Lingvo, ties movado kaj idealoj.

Mi ankaŭ aparte dankas mian karan amikon kaj majstron, la kleran lingviston, tradukiston, kompetentan esperantiston, D-ron Benedicto Silva, el la brazila urbo S. José do Rio Preto (SP), kiu bonvole kaj sinofere kontrolis la tutan tradukon, tiel ebligante, ke ŝi aperu inda je la genia kreaĵo de D-ro Lazaro Ludoviko Zamenhof.

Rio de Janeiro (RJ), la 22-an de Majo 2002.

ENKONDUKO

AL LA UNUA ELDONO,
PUBLIKIGITA EN JANUARO 1868

Æi tiu nova verko estas plia paĝo sur la tereno de la sekvoj kaj aplikoj de Spiritismo. Kiel montras la titolo, ĉia celo estas studi tiujn tri objektojn ĉis nun diverse interpretatajn kaj komentariatajn: la Genezon, la miraklojn kaj la antaŭdirojn, laŭ ties rilatoj kun la novaj leĝoj rezultantaj el la observado de la spiritismaj fenomenoj.

Du elementoj, aŭ, se oni volas, du fortoj regas la Universon: la spirita elemento kaj la materia elemento. El la simultana agado de tiuj du principoj fontas specialaj fenomenoj, kiuj memkompreneble neklarigeblas se oni unu el ambaŭ abstraktas, tute same kiel neklarigeblas la formiĝo de la akvo se oni abstraktus unu el ĉiaj konsistigaj elementoj, nome hidrogeno kaj oksigeno.

Elmontrante la ekziston de la spirita mondo kaj ties rilatojn kun la materia mondo, Spiritismo liveras la ĉosilon por sennombra amaso da fenomenoj nekomprenataj kaj, ĉuste pro tio, rigardataj kiel neakcepteblaj por certa klaso de pensuloj. Svarmas tiuj faktoj en la Sanktaj Skriboj, kaj ja pro la nekonaĉo de la leĝo, ilin reganta, la komentariantoj sur ambaŭ kampoj ne sukcesis veni al racia solvo, ĉar ĉiuj senĉese turniĉadis sur sama rondo de ideoj, unuj ignorantaj la pozitivajn atingojn de la scienco, aliaj la spiritan principon.

Tiu solvo troviĝas en la reciproka agado inter la spirito kaj la materio. Vere ĉi senigas la plimulton de tiuj faktoj je ilia supernatura karaktero. Sed kio pli valoras: ilin akcepti kiel efikojn de la natura leĝo aŭ ilin malakcepti entute? Ilia absoluta forĵeto kuntrenus la forĵeton de la bazo mem de la konstruaĵo, sed ilin akcepti en ties ĉi-supra karaktero, nur forigante iliajn akcesoraĵojn, lasas sendifekta ĉian bazon. Jen kial Spiritismo revenigas tiom multe da personoj al la kredo pri veraĵoj, kiujn ili antaŭe rigardis simple utopiaj.

Ĉi tiu verko estas do, kiel ni jam diris, ia komplemento al la aplikoj de Spiritismo el speciala vidpunkto. La materialoj jam estis pretaj, aŭ almenaŭ de longe ellaboritaj, sed ankoraŭ ne estis veninta la tempo por publikigo. Necesas unue, ke la ideoj, konsistigontaj ilian bazon, atingu la maturecon, kaj, krome, preni en kalkulon la oportunecon de la cirkonstancoj. Spiritismo enhavas nek misterojn nek sekretajn teoriojn; ĉio en ĉi devas esti malkaŝa, por ke ĉiu povu ĉin plenscie juĝi; sed ĉiu afero devas aperi ĉustatempe, por ke ĉia alveno estu sekura. Senpripensa solvo, prezentita antaŭ ol oni komplete klarigis la demandon, kaŭzus pli ĉuste regreson, ol progreson. Ĉe tiu, ĉi tie traktita, la graveco de la temo trudis al ni la devon eviti ĉian senpripenson.

Antaŭ ol eniri la temon, ĉajnis al ni necesa klare difini la respektivajn rolojn de la Spiritoj kaj de la homoj en la ellaborado de la nova doktrino. Tiuj enkondukaj konsideroj, kiuj ĉin senigas je ĉia mistika karaktero, konsistigas la objekton de la unua ĉapitro, titolita: Karakteroj de la spiritisma revelacio. Pri tiu ĉi punkto ni petas seriozan atenton, ĉar tie ĉasence troviĝas la nodo de la demando.

Malgraŭ la parto koncernanta la homan partoprenon en la ellaborado de tiu doktrino, ĉia iniciato tamen apartenas al la Spiritoj, sed ĉia konsisto ne rezultas el la persona opinio de iu ajn el ili. Ĉi estas, kaj ne povas ne esti, la rezultato de ilia akordanta kaj kolektiva instruado. Nur en tiu karaktero ĉi

povas esti nomata doktrino de la Spiritoj. Se ne tiel, ŝi estus nenio alia ol la doktrino de unu Spirito kaj same valorus kiel ies persona opinio.

Øeneraleco kaj akordo en la instruado, jen la esenca karaktero de la doktrino, la kondiĉo mem de ŝia ekzisto, el kio rezultas, ke ĉiu principo, kiu ne ricevis la konsenton de la plimulto, ne povas esti rigardata kiel konsista parto de tiu doktrino, sed ja kiel nura unuopa opinio, pri kiu Spiritismo ne povas respondi.

Øuste tiu kolektiva akordo en la opinio de la Spiritoj, krome pasigita tra la kriterio de la logiko, fortigas la spiritisman doktrinon kaj garantias al ŝi ĉiamdaŭrecon. Por ke ŝi þanøiøu, estus necese, ke la tutaøo de la Spiritoj þanøu sian opinion kaj ke ili unu tagon asertu la malon de tio, kion ili antaŭe diris. Kaj ĉar ŝi fontas el la instruado de la Spiritoj, estus necese, por ŝia pereco, ke la Spiritoj ĉesu ekzisti. Tio ankay igos øin ĉiam superstari la personajn sistemojn, kiuj, diference de ŝi, ne ĉie havas radikojn.

La fidindeco de La Libro de la Spiritoj solidiøis nur tial, ke ŝi estas la esprimo de øenerala, kolektiva penso. En aprilo, 1867, kompletiøis øia unua jardeko. Intertempe, la fundamentaj principoj, kies bazojn ŝi sidigis, sinsekve kompletiøis kaj elvolviøis kiel rezulto de la progresiva instruado de la Spiritoj, sed neniu estis malkonfirmita de la scienco, ĉiuj restis stare, pli vivaj ol iam antaŭe, dum el ĉiuj kontraŭdiraj ideoj, kiujn oni provis kontraŭmeti al ŝi, neniu venkis øuste tial, ke ilia malo estis ĉie instruata. Ĉi tiu estas ja karakteriza rezultato, kiun ni povas proklami sen vanteco, ĉar øian meriton ni neniam atribuis al ni.

La samaj skrupuloj gvidis la redakton de niaj aliaj verkoj, tial ni povis ilin titoli: laŭ Spiritismo, ĉar ni estis certaj pri ilia konformeco al la øenerala instruado de la Spiritoj. Tiel same estis kun ĉi tiu, kiun ni povas, pro similaj kaŭzoj, prezenti kiel komplementon de la antaŭaj, escepte tamen de iuj anko-

raŭ hipotezaj teorioj, pri kiuj ni havis la zorgon ilin montri kiel tiajn, kaj kiujn oni devas rigardi personaj opinioj tiel longe ĉis ili estos konfirmitaj aŭ malkonfirmitaj, por ke ne pezu sur la doktrino la respondeco pri ili.¹

Cetere, la fidelaj legantoj de la Revue povis tie rimarki, en formo de skizoj, la plimulton de la ideoj elvolvitaĵ en ĉi tiu verko, same kiel ni ĉin faris rilate al la antaŭaj. La Revue ni multfoje uzas kiel provteron, destinitan al sondado de la opinio de homoj kaj Spiritoj pri certaj principoj, antaŭ ol ni ilin akceptas kiel konsistigajn partojn de la doktrino.

¹ *Noto de la Brazila Spiritisma Federacio al sia portugallingva eldono:* La leganton do koncernas, dum la legado de ĉi tiu verko, distingi la parton prezentitan kiel komplementan al la Doktrino disde tiu, kiun la Aŭtoro mem rigardas kiel hipotezan kaj sian propran.

Noto de la Union Spirite (Belgio) al sia franclingva eldono: La sciencaĵ donitaĵoj en ĉi tiu verko dataĵas de 1867. La leganto eventuale devos konsideri la lastajn progresojn de la scienco.

LA GENEZO LAŬ SPIRITISMO

ÆAPITRO I

KARAKTEROJ DE LA SPIRITISMA REVELACIO

1. – Æu oni povas rigardi Spiritismon kiel revelacion? Se jes, kia estas òia karaktero? Sur kio sidas òia vereco? Al kiu kaj kiamaniere òi estis farita? Æu la spiritisma doktrino estas ia revelacio laŭ la teologia senco de tiu vorto, nome æu òi entute estas produkto de ia okulta instruado veninta de la supro? Æu òi estas senþanòa aŭ æu òi akceptas modifojn? Portante al la homoj la kompletan veron, æu tiu revelacio ne havus kiel efikon bari al ili la uzon de siaj kapabloj, þparante al ili la laboron de la esplorado? Kia povas esti la aŭtoritato de la instruado de la Spiritoj, se ili ne estas neeraremaj nek superaj al la homaro? Kian utilon havas la moralo, kiun ili predikas, se òi estas ne alia ol tiu, jam konata, veninta de la Kristo? Kiujn novajn veraĵojn ili portas al ni? Æu la homo ja bezonas ian revelacion, kaj æu li ne povas trovi en si mem kaj en sia

konscienco ĉion necesan por konduki sian vivon? Tiaj estas la demandoj, sur kiuj gravas, ke ni koncentriĝu.

2. – Ni unue difinu la signifon de la vorto *revelacio*. *Revelacii*, el la latina *revelare*, kies radiko estas *velum*, vualo, laŭlitere signifas *eliri el sub la vualo*: figursece *ĉi* signifas malkovri, konatigi ion sekretan aŭ nekonatan. Laŭ sia plej ordinara signifo, *ĉi* rilatas al ĉio nesciata, kion oni diskonigas, al ĉiu nova ideo, kiu malkaŝas al ni ion, pri kio ni ne sciis.

Laŭ tiu vidpunkto, ĉiuj sciencoj, kiuj konatigas al ni la misterojn de la Naturo, estas revelacioj. Tial oni povas aserti, ke por la homoj ekzistas senĉesa revelaciado. La Astronomio revelaciis al ni la astran mondon; la Geologio, la formiĝon de la Tero; la Kemio, la leĝon de la afinecoj; la Fiziologio, la funkciojn de la organismo, ktp; Koperniko, Galileo, Neytono, Laplace, Lavoisier estis revelaciintoj.

3. – La esenca karaktero de ĉia revelacio nepre estas la vero. Revelacii sekreton estas konatigi fakton; se la afero estas falsa, *ĉi* ne estas fakto kaj sekve oni jam ne havas revelacion. Ĉia revelacio dementita de la faktoj ne plu estas revelacio, ĉefe se oni ĉin atribuas al Dio. Ĉar li ne povas mensogi nek trompiĉi, tial *ĉi* nepre ne povas emani el Dio: *ĉi* devas esti rigardata kiel produkto de homa konceptado.

4. – Kia estas la rolo de instruisto antaŭ ties lernantoj, se ne tiu de ia revelacianto? Li instruas al ili, kion ili ne scias, kion ili ne havas la tempon nek la eblon mem malkovri, ĉar la scienco estas la kolektiva verko de la jarcentoj kaj de multego da homoj, kiuj alportis, ĉiu en sia kampo, sian provizon da observoj, utilaj al siaj posteuloj. La instruado estas do, efektive, la malkaŝo de certaj veraĵoj, sciencaj aŭ moralaj, fizikaj aŭ

metafizikaj, fare de homoj ilin sciantaj al aliaj, kiuj ilin ne scias, kaj kiuj sen tio restus por ĉiam nesciantoj.

5. – Sed instruisto instruas nur tion, kion li lernis: li estas duaranga revelacianto; la genio instruas tion, kion li mem malkovris: li estas originala revelacianto, portanto de la lumo, kiu iom post iom disvastiĝas. Kio fariĝas el la homaro sen la revelaciado de tiuj genioj, kiuj aperas de tempo al tempo?

Sed kiuj estas tiuj genioj? Kial ili estas geniaj? De kie ili venas? Kio fariĝas el ili? Ni rimarku, ke ilia plimulto naskiĝas portante transcendantajn fakultojn kaj denaskajn sciojn, por kies disvolvo sufiĉas malmulte da peno. Ili efektive apartenas al la homaro, ĉar ili ja naskiĝas, vivas kaj mortas kiel ni. Kie do ili ĉerpis tiujn sciojn, kiujn ili ne povis akiri dum la vivo? Ĉu oni asertu, kun la materialistoj, ke la hazardo havigis al ili cerban materialon en pli granda kvanto kaj de pli bona kvalito? Ĉi-okaze ilia merito ne estus pli alta ol tiu de legomo pli dika kaj pli bongusta ol alia. Ĉu oni asertu, kun certaj spiritualistoj, ke Dio donis al ili animon pli dotitan ol tiu de la ordinaraj homoj? Supozo ankaŭ tute mallogika, ĉar ĉi kredigus, ke Dio estas partia. La sola racia solvo troviĝas en la antaŭekzisto de la animo kaj en la plureco de la ekzistadoj. La genio estas Spirito, kiu vivis pli longan tempon; kiu sekve akiris kaj progresis pli ol tiuj malpli evoluintaj. Enkarniĝinte, li kunportas tion, kion li scias, kaj ĉar li scias multe pli ol la ceteraj homoj kaj do ne bezonas lerni, tial li estas nomata genio. Sed kion li scias, tio ankaŭ estas frukto de antaŭa laboro, ne la rezulto de ia privilegio. Antaŭ sia naskiĝo, li do estis progresinta Spirito; li reenkarniĝas, ĉu por profitigi al aliaj sian sciadon, ĉu por pliiĝi siajn proprajn akirojn.

La homoj nekontesteble progresas per si mem kaj per la penado de sia inteligento; sed, forlasitaj al siaj propraj fortoj,

ili tre malrapide progresus, se ilin ne helpus pli kleraj homoj, same kiel lernanto estas helpata de instruistoj. Ĉiuj popoloj havis siajn geniojn, aperintajn en diversaj epokoj kun la celo ilin impulsi kaj forpreni el ilia inercio.

6. – Se oni rekonas la prizorgadon de Dio al siaj kreitoj, kial ne rekonu, ke Spiritoj, kapablaj pro sia energio kaj pro la supereco de sia sciado antaŭenigi la homaron, enkarneblas laŭ la volo de Dio kun la celo helpi la progreson en difinita direkto? ke ili ricevas mision, same kiel ambasadoro ĝin ricevas de sia suvereno? Tio estas la rolo de la eminentaj genioj. Kion ili venas fari, se ne instrui la homojn pri veraĵoj, kiujn ili ne konas kaj ankoraŭ longan tempon ja ne konas, celante doni al la homoj ian apogopunkton, per kiu ili povus pli rapide altiĝi? Tiuj genioj, kiuj aperas tra la jarcentoj kiel brilaj steloj, postlasante longan luman strion super la homaro, estas misiuloj, aŭ, se oni volas, mesioj. La novaĵoj, kiujn ili instruas al la homoj, ĉu en la kampo fizika, ĉu en la kampo filozofia, estas *revelacioj*. Se Dio starigas revelaciintojn por la sciencaj veraĵoj, li povas des pli prave ilin starigi por la moralaj veraĵoj, kiuj ja estas esencaj elementoj de la progreso. Tiaj estas la filozofoj, kies ideoj trairas la jarcentojn.

7. – Laŭ la speciala senco de la religia fido, la revelacio aparte koncernas la spiritajn aferojn, kiujn la homo ne povas per si mem scii, kiujn li ne povas malkovri helpe de siaj sensoj, kaj kies konado al li estas donita de Dio aŭ de ties kurieroj, ĉu per rekta parolo, ĉu per inspirado. En ĉi tiu okazo, la revelacio estas ĉiam farita al homoj speciale dotitaj, alnomataj *profetoj* aŭ *mesioj*, tio estas, *senditoj*, *misiuloj*, portantaj la *mision* ĝin transigi al la homoj. Rigardata el ĉi tiu vidpunkto, la revelacio

implicas absolutan pasivecon, oni ĝin akceptas sen kontrolo, sen ekzameno, sen diskuto.

8. – Ĉiuj religioj havis siajn revelaciintojn, kaj kvankam ili restis malproksime de la konado de la tuta vero, ili tamen havis sian pravon de ekzisto, ĉar ili konformiĝis al la tempo kaj al la medio, en kiu ili vivis, al la aparta karaktero de la popoloj, al kiuj ili parolis kaj al kiuj ili estis relative superaj.

Malgraŭ la eraroj de siaj doktrinoj, ili ja skuis la spiritojn kaj per tio semis ĉermojn de progreso, kiuj poste disvolviĝis, aŭ ankoraŭ disvolviĝos en la brila lumo de Kristanismo.

Malprave do oni ilin anatemas en nomo de la ortodoksismo, ĉar iam venos tago, kiam tiuj kredoj, tiel diversaj laŭforme sed kiuj efektive sidas sur unu sama fundamenta principo: *Dio kaj la senmorteco de la animoj*, fandiĝos en unu grandan kaj vastan unuecon, post kiam la racio triumfos super la antaŭjuĝoj.

Bedaŭrinde la religioj estis ĉiam instrumentoj de superregado; la profeta rolo tentis la malsuperajn ambiciojn kaj oni vidis aperi multegon da ĉajnaj profetoj aŭ mesioj, kiuj, elprofitante la prestiĝon de ĉi tiu titolo, ekspluatis la kredemon profite al sia orgojlo, al sia avidemo, aŭ al sia nenifaremo, trovante pli komforta vivi koste de siaj trompitoj. La kristana religio ne povis sin ĉirmi kontraŭ tiuj parazitaj. Ĉi-rilate ni alvokas ĉies seriozan atenton al la ĉapitro XXI de *La Evangelio laŭ Spiritismo*: “Estos falsaj Kristoj kaj falsaj profetoj”.

9. – Ĉu estas senperaj revelacioj de Dio al la homoj? Tio estas demando, kiun ni ne kuraĝus solvi, nek pozitive, nek negative, en absoluta maniero. Ĝi ne estas tute neebla, sed nenio donas pri ĝi nediskuteblan pruvon. Estas tamen eksterdube, ke la Spiritoj pli proksimaj al Dio pro sia perfekteco

penetriøas de lia penso kaj povas øin transsendi. Koncerne la enkarnajn revelaciintojn, ili povas, konforme al la hierarkia ordo, al kiu ili apartenas, kaj al sia sciogrado, ærpi siajn instruojn en sia propra scioprovizo, aý ilin ricevi de pli progresintaj Spiritoj, eæ de la senperaj kurieroj de Dio, kiuj, parolante en ties nomo, estas kelkfoje prenitaj por Dio mem.

Neniel fremdas tiaspecaj komunikaøoj al tiuj konantaj la spiritismajn fenomenojn kaj la manieron, per kiuj ekestas la rilatoj inter enkarniøintoj kaj elkarniøintoj. La instruoj povas esti transigataj per diversaj rimedoj: per la nura kaj simpla inspiro, per la aýdigo de parolo, per la vidiøo de la instruantaj Spiritoj, en vizioj kaj aperoj, æu en sonøo, æu dum vigilo, pri kio estas multe da ekzemploj en la Biblio, en la Evangelio kaj en la sanktaj libroj de æiuj popoloj. Oni do nepre pravas, dirante, ke la plimulto de la revelaciintoj estas mediumoj inspirataj, aýdivaj aý vidivaj. Sed el tio ne sekvas, ke æiuj mediumoj estas revelaciintoj kaj, des malpli, rektaj perantoj de Dio aý de ties kurieroj.

10. – Nur la puraj Spiritoj senpere ricevas la parolon de Dio kaj la mision øin transigi; sed oni nun scias, ke ne æiuj Spiritoj estas perfektaj kaj ke multaj prenas falsan eksteraiøn, kio igis Sanktan Johanon admoni: “Amataj, kreu ne al æiu spirito, sed provu la spiritojn, æu ili estas el Dio.” (*Unua Epistolo*, ap. 4^a, par. 1.)

Povas do ekzisti revelacioj seriozaj kaj veraj, kiel ankaý estas tiuj mensogaj kaj apokrifaj. *La esenca karaktero de la dia revelacio estas tiu de eterna vero. Æiu revelacio erarmakulita aý povanta suferi þanøojn certe ne emanis el Dio.* Tiel do la leøo de la Dekalogo havas æiujn karakterojn de sia origino, dum la ceteraj moseaj leøoj, esence provizoraj, ofte nekonformaj al la Sinaja leøo, estas persona, politika verko de la hebrea

leŝdoninto. La moroj de la popolo mildiŝis kaj tiuj leŝoj per si mem kadukiŝis, dum la Dekalogo restis stare kiel lumturo de la homaro. La Kristo faris el ŝi la bazon de sia konstruaĵo, sed la ceterajn leŝojn li nuligis. Se ili estus verko de Dio, li ilin konservus netuŝitaj. La Kristo kaj Moseo estis la du grandaj revelaciintoj, kiuj ŝanŝis la karakteron de la mondo, kaj en tio kuŝas la pruvo de ilia dia misio. Al pure homa verko ja mankus tia povo.

11. – En la nuna tempo plenumiŝas grava revelacio, kiu al ni montras la eblecon de komunikiŝo kun la leŝantoj de la spirita mondo. Tio sendube tute ne estas io nova; sed ŝis nun ŝi restis kiel malviva litero, tio estas, sen ia utilo al la homaro. La nescio pri la leŝoj, regantaj tiujn rilatojn, ŝin sufokis sub la superstiŝo; la homo ne kapablis el ŝi tiri ian edifan konkludon; al nia epoko estis destinite ŝin malimpliki el ŝiaj ridindaj akcesoraĵoj, kompreni ŝian amplekson kaj el ŝi aperigi la lumon klarigontan la vojon de la estonteco.

12. – Spiritismo, konigante al ni la nevideblan mondon, kiu nin ŝirkaŝas kaj en kiu ni vivis ne suspektante ŝian ekziston; konigante la leŝojn, kiuj ŝin regas, ŝiajn rilatojn kun la videbla mondo, la naturon kaj la staton de ŝiaj leŝantoj, kaj sekve la postmortan destinton de la homo, ja estas vera revelacio laŝ la scienca senco de ŝi tiu vorto.

13. – Pro sia naturo, la spiritisma revelacio havas duoblan karakteron: ŝi samtempe havas la karakterojn de la dia kaj de la scienca revelacioj. De la unua, ŝar ŝia apero estis providenca kaj ne rezultis el homaj iniciativo kaj antaŝpensita plano; ŝar la fundamentaj principoj de la doktrino fontas el la instruado de la Spiritoj komisiitaj de Dio instrui la homojn pri

aferoj, kiujn ili ne konis, kiujn ili ne povis kompreni per si mem kaj kiujn ili nepre devas koni nuntempe, kiam ili kapabløis al ties kompreno. De la dua, æar tiu instruado ne estas privilegio de unu sola homo sed ja estas samprocede donata al æiuj; æar kiuj øin transigas kaj kiuj øin ricevas tute ne estas *pasivuloj*, sendevigitaj disde la laboro de observado kaj esplorado, pro tio, ke ili ne rezignas sian juøon kaj sian libervolon; æar al ili la kontrolo ne estas malpermesita sed kontraÿe ja rekomendata; fine, æar la doktrino ne estis *komplete diktitita, nek trudita al la blinda kredo*; æar øi estis induktita, per laboro de l' homo, el la observado de l' faktoj, kiujn la Spiritoj metas antaÿ liajn okulojn, kaj de la instruoj, kiujn la Spiritoj al li donas, kiujn instruojn li studas, komentarias, komparas, kaj el kiuj li mem tiras la konsekvencojn kaj la aplikojn. Unuvorte, *karaktizas la spiritisman revelacion ja tio, ke øia origino estas dia, øia iniciato venas de la Spiritoj kaj øia ellaborado estas frukto de la homa penado.*

14. – Kiel rimedo de ellaborado, Spiritismo procedas tute same kiel la pozitivaj sciencoj, nome øi uzas la eksperimentan metodon. Novspecaj faktoj prezentiøas, kiujn oni ne povas klarigi per la konataj leøoj; øi ilin observas, komparas, analizas kaj, papante returne de la efikoj al ties kaÿzoj, øi venas al la leøo ilin reganta; poste øi deduktas iliajn sekvojn kaj seræas iliajn utilajn aplikojn. *Øi starigis nenian antaÿe pretan teorion*; tiel øi ne prezentis kiel hipotezojn la ekziston kaj la manifestiøon de la Spiritoj, nek la perispiriton, nek la reenkar-niøon, nek iun ajn el la principoj de la doktrino; øi konkludis al la ekzisto de la Spiritoj, kiam tiu ekzisto evidente montriøis el la observado de la faktoj; tiel same øi procedis rilate al aliaj principoj. Ne la faktoj postvenis por konfirmi la teorion, sed ja la teorio venis poste klarigi kaj resumi la faktojn. Estas do

rigore øusta la aserto, ke Spiritismo estas observoscienco, tute ne ia produkto de la imago. La sciencoj faris seriozan progreson nur post kiam iliaj studoj baziøis sur la eksperimenta metodo; øis tiam oni kredis æi tiun aplikebla nur al la materio, dum efektive øi ankaý aplikeblas al la metafizikaj aferoj.

15. – Ni donu ekzemplon. Okazas en la spirita mondo tre kurioza fakto, kiun certe neniu iam suspektis, nome ke estas Spiritoj, kiuj rigardas sin ne mortintaj. Nu, la superaj Spiritoj, kiuj perfekte konas tiun fakton, ne venis anticipe malkaþi: “Estas Spiritoj kredantaj, ke ili ankoraý vivas la surteran vivon kaj kiuj konservas siajn gustojn, kutimojn kaj instinktojn.” Ili ja okazigis la manifestiøon de tiaj Spiritoj, ke ni mem ilin observu. Vidinte do Spiritojn necertaj pri sia stato aý asertantaj, ke ili ankoraý apartenas al æi tiu mondo kaj sin donas al siaj ordinaraj okupoj, oni el la ekzemploj deduktis la regulon. La multego da similaj faktoj pruvis, ke tute ne temas pri ia escepto sed ja pri unu el la fazoj de la spirita vivo; oni povis do studi æiujn ties variojn kaj la kayzojn de tiel stranga iluzio, krom ankaý konstati, ke tiu situacio karakterizas Spiritojn morale malpli progresintajn, estas propra al certaj specoj de morto, krom ankaý kelkatempa, kvankam øi povas tamen daýri semajnojn, monatojn kaj jarojn. Tiel do la teorio naskiøis el observado. La samo okazis rilate al æiuj ceteraj principoj de la doktrino.

16. – Kiel la objekto de la Scienco mem estas la studo de la leøoj regantaj la materian principon, tiel la speciala objekto de Spiritismo estas la konado de la leøoj regantaj la principon spiritan. Nu, æar æi tiu principo estas unu el la fortoj de la Naturo, kiu senæese reagas sur la materian principon, kaj reciproke, el tio sekvas, ke la konado de unu ne povas esti

kompleta sen la konado de la dua. *Spiritismo kaj Scienco sin reciproke kompletigas*: la Scienco, sen Spiritismo, estas senpova por klarigi certajn fenomenojn ekskluzive per la leĝoj de la materio; al Spiritismo, sen la Scienco, mankus apogo kaj konfirmo. La studo pri la leĝoj de la materio devus antaŭi al tiu pri la spiritaĵoj, ĉar estas la materio, kiu la unua frapas la sensojn. Se Spiritismo estus veninta antaŭ la sciencaj malkovroj, ĝi estus abortinta kiel ĉio aperinta antaŭtempe.

17. – Ĉiuj sciencoj sin interaĉenas kaj intersekvas laŭ racia ordo; ili naskiĝas, unuj de la aliaj, trovinte apogpunkton en la antaŭaj ideoj kaj scioj. La Astronomio, unu el tiuj pli frue kulturataj, konservis la frutempajn erarojn tiel longe, ĉis la Fiziko venis malkaŝi la leĝon pri la fortoj de la naturaj agantoj; la Kemio, povante nenion sen la Fiziko, devis ĝin akompani de proksime, kaj poste ambaŭ marŝis en akordo, sin reciproke apogante. La Anatomio, Fiziologio, Zoologio, Botaniko, Mineralogio iĝis seriozaj sciencoj nur kun la helpo de la lumoj alportitaj de la Fiziko kaj de la Kemio. Al la Geologio, hieraŭ naskiĝinta, sen la Astronomio, Fiziko, Kemio kaj ĉiuj ceteraj sciencoj estus mankintaj elementoj de vivipoveco; nur poste ĝi povus aperi.

18. – La moderna scienco forlasis la kvar primitivajn elementojn de la antikvuloj kaj, post sinsekvaj observoj, venis al la koncepto pri la *unusola elemento*, generanta ĉiujn transformojn de la materio; sed la materio, en si mem, estas inerta, havas nek vivon, nek penson, nek senton; ĝi bezonas ligiĝi al la spirita principo. Spiritismo ne malkovris nek elpensis tiun principon, sed ĝi la unua, per nekontestablaj pruvoj, elmontris ties ekziston; ĝin studante kaj analizante, Spiritismo evidentiĝis ĝian influon. *Al la materia elemento ĝi aldonis la*

elementon spiritan. Materia elemento kaj spirita elemento, jen la du principoj, la du vivaj fortoj de la Naturo. Per ilia nedisigebla kuniĝo oni facile klarigas multegon da faktoj ĉis nun neklarigeblaj.¹

Havante kiel objekton la studon de unu el la du elementoj konsistigantaj la Universon, Spiritismo nepre tuŝas la pli grandan parton de la sciencoj; ĉi do povus veni nur post ilia ellaboriĝo kaj ĉi naskiĝis de la forto mem de la aferoj, de la neebleco ĉion klarigi nur helpe de la leĝoj de la materio.

19. – Oni akuzas Spiritismon pri parenceco kun magio kaj sorĉarto; sed oni forgesas, ke la Astronomio havas kiel pli aĝan fraton la Astrologion, kiu ne tiel longe malproksimas de ni; ke la Kemio estas filo de la Alkemio, pri kiu kuraĝus sin okupi hodiaŭ neniu prudenta homo. Neniu tamen neas, ke la Astrologio kaj la Alkemio enhavis la ĉermon de la veraĵoj, el kiuj fontis la nuntempaj sciencoj. Malgraŭ siaj ridindaj formuloj, la Alkemio kondukis al la malkovro de la simplaj korpoj kaj de la leĝoj pri la afinecoj. La Astrologio sin apogis sur la pozicio kaj la movado de la astroj, kiujn ĉi studis; sed, pro la nesciado pri la veraj leĝoj regantaj la mekanismon de la Universo, la vulgarularo rigardis la astrojn kiel misterajn estaĵojn, al kiuj la superstiĉo atribuis ian moralan influon kaj ian revelacian karakteron. Kiam Galileo, Neŭtono, Kepler konatigis tiujn leĝojn, kaj la teleskopo forĵetis la vualon kaj ĉetis en la profun-

¹ La vorto *elemento* estas ĉi tie uzata ne laŭ la senco de *korpo simpla, elementa, el primitivaj molekuloj*, sed laŭ la senco de *konsista parto de tutaĵo*. Ĉi-sence, oni povas diri, ke la *spirita elemento* aktive partoprenas en la ekonomio de la Universo, same kiel oni diras, ke la *civila elemento* kaj la *militista elemento* estas kalkulataj en la nombro de loĝantoj; ke la *religia elemento* estas entenata en la edukado; ke en Alĝerio ekzistas la *araba elemento* kaj la *eŭropa elemento*.

daŭojn de la spaco rigardon, kiun kelkaj homoj opiniis maldiskreta, tiam la planedoj montriĝis al ni kiel simplaj mondoj similaj al la nia kaj la kastelo de l' miregindo tuta disfalis.

La samo okazas kun Spiritismo rilate al la magio kaj la sorĉarto, kiuj ankaŭ sin apogis sur la manifestiĝo de la Spiritoj, kiel la Astrologio sur la movo de la astroj; sed ne sciante pri la leĝoj regantaj la spiritan mondon, ili miksis kun tiuj rilatoj ridindajn praktikojn kaj kredojn, al kiuj la moderna Spiritismo, frukto de eksperimentado kaj observado, metis finon. Efektive, la distanco apartiganta Spiritismon de magio kaj sorĉarto estas pli granda ol tiu inter Astronomio kaj Astrologio, inter Kemio kaj Alkemio; ilin konfuzi estas pruvo, ke pri ili oni scias nenion.

20. – La nura fakto, ke al la homo eblas komunikiĝi kun la estuloj de la spirita mondo, alportas plej gravajn, netakseblajn sekvojn; jen tuta nova mondo sin malkaŝas al ni, kio des pli gravas, ĉar al ĉi ĉiuj homoj senescepte revenos.

La konado de tiu fakto, ĝenerale disvastiĝante, ne povas ne esti profunda ŝanĝo en la moroj, karakteroj, kutimoj, krom ankaŭ en la kredoj, kiuj ja forte influis la sociajn rilatojn. Temas pri tuta revolucio, ŝanĝanta la ideojn, revolucio des pli vasta, des pli potenca, ĉar ĉi ne limiĝas je unu popolo, je unu kasto, sed samtempe atingas, per la koro, ĉiujn klasojn, ĉiujn naciecojn, ĉiujn kultojn.

Prave do Spiritismo estas rigardata kiel la tria el la grandaj revelacioj. Ni vidu, per kio tiuj revelacioj diferencas inter si kaj per kio ili sin interligas, unu al la alia.

21. – Moseo, kiel profeto, revelacie konigis al la homoj la ekziston de la unusola Dio, Superega Mastro kaj Kreinto de ĉiuj ekzistaĵoj; li publike anoncis la leĝon de la Sinajo kaj starigis la fundamentojn de la vera fido; kiel homo, li estis

leødonanto de la popolo, per kiu tiu primitiva kredo, puriøante, devis disvastiøi sur la tuta Tero.

22. – La Kristo, prenante el la antikva leøo tion, kio estas eterna kaj dia, kaj forøetante tion, kio estis transira, pure disciplina kaj homkonceptita, aldonis la *revelacion pri la estonta vivo*, pri kiu Moseo ne parolis, krom ankaý tiu pri la punoj kaj rekompencoj, kiuj atendas la homon post la morto.

23. – La parto plej grava de la revelacio de la Kristo, en la senco de primara fonto, anguløtono de lia tuta doktrino, estas la tute nova vidpunkto, laý kiu li prezentas Dion. Æi tiu jam ne plu estas la Dio terura, ðaluzema, venøema de Moseo; la Dio kruela kaj senkompata, kiu priverøas la teron per homa sango, kiu ordonas la masakron kaj la ekstermadon de la popoloj, ne domaøante virinojn, infanojn kaj maljunulojn, kaj kiu turmentas tiujn, kiuj indulgas viktimojn; jam ne plu la Dio maljusta, kiu punas tutan popolon pro la kulpo de ties estro, kiu sin venøas kontraý kulpinto en la persono de senkulpulo, kiu frapas filojn pro la pekoj de ties gepatroj; sed ja la Dio superege justa kaj bona, plena de indulgemo kaj korfavoro, kiu pardonas la pentintan pekulon *kaj al øiu donas laý liaj faroj*; jam ne plu la Dio de unu sola, privilegiita popolo, *la Dio de la armeoj*, gvidanta batalojn, por subteni sian propran intereson, kontraý la Dio de aliaj popoloj, sed ja la komuna Patro de la homa gento, kiu etendas sian protekton al øiuj siaj filoj kaj ilin øiujn vokas al si; ne plu la Dio, kiu nur rekompencas kaj punas pro la surteraj bonaøoj, kiu igas la gloron kaj la feliøon konsisti en la sklavigado de la malamikaj popoloj kaj en la multobleco de lia idaro, sed ja la Dio, kiu diras al la homoj: “Via vera patrolando ne estas en øi tiu mondo sed en la øiela regno, kie la korhumilaj estos altigitaj kaj la fieraj estos humiligitaj.” Ne

plu la Dio, kiu el venøemo faras virton kaj ordonas, ke oni repagu okulon pro okulo, denton pro dento; sed ja la Dio korfavora, kiu admonas: "Pardonu la ofendojn, se vi volas esti pardonitaj; repagu malbonon per bono; ne faru al iu, kion vi ne volus, ke li faru al vi." Ne plu la Dio malgrandanima kaj pedanta, kiu trudas, per minaco de plej rigoraj punoj, la manieron, laŭ kiu li devas esti adorata, kiu ofendiøas pro la malobservo de ia formulo; sed ja la Dio granda, kiu atentis la penson kaj ne sin gloras pro la formo. Fine, ne plu la Dio, kiu volas esti timata, sed la Dio, kiu volas esti amata.

24. – Ĉar Dio estas la akso de ĉiuj religiaj kredoj kaj la celo de ĉiuj kultoj, *la karaktero de ĉiuj religioj konformas al la ideo, kiun ili donas pri Dio*. La religioj, kiuj el Dio faras estaøn venøeman kaj kruelan, kredas lin honori per agoj de kruleco, per ptiptarumoj kaj torturoj; tiuj, kiuj faras el Dio estaøn partian kaj ĉaluzan, estas netoleremaj kaj rigardas lin pli aŭ malpli makulita per la homaj malfortaøoj kaj pitanimaøoj.

25. – La tuta doktrino de la Kristo estas bazita sur la karaktero, kiun li atribuas al Dio. Per ia Dio senpartia, superege justa, bona kaj korfavora, li povis fari el la amo de Dio kaj el la karitato al la proksimulo la nepran kondiøon de la savo, kaj tiel admoni: *Amu Dion super ĉio kaj vian proksimulon kiel vin mem; ĉar ĉi tio estas la leøo kaj la profetoj; ne ekzistas alia leøo*. Sur ĉi tiu kredo li sidigis la principon de la egaleco de l' homoj antaŭ Dio kaj tiun de la universala frateco. Sed ĉu estis eble ami la Dion de Moseo? Ne; oni povis nur timi lin.

Tiu revelacio pri la veraj atributoj de Dio, kune kun tiuj pri la senmorteco de la animo kaj pri la estonta vivo, profunde ĉanøis la reciprokajn rilatojn inter la homoj, trudis al ili novajn devojn, igis ilin rigardi la nunan vivon el alia vidpunkto kaj

devis, øuste pro tio, reagi sur la morojn kaj la sociajn rilatojn. En tio nekontesteble kuþas, pro siaj sekvoj, la æefa punkto de la revelacio de la Kristo, kies gravecon oni ne sufiæe komprenis, kaj, kun bedaýro ni asertas, tio ankaý estas la punkto, de kiu la homaro pli malproksimiøis, kiun øi malpli konsideris en la interpreto de liaj instruoj.

26. – Sed la Kristo aldonas: “Multon el tio, kion mi parolas, vi ankoraý ne komprenas, kaj multon alian mi havas por diri, kion vi ne komprenus; ja pro tio mi parolas al vi per paraboloj; sed mi poste sendos al vi la *Konsolanton*, la *Spiriton de Vero*, kiu restarigos æiujn aferojn kaj ilin æiujn al vi klarigos.” (Sankta Johano, æap. XIV, XVI; Sankta Mateo, æap. XIII.)

Se la Kristo ne diris æion, kion li povus diri, tio estas tial, æar li trovis konvena lasi certajn veraøojn en la ombro tiel longe øis la homoj fariøus kapablaj ilin kompreni. Kiel li mem konfesis, lia instruado estis nekompleta, æar li anoncis la venon de tiu, kiu øin kompletigos; li do antaývidis, ke oni misinterpretos liajn parolojn, ke oni deflankiøos de lia instruado; unuvorte, ke oni malfaros, kion li faris, æar ja æio devos esti restarigita; nu, oni *restarigas* nur tion, kio estis malfarita.

27. – Kial li nomas *Konsolanto* la novan mesion? Tiu signifoplena kaj nedubasenca nomo enhavas tutan revelacion. Li do antaývidis, ke la homoj bezonos konsolojn, kio implicas la nesufiæecon de tiuj, kiujn ili trovos en la kredo, kiun ili estis fondontaj. Eble la Kristo neniam parolis tiel klare kaj eksplicite kiel æe tiuj lastaj vortoj, kiujn malmulte da personoj sufiæe atentis, verþajne tial æar oni evitis meti ilin en lumon kaj funde esplori ilian profetan sencon.

28. – Se la Kristo ne povis komplete disvolvi sian instruadon, tio estas tial, ĉar al la homoj mankis sciojn, kiujn ili povus akiri nur kun la tempo kaj sen kiuj ili ne povus ĉin kompreni; multaj aferoj ĉajnus al ili absurdaj laŭ la stato de la tiama sciado. La kompletigon de lia instruado oni do devas kompreni kiel *klarigon* kaj *disvolvon*, ne kiel aldonon de novaj veraĵoj, ĉar en ĉi ĉio troviĝas en ĉermostato; mankis nur la ĉosilo por kompreni la sencan de liaj paroloj.

29. – Sed kiu kuraĉas permesi al si interpreti la Sanktajn Skribojn? Kiu havas tiun rajton? Kiu, krom la teologoj, posedas la necesajn lumojn? Kiu ĉin kuraĉas? Unue la Scienco, kiu nenian petas pri permeso por diskonigi la leĉojn de la Naturo kaj kiu saltas trans la erarojn kaj la antaŭjuĉojn. – Kiu havas tiun rajton? En ĉi tiu jarcento de intelekta emancipiĉo kaj libereco de konscienco, la rajto de ekzameno apartenas al ĉiuj, kaj la Skriboj ne plu estas ia sankta kesto, kiun neniu aŭdacus fingre tuĉi sen elmetiĉi al la risko esti fulmotrafita. Koncerne la necesajn, specialajn lumojn, oni ne povas nei tiujn de la teologoj, sed kiom ajn kleraj ili estis en la Mezepoko, precipe la Patroj de la Eklezio, ili tamen tiaj ne estis sufiĉe por ne kondamni, kiel herezon, la movon de la Tero kaj la kredon pri la antipoduloj; kaj oni eĉ ne bezonas iri tiel malproksimen: ĉu la nuntempaj teologoj mem ne ĉetis anatemon kontraŭ la periodoj de formiĉo de la Tero?

La homoj povis klarigi la Skribojn nur helpe de siatempa sciado, de siaj malveraj aŭ nekompletaj konoj pri la leĉoj de la Naturo, kiujn la Scienco poste malkaĉis: jen kial la teologoj mem tute bonafide miskomprenis la sencan de certaj vortoj kaj faktoj de la Evangelio. Volante ĉiakoste en ĉi trovi la konfirmon de antaŭjuĉa ideo, ili ĉiam giradis en la sama rondo, restante eĉ sia vidpunkto en tia maniero, ke ili vidis nur

tion, kion ili volis vidi. Kiom ajn kleraj estis tiuj teologoj, ili tamen ne povis kompreni kaŭzojn regatajn de leŭoj, kiujn ili ne konis.

Sed kiu juŝos pri diversaj, ofte kontraŭdiraj interpretoj, donitaj ekster la kampo de la Teologio? – La estonteco, la logiko kaj la komuna saŝo. La homoj, ŝiam pli kaj pli kleraj laŭmezure kiel novaj faktoj kaj novaj leŭoj malkaŝiŝos, scios apartigi la utopiajn sistemojn disde la realo. Nu, la Scienco konatigas certajn leŭojn; Spiritismo malkaŝas aliajn; ŝiuj estas nepre necesaj por la komprenado de la Sanktaj Skriboj de ŝiuj religioj, de Konfuceo kaj Budho ŝis la Kristanismo. Koncerne la Teologion, ŝi ne povos aŭtoritate elmontri kontraŭdirojn de la Scienco, ŝar ankaŭ ŝi ne ŝiam akordas kun si mem.

30. – Spiritismo, deirante de la instruoj mem de la Kristo, same kiel la Kristo deiris de la instruoj de Moseo, estas rekta sekvo de lia doktrino. Al la svaga ideo de la estonta vivo ŝi aldonas la revelacion pri la ekzisto de la nevidebla mondo, kiu nin ŝirkaŝas kaj plenigas la spacon, kaj per tio ŝi precizigas la kredon, al ŝi tiu donas korpon, konsiston, realecon en la penso. Ŝi difinas la ligilojn kunigantajn la animon kun la korpo kaj levas la vualon, kiu kaŝis al la homo la misterojn de la naskiŝo kaj de la morto. Dank' al Spiritismo, la homo scias, de kie li venas, kien li iras, kial li estas sur la Tero, kial li ŝi tie provizore suferas, kaj do ŝie li vidas la Dian justecon. Li scias, ke la animo senŝese progresas tra serio da sinsekvaj ekzistadoj ŝis ŝi atingos tiun gradon de perfekteco, kiu ŝin proksimigas al Dio. Li scias, ke ŝiuj animoj havas saman deirpunkton, estas kreitaj egalaj, kun sama progreso-kapablo pro ilia libervolo; ke ŝiuj estas samesencaj kaj ke ili inter si ne diferencas, krom per la farita progreso; ke ŝiuj havas la saman destinon kaj atingos

la saman celon, pli aý malpli rapide, laý sia penado kaj bonvolo.

Li scias, ke ne estas kreitaóoj malfavoritaj, nek unuj pli favoritaj ol aliaj; ke Dio kreis neniun privilegiita kaj sendevigita je la laboro trudita al aliaj por progresi; ke ne ekzistas estaóoj eterne destinitaj al malbono kaj sufero; ke tiuj, kiujn oni nomas *demonoj*, estas Spiritoj ankoraý neprogresintaj kaj neperfektaj, kiuj faras la malbonon en la spaco, kiel ankaý ili øin faris sur la Tero, sed kiuj progresos kaj perfektioos; ke la anøeloj aý puraj Spiritoj ne estas estaóoj apartaj en la kreitaro, sed Spiritoj, kiuj atingis la celon irinte sur la vojo de l' progreso; ke do ne estas multoblaj kreaáaroj nek malsamaj kategorioj inter la inteligentaj estaóoj, sed ja ke la tuta kreaáaro devenas de la granda leøo de unueco reganta la Universon, kaj ke æiuj estaóoj altiriøas al komuna celo, kiu estas la perfekteco, sen tio, ke unuj estus favoritaj koste de aliaj, æar æiuj ja estas frukto de sia propra laboro.

31. – Pro la rilatoj, kiujn li hodiaý povas starigi kun tiuj forlasintaj la Teron, la homo ne nur havas la materian pruvon pri la ekzisto kaj la individueco de la animo, sed li ankaý komprenas la solidarecon, kiu ligas inter si la æi-mondajn vivantojn kaj mortintojn kaj æi tiujn al tiuj de la ceteraj mondoj. Li konas ilian situacion en la spirita mondo; ilin sekvas en iliaj migradoj; æestas iliajn øojojn kaj suferojn; scias, kial ili estas feliaáj aý malfeliaáj, kaj la sorton, kiu lin mem atendas laý la bono aý la malbono de li farita. Tiuj rilatoj incas lin pri la estonta vivo, kiun li povas observi en æiuj ties fazoj, en æiuj ties peripetioj; la estonteco ne plu montriøas kiel svaga espero: øi estas pozitiva fakto, ia matematika certaóo. La morto do ne plu estas io terura, æar por li øi signifas la liberioon, la pordon al la vera vivo.

32. – Per la studo de la situacio de la Spiritoj, la homo scias, ke feliĉo kaj malfeliĉo en la spirita vivo dependas de la gradoj de perfekteco kaj neperfekto; ke ĉiu suferas la rektajn, naturajn sekvojn de siaj eraroj: alivorte, ke li estas punata laŭ sia peko; ke tiuj sekvoj daŭras tiel longe kiel la kaŭzo, kiu ilin estigis; ke pro tio la kulpulo eterne suferus se li obstinus en la malbono, sed ke la sufero aĉesas pro la pento kaj la riparado; nu, ĉar de ĉiu mem dependas lia pliboniĝo, ĉiuj do povas, pro sia libervolo, plilongigi aŭ malplilongigi siajn suferojn, same kiel malsanulo suferas pro siaj ekscesoĵ tiel longe ĉis li metas finon al ili.

33. – Se la racio repuŝas, kiel nekonforman al la boneco de Dio, la ideon de la nenuligeblaj punoj, eternaj kaj absolutaj, ofte truditaj pro unu sola eraro; la ideon de la inferaj turmentoj, kiujn ne povas mildigi eĉ la plej arda kaj sincera pento, ĉi, la racio, sin klinas antaŭ tiu distribua kaj senpartia justeco, kiu ĉion prenas en kalkulon, neniam fermas la pordon de pento kaj konstante etendas la manon al la ĉiprompulo, anstataŭ lin puŝi en la abismon.

34. – La plureco de la ekzistadoj, kies principon la Kristo starigis en la Evangelio, sen tamen ĉin difini, same kiel multajn aliajn, estas unu el la plej gravaj leĝoj revelaciitaj de Spiritismo, ĉar ĉiajn realecon kaj necesecon por la progreso Spiritismo pruvis. Per ĉi tiu leĝo, la homo klarigas al si ĉiujn ĉajnajn anomaliojn de la homa vivo; la soci-poziciajn diferencojn; la tro fruajn mortojn, kiuj, sen la reenkarniĝo, farus senutilaj por la animo la mallongajn ekzistadojn; la malegalecon de la intelektaj kaj moralaj kapabloj pro la maljuneco de la Spirito, kiu pli aŭ malpli lernis kaj progresis, kaj kiu, naski-

oĝinte, kunportas tion, kion li akiris en siaj antaŭaj ekzistadoj (n-ro 5).

35. – Ĉe la doktrino pri la kreado de la animo okaze de la naskiĝo, oni refalas en la sistemon de la privilegiitaj kreitaĵoj; la homoj estas fremdaj, unuj al la aliaj, nenio ilin interligas, pure karnaj estas la familio-ligiloj; ili neniel sentas sin solidaraj kun ia pasinteco, en kiu ili ne ekzistis; ĉe la doktrino pri la postmorta neekzisto, ĉiuj rilatoj malaperas, kiam la vivo ĉesas; la homoj ne sentas sin solidaraj kun la estonteco. Ĉe la reenkarniĝo, ili estas solidaraj kun la estinteco kaj la estonteco, kaj, ĉar iliaj rilatoj senĉese daŭras tiel en la spirita, kiel ankaŭ en la korpa mondo, tial la frateco havas kiel bazon la leĝojn mem de la Naturo; la bono havas ian celon, kaj la malbono, neeviteblajn sekvojn.

36. – Ĉe la reenkarniĝo, formalaperas la antaŭjuĝoj pri rasoj kaj kastoj, ĉar la sama Spirito povas renaskiĝi riĉa aŭ malriĉa, grandsinjoro aŭ proleto, mastro aŭ subulo, liberulo aŭ sklavo, viro aŭ virino. El ĉiuj argumentoj, prezentitaj kontraŭ la maljusteco de servuteco kaj sklaveco, kontraŭ la subigo de la virino al la leĝo de l' pli forta, neniu superas, per logikeco, la materian fakton de la reenkarniĝo. Se do la reenkarniĝo sidigas sur iu natura leĝo la principon de la universala frateco, sur la sama leĝo ĝi sidigas tiun pri la egaleco de la sociaj rajtoj kaj sekve tiun de la libereco.

37. – Forprenu de la homo la Spiriton liberan, sendependan, postvivantan la korpon, kaj el li vi faros ian organizitan maŝinon, havantan nek celon nek respondecon; sen alia brido krom la civila leĝo kaj *tajĝan por ekspluatado* kiel inteligenta besto. Ĉar li nenion esperas post la morto, tial

nenio detenas lin pli multigi la ŝuojn en la nuna vivo; se li suferas, li nur havas, kiel perspektivon, la malesperon, kaj kiel rifuŝojn, la nenion. Pro la certeco pri la estonteco, pri la retrovo de tiuj, kiujn li amis, kaj pro la *timo revidi tiujn, kiujn li ofendis*, ŝiuj liaj ideoj ŝanŝiŝas. Eŝ se ŝi nur forigus de la homo la dubon pri la estonta vivo, Spiritismo multe pli farus por lia morala pliboniŝo ol ŝiuj disciplinaj leŝoj, kiuj lin kelkfoje detenas sed lin ne transformas.

38. – Sen la antaŝekzistado de la animo, la doktrino de la origina peko estus ne nur nekonforma al la dia justeco, kiu respondecigus ŝiujn homojn pri la eraro de unu sola: ŝi ankaŝ estus sensencaŝo kaj des malpli pravigebla, ŝar, laŝ tiu doktrino, la animo ne ekzistis en tiu tempo, al kiu oni volas etendi ŝian respondecon. Āe la antaŝekzisto, la homo kunportas, *renaskiŝante*, la ŝermon de siaj neperfektaŝoj, de la malbonaj kvalitoj, de kiuj li sin ne korektis kaj kiuj manifestiŝas per la naturaj instinktoj kaj la inklinoj al tiu aŝ tiu alia malvirto. En tio ja konsistas lia vera origina peko, kies sekvojn li nature suferas, sed kun tia diferenco, ke li suferas pro siaj propraj eraroj, ne pro aliulaj; kaj kun tiu alia diferenco, samtempe konsola, kuraŝiga kaj superege justa, nome ke ŝiu ekzistado disponigas al li rimedojn por sin mem elaŝeti per la riparado kaj progresi, ŝu sin liberigante de iu neperfektaŝo, ŝu akirante novajn sciojn, kaj tiel ŝis li, sufiŝe puriŝinta, ne plu bezonos la enkorpan vivon kaj povos vivi ekskluzive la spiritan vivon, eternan kaj feliŝan.

Pro la sama kialo, tiu, kiu morale progresis, kunportas, *renaskiŝante*, naturajn kvalitojn, same kiel tiu, intelekte progresinta, kunportas denaskajn ideojn; alkonformiŝinta al la bono, li ŝin praktikas sen peno, sen kalkulo kaj, por tiel diri, sen pensi pri ŝi. Tiu, devanta kontraŝbatali siajn malbonajn

inklinojn, ankoraŭ vivas en lukto; la unua jam venkis, la dua estas survoje al la venko. Ekzistas do la *origina virto*, krom ankaŭ la *origina sciado*, same kiel la *peko*, aŭ pli øste, la *malvirto origina*.

39. – La eksperimenta Spiritismo studis la proprecojn de la spiritaj fluidoĵ kaj ties efikon sur la materion. Øi elmontris la ekziston de la *perispirito*, suspektatan ekde la antikveco, kaj kiun Sankta Paylo nomis *spirita korpo*, tio estas, fluideca korpo de la animo post la pereoj de la fizika korpo. Oni hodiaŭ scias, ke tiu envolvaiio estas *nedisigebla de la animo*; ke øi estas unu el la konsistaj elementoj de la homa estaio; ke øi estas la transgilo de la penso kaj ke, dum la korpa vivo, øi servas kiel ligilo inter la Spirito kaj la materio. La perispirito ludas tiel gravan rolon en la organismo kaj en granda nombro da afekcioj, ke øi tuþas la fiziologion kaj la psikologion.

40. – La studo de la perispiritaj proprecoj, de la spiritaj fluidoĵ kaj de la fiziologiaj atributoj de la animo malfermas novajn horizontojn al la scienco kaj havigas la þosilon por granda nombro da fenomenoj øis nun ne komprenataj pro nekonado de la leoo ilin reganta – fenomenoj neataj de materialismo pro tio, ke ili havas spiritecan karakteron, kaj klasataj de aliaj kredoj kiel mirakloj aŭ soraaioj. Tio estis, interalie, la fenomenoj de duobla vidado, transvidado, natura kaj nenatura somnambulismo, psikaj efikoj de katalepsio kaj letargio, antaŭsciado, antaŭsentoj, aperiaioj, transfigurioo, transsendo de la penso, fascinado, subitaj resaniaioj, obsedoj kaj posedoj, ktp. Elmontrante, ke tiuj fenomenoj sidas sur leooj naturaj, kiel ankaŭ la elektraj fenomenoj, kaj en kiuj kondiioj ili povas ekesti, Spiritismo eldetruas la potencon de tio mirakleca kaj de tio supernatura, sekve la fonton de la plej-

parto el la superstiĉoj. Se ĉi kredigas la eblecon de certaj fenomenoj, de iuj rigardataj kiel ĉimeraj, ĉi ankaŭ kontraŭstaras la kredon je multaj aliaj, kies neeblecon kaj neraciecon ĉi elmontras.

41. – Spiritismo tute ne neas aŭ detruas la Evangelion, sed male konfirmas, eksplikas kaj disvolvas, per la novaj leĉoj de la Naturo, kiujn ĉi rivelas, ĉion, kion la Kristo diris kaj faris; ĉi klarigas la obskurajn punktojn de lia instruado en tia maniero, ke tiuj, por kiuj certaj partoj de la Evangelio estis ne kompreneblaj aŭ ĉajnis neakcepteblaj, ilin senpene komprenas kaj akceptas helpo de Spiritismo; ili pli klare vidas ĉian gravecon kaj povas distingi inter la realo kaj la alegorio; la Kristo montriĉas al ili pli granda: jam ne plu temas simple pri ia filozofo, sed ja pri Dia Mesio.

42. – Krom tio, se oni konsideras la moraligan povon de Spiritismo, pro la celo, kiun ĉi asignas al ĉiuj agoj en la vivo, kaj pro la fakto, ke ĉi faras preskaŭ palpeblaj la sekvojn de bono kaj malbono; se oni konsideras la moralan forton, la kuraĉon, la konsolojn, kiujn ĉi havigas ĉe la afliktoj pere de neĉanĉebla fido al la estonteco, per la penso, ke ĉiu havas proksimaj al si tiujn personojn, kiujn li amis, per la certeco ilin ĉiujn revidi, per la ebleco kun ili interparoli; fine per la certeco, ke ĉio, kion oni faris, kion oni akiris koncerne inteligentecon, sciadon kaj moralecon, *ĉis la lasta horo de la vivo*, neniel estas perdita, sed male estas plene profita al la progreso, oni do nepre agnoskas, ke Spiritismo plenumas ĉiujn promesojn de la Kristo koncerne la anoncitan *Konsolanton*. Nu, ĉar kiu prezidas en la granda regenera movado, tiu estas la *Spirito de Vero*, tial

la promeso pri lia veno estas tiamaniere plenumita, ĉar efektive ŝi estas la vera *Konsolanto*.¹

43. – Se al tiuj rezultatoj oni aldonas la miregindan rapidecon, kun kiu Spiritismo disvastiĝas, malgraŭ ĝio farata por ŝin pereigi, oni ne povas nei, ke ŝia alveno estas providenca, ĉar ŝi ja triumfas super ĝiaj fortoj kaj ĝia malbonvolo de l' homoj. La facileco, kun kiu granda nombro da personoj ŝin akceptas, sen trudo kaj pro la nura potenco de la ideo, pravas, ke ŝi respondas al unu bezono, nome ke la homo ion kreu por plenigi la vakuon faritan de nekredemo, kaj ke ŝi tial alvenis en la ŝusta tempo.

44. – Granda estas la nombro de la afliktitoj; ne mirindas do, ke tiom da personoj akceptas doktrinion, kiu konsolas, prefere al doktrinoj, kiuj malesperigas, ĉar Spiritismo sin turnas ja al la malfavoritoj, prefere al la ĝi-mondaj feliĉuloj.

¹ Multaj gepatroj priploras la tro fruan morton de siaj infanoj, por kies edukado ili faris grandajn oferojn, kaj ili diras al si mem, ke ĝio estis pura perdo. Sed ĉe la lumo de Spiritismo ili ne bedaŭras tiujn oferojn kaj ja pretus ilin fari, eĉ havante la certecon, ke la infanojn ili vidus morti, ĉar ili scias, ke, se ĝi tiuj ne profitis tiun edukadon en la nuna vivo, ŝi antaŭ ĝio utilis al ilia progreso kiel Spiritoj; kaj plie, ke ŝi reprezentos novan akiron por nova ekzistado kaj ke, kiam ili revenos al ĝi tiu mondo, ili disponos intelektan havaĵon, kiu faros ilin pli kapablaj por la akiro de novaj scioj. Tiaj estas tiuj infanoj, kiuj, ĉe la naskiĝo, kunportas denaskajn ideojn kaj kiuj, por tiel diri, scias sen la bezono lerni.

Se eĉ la gepatroj ne tuj havas la feliĉon vidi siajn filojn profiti tiun edukadon, ili certe ŝuos ŝin, ĉu kiel Spiritoj, ĉu kiel homoj. Eble ili denove estos gepatroj al tiuj samaj filoj, kiujn oni rigardos favore dotitaj de la Naturo sed kiuj ja ĵaldas siajn kapablojn al antaŭa edukado; tiel same, se la filoj devojigas al malbono pro neglektado de la gepatroj, ĝi tiuj povos poste suferi malĉojojn kaj ĝagrenojn, kiujn la filoj estigos en nova ekzistado. (*La Evangelio laŭ Spiritismo*, ĉap. V, n-ro 21; "Antaŭnaskiĝaj mortoj".)

Malsanulo pli ŝojas pro la alveno de kuracisto, ol tiu, kiu fartas bone; nu, la afliktitoj estas la malsanuloj, kaj la Konsolanto estas la kuracisto.

Se vi, kiuj kontraŭbatalas Spiritismon, volas, ke ni ŝin forlasu kaj vin sekvu, donu al ni multon pli, kaj des pli bonan, ol tion, kion ŝi donas; kuracu pli sekure la vundojn de la animo. Havigu pli da konsoloj, da ŝojoj al la koro, pli pravajn esperojn, pli grandajn certecojn; de la estonteco faru pli racian kaj pli allogan bildon; sed ne kredu, ke vi ŝin venkos prezentante la nenion kiel perspektivon, aŭ, kiel alternativon, la inferajn flamojn aŭ la beatecan, senutilan eternan kontemplanon.

45. – La unua revelacio estas personigita en Moseo, la dua en la Kristo, la tria en neniuj individuo. La du unuaj estas individuaj, la tria estas kolektiva kaj en ŝi tio kuŝas tre grava esenca karaktero. Ŝi estas kolektiva en tiu senco, ke ŝi ne estis privilegie donita al unu persono; sekve neniuj povas pretendi, ke li estas ŝia ekskluziva profeto. Ŝi estis donita samtempe sur la tuta Tero al milionoj da personoj, de ŝiuj aŝoj kaj en ŝiuj statoj, ekde tiu plej malalte ŝis tiu plej alte lokita en la skalo, konforme al ŝi tiu antaŭdiro registrita de la aŭtoro de La Agoj de la Apostoloj: “Kaj en la lasta tempo, diras Dio, Mi elverŝos Mian spiriton sur ŝiun karnon; kaj viaj filoj kaj viaj filinoj profetos, kaj viaj junuloj havos viziojn, kaj viaj maljunuloj havos sonŝojn.” (La Agoj, ĉap. II, par. 17.) Ŝi venis de neniuj aparta kulto pro tio, ke ŝi iam servu al ŝiuj kiel interligilo.¹

¹ Nia persona rolo en la granda movado de ideoj, naskota de Spiritismo kaj kiu komencas ekesti, estas tiu de atenta observanto, kiu studas la faktojn por malkovri ilian kayzon kaj el ili tiri la sekvojn. Ni kontrolis ŝiujn, kiujn al ni eblis kolekti; ni komparis kaj komentis la instruojn donitajn de la Spiritoj en ŝiuj partoj de la mondo; ni poste metode kunordigis la tuton;

46. – Estante la rezulto de persona instruado, la du unuaj revelacioj nepre restis limitaj, tio estas, ili aperis en unu sola punkto, ĉirkaŭ kiu la ideo iom post iom disvastiĝis; sed necesis multe da jarcentoj por ke ĝi atingu la ekstrecojn de la mondo, kiun ili tamen ne tute invadis. La tria havas tiun apartaĵon: ne estante personigita en unu sola individuo, ĝi samtempe aperis en miloj da malsamaj punktoj, kiuj fariĝis centroj aŭ fokuso de disradiado. Pro la multobliĝo de tiuj centroj, iliaj radioj iom post iom kuniĝas, simile al la cirkloj formitaj de amaso da ŝtonoj ĵetitaj sur akvon, tiel ke, post difinita tempo, ili fine kovros la tutan supraĵon de la terglobo.

En tio kuŝas unu el la kaŭzoj de la rapida disvastiĝo de la doktrino. Se ĝi estus aperinta en unu sola punkto, kiel verko de unu sola homo, ĝi nepre estus forminta sektojn ĉirkaŭ li; sed tiuokaze, post paso de duona jarcento, ĝi eble ankoraŭ ne atingus la limojn de la lando, kie ĝi naskiĝis, dum ĝi nun, post dek jaroj, etendas siajn radikojn de unu poluso ĝis la alia.

47. – Ĉi tiu cirkonstanco, senprecedenta en la historio de la doktrino, havigas al ĝi eksterordinaran forton kaj nekontraŭstareblan agpovon; efektive, se oni ĝin premas en iu

unuvorte, ni studis kaj donis al la publiko la frukton de niaj esploroj, atribuante al nia laboro ne alian valoron ol tiun de ia filozofia verko, naskita de observado kaj eksperimentado, neniam nin poze rigardante kiel ĉefon de doktrino, nek volante trudi niajn ideojn al iu ajn persono. Ni ilin publikigis, uzante komunan rajton, kaj kiuj ilin akceptis, tiuj ĝin faris libervole. Se tiuj ideoj renkontis multenombrajn simpatiantojn, tio estas tial, ke ili havis la avantaĝon respondi al la aspiroj de multego da personoj, sed tio nin tute ne vantigas, ĉar ilia origino ne sidas en ni. Nia tuta merito kuŝas en la persisto kaj en la fordoniĝo al la afero, kiun ni alprenis. En ĉio ĉi ni faris, kion povus fari iu ajn alia anstataŭ ni, kaj pro tio ni neniam pretendis nin rigardi profeto aŭ mesio, des malpli nin prezenti kiel tian.

loko de unu lando, tute ne eblos ĝin premi ĉie en ĉiuj landoj. Kontraŭpeze al iu loko, kie ĝi renkontos barojn, troviĝos miloj da aliaj, kie ĝi florados. Cetere, se oni ĝin trafas ĉe iu individo, oni ne povas ĝin trafi ĉe la Spiritoj, el kiuj ĝi fontas. Nu, ĉar la Spiritoj troviĝas en ĉiuj lokoj kaj ja ĉiam ekzistas, tial, se pro neebla hazardo oni sukcesus sufoki ĝin sur la tuta terglobo, ĝi nepre post nelonge reaperus, ĉar ĝi sidas sur *fakto ekzistanta en la Naturo* kaj ĉar la leĝojn de la Naturo oni ne povas forigi. Jen tio, pri kio devas konvinkiĝi tiuj, kiuj revas la ekstermon de Spiritismo (*Revue Spirite*, febr. 1865, p. 38: *Æiameco de Spiritismo*.)

48. – Tamen, tiuj dissemitaj centroj povus ankoraŭ longe resti izolitaj, unuj disde la aliaj, ĉar ja kelkaj aparte sidas en foraj landoj. Mankis inter ili ia ligilo, per kiu ili starigus komunecon de ideoj kun siaj samkredanoj, ilin informante pri tio, kion oni faras aliloke. Tiu ligilo, kiu en la antikveco mankus al Spiritismo, nun troviĝas en la presadoj, kiuj iras ĉien, resumante unuece, koncize kaj metode, la instruadon universale donitan sub multoblaj formoj kaj en diversaj lingvoj.¹

49. – La du unuaj revelacioj povis esti nur la rezulto de senpera instruado; ĉar la homoj ankoraŭ ne havis sufiĉan progreson por kontribui al ilia ellaborado, tial ili devis sin trudi al la fido per la aŭtoritato de la parolo de la Majstro.

Ni tamen rimarku inter ili ian bone senteblan nuancon rilatan al la progreso de la moroj kaj ideoj, malgraŭ ke ili estis donitaj al sama popolo en sama medio, tamen ja kun dekok-jarcenta interspaco. La doktrino de Moseo estas absoluta,

¹ *Nota de la Brazila Spiritisma Federacio al sia portugallingva eldono:* Tiel komprenante, la Brazila Spiritisma Federacio iniciatis la eldonadon de spiritismaj verkoj en la internacia lingvo – Esperanto.

despota; ne permesas diskuton kaj sin trudas al la popolo per la forto. Tiu de Jesuo estas esence *konsila*; estas libervole akceptita kaj ne sin trudas krom per la persvado; ĉi estigis malkonsentojn ekde la tempo de sia fondinto, kiu ne disdegnis diskuti kun siaj kontraŭuloj.

50. – La tria revelacio, veninta en epoko de emancipiĝo kaj matureco intelektaj, kiam la jam elvolviĝinta inteligento ne akceptas ludi pasivan rolon, kiam la homo nenion blinde kredas sed ja volas vidi, kien oni lin kondukas, volas scii la kialon kaj la kielon de ĉiu afero – tiu revelacio devis esti samtempe la produkto de instruado kaj la frukto de laboro, esploro kaj libera ekzameno. *La Spiritoj instruas nur tion, kio necesas por konduki sur la vojon de vero, sed ili sin detenas malkaŝi, kion la homo povas mem trovi*, lasante al li la zorgon ne nur diskuti, kontroli kaj ĉion submeti al la provilo de la racio, sed ankaŭ ofte akiri sperton je sia propra kosto (n-ro 15).

51. – Ĉar la elementoj de la spiritisma revelacio estis samtempe donitaj en multaj lokoj al homoj de ĉiuj sociaj rangoj kaj diversaj gradoj de instruiteco, tial estas memkompreneble, ke la observoj ne povis ĉie rezultigi la samajn fruktojn; ke la tirotaj sekvoj, la indukto de la leĝoj regantaj tiun klason de fenomenoj, unuvorte la konkludo, sur kiu devis baziĝi la ideoj, povis eliri nur el la kolekto kaj interrilateco de la faktoj. Nu, ĉar ĉiu izolita centro, enfermita en malvasta rondo, en la plejmultaj okazoj vidis nenion alian krom aparta klaso de faktoj, ne malofte ĉajne kontraŭdiraj, ordinare fontantaj el unu sama kategorio de Spiritoj, kaj, cetere, malhelpataj de lokaj influoj kaj de l' partiececo, tial tiu centro statis en la materia neebleco ĉirkaŭpreni la tuton kaj, ĉuste

tial, nekapabla kunigi tiujn izolitajn observojn æ unu komuna principo. Se æiu rigardus la faktojn laŭ la vidpunkto de sia sciado kaj de siaj pasintaj kredoj, aŭ de la aparta opinio de la komunikiantaj Spiritoj, tre frue aperus tiom da teorioj kaj sistemoj, kiom estus la centroj, kaj neniu povus esti kompleta pro manko de elementoj por komparo kaj kontrolo. Unuvorte, æiu kristaliĝus en sia parta revelacio, kredante, ke ði posedas la tutan veron, kaj ne sciante, ke en cent aliaj lokoj oni pli multon aŭ pli bonan ricevis.

52. – Krom tio, rimarkindas, ke nenie la spiritisma instruado estis komplete donita; ði rilatas al tiel granda nombro da observoj, al tiel malsamaj temoj, postulantaj specialajn konojn kaj mediumajn kapablecojn, ke estis nebla la kolektiĝo, en unu sola punkto, de æiuj necesaj kondiĉoj. Ĉar la instruado devis esti ne individua sed kolektiva, la Spiritoj dividis la laboron, dissemante la temojn por studado kaj observado, same kiel en iuj fabrikoj la farado de æiu parto de unu sama objekto estas komisiata al diversaj laboristoj.

Tiel la revelacio estis parte donita, en diversaj lokoj, de granda nombro da perantoj, kaj same tiel ði ankoraŭ nun okazas, æar ne æio estas revelaciita. Ĉiu centro trovas, en la aliaj centroj, la komplementon de tio, kion ði ricevas, kaj ja estis la kolekto, la kunordigo de æiuj partaj instruoj, kio konsistigis la *spiritisman doktrinon*.

Estis do necese grupigi la dissemitajn faktojn por vidi ilian interrilatecon, kunmeti la diversajn dokumentojn, la instruojn donitajn de la Spiritoj pri æiuj punktoj kaj pri æiuj temoj, por ilin kompari, analizi, kaj studi iliajn analogiojn kaj diferencojn. Ĉar la komunikaĵojn donis Spiritoj de æiuj klasoj, pli aŭ malpli kleraj, estis necese taksi la gradon de konfido, kiun la racio permesis konsenti al ili, distingi la sistemajn

ideojn, individuajn kaj apartajn, disde tiuj sankciitaj de la ĝenerala instruado, la utopiojn disde la praktikaj ideoj; elimini tiujn malkonfirmitajn de la donitaĵoj de la pozitiva scienco kaj de la logiko, krom ankaŭ utiligi la erarojn, la informojn liveritajn de la Spiritoj, eĉ de tiuj plej malaltrangaj, por la konado de la stato de la nevidebla mondo kaj per tio formi homogenan tutaĵon.

Necesis, unuvorte, ia centro de ellaborado, sendependa de ĉia antaŭe preta ideo, de ĉia sekta antaŭjuĝo, *celanta nepre akcepti la evidentiĝintan veron, eĉ se kontraŭan al personaj opinioj*. Tiu ĉi centro formiĝis per si mem, per la forto de la aferoj kaj sen *antaŭe preta decido*.¹

¹ *La Libro de la Spiritoj*, la verko, kiu unua igis Spiritismon eniri la filozofian vojon, induktante el la faktoj ties moralajn sekvojn; kiu pritraktis ĉiujn partojn de la doktrino, tuŝante la plej gravajn demandojn de ĉi proponatajn, estis, ekde sia apero, la punkto, al kiu spontanee konverĝis la individuaj laboroj. Estas al ĉiuj konate, ke de la publikigo de tiu libro datiĝas la erao de la filozofia Spiritismo, kiu ĉis nun restis en la limoj de la kuriozaj eksperimentoj. Tiu libro konkeris la simpatiojn de la plejmulto ja tial, ke ĉi esprimis la sentojn de tiu plejmulto, respondis al ties aspiroj, krom ankaŭ tial, ke ĉiu en ĉi trovis la konfirmon kaj la racian klarigon pri tio, kion ĉiu private ricevis. Se ĉi malakordus kun la ĝenerala instruado de la Spiritoj, ĉi falintus en nefidindecon kaj en forgeson. Nu, kio estis tiu punkto de konverĝo? certe ne la homo, kiu per si mem neniom valoras, kiu mortas kaj malaperas; sed ja la ideo, kiu ne pereas se ĉi emanis el fonto supera al la homo.

Tiu spontanea koncentriĝo de disigitaj fortoj estigis vastegan korespondadon, unikan monumenton en la mondo, vivantan bildon de la vera historio de la moderna Spiritismo, kie samtempe reflektiĝas la partaj laboroj, la multoblaj sentoj naskitaj de la doktrino, la moralaj rezultatoj, la sindediĝoj, la senfortiĝoj; altvaloraj arkivoj por la posteularo, kiu povos juĝi homojn kaj aferojn surbaze de aŭtentikaj dokumentoj. Ĉe tiaj nekontesteblaj atestoj, kio fariĝos, kun la tempo, el ĉiuj falsaj asertoj, el ĉiuj misfamoj de la envio kaj de la ĵaluzo?...

53. – El tiu stato de la aferoj rezultis duobla fluo da ideoj: unuj irantaj de la ekstretoj al la centro; aliaj, de la centro al la cirklo. Tiel la doktrino rapide atingis la unuecon, malgraŭ la diverseco de la fontoj, el kiuj ĝi eliaĝis; la neakordantaj sistemoj iom post iom falis, pro sia izoliteco, antaŭ la aŭtoritato de la opinio de l' plimulto, ĉe kiu ili ne renkontis simpatian. De tiam stariĝis ia komuneco de ideoj inter la diversaj partiaj centroj; parolante la saman spiritan lingvon, ili interkompreniĝas kaj sin reciproke simpatias de unu ekstremo de la mondo ĝis la alia.

La spiritistoj pro tio sentis sin pli fortaj, pli kuraĝe luktis, marŝis pli firmepape, ĉar ili vidis sin ne plu izolitaj, eksentis, ke ia apogpunkto, ia ligilo ilin altenas al la granda familio; la fenomenoj, kiujn ili ĉeestis, ne plu ŝajnis al ili strangaj, nenormalaj, kontraŭdiraj, kiam ili povis rilatigi ilin al ĝeneralaj leĝoj, ĉirkaŭpreni per unu rigardo la konstruaĵon kaj vidi en la tuto grandiozan, homaman celon.¹

¹ Signifoplena atesto, tiel rimarkinda kiel kortuŝa, pri la komuneco de ideoj, kiu ekestis ĉe la spiritistoj pro la akordo inter iliaj kredoj, estas la petoj pri preĝoj, venantaj al ni de la plej foraj landoj, de Peruo ĝis la ekstretoj de Azio, kiujn adresas personoj de diversaj naciecoj kaj religioj kaj kiuj al ni estas tute nekonataj. Ĉu tio ne estas ia preludo al la prepariĝanta granda unuiĝo? La pruvo, ke Spiritismo ĉie etendas fortajn radikojn?

Ankaŭ notindas, ke el ĉiuj grupoj, kiuj estis fonditaj kun la antaŭe preta decido krei skismojn, proklamante malkonsentajn principojn, aŭ kiuj, pro memamaj aŭ alispecaj motivoj kaj por ne ŝajni, ke ili sin submetas al la komuna leĝo, rigardis sin sufiĉe fortaj por iri unuope, sufiĉe sciaj por malbezoni konsilojn, – neniu sukcesis estigi ideon, kiu estus influa kaj efektivebla: ĉiuj estingiĝis aŭ vegetis en ombro. Kiel povus okazi alie, se, anstataŭ klopodi por havigi pli grandan kvanton da bonoj, ili, por sin mem altigi, forpuŝadis principojn de la doktrino, ĉuste tion, kio en ĝi estas pli forte alloga, pli konsola, pli kuraĝiga kaj pli racia. Se ili estus komprenintaj la potencon de la moralaj elementoj, kiuj formis ĝian unuecon, ili ne lasus sin luli de ia kimera iluzio. Sed, prenante por la Universo sian malvastan rondon, ili vidis en la

Sed kiel scii, ĉu iu principo estas ĉie instruata, aŭ ĉu ĉi nur esprimas personan opinionon? Ĉar la memstaraj grupoj ne troviĝis en favoraj kondiĉoj por scii, kion oni diras aliloke, ja necesis, ke ia centro kolektu ĉiujn instruojn por fari iaspecan voĉkontrolon kaj al ĉiuj transsendi la opinion de la plimulto.¹

54. – Ekzistas neniu scienco, kiu estus elirinta kompleta el la cerbo de unu homo; ĉiuj senescepte rezultas el sinsekvaj observoj, sin apogantaj sur antaŭaj observoj, kiel sur konata punkto, por atingi tion nekonatan. Ja tiel agis la Spiritoj rilate al Spiritismo; tiakaze ilia instruado estas laŭgrada; ili pritraktas la demandojn nur post kiam la principoj, sur kiuj ili devas sidi, sufiĉe ellaboriĝis kaj jam tre maturiĝis la juĝo por ilin asimili. Eĉ rimarkindas, ke ĉiujfoje kiam la apartaj centroj volis pritrakti antaŭtempajn demandojn, ili ricevis nenion alian krom kontraŭdiraj, neniel konkludigaj respondoj. Kiam, male, estas alveninta la oportuna momento, la instruo ĝeneraliĝas kaj fariĝas unueca ĉe preskaŭ ĉiuj centroj.

Ekzistas tamen inter la irado de Spiritismo kaj tiu de la sciencoj ia esenca diferenco, nome ke ĉi tiuj atingis sian celpunkton nur post longaj tempofluoj, dum al Spiritismo

adeptaro nenion alian ol ian koterion facile renverseblan por alia koterio. Tio estis kurioza trompiĝo pri la esencaj karakteroj de la doktrino, kaj tia eraro ne povis ne kurenteni elreviĝojn; anstataŭ la unuecon, ili ja rompis la solan ligilon, kiu povus al ili certigi forton kaj vivon. (Vidu *Revue Spirite*, aprilo, 1866, paĝoj 106 kaj 111: "Spiritismo sen Spiritoj; sendependa Spiritismo".)

¹ Ĝuste tion celas niaj publikigaĵoj, kiuj povas esti rigardataj kiel la rezultato de tiu kontrolo. En ili ĉiuj opinioj estas pridiskutataj, sed la demandoj estas prezentataj kiel principoj nur post kiam ili ricevis la aprobon de ĉiuj kontroloj, kiuj solaj povas doni al ili leĝoforton kaj permesi asertojn. Jen kial ni ne senpripenise diskonigas iun teorion, kaj ĝuste en tio kuŝas la fakto, ke nia doktrino, rezultanta el la ĝenerala instruado, ne estas la produkto de antaŭe preta sistemo; tio ankaŭ havigas al ĉi forton kaj garantias ĝian estontecon.

sufi is kelke da jaroj, se ne por atingi la kulminan punkton, almena  por rikolti tre grandan kolekton da observoj kaj per ili formi iun doktrinion. Tio estas  uldata al la sennombra amaso da Spiritoj, kiuj, la  la volo de Dio, samtempe manifestiois kaj kunportis,  iu el ili, sian provizon da scioj. El tio rezultis, ke  iuj partoj de la doktrino, anstata  ellaborioi sinsekve dum longaj jaroj, tion atingis preskay samtempe, en nur kelke da jaroj, kaj ke estis sufi e tiujn partojn kunigi, por ke el ili formio u unu tutaio.

Dio volis, ke tiel estu, unue por ke la konstruaio pli rapide venu al sia kulmino; due por ke oni povu, per komparado, fari kontrolon por tiel diri tujan kaj konstantan pri la universaleco de la instruado, la  kiu universaleco  iu parto havus valoron kaj a toritaton nur per sia konekseco kun la tuto kaj  iuj devus harmonii inter si, trovi sian konvenan lokon kaj alveni en la oportuna momento.

Ne komisiante al unu sola Spirito la taskon diskonigi la doktrinion, Dio cetere volis, ke tiel la malplej eminentaj kiel anka  la plej eminentaj inter la Spiritoj kaj la homoj alportu sian  tonon al la konstruaio, por ke inter ili ekestu ligilo de kunlabora solidareco, kio mankis al  iuj doktrinoj eliointaj el unu sola fonto.

Aliflanke,  ar  iu Spirito, same kiel  iu homo, disponis nur limitan kapitalon da scioj, ili individue ne kapablis pritrakti *ex professo*¹ la sennombrajn demandojn, kiujn Spiritismo ampleksas.

En tio anka  ku as la ka zo, kial la doktrino, por plenumi la planojn de la Kreinto, ne povus esti verko de unu

¹ Latinaio: *Funde konante la demandon.*

sola Spirito, nek de unu sola mediumo; ŝi nepre devus eliŝi el la kolektiveco de la laboroj, kontrolitaj unuj de la aliaj.¹

55. – Plia kaj lasta karaktero de la spiritisma revelacio, rezultanta el la kondiĉoj mem, en kiuj ŝi fariĝas, estas ke, sin apogante sur faktoj, ŝi estas, kaj ne povas ne esti, esence progresiva kiel ŝiuj observosciencoj. Pro sia esenco, ŝi faras interligon kun la scienco, kiu, estante la elmontrado de certa klaso de faktoj, ne povas kontraŭstari la volon de Dio, aŭtoro de tiuj leĝoj. *La malkovroj de la scienco gloras Dion, tute ne Lin malaltigas; ili detruas nur tion, kion la homoj konstruis sur la falsaj ideoj, kiujn ili faris al si pri Dio.*

Spiritismo do starigas kiel absolutan principon nur tion, kio estas evidente demonstrita, aŭ tion, kio logike elfluas el la observado. Tute ĉiujn branĉojn de la socia ekonomio, al kiuj ŝi donas la apogon de siaj propraj malkovroj, ŝi ĉiam asimilas ĉiujn progresivajn sciencojn, al kiu ajn klaso ili apartenas, atingintajn la staton de *praktikaj veraĵoj* kaj forlasintajn la regionon de l' utopio, sen kio ŝi sin mortigus; ĉesante esti, kio ŝi estas, ŝi malkonfesus sian originon kaj sian providencan celon. *Marŝante kune kun la progreso, Spiritismo neniam estos superita, ĉar, se novaj malkovroj elmontras, ke ŝi eraras pri iu punkto, ŝi ŝanĝiĝos ĉe tiu punkto; se rivelio nova veraĵo, ŝi tiun ĉi akceptos.*²

¹ Vidu en *La Evangelio laŭ Spiritismo*, "Enkonduko", n-ro II, kaj *Revue Spirite*, aprilo, 1864, p. 99: "Aŭtoritateco de la spiritisma doktrino; universala kontrolo de la instruado de la Spiritoj".

² Ĉe tiel klaraj kaj tiel kategoriaj asertoj, kiaj tiuj entenataj en ĉi tiu ĉapitro, terenfalas ĉiuj akuzoj pri tendencoj al absolutismo kaj al aŭtokrateco de principoj, aŭ pri asimiloj, kiujn antaŭjuĝaj aŭ misinformitaj personoj atribuas al la doktrino. Cetere, tiuj asertoj ne estas novaj; ni ilin tre ofte ripetis en niaj skriboj, por lasi pri tio nenian dubon. Krome, ili atentigas pri la vera

56. – Kiel utilas la morala doktrino de la Spiritoj, se ĉi estas la sama kiel tiu de la Kristo? Ĉu la homo ja bezonas ian revelacion? Ĉu li ne povas trovi en si mem ĉion, kio al li estas necesa, por ke li sin gvidu?

El la morala vidpunkto, estas eksterdube, ke Dio donis al la homo, kiel gvidilon, la konsciencon, kiu lin admonas: “Ne faru al la homoj, kion vi ne volas, ke ili faru al vi.” La natura moralo certe estas enskribita en la koro de l’ homoj, sed ĉu ĉiuj scias ĉin legi en tiu libro? Ĉu oni neniam malĉatis ĉiajn saĉajn preskribojn? Kion oni faris el la moralo de la Kristo? Kiel ĉin praktikas tiuj mem, kiuj ĉin instruas? Ĉu ĉi ne fariĉis senvaloraĉo, ia bela teorio, sekvena por la aliaj sed ne por ili? Ĉu vi riproĉos patron, ke li dekfoje, centfoje rediras la samajn instruojn al siaj filoj, kiuj ilin ne sekvas? Kiel Dio agus malpli bone ol patro de familio? Kial Li ne sendus, de tempo al tempo, specialajn kurierojn al la homoj kun la komiso ilin realvoki al iliaj devoj kaj rekonduki ilin sur la bonan vojon, kiam de ĉi ili deflankiĉas? malfermi la okulojn de la inteligento al tiuj, kiuj ilin tenas fermitaj, tiel same kiel la pli progresintaj homoj sendas misiistojn inter sovaĉulojn kaj barbarojn?

La Spiritoj instruas la moralon de la Kristo ja tial, ke ne ekzistas alia pli bona. Sed por kio do utilas ilia instruado, se ili nur ripetas, kion ni scias? La samon oni povus diri pri la moralo de la Kristo, kiun kvincent jarojn antaŭ li estis instruata de Sokrato kaj Platono per preskaŭ identaj vortoj; ankaŭ pri ĉiuj moralistoj, kiuj ripetas la samajn aferojn ĉiatone kaj ĉiaforme. Nu bone! La Spiritoj venas simple kaj nure pligrandigi la nombron de la moralistoj, sed kun la diferenco, ke, komuniĉante ĉialoke, ili sin aŭdigas kiel en palaco, tiel ankaŭ en kabano, kiel al kleruloj, tiel ankaŭ al sensciuloj.

rolo, kiu nin koncernas, la sola, kiun ni aspiras, nome tiu de nura laboristo.

Kion la instruado de la Spiritoj aldonas al la moralo de la Kristo, tio estas la konado de la principoj regantaj la rilatojn inter mortintoj kaj vivantoj, kiuj principoj kompletigas la svagajn instruojn, kiujn li havigis pri la animo, pri ties pasinteco kaj estonteco, kaj kiuj al ilia doktrino donas, kiel sankcion, la leŝojn mem de la Naturo. Helpe de la novaj lumoj alportitaj de Spiritismo kaj de la Spiritoj, la homo komprenas la solidarecon interligantan ĉiujn estaĵojn; karitato kaj frateco montriĝas kiel socia bezono; li faras pro konvinkiteco, kion li faris nur pro devo, kaj ĝin faras pli bone.

Nur kiam ili praktikos la moralon de la Kristo, la homoj povos aserti, ke ili ne plu bezonas moralistojn, enkarniĝintajn aŭ elkarniĝintajn. Sed tiam, Dio ne plu ilin sendos.

57. – Unu el la plej gravaj demandoj, el tiuj prezentitaj en la komenco de ĉi tiu ĵurnalo, estas jena: kian aŭtoritaton havas la spiritisma revelacio, konsiderante, ke ĉi fontas el estaĵoj, kies lumoj estas limitaj kaj kiuj ne estas neeraremaj?

La obĵeto estus grava, se tiu revelacio konsistus nur el la instruoj de la Spiritoj, se ni devus ĉin ricevi ekskluzive de ili, ĉin akcepti kun fermitaj okuloj; sed tiu obĵeto senvalorigis, se nur la homo al ĉi donas la kunhelpon de sia inteligento kaj de sia ekzameno; se la Spiritoj limigas sin meti lin sur la vojon al la induktoj, kiujn li povas tiri el la observado de la faktoj. Nu, la manifestiĝoj kaj iliaj sennombraj varioj ja estas faktoj, kiujn la homo studas por el ili indukti la koncernan leŝon, kaj en tiu laboro lin helpas ĉiuklasaj Spiritoj, kiuj estas pli ĝuste *kunlaborantoj* ol *revelaciantoj*, laŭ la komuna signifo de ĉi tiu vorto. Li submetas iliajn dirojn al la kontrolo de la logiko kaj de la komuna saĝo: ĉi-maniere li profitas, sen rezigni la propran racion, el la specialaj scioj, kiujn la Spiritoj posedas dank' al sia pozicio. Ĉar la Spiritoj estas nenio alia, ol la animoj de la

homoj, ni, komunikante kun ili, *ne troviĝas ekster la kadro de la homaro*, kio estas grava, konsiderinda cirkonstanco. La geniaj homoj, kiuj estis lumiloj por la homaro, do venis el la mondo de la Spiritoj kaj tien revenis, forlasinte la Teron. Se do la Spiritoj povas komuniki kun la homoj, tiuj genioj povas ilin instrui sub spirita formo, same kiel ili faris sub la korpa formo. Ili povas ilin instrui postmorte, tute same kiel ili faris dumvive; la sola diferenco kuŝas en tio, ke ili nun, anstataŭ videblaj, estas nevideblaj. Iliaj sperto kaj sciado ne devas esti malpli grandaj ol antaŭe, kaj se ilia parolo, kiel homoj, estis aŭtoritata, ĉi nun ne povas esti malpli nur pro tio, ke ili troviĝas en la mondo de la Spiritoj.

58. – Ja manifestiĝas ĉiaklasaj Spiritoj, ne nur la superaj, kaj tio estis necesa por inici nin pri la vera karaktero de la spirita mondo, montrante ĉiujn ĉiajn aspektojn. Dank' al tio, la rilatoj inter la videbla kaj la nevidebla mondoj estas pli intimaj kaj pli evidenta ilia interligiteco; ni pli klare vidas, de kie ni venas kaj kien ni iros: tia estas la esenca celo de tiuj manifestiĝoj. Ĉiuj Spiritoj do, kiun ajn progreso-gradon ili atingis, ja ion instruas al ni; sed ĉar ili estas pli aŭ malpli kleraj, tial koncernas nin distingi, en ilia parolo, inter tio bona kaj tio malbona kaj kiel eble profiti el ilia instruado. Nu, ĉiuj, kiaj ajn ili estas, povas nin instrui aŭ al ni riveli aferojn, kiujn ni ne konas kaj pri kies ekzisto ni, sen ili, neniam ekscius.

59. – La eminentaj enkarniĝintaj Spiritoj nekontesteble estas potencaj individuoj sed kies agado efikas malvastlime kaj tre lante disetendiĝas. Eĉ se unu sola el ili, ĉu Elija aŭ Moseo, Sokrato aŭ Platono, venus nuntempe malkaŝi al la homoj la staton de la spirita mondo, – kiu ja pruvus la verecon de iliaj asertoj en niaj tempoj de skeptikeco? Ĉu oni lin ne rigardus

kiel revemulon aŭ utopiiston? Kaj eĉ se li dirus la absolutan veron, jarcentoj devus flui antaŭ ol la homamasoj agnoskus liajn ideojn. Dio, laŭ sia saĝeco, ne volis, ke tiel okazu; li volis, ke la instruadon havigu la *Spiritoj mem*, ne la enkarnuloj, por ke ĉi tiuj konvinkoŭ pri ilia ekzisto; Dio ankaŭ volis, ke tio samtempe okazu sur la tuta Tero, ĉu por ke la instruado pli rapide disvastiĝu, ĉu por ke oni vidu en tiu koincideco de la instruado unu pruvon de la vero, kaj tiel ĉiu havu la rimedon por sin mem konvinki.

60. – La Spiritoj venas ne por liberigi la homon el la studoj kaj esploroj, nek por alporti al li iun tute pretan sciencon; koncerne tion, kion li mem povas trovi, ili lasas lin al liaj propraj fortoj, kion la spiritistoj nun tre bone scias. De antaŭ longe la sperto demonstris la eraron de la opinio, ke la Spiritoj havus la tutan saĝon, la tutan scion, kaj ke sufiĉus sin turni al la unue veninta Spirito por ekscii ĉiujn aferojn. Eliĝintaj el la homaro, la Spiritoj estas unu el ties partoj; same kiel sur la Tero, inter li ankaŭ ekzistas tiuj superaj kaj tiuj vulgaraj, kaj sekve multaj, kiuj filozofie kaj science scias malpli ol certaj homoj; la Spiritoj diras, kion ili scias, nek pli, nek malpli; same kiel inter la homoj, la pli progresintaj kapablas nin instrui pri pli da aferoj, esprimi al ni pli saĝajn opiniojn, ol kiel povas la malpli progresintaj. *Peti konsilojn al la Spiritoj ne signifas sin turni al supernaturaj potencoj, sed ja interrilati kun egaluloj, kun tiuj mem, al kiuj oni sin turnus en ĉi tiu mondo, nome al siaj parencoj, al siaj amikoj, aŭ al personoj pli kleraj ol li.* Pri tio do gravas, ke oni konvinkoŭ, kaj tion ne scias tiuj, kiuj, ne studinte Spiritismon, faras al si ideon tute falsan pri la naturo de l' mondo de la Spiritoj kaj pri la transtombaj interrilatoj.

61. – Kian utilon do havas tiuj manifestiøoj, aý, se vi volas, tiu revelacio, se la Spiritoj ne scias pli ol ni aý se ili ne diras al ni æion, kion ili scias?

Unue, kiel ni diris, æar ili sin detenas havigi al ni, kion ni povas akiri per laboro; due, æar estas aferoj, kies malkaþo ne estas al ili permesata pro tio, ke ilin ne eltenus nia progreso-grado. Sed, flanklase de tio, la kondiæoj de ilia nova vivo vastigas la limojn de ilia perceptado; ili vidas, kion ili ne vidis sur la Tero; liberaj el la materiaj baroj, el la zorgoj de la korpa vivo, ili juøas la aferojn de pli alta, kaj do pli saøa, vidpunkto; ilia sagaceco ampleksas pli vastan horizonton; ili komprenas siajn erarojn, reøustigas siajn ideojn kaj liberiøas de la homaj antaýjuøoj.

En tio konsistas la supereco de la Spiritoj antaý la korpa homaro, kaj ja pro tio iliaj konsiloj povas esti, laý ilia grado de progreso, pli saøaj kaj pli neprofitamaj ol tiuj de la enkarnuloj. Cetere, la medio, en kiu ili sin trovas, permesas al ili inici nin pri aferoj rilataj al la estonta vivo, kiujn ni ne konas kaj kiujn ni ne povas malkovri en nia medio. Øis nun, la homo nur elpensis hipotezojn pri sia estonteco; kaj en tio kuþis la kaýzo, kial liaj koncernaj kredoj dividiøis en tiel multenombrajn kaj inter si malakordajn sistemojn, ekde la neniismo øis la fantastaj konceptoj pri la infero kaj la paradizo. Hodiaý estas øuste la vidatestantoj, la rolantoj mem sur la transtomba scenejo, kiuj al ni venas diri tion, kio øi ja estas, kaj *nur ili povus tion fari*. Tiuj manifestiøoj do servis por al ni konatigi la nevideblan mondon, kiu nin æirkayas kaj pri kiu ni ne suspektis; kaj tiu sola scio estus esence grava, eæ se la Spiritoj povus nenion pli instrui al ni.

Ironte al nekonata lando, æu vi rifuzas la informojn de la plej humila kampulo, kiun vi renkontus? ÆEu vi ne demandus lin pri la stato de la vojo nur pro tio, ke li estas nura kampulo?

Vi certe ne esperos ricevi de li vastampleksajn klarigojn, sed laŭ tio, kiel li statas en sia rondo, li povos, pri certaj punktoj, informi al vi pli bone ol sciencisto, kiu ne konus tiun landon. Vi tiros el liaj indikoj konkludojn, kiujn li mem ne kapablas tiri, sen ke tio senigus lin je la karaktero de instrumento utila al viaj observoj, kvankam li nur servis por konatigi al vi la kutimojn de la kampuloj. Same okazas koncerne la rilatojn kun la Spiritoj, el kiuj la plej malgranda povas utili, instruante nin pri iu ajn afero.

62. – Vulgara komparo igos nin ankoraŭ pli bone kompreni la aferon.

Pipo plena de migruloj forveturas al malproksima loko, transportante ĉioklasajn homojn, parencajn al tiuj, kiuj restas surtere. Tiam oni ekscias, ke la pipo dronis, lasis nenian postesignon, kaj pri ĉia sorto alvenas nenia sciigo. Oni pensas, ke la vojaĝantoj pereis, kaj funebro regas iliajn familiojn. Sed la tuta pipoĉaro, escepte de ĉe ne unu sola homo, atingis la bordon de nekonata lando, riĉega kaj grasa, kie ĉiuj ekvivas feliĉaj sub malavara ĉielo. Sed tion neniu scias. Nu, unu tagon alia pipo albordeblas al tiu lando kaj tie trovas la dronintojn sanaj kaj sekuraj. La ĉojiga novaĉo disvastiĝas kun fulma rapideco. Ĉiuj ekkrias: “Niaj amikoj ne estas perditaj!”, kaj ili eldiras dankon al Dio. Ili ne povas intervidi, sed ili korespondas inter si, interparolas reciprokajn elmontrojn de amikeco, kaj tiel ĉojo anstataŭe sekvas malĉojon.

Tia estas la bildo de la vivo surtera kaj de la transtomba vivo, antaŭ kaj post la moderna revelacio; ĉi tiu lasta, simile al la dua pipo, portas al ni la bonan novaĉon pri la postvivo de niaj karuloj kaj la certecon, ke ni iam rekolektiĝos al ili; la dubo pri ilia kaj pri nia sorto ĉesas ekzisti; senkuraĉeco forneniĝas antaŭ espero.

Sed aliaj rezultatoj fekundigas tiun revelacion. Rigardante la homaron matura por penetri la misteron de sia destino kaj sentime kontempli novajn mirindaĵojn, Dio permesis la levon de la vualo, kiu apartigis la videblan de la nevidebla mondo. La manifestiĵoj havas nenion eksterhoman; *tio estas la spirita homaro, kiu venas interparoli kun la korpa homaro* kaj diri al ili:

“Ni ekzistas, do ne ekzistas la nenio; jen kio ni estas kaj kio vi iam estos; la estonteco apartenas al vi, same kiel al ni. Vi paŝas en mallumo, ni venas klarigi al vi la vojon kaj starigi al vi la itineron; vi iras sencele, ni montras al vi la celon. La surtera vivo ĉion signifis por vi, ĉar vi nenion vidis transe de ĉi; ni venas diri al vi, montrante la spiritan vivon: la surtera vivo estas nenio. Via vidado haltis ĉe la tombo; ni malfermas al vi transan, splendan horizonton. Vi ne sciis, kial vi suferas sur la Tero; nun, en la sufero vi vidas la justecon de Dio. La bono ĵajnis doni nenian frukton en la estonteco, sed de nun ĉi havos celon kaj ja estos necesa; la frateco estis nenio alia krom bela teorio, sed nun ĉi sidas sur natura leŝo. Sub la regado de l’ kredo, ke ĉio finiĝas kun la vivo, la senlimaĵo estas malplena, egoismo mastre regas inter vi, kaj via devizo estas: “Ĉiu por si!”. Ĉe la certeco pri la estonto, la senfinaj spacoj senlime loatiĝas kaj nenie ekzistas malpleno kaj soleco; solidareco interligas ĉiujn estaĵojn trans kaj cis la tombo. Tio estas la regno de la karitato, portanta la devizon: “Unu por ĉiuj kaj ĉiuj por unu”. Fine, ĉe la estingiĝo de la vivo, vi diradis porĉiaman adiaĵon al viaj karuloj; nun vi diras al ili: “Ĉiis baldaŭa revido!”

Jen, resume, la rezultatoj de la nova revelacio, kiu venis plenigi la vakuon faritan de la nekredemo, relevi la korojn senkuraĝigitajn de la dubo aŭ de la perspektivo de l’ nenio, kaj doni al ĉiuj aferoj ties pravon de ekzisto. Ĉu tiuj rezultatoj do

malhavus gravecon nur tial, ke la Spiritoj venas ne por solvi la problemojn de la scienco, nek por havigi scion al malkleruloj, nek por liveri al pigruloj rimedojn por riari senlabore? Sed koncernas ne sole la estontecon la fruktoj, kiujn la homo devas rikolti el la revelacio. Li ilin øuos sur la Tero per la transformado, kiun la novaj kredoj nepre estigos en lia karaktero, en liaj gustoj, en liaj inklinoj, kaj sekve en la moroj kaj en la sociaj interrilatoj. Metante finon al la regno de egoismo, orgojlo kaj nekredemo, ili preparas tiun de la bono, kiu estas la regno de Dio anoncita de la Kristo.¹

¹ La antaømeto de la artikolo al la vorto *Kristo* (el la greka *Christos*, sanktoleito), uzata laø absoluta senco, estas pli øusta, se ni konsideras, ke tiu vorto ne estas la nomo de la Mesio el Nazareto sed ja substantivigita kvalito. Oni do diru: Jesuo estis *Kristo*; li estis *la* anoncita *Kristo*; la morto *de la Kristo* sed ne *de Kristo*, dum oni diras: la morto *de Jesuo* sed ne *de la Jesuo*. En *Jesuo-Kristo*, ambaø vortoj, kunigitaj, formas unu solan propran nomon. Samkiale oni diras: *la Budho*; *Gotama* akiris la *Budhecon* per siaj virtoj kaj aysteraj moroj; la vivo *de la Budho*, samkiel oni diras: la armeo *de la Faraono* sed ne *de Faraono*; Henriko IV estis *reøø*; la titolo *de reøø*; la morto *de la reøø* sed ne *de reøø*.

ĈAPITRO II

DIO

Ekzisto de Dio – Pri la dia naturo – La Providenco
La vido de Dio

Ekzisto de Dio

1. – Estante la primara kaŭzo de ĉiuj estaĵoj, la origino de ĉio ekzistanta, la bazo, sur kiu sidas la konstruaĵo de la kreado, Dio estas la punkto, kiun ni nepre konsideru antaŭ ĉio.

2. – Estas elementa principo, ke oni juŝas pri kaŭzo laŭ ties efiko, eĉ se oni tiun kaŭzon ne vidas.

Se, fendante la aeron, birdo estas atingita de mortiga plumbero, oni konkludas, ke lerta pafisto ĉin trafis, eĉ se oni lin ne vidas. Ne ĉiam necesas do vidi ion, por scii, ke ĉi ekzistas. Estas do per observado de la efikoj, ke oni venas al la konado de la kaŭzoj.

3. – Alia same elementa principo, iŝinta aksiomo pro sia vereco, estas, ke ĉiu inteligenta efiko nepre havas inteligentan kaŭzon.

Se oni demandus, kiu estas la konstruinto de lerte elpensita maŝino, kion oni pensus pri tiu, kiu respondus, ke *ŝi* estiĝis per si mem? Rigardante artan aŭ industrian majstroverkon, oni diras, ke *ŝin* produktis genia homo, *ĉar* nur eminenta inteligento povus *ŝin* koncepti; oni tamen rekonas, ke temas ja pri homa faro, *ĉar* konstateblas, ke *ŝi* ne transpasas la homan kapablon; sed al neniu venas la penso aserti, ke *ŝi* fontis el la cerbo de idioto aŭ de malklerulo, nek, des malpli, ke *ŝi* estas verko de besto aŭ produkto de la hazardo.

4. – *Ĝie* la *ĉeesto* de l' homo estas rekonata per liaj verkoj. La ekzisto de la antaŭdiluvaj homoj pruviĝis ne nur per la homaj fosilioj, sed ankaŭ, kaj kun granda certeco, per la *ĉeesto*, en tiuepokaj terenoj, de objektoj ellaboritaj de homoj; fragmento de vazo, tajlita *ŝtono*, armilo, briko sufiĉos por atesti lian *ĉeeston*. Laŭ la krudeco aŭ perfekteco de la laboro oni ekkonos la gradon de inteligenteco kaj de progreso de tiuj, kiuj *ŝin* faris. Se, trairante landon loĝatan ekskluzive de sovaĝuloj, vi eltrovus statuon indan je Fidio, vi tute ne hezitus aserti, ke, *ĉar* la sovaĝuloj ne kapablas *ŝin* fari, *ŝi* devas esti verko de inteligento supera al tiu de la sovaĝuloj.

5. – Nu bone! *ĉetante* sian rigardon *ĉirkaŭen*, sur la kreaĵojn de la Naturo, rimarkante la providencon, la saĝon, la harmonion direktantajn tiujn kreaĵojn, oni rekonas, ke estas neniu, kiu ne translimus la plej vastan amplekson de la homa inteligento. Se la homo ne povas ilin fari, ili do estas produkto de iu inteligento supera al la homaro, krom se oni akceptus, ke estas efikoj sen ia kaŭzo.

6. – Al tio kelkaj obĵetas per jena rezonado:

La tiel nomatajn kreaĵojn de la Naturo produktas materiaj fortoj, kiuj agas mekanike pro la leĵoj de altiro kaj de repuĝo; la molekuloj de la inertaj korpoj agregiĝas kaj malagregiĝas sub la potenco de tiuj leĵoj. La plantoj naskiĝas, ekĝermas, kreskas kaj multiĝas ĝiam per la sama maniero, ĝiu laŭ sia speco, pro la efiko de tiuj samaj leĵoj; ĝiu individuo similas tiun, el kiu ĝi devenis; la kreskado, la florado, la fruktiĝo, la koloro dependas de materiaj kaŭzoj, kiel varmo, elektro, lumo, humido, ktp. Same okazas al la bestoj. La astroj formiĝas per la molekula altiriĝemo kaj eterne moviĝas en siaj orbitoj pro la efiko de la gravito. Tiu mekanika reguleco en la agado de la naturaj fortoj vidigas nenian liberan inteligenton. La homo movas sian brakon, kiam kaj kiel li volas; sed tiu, kiu ĝin movus en la sama direkto ekde la naskiĝo ĝis la morto, estus ia aŭtomato; nu, la organaj fortoj de la Naturo ja estas pure aŭtomataj. Ĝio tio estas vera; sed tiuj fortoj estas efikoj, kiuj nepre havas ian kaŭzon, kaj neniu povas aserti, ke ili estas Dio mem. Ili estas materiaj kaj mekanikaj; kaj ke ili tute ne estas inteligentaj en si mem tio ankaŭ estas vera; sed ilin agigas, distribuas kaj konformigas al la bezonoj de ĝiu afero iu inteligento, kiu ne estas homdevena. La utila aplikado de tiuj fortoj estas ja inteligenta efiko elmontranta inteligentan kaŭzon. Pendolo moviĝas kun aŭtomata reguleco kaj ĝuste en tiu reguleco sidas ĝia valoro. La forto, kiu ĝin movas estas absolute materia, tute ne inteligenta, sed kiom valorus tiu pendolo, se iu inteligento ne estus kombininta, kalkulinta, distribuinta la aplikon de tiu forto por ĝin funkciigi kun ekzakteco? El tio, ke la inteligento ne troviĝas en la mekanismo de la pendolo kaj ke oni ĝin ne vidas, ĝu estus prave indukti, ke ĝi ne ekzistas? Oni ĝin induktas el ĝiaj efikoj.

La ekzisto de horloĝo atestas pri la ekzisto de horloĝisto; la lerta aranĝo de la mekanismo atestas pri la inteligenteco kaj

la scio de la horloøisto. Kiam horloøo øustatempe havigas al vi la bezonatan indikon, øu al iu ajn venus la penso diri: jen tre inteligenta horloøo?

Tio sama okazas rilate la mekanismon de la Universo:
Dio ne sin montras, sed manifestiøas per siaj verkoj.

7. – La ekzisto de Dio estas do realaøo pruvita ne nur de la revelacio sed ankaý de la faktoj. La sovaøaj popoloj ricevis nenian revelacion, sed tamen ili instinkte kredas la ekziston de ia superhoma potenco; ili vidas aferojn starantajn super la homa povo kaj el tio ili konkludas, ke tiuj aferoj devenas de ia estaøo supera al la homaro. Æu ili ne sin montras pli logikaj ol tiuj asertantaj, ke tiuj aferoj fariøis per si mem?

Pri la dia naturo

8. – Al la homo ne estas eble sondi la intiman naturon de Dio. *Por kompreni Dion ankoraý mankas al ni la koncerna sento, kiun oni ne akiras krom per la kompleta elpuriøo de la Spirito.* Sed se li ne povas penetri la esencon de Dio, la homo, akceptante lian ekziston kiel premison, povas per rezonado ekkoni liajn necesajn atributojn: komprenante tion, kio li ne povas esti, øar li tiel øesus esti Dio, la homo induktas tion, kio li ja estas.

Sen la konado de la atributoj de Dio, estus neeble kompreni la verkon de la kreado. Tio estas la deirpunkto de øiuj religiaj kredoj, kaj øuste tial, ke ili tion ne konsideris, kvazaý lumturon kapablan ilin gvidi, la plimulto el la religioj eraris per siaj dogmoj. Kiuj ne atribuis al Dio la øiopovecon, tiuj konceptis plurajn diojn; kiuj ne atribuis al li superegan bonecon, tiuj faris el li ian Dion ðaluzan, kolereman, partian kaj venøeman.

9. – *Dio estas la superega kaj plejpotenca intelekto.* La homa intelekto estas limita, ĉar li ne povas fari, nek kompreni ĉion, kio ekzistas. Tiu de Dio, kiu ampleksas la infiniton, nepre estas infinita. Se oni supozus ĉin limita ĉe iu ajn punkto, oni ja povus koncepti estaĉon pli inteligentan, kapablan kompreni kaj fari, kion la alia ne povus fari, kaj tiel plu senfine.

10. – *Dio estas eterna,* t.e., li ne havis komencon kaj ne havos finon. Se li estus iam komenciĉinta, li do estus elveninta el la nenio. Nu, ĉar la nenio ne ekzistas, ĉi nenion povas produkti. Aŭ lin estus kreinta iu alia antaŭekzistanta estaĉo, kaj do ĉi tiu estus Dio. Se oni supozas al li ian komencon aŭ finon, oni do povus koncepti estaĉon jam ekzistantan antaŭ li, aŭ povantan lin postvivi, kaj tiel plu senfine.

11. – *Dio estas neĉanĉema.* Se li povus ricevi aliĉojn, la leĉoj regantaj la Universon havus neniom da stabileco.

12. – *Dio estas nemateria,* t.e., lia naturo diferencas de ĉio, kion *ni nomas materio*; alie li ne estus neĉanĉema, ĉar li devus sperti la aliĉojn de la materio. Dio ne havas formon koncepteblan por niaj sensoj, ĉar kontraŭe li estus materio. Ni diras: la mano de Dio, la okulo de Dio, la buĉo de Dio, ĉar la homo, konante nur sin mem, prenas sin por komparo rilate al ĉio, kion li ne komprenas. Ridindaj ja estas tiuj bildoj, per kiuj oni figuras Dion kiel maljunulon kun longa barbo kaj surhavantan mantelon; ili kunportas la malbonaĉon malaltigi la superegan Estaĉon ĉis la mizeraj proporcioj de la homaro; de tie, ĉis oni atribuas al li la homajn pasiojn kaj el li farus ian Dion koleran kaj ĉaluzan, estas ne pli ol unu paĉo.

13. – *Dio estas ĉiopova*. Se li ne havus la superegan povon, oni povus koncepti pli povan estaĵon, kaj tiel plu sinsekve, ĉis tiu estaĵo, kiun neniu alia povus superi en potenco, kaj ĉi tiu ja estus Dio.

14. – *Dio estas superege justa kaj bona*. La providenca saĉeco de la diaj leĝoj elmontriĝas ĉe la plej malgrandaj aferoj, kiel ĉe la plej grandaj, kaj tiu saĉeco ne lasas, ke ni dubu pri liaj justeco kaj boneco.

La infiniteco de ia kvalito forigas la eblecon de ekzisto de kontraŭa kvalito, kiu ĉin malgrandigus aŭ nuligus. Estaĵo senfine bona ne povus enhavi la plej malgrandan eron da maliceco, same kiel estaĵo senfine malbona ne povus enhavi la plej malgrandan eron da boneco; tiel same, ia objekto ne povus esti absolute nigra kun plej malforta nuanco de blanko, nek absolute blanka kun plej eta nigra makulo.

Dio do ne povus esti samtempe bona kaj malbona, ĉar tiel, posedante neniun el tiuj kvalitoj en plej alta grado, li ne estus Dio; ĉiuj aferoj dependus de lia kaprico kaj havus neniom da stabileco. Li do ne povus ne esti aŭ senfine bona, aŭ senfine malbona; nu, ĉar liaj verkoj atestas pri lia saĉeco, pri lia boneco kaj pri lia antaŭzorgo, oni nepre konkludos, ke, ne povante esti samtempe bona kaj malbona kaj do ne plu esti Dio, li nepre devas esti senfine bona.

La superega boneco implicas la superegan justecon, ĉar, se li agus maljuste aŭ partie *en iu ajn cirkonstanco*, aŭ koncerne *iun ajn el siaj kreitoj*, li do ne estus superege justa kaj sekve ne estus superege bona.

15. – *Dio estas senfine perfekta*. Estas neeble koncepti Dion sen la infinita perfekteco; kontraŭe li ne estus Dio, ĉar oni ĉiam povus koncepti ian estaĵon, kiu posedus tion, kio mankus

al li. Por ke neniu estaio povu lin superi, nepre necesas, ke li estu senfina laŭ ĝio.

Estante senfinaj, la atributoj de Dio povas sperti nek grandioon, nek malgrandioon, ĉar kontraŭe ili ne estus senfinaj kaj Dio ne estus perfekta. Se oni forprenus plej etan parton de unu sola el liaj atributoj, oni ne plu havus Dion, ĉar povus ekzisti ia pli perfekta estaio.

16. – *Dio estas unika.* La unikeco de Dio estas konsekvenca sekvo de la absoluta infiniteco de liaj perfektaioj. la alia Dio ne povus ekzisti, krom sub la kondiĉo esti same senfina en ĝio, ĉar se inter ili ekzistus la plej eta diferenco, unu estus malsupera al la alia, subordigita al ties potenco, kaj do ne estus Dio. Se ambaŭ estus inter si absolute egalaj, ekzistus do, de la tuta eterna tempo, unu sama penso, unu sama volo, unu sama potenco. Tiel interkonfuzitaj pro la identeco, ili efektive estus nenio alia ol unu sola Dio. Se ĉiu havus apartajn funkciojn, unu farus, kion ne farus la alia, kaj do inter ili ne ekzistus perfekta egaleco, ĉar neniu havus la superegan aŭtoritaton.

17. – La nescio pri tiu principo, ke estas infinitaj la perfektaioj de Dio, naskis politeismon, kredon komunan al ĉiuj primitivaj popoloj, atribuintaj diecon al ĉiuj potencoj, kiuj al ili ĉajnis esti super la homaro. Poste, la racio igis ilin kunfandi tiujn diversajn potencojn en unu solan. Pli malfrue, laŭmezure kiel la homoj komprenadis la esencon de la diaj atributoj, ili fortiris de la simboloj, kiujn ili kreis, la kredojn negantajn tiujn atributojn.

18. – Resume, Dio ne povas esti Dio, krom sub la kondiĉo, ke per nenio li estu superita de alia estaio, ĉar la

estaio, kiu lin superus per kio ajn, eæ se nur per la dikeco de kapharo, ja estus la vera Dio. Nepre necesas do, ke li estu senfina en aio.

Kaj tiel, konstatinte la ekziston de Dio per liaj verkoj, oni ja sukcesas, per nura logika dedukto, difini la atributojn, kiuj lin karakterizas.

19. – Dio estas do *la superega kaj suverena inteligento; li estas unika, eterna, senþanøa, nemateria, aïopova, superege justa kaj bona, infinita laŭ aïuj siaj perfektaioj*, kaj alia li ne povas esti.

Tia estas la bazo, sur kiu sidas la universa konstruaio, la lumturo, kies radioj etendiøas tra la tuta Universo kaj kiu sola povas gvidi la homon en la esplorado de la vero; sekvante øian orientadon, li neniam devojiøos, kaj se li tiel ofte eraris, tio okazis nur tial, ke li ne prenis la direkton al li montritan.

Tia ankay estas la *senerara* kriterio de aïuj doktrinoj, filozofiaj kaj religiaj; por ilin juøi, la homo disponas rigore ekzaktan mezuron en la atributoj de Dio, kaj li povas al si mem aserti, ke *aïu teorio, aïu principo, aïu dogmo, aïu kredo, aïu praktiko, kontraýdiranta unu solan el tiuj atributoj kaj celanta ne nur nuligi sed simple øin malfortigi, ne povas esprimi la veron.*

En filozofio, psikologio, moralo, religio, vera estas nur tio, kio ne malproksimiøas, eæ per joto, de la esencaj kvalitoj de Dio. La perfekta religio estos tia, el kies aëfaj principoj neniu kontraýdirus tiujn kvalitojn; kies aïuj dogmoj povus elporti la provon de tiu kontrolo sen de tio ion ajn suferi.

La Providenco

20. – La providenco estas la zorgado de Dio pri siaj kreitoj. Dio estas æie, æion vidas kaj æion direktas, eæ la plej malgrandajn aferojn: ja en tio konsistas la providenca agado.

“Kiel povas Dio, tiel granda, tiel potenca, tiel supera al æio, enmiksiæi en tiel malgravajn detalojn, okupiæi pri la plej bagatelaj agoj kaj pensoj de æiu individuo?” Tiun demandon al si mem faras la nekredanto, kaj li konklude asertas, ke, akceptante la ekziston de Dio, oni nur povas akcepti, ke lia agado ekskluzive koncernas la øeneralajn leøojn de la Universo; ke la Universo funkcias de la tuta eterneco dank’ al tiuj leøoj, al kiuj submetiøas æiu kreito, en la sfero de sia agado, sen neceso de la senæesa interveno de la Providenco.

21. – En sia nuna stato de malsupereco, la homoj nur tre malfacile komprenas, ke Dio estas senfina; æar ili mem estas difinitaj kaj limitaj, ili tial figuras Dion ankaý limita kaj difinita, lin prezentas kiel difinitan estaøn kaj lin bildigas laý sia propra bildo. Niaj pentraøoj, kiuj lin prezentas kun homaj trajtoj, ne malmulte kontribuas por tenadi tiun eraron en la spirito de la amasoj, kiuj, koncerne Dion, pli adoras la formon ol la person. Por la plimulto, li estas potenca suvereno sur nealirebla *trono*, perdita en la æiela senlimaø. Kaj æar iliaj fakultoj kaj perceptoj estas limitaj, ili ne komprenas, ke Dio povas kaj bonvolas rekte interveni en la malgrandajn aferojn.

22. – En sia senpoveco kompreni la esencon mem de Dio, la homo povas fari pri øi nur proksimuman ideon helpe de nepre tre neperfektaj komparoj, kiuj tamen povas almenaý montri al li la eblecon de tio, kio, unuavide, þajnas al li nebla.

Ni supozu ian fluidon tre subtilan por penetri æiujn korpojn. Estante neinteligenta, tiu fluido agas mekanike, sole nur pere de la materiaj fortoj. Sed se ni øin supozas inteligenta, dotita per perceptivaj kaj sentivaj fakultoj, øi do ne plu blinde agos, sed ja kriterie, memvole kaj libere: øi vidos, aydos kaj komprenos.

23. – La proprecoj de la perispirita fluido povas pri tio doni al ni ian ideon. En si mem øi ne estas inteligenta, æar øia konsisto estas materia, sed øi servas kiel vehiklo de la penso, de la sensacoj kaj de la perceptoj de la Spirito.

La perispirita fluido estas ne la penso de la Spirito, sed ties instrumento kaj perilo.Æar estas øi, kiu transigas la penson, tiu fluido iel de øi *saturioas*. Pro la neebleco izoli la penson, al ni þajnas, ke øi konfuzioas kun tiu fluido, same kiel la sono þajnas konfuzioi kun la aero en tia maniero, ke ni povas, por tiel diri, øin materiigi. Kiel ni diras, ke la aero fariøas sonora, tiel same ni povus diri, prenante la efikon por la kaýzo, ke la fluido fariøas inteligenta.

24. – Æu tiel estas ay ne estas koncerne la penson de Dio, nome æu øi agas senpere ay helpe de ia fluido, ni øin figuru, por faciligi al nia inteligento la komprenon, sub la konkreta formo de ia inteligenta fluido pleniganta la senfinan Universon, penetranta æiujn partojn de la kreaaro: *la tuta Naturo dronas en la dia fluido*. Nu, sekve de la principo, ke la partoj de tutaio havas ties saman naturon kaj ties samajn proprecojn, æiu atomo de tiu fluido, se oni povas tiel diri, posedas la penson, tio estas la esencajn atributojn de Dio; kaj æar tiu fluido æie troviøas, tial æio estas submetita al øia inteligenta agado, al øia antaýzorgo, al øia prizorgado. Nenia estaio ekzistas, kiel ajn malsupera ni øin supozas, kiu de øi ne

estus saturita. Ni do konstante troviĝas en la ĉesto de Dio; eĉ ne unu solan el niaj agoj ni povus kaŝi antaŭ lia rigardo; nia penso estas en senĉesa kontakto kun lia penso, kaj nepre prave oni asertas, ke Dio legas en la plej kaŝaj anguloj de nia koro. *Ni estas en li, kiel li en ni*, laŭ la parolo de la Kristo.

Por etendi sian prizorgon al ĉiuj kreitoj, Dio do ne bezonas ĉeti sian rigardon desupre de la senfinaĵo; por esti de li aŭskultataj, niaj preĝoj ne bezonas trakuri la spacon, nek esti dirataj per tondra voĉo, ĉar, pro tio ke li ĉiam apudas al ni, niaj pensoj eĉas en li. Niaj pensoj estas kvazaŭ la sonoj de sonorilo, kiuj vibrigas la ĉirkaŭan medion.

25. – Ni tute ne pensas materiigi Dion; la bildo pri ia universa, inteligenta fluido evidente estas nenio alia, ol komparo taŭga por doni pri Dio ideon pli ĉustan ol tiu de la pentraĵoj, kiuj lin prezentas sub la formo de homa figuro. Ĉi celas komprenigi la eblon, kiun havas Dio ĉie esti kaj pri ĉio okupiĉi.

26. – Ni konstante havas antaŭ la okuloj iun ekzemplon, kiu povas doni al ni ideon pri la maniero, kiel la agado de Dio povas efiki sur la plej internajn partojn de ĉiuj estaĵoj kaj, sekve, pri la maniero, kiel venas al li la plej subtilaj impresoj de nia animo. Tiun ekzemplon ni ĉerpis el instruo, kiun Spirito liveris pri la temo.

27. – “La homo estas malgranda mondo, en kiu la Spirito direktas kaj la korpo estas direktata. En ĉi tiu universo, la korpo prezentas ian kreaĉion, kies Dio estas la Spirito. (Komprenu, ke ĉi tie temas nur pri analogio, ne pri identeco). La membroj de tiu korpo, la diversaj organoj, kiuj ĉin konsistigas, la muskoloj, la nervoj, la artikoj prezentas aliajn materiajn

individuojn, se oni tiel povas diri, lokitajn en apartaj punktoj de la korpo. Kvankam estas granda la nombro de ĉiaj konsistigaj partoj, tiel malsamaj kaj variaj laŭ ilia naturo, tamen neniu pridubas, ke ne povas ekesti movoj nek impresoj, ie ajn en tiu korpo, sen ke la Spirito tion konscius. Ĉu okazas diversaj sensacoj samtempe en pluraj lokoj? La Spirito ĉiujn sentas, distingas, analizas, al ĉiu difinas la koncernan kaŭzon kaj ties lokon de agado pere de la perispirita fluido.

“Analoga fenomeno okazas inter la kreaĵaro kaj Dio. Dio estas ĉie en la Naturo, same kiel la Spirito estas ĉie en la korpo. Ĉiuj elementoj de la kreaĵaro estas en konstanta rilato kun li, same kiel la ĉeloj de la homa korpo estas en senĉesa kontakto kun la spirita estaĵo. Neniu motivo do ekzistas, por ke samklasaj fenomenoj ne fariĝu sammaniere, en unu kazo kaj en la dua.

“Iu membro moviĝas: la Spirito ĉin sentas; iu kreito pensas: Dio ĉin scias. Ĉiuj membroj moviĝas, la diversaj organoj ekvibras: la Spirito sentas ĉiun manifestiĝon, ilin distingas kaj lokalizas. La diversaj kreaĵoj, la diversaj kreitoj sin ekmovas, pensas, diversmaniere agas: Dio ekscias ĉion okazantan kaj al ĉiu difinas tion, kio al li koncernas.

“El tio oni povas indukti la solidarecon inter la materio kaj la inteligento, la solidarecon inter ĉiuj estaĵoj de unu mondo, inter ĉiuj mondoj kaj, fine, inter ĉiuj kreaĵoj kaj Dio.” (Quinemant, *Pariza Societo*, 1867.)

28. – Ni komprenas la efikon: tio jam signifas multon. De la efiko ni iras ĉis la kaŭzo, kies grandecon ni taksas laŭ la grandeco de la efiko. Sed al ni nealireblas tiel ĉia intima esenco kiel ankaŭ la esenco de nekalkulebla kvanto da fenomenoj. Ni konas la efikojn de elektro, varmo, lumo, gravito; ni ilin kalkulas, sed tamen ni ne konas la intiman

naturon de la principo, kiu ilin estigas. Ĉu do estus pli racia la neado de la dia principo tial, ĉar ni ĉin ne komprenas?

29. – Nenio malhelpas, ke oni agnosku, kiel principon de la superega inteligento, unu ĉefan fokuson, kiu senĉese radius, inundante la Universon per siaj emanacoj, kiel la Suno per sia lumo. Sed kie troviĝas tiu fokuso? Jen kion povas diri neniu. Verŝajne ĉi ne estas fiksita en difinita punkto, kiel ankaŭ ne estas ĉia agado, kaj same verŝajne ĉi konstante trakuras la regionojn de la senfina spaco. Se simplaj Spiritoj estas nature dotitaj per la kapablo de ĉieestado, en Dio do tiu kapablo nepre devas esti senlima. Ĉar Dio plenigas la Universon, oni ankaŭ povus akcepti, kiel hipotezon, ke tiu fokuso ne bezonas translokigi, ke ĉi formiĝas ĉie, kie ajn la superega volo rigardas konvena tiun formiĝon, pro kio oni povas aserti, ke ĉi troviĝas ĉie kaj nenie.

30. – Antaŭ tiaj nesondeblaj problemoj, nia racio devas sin teni humiliĉe. Dio ekzistas: tion ni ne povas pridubi. Li estas senfine justa kaj bona: jen lia esenco. Al ĉio li etendas sian prizorgon: ni tion komprenas. Nur nian bonon do li povas deziri, el kio sekvas, ke ni devas konfidi lin: jen la esenca afero. Koncerne la ceteron, ni atendu, ke ni indu lin kompreni.

La vido de Dio

31. – Se Dio estas ĉie, kial ni ne vidas lin? Ĉu ni lin vidos, forlasinte la Teron? Tiajn demandojn oni ĉiutage elmovas.

La unua estas facile solvebla: niaj materiaj vidorganoj havas limitajn perceptojn, kiuj ilin nekapabligas por la vido de certaj aferoj, ĉe se materiaj. Jen kial certaj fluojdoj tute netrafef-

blas por nia vidkapablo kaj por niaj esploraj instrumentoj, sed tamen ni ne pridubas ilian ekziston. Ni vidas la efikojn de la pesto, kaj tamen ni ne vidas la fluidon, kiu ĝin transportas; ni vidas la korpojn moviĝantaj sub la efiko de la gravita forto, sed ni ne vidas tiun forton.

32. – La spiritesencaj aferoj ne povas esti perceptataj de materiaj organoj; nur per la spirita vidkapablo ni povas vidi la Spiritojn kaj la aferojn de la nemateria mondo; nur nia animo do povas percepti Dion. Ĉu ĝi vidas lin tuj post la morto? Nur la transtombaj komunikaĵoj povas tion al ni instrui. Laŭ ili, ni ekscias, ke la vido de Dio estas privilegio de la plej elpurigitaj animoj kaj ke por tio tre malmultaj posedas, forlasinte sian materian envolvadon, la necesan gradon de senmateriigo. La banala komparo tion facile komprenebligas.

33. – Kiu troviĝas en la fundo de valo, droninta en densa nebulo, tiu ne vidas la Sunon. Sed ĉe la difuza lumo li konkludas, ke la Suno brilas. Se li supreniras la monton, tiam laŭmezure kiel li altiĝas, la nebulo fariĝas pli klara, la lumo ĉiam pli kaj pli viva, sed li ankoraŭ ne vidas la Sunon. Nur post kiam li altiĝis super la nebultavolo kaj ektrovas sin ene de perfekte pura aero, li vidas ĝin en ties tuta brilego.

Same okazas al la animo. La perispirita envolvado, kvankam por ni nevidebla kaj nepalpebla, tamen estas, por la animo, efektiva materio, ankoraŭ tro maldelikata por certaj perceptoj. Tiu envolvado malmateriigas laŭmezure kiel la animo morale altiĝas. La neperfektaĵoj de la animo kvazaŭ estas nebultavoloj nebligantaj al ĝi klaran vidon. La senigo je ĉiu neperfektaĵo signifas unu malplian makulon, sed nur post sia kompleta elpurigo, ĝi plene ekvivas siajn fakultojn.

34. – Ĉar Dio estas la plej altgrada spirita esenco, lin povas percepti, en ties tuta splendo, nur tiuj Spiritoj, kiuj atingis la plej altan gradon de senmateriigo. La fakto, ke la neperfektaj Spiritoj ne vidas lin, ne signifas, ke ili estas de li pli distancaj ol la aliaj; kiel la ceteraj Spiritoj, kiel ĉiuj estaĵoj de la Naturo, ili dronas en la dia fluido, same kiel ni dronas en la lumo; la sola kaŭzo estas, ke iliaj neperfektaĵoj efikas kvazaŭ vaporoj, kiuj lin kaŝas antaŭ ilia vidado. Kiam la nebulo fordisiĝas, ili vidos lian brilegon. Por tio, ili ne bezonas ascendi, nek serĉi lin en la profundaĵoj de la senfino. Post kiam la spirita vidado liberiĝas de la moralaj nebuloj, kiuj ĝin malklarigis, ili lin vidos ĉiuloke kie ajn ili troviĝas, eĉ sur la Tero, ĉar Dio estas ĉie.

35. – La Spirito elpuriĝas nur kun la tempo, kaj la diversaj enkarniĝoj estas kvazaŭ alambikoj, en kies fundo li, en ĉiu fojo, restigas kelke da malpuraĵoj. Forlasinte sian korpan envolaĵon, li ne tuj seniĝas je siaj neperfektaĵoj, kaj tio estas la kaŭzo, kial li postmorte ne vidas Dion pli ol dumvive; sed laŭ mezure kiel ili elpuriĝas, ili havas pli klaran intuicion pri li. Ili ne vidas lin, sed lin pli bone komprenas: la lumo estas malpli difuza: Kiam iuj Spiritoj diras, ke Dio al ili malpermesas respondi al iu demando, tio ne signifas, ke Dio aperas al ili aŭ al ili direktas la parolon por preskribi aŭ malpermesi tiun aŭ tiun alian aferon, ne; sed ili sentas lin, ricevas la vibrojn de lia penso, same kiel okazas al ni koncerne la Spiritojn, kiuj nin envolas en siaj fluidoj, kvankam ni ilin ne vidas.

36. – Sekvas do, ke neniu homo povas vidi Dion per la karnaj okuloj. Se tiu favoro estus konsentita al iuj, ĝi nur efektiviĝus en stato de ekstazo, kiam la animo sin trovas tiele liberiĝinta el la materiaj ligiloj, ke tia afero eblus dum la

enkarniøo. Cetere, unu tia privilegio ekskluzive apartenus al elitaj animoj, enkarniøintaj por misio, ne por *kulpelpago*. Sed æar la Spiritoj el la plej altaj ordoj splendas per blindiga brilego, povas okazi, ke malpli progresintaj Spiritoj, enkarniøintaj aý elkarniøintaj, ege ravitaj de la brilego, kiu tiujn æirkaýas, supozas, ke ili vidas Dion mem. Ja tiel same kiel iu, kiu, vidante ministron, lin prenas por la suvereno mem.

37. – Sub kia eksteraø Dio sin montras al tiuj, kiuj fariøis indaj vidi lin? Æu sub ia formo? Laý homa bildo aý kiel lumsplenda fokuso? La homa lingvo estas nekapabla øin vortigi, æar por ni ekzistas nenia komparo taýga por havigi al ni ian koncernan ideon. Ni estas kvazaý denaskaj blinduloj, al kiuj oni vane provus komprenebligi la sunbrilon. Nia lingvo estas limita de niaj bezonoj kaj de la rondo de niaj ideoj; tiu de la sovaøaj popoloj ne povus priskribi la mirindaøjn de la civilizacio; tiu de la pli civilizitaj popoloj estas treege malriæa por priskribi la belegaaøjn de la æieloj, nia inteligento estas tre malvasta por ilin kompreni, kaj nia vidado, estante tre malforta, de ili certe blindiøus.

ĈAPITRO III

BONO KAJ MALBONO

Origino de bono kaj malbono – Instinkto kaj inteligento
Reciproka sindetruado de la vivaj estaĵoj

Origino de bono kaj malbono

1. – Ĉar Dio estas la principo de ĉiuj ekzistaĵoj, kaj ĉar li havas la tutan saĝon, la tutan bonecon, la tutan justecon, sekve ĉio de li devenanta nepre posedas liajn atributojn, ĉar, kio estas senfine saĝa, justa kaj bona, povas produkti nenion malinteligentan, malbonan kaj maljustan. La malbono, kiun ni vidas, ne povas do deveni de li.

2. – Se malbono estus atributo de ia aparta estaĵo, ĉu oni lin nomas Arimano, ĉu Satano, tiam el du aferoj unu: aŭ tiu estaĵo estus egala al Dio kaj, sekve, tiel potenca kiel li, de la tuta eterna tempo, aŭ li estus malsupera al Dio.

En la unua okazo, ekzistus du konkurantaj potencoj en senĉesa luktado, unu provanta malfari, kion faris la dua, ambaŭ sin reciproke kontraŭstarantaj. Tiu hipotezo ne konformas al la plan-unueco montriĝanta en la strukturo de la Universo.

En la dua okazo, tiu estaio, æar malsupera al Dio, estus al li subordigita. Ne povante esti ekzistinta, kiel Dio, de la tuta eterna tempo, sen esti al li egala, tiu estaio estus iam havinta komencon. Se li estis kreita, lin kreis neniu alia krom Dio, kiu do estus kreinta la Spiriton de malbono, kio implicus la neadon de la senfina boneco. (Vidu: *La æielo kaj la Infero*, æap. X, "La Demonoj".)¹

3. – Tamen, malbono ekzistas kaj havas ian kaýzon.

La malbonoj æiuspecaj, fizikaj aý moralaj, kiuj turmentas la homaron, prezentas du kategoriojn, kiujn nepras distingi: tiun de la malbonoj, kiujn la homo povas eviti, kaj tiun de la malbonoj ne dependantaj de ilia volo. Inter la unuaj intervici-oas la natur-katastrofoj.

La homo, kies fakultoj ja estas limitaj, ne povas penetri nek ampleksi la tutaion de la planoj de la Kreinto; li taksas la aferojn laý la vidpunkto de sia personeco, de siaj interesoj fiktivaj kaj konvencijaj, kiujn li kreis al si kaj kiuj ne apartenas al la Naturo; jen kial li ofte rigardas malbona kaj maljusta, kion li opinius justa kaj admirinda, se li vidus ties kaýzon, celon kaj definitivan rezultaton. Se li seræos la ekzisto-pravon kaj la utilon de æiu afero, li rekonos, ke æio portas la stampon de la senfina saøeco, kaj li sin klinos antaý tiu saøeco, eæ rilate al aferoj por li nekompreneblaj.

4. – La homo ricevis, kiel dividitaion, inteligenton, kun kies helpo li povas deturni, aý almenaý mildigi, la efikojn de æiuj natur-katastrofoj. Ju pli li akiras scion kaj progresas laý la civilizacio, des malpli ruinigaj fariøas tiaj katastrofoj. Per saøa

¹ Jam esperantigita kaj eldonita de la Brazilia Spiritisma Federacio. – *Noto de la Trad.*

kaj antaŭzorga sociala organizo, li eĉ sukcesos nuligi iliajn sekvojn, en la okazo se ili ne povos esti tute evitataj. Tiel, koncerne eĉ tiujn katastrofojn, kiuj havas sian utilon por la ĝenerala ordo de la Naturo kaj por la estonteco, sed kiuj damaŝas en la nuno, Dio havigis al la homo, en la fakultoj per kiuj li dotis ties Spiriton, la rimedojn por haltigi iliajn efikojn.

Tiamaniere li rebonigas nesalubrajn regionojn, imunigas kontraŭ pestodonaj miasmoj, igas fekundaj nekultivitajn terojn kaj lernas kiel ilin antaŭgardi kontraŭ inundoj; li ankaŭ konstruas siajn loĝejojn pli salubraj, pli solidaj por rezisti kontraŭ la ventoj tiel necesaj por la purigo de la atmosfero, kaj tiel li sin ĉirmas kontraŭ la malbonaj veteroj. Kaj tiel, fine, la neceso igis lin iom post iom krei la sciencojn, per kiuj li plibonigas la loĝeblecon de la mondo kaj pligrandigas sian propran bonstaton.

5. – Ĉar la homo devas progresi, la malbonoj, al kiuj li estas elmetata, lin stimulas por la ekzercado de sia intelekto, de ĉiuj siaj fizikaj kaj moralaj kapabloj, lin instigante al serĉado de rimedoj por ilin eviti. Se li nenion devus timi, neniam bezono igus lin serĉi la plibonon; lia spirito malvigliĝus en la senfareco; li neniam elpensus nek eltrovus. *La doloro estas la pikilo, kiu puŝas la homon antaŭen, sur la vojon de la progreso.*

6. – Sed la plimulton el la malbonoj estigas la homo mem per siaj malvirtoj, kaj ili do fontas el lia orgojlo, egoismo, ambicio, avidemo, el liaj ekscesoĵoj en ĉiuj aferoj: tie sidas la kaŭzo de la militoj kaj katastrofoj, kiujn ili kuntrenas, de la malpacioĵoj, de la opreso de l' fortaj kontraŭ la malfortaj, fine de la pliparto el la malsanoj.

Dio starigis leĝojn plenajn de saĝeco, kies sola celo estas la bono. La homo trovas en si mem ĉion necesan por ilin

sekvi. La konscienco al li difinas la vojon, la dia leŭo estas gravurita en lia koro, kaj cetere Dio senæese memorigas pri ili pere de siaj mesioj kaj profetoj, per æiuj enkarniøintaj Spiritoj, kiuj ricevis la mision lin instrui, moraligi, plibonigi, kaj, en la lastaj tempoj, per la amaso da elkarniøintaj Spiritoj, kiuj æie manifestiøas. *Se la homo skrupule submetiøus al la diaj leøoj, li sendube evitigus al si la plej akrajn malbonojn kaj vivus feliæa sur la Tero.* Se li tiel ne kondutas, tion li þuldas al sia libervolo, kaj li tiam suferas ties sekvojn. (*La Evangelio laŭ Spiritismo*, æap. V, n-roj 4, 5, 6 kaj sekvantaj.)

7. – Sed Dio Plejbona metis la kuracilon apud la malsanon, tio estas, el la malbono li eltiras la bonon. Venas momento, kiam la eksceso de la morala malbono fariøas netolerebla kaj trudas al la homo la bezonon þanøi sian direkton. Instruita de la sperto, li estas devigita seræi la kuracilon en la bono, æiam laŭ sia libera volo. Prenante pli bonan direkton, li agas laŭ sia volo kaj kaŭze de tio, ke li rekonis la malbonaøojn de la alia direkto. La neceso do premdevigas lin morale pliboniøi, por ke li estu pli feliæa, same kiel øi ankaŭ lin devigis plibonigi la materialajn kondiæojn de sia ekzistado (n-ro 5).

8. – Oni povas diri, ke malbono estas neesto de bono, same kiel malvarmo estas neesto de varmo. *Kiel malvarmo ne estas ia aparta fluido, tiel same malbono ne estas aparta atributo; unu estas la negativo de la dua.* Kie bono ne estas, tie nepe estas malbono. Ne fari malbonon jam estas la komenco de bono. *Dio volas nur bonon; nur de l' homo venas malbono. Se en la kreaøaro ekzistus ia estaøo ekskluzive destinita al malbono, neniu povus øin eviti; sed æar la homo havas* EN SI

MEM *la kaŭzon de malbono, krome sian libervolon kaj, kiel gvidilon, la diajn leŭojn, li øin evitos kiam ajn li volos.*

Ni prenu, por komparo, ordinaran fakton. Bienmastro scias, ke en la ekstremajoj de sia kampo estas danøera loko, kie povus pereii aŭ vundiøi tiu, kiu riskus tien iri. Kion li faras por antaŭforigi akcidentojn? Li sendas meti, proksiman al la loko, avizon malpermesantan, ke oni iru transen, pro la risko de danøero. Jen tie la leŭo, saøa kaj antaŭgarda. Se, malgraŭ tio, senprudentulo malobeas la avizon, øin transpasas kaj trafias de damaøo, kontraŭ kiu li plendu se ne kontraŭ si mem?

Tiel same okazas rilate al malbono: la homo øin evitus, se li obeus la diajn leŭojn. Ekzemple: Dio difinis limon al la kontentigo de bezonoj; sateco lin atentigas pri tiu limo; se li øin transpasas, tion li ja volonte faras. La malsanoj, la difektoj, la morto, kiuj el tio povas rezulti, devenas do de lia neantazyorgemo, ne de Dio.

9. – Ĝar malbono rezultas el la neperfektaøoj de la homo, kiu ja estas kreita de Dio, oni diros, Dio kreis nenion alian ol malbonon, aŭ almenaŭ ties kaŭzon; se li estus kreinta la homon perfekta, malbono ne ekzistus.

Se la homo estus kreita perfekta, li fatale inklinus al bono; nu, pro sia libera volo, li ne fatale inklinas al bono, nek al malbono. Dio volis, ke li submetiøu al la leŭo de progreso kaj ke tiu progreso estu la frukto de lia laboro mem, por ke li øin meritu, same kiel li devas respondi pri la malbono, kiun li libervole faris. La demando do konsistas en tio, nome ekscii, kio estas la origino, en la homo, de lia inklino al malbono.¹

¹ La eraro kuŝas en la kredo, ke la animo eliris perfekta el la manoj de la Kreinto, dum, kontraŭe, li volis, ke la perfekteco rezultu el la laŭgrada puriøado de la Spirito kaj ja estu ties verko mem. Dio volis, ke la animo, laŭ

10. – Studante ĉiujn pasiojn, eĉ ĉiujn malvirtojn, oni konstatas, ke iliaj radikoj kuŝas en la instinkto de memkonservado. Tiu instinkto plene potencas en la bestoj kaj en tiuj primitivaj estuloj plej proksimaj al la besta naturo, en kiuj ĉi absolute regas sen la kontraŭpezo de la morala senso, ĉar ili ankoraŭ ne vekis por la intelekta vivo. La instinkto malfortiĝas laŭmezure kiel disvolviĝas la intelekto, ĉar ĉi tiu ja regas la materion.

La Spirito estas destinita por la spirita vivo, sed en la unuaj etapoj de sia korpa ekzistado li devas kontentigi nur materiajn bezonojn. Por tiu celo, kaj ni parolas el *materiala vidpunkto*, la spertiĝo per la pasioj estas necesa por la konservado de la specio kaj de la individuoj. Sed, elirinte el tiu etapo, li renkontas aliajn bezonojn, komence duonmoralajn kaj duonmateriajn, kaj poste ekskluzive moralajn. Tiam la Spirito ekregas la materion. Se li forskuas ĉian jugon, li antaŭeniras sur la vojo al li strekita de la Providenco kaj proksimiĝas al sia fina destino. Se, male, li lasas, ke la materio lin potencu, li malfruas kaj similiĝas al la bruto. En ĉi tiu okazo, *kio iam estis ia bono, kiel bezono de lia naturo, tio aliĝas en malbonon, ne nur tial, ke ĉi ne plu estas necesa, sed ankaŭ ĉar ĉi fariĝas malutila al la spiritiĝo de la estaĵo*. Tiel same, kio estas kvalito ĉe infano, tio fariĝas riproĉindaĵo ĉe plenkreskulo. Malbono estas do relativa, kaj la koncerna prirespondeco estas konforma al la grado de progreso.

Ĉiuj pasioj do havas sian providencan utilecon. Se tiel ne estus, Dio estus farinta aferojn senutilajn, eĉ nocajn.

sia libera volo, povu elekti inter bono kaj malbono, kaj ke ĉi atingu siajn lastajn celojn proprapene kaj kontraŭstarante malbonon. Se li estus kreinta la animon tiel perfekta kia li mem kaj, post ĉia eliro el liaj manoj, igus ĉin partopreni en lia eterna beateco, li ja farus ĉin ne laŭ sia bildo, sed simila al li. (Bonnamy: *La Praveco de Spiritismo*, ĉap. VI.)

Malbono kuŝas en la misuzo, kaj la homo misuzas pro sia libera volo. Poste, instruite de sia intereso mem, li libere elektas inter bono kaj malbono.

Instinkto kaj intelekto

11. – Kia diferenco estas inter instinkto kaj intelekto? Kie unu finiĝas kaj komenciĝas la dua? Ĉu la instinkto estas ia rudimenta inteligento aŭ ia aparta fakulto, ia atributo ekskluziva de la materio?

La instinkto estas tiu kapita forto instiganta la organajn estaĵojn al spontanaj, nevolaj agoj celantaj ilian konservadon. En la instinktaj agoj estas nek pripenso, nek planado, nek intenco. Estas pro ŝi, ke la planto serĉas la aeron, sin turnas al la lumo, direktas siajn radikojn al la akvo kaj al la nutra grundo; ke la floro alterne sin malfermas kaj fermas laŭ bezone; ke la grimpoplantoj volviĝas ĉirkaŭ ia apogilo aŭ al ŝi alkrabiĝas per siaj ciroj. Per la instinkto la bestoj estas avertitaj pri tio, kio ilin povas utili aŭ noci; serĉas, laŭ la sezono, la favorajn klimatojn; konstruas, sen antaŭa lernado, pli aŭ malpli arte, laŭ la specioj, molajn kuŝejojn kaj ĉirmejojn por sia idaro, kaptilojn por kapti la predon, per kiu ili sin nutras; lerte uzas la atakajn aŭ defendajn armilojn, per kiuj ili estas dotitaj. Pro la instinkto, la seksoj sin reciproke altiras; la ino kovas siajn idojn kaj ŝi tiuj serĉas la patrinan sinon. Ĉe la homo, la instinkto superregas nur en la komenco de la vivo; la infano instinkte faras siajn unuajn movojn, prenas sian manĝon, krias por esprimi siajn bezonojn, imitas la voĉsonon, provas paroli kaj paŝi. Eĉ ĉe la plenkreskuloj certaj agoj estas instinktaj: nome la nevolaj movoj por eviti ian riskon, por eskapi ian danĝeron, por teni la korpan ekvilibron, same kiel la palpebrumo por

malpliintensigi la lumbrilon, la nevola malfermo de la buŝo por enspiri, ktp.

12. – *La intelekto elmontriĝas per agoj memvolaj, pripensitaj, antaŭdeciditaj, intencitaj, laŭ la cirkonstancoj oportunoj. Ĝi nekontesteble estas ekskluziva atributo de la animo. Ĝia maŝineca ago estas instinkta; sed tiu, kiu elmontras pripenson, intencon, decidon, estas intelekta. Unu estas libera, tia ne estas la alia.*

La instinkto estas fidinda gvidanto, kiu neniam eraras; la intelekto, pro tio, ke ĝi estas libera, iafoje povas erari.

Se la instinkta ago ne havas la karakteron de la ago intelekta, ĝi tamen elmontras *ian kaŭzon intelektan*, esence antaŭvideman. Se oni akceptas, ke la instinkto originas el la materio, oni devas do nepre akcepti, ke la materio estas inteligenta, efektive eĉ pli inteligenta kaj antaŭvidema ol la animo, ĉar la instinkto ja ne eraras, dum la intelekto trompiĝas.

Se oni rigardas la instinkton kiel *ian rudimentan intelekton*, kiel klarigi, ke, en certaj okazoj, ĝi estas supera al la rezon-kapabla intelekto? ke ĝi ebligas fari agojn, kiujn la intelekto ne povas plenumi?

Se ĝi estas atributo de *ia specialnatura principo*, kio ja estas tiu principo? Ĉar la instinkto estingiĝas, ĉu tio signifas, ke tiu principo forneniĝos? Se la bestoj estas dotitaj nur per la instinkto, ilia estonteco estas do senelira, iliaj suferoj havas nenian kompenson, kio ne konformus al la justeco, nek al la boneco de Dio (ĉap. II, n-ro 19).

13. – Laŭ aliaj sistemoj, instinkto kaj intelekto originas el unu sola principo: atinginte certan evolugradon, tiu principo,

kiu en la komenco havis nur la ecojn de la instinkto, spertus transformiĝon, kiu al ĉi donus la kvalitojn de la intelekto.

Se tiel estus, ĉe la inteligenta homo, kiu perdis la prudenton kaj estus gvidata nur de la instinkto, la intelekto revenus al sia primitiva stato, kaj, kiam li reakirus sian prudenton, la instinkto denove fariĝus intelekto, kaj tiel okazus alterne, ĉe ĉiu kriza atako, kio estas neakceptebla.

Cetere, intelekto kaj instinkto ofte elmontriĝas simultane en la sama ago. Ĉe marĉado, ekzemple, la movo de la gamboj estas instinkta; la homo manĉine metas unu piedon antaŭ la duan sen ia pripenso; sed kiam li volas rapidigi aŭ malrapidigi siajn paŝojn, levi la piedon aŭ sin deturni por eviti ian obstaklon, tiam estas kalkulo, decido; li agas laŭ decidita intenco. *La nevola impulso de la movo estas la instinkta ago; la antaŭdecidita direkto de la movo estas la inteligenta ago.* La karnomana besto estas pelata de la instinkto sin nutri per karno, sed la antaŭzorgoj, kiujn ĉi faras kaj kiuj diversas laŭ la cirkonstancoj, por ke ĉi kaptu sian predon, krom ankaŭ ĉia antaŭvido pri la eventualaĵoj, estas agoj de la intelekto.

14. – Iu alia hipotezo, kiu krome perfekte kongruas kun la ideo pri unueco de principo, elfluas el la esence antaŭvide-ma karaktero de la instinkto kaj akordas kun tio, kion al ni instruas Spiritismo koncerne la rilatojn inter la spirita kaj la korpa mondoj.

Oni nun scias, ke, inter la elkarniĝintaj Spiritoj, iuj havas la mision prigardi la enkarnulojn, kies protektantoj kaj gvidantoj ili estas; ke ili envolvas la enkarnulojn en siajn fluidecajn emanaĵojn; ke la homo multfoje agas *nekonscie*, sub la efiko de tiuj emanaĵoj.

Oni krome scias, ke la instinkto, kiu per si mem estigas nekonsciajn agojn, superregas ĉe la infanoj kaj, ĝenerale, ĉe la

homoj kun malforta prudento. Nu, laŭ tiu hipotezo, la instinkto estus atributo nek de la animo, nek de la materio; ĝi propre ne apartenus al la vivanta estaĵo, ĝi ja estus ia *efiko* de la senpera agado de la nevideblaj protektantoj, kiuj helpus la nesufiĉecon de la intelekto, mem estigante la nekonsciajn agojn necesajn al la konservado de la estaĵo. Ĝi estus kvazaŭ paŭlernilo, per kiu oni subtenas la infanojn ankoraŭ ne sciantajn paŭ. Kaj kiel oni iom post iom forlasas la uzon de la paŭlernilo laŭmezure kiel la infano mem sin tenas, tiel same la protektantaj Spiritoj lasas siajn protektatojn agi per si mem, laŭmezure kiel ĉi tiuj povas sin gvidi per sia propra intelekto.

Tiel, anstataŭ ke ĝi estus la efiko de ia rudimenta kaj nekompleta intelekto, la instinkto ja estus la frukto de ia fremda inteligento *en la pleneco de sia forto*, inteligento protektanta, helpanta la nesufiĉecon, ĉu de iu inteligento pli juna, kiun la unua devigus fari, senkonscie, por sia bono, kion tiu ankoraŭ ne kapablas mem fari, ĉu de iu inteligento matura sed momente nebligita uzi siajn fakultojn, kiel ĉe la homo dum la infanaĝo kaj en la okazoj de idioteco kaj mensaj afekcioj.

Oni proverbe diras, ke ekzistas unu dio por la infanoj, frenezuloj kaj ebruloj, kaj tiu proverbo estas pli vera ol oni supozas. Tiu dio estas neniu alia, ol la protektanta Spirito, kiu prigradas la estulon nekapablan sin mem protekti per la propra prudento.

15. – En ĉi tiu klaso de ideoj, oni povas iri ankoraŭ pli malproksimen. Tiu teorio, kiel ajn racia ĝi estas, ne solvas ĉiujn malfacilaĵojn de la demando.

Se oni observas la efikojn de la instinkto, oni unue rimarkas ian unuecon laŭ la planado kaj laŭ la tuto, ian certecon pri rezultoj, kiuj ĉesas, kiam la instinkton anstataŭas

la libera intelekto. Krom tio, profunda saeco estas rekonata en la tiel perfekta kaj tiel konstanta alkonformiĝo de la instinktaj fakultoj al la bezonoj de ĉiu specio. Tia unueco de planado ne povus ekzisti sen la unueco de pensado, kaj ĉi tiu estas neakordigebla kun la diverseco de la individuaj kapabloj; nur ĉi povus estigi tiun tutaĵon tiel perfekte harmonian, kiu manifestiĝas ekde la origino de l' tempoj kaj en ĉiuj regionoj, kun reguleco kaj precizeco matematikaj, ne forestante iam ajn. La unuformeco en tio, rezultanta el la instinktaj fakultoj, estas karakteriza fakto, kiu nepre kuntrenas la *unuecon de la kayzo*. Se tiu kayzo estus esence propra al ĉiu individuo, ekzistus tiom da diversaj instinktoj, kiom da individuoj, ekde la vegetaĵo ĝis la homo. Efiko ĝenerala, unuforma kaj konstanta nepre devas havi kayzon ĝeneralan, unuforman kaj konstantan; efiko atestanta sacon kaj antaŭvidon nepre devas havi kayzon sacon kaj antaŭvidan. Nu, ĉar ia kayzo saĉa kaj antaŭvida nepre devas esti inteligenta, ĉi do tute ne povas esti ekskluzive materia. Ĉar ne troviĝas en la kreitoj, enkarniĝintaj aŭ elkarniĝintaj, la kvalitoj necesaj por estigi tian rezultaton, tial oni devas iri pli supren, nome ĝis la Kreinto mem. Se oni denove legas la klarigon donitan pri tio, kiel oni povas koncepti la providencan agadon (ĉap. II, n-ro 24); se oni imagas ĉiujn ekzistaĵojn penetritaj de la dia, superege inteligenta fluido, oni komprenos la antaŭvidan sacon kaj la unuecon de planado, kiuj direktas ĉiujn instinktajn movojn por la bono de ĉiu individuo. Des pli aktiva estas tiu prizorgo, ju malpli da rimedoj la individuo havas en si mem kaj en sia intelekto. Jen kial ĉi sin montras pli granda kaj absoluta ĉe la bestoj kaj la malsuperaj estaĵoj, ol ĉe la homo.

Lai tiu teorio, oni komprenas, ke la instinkto ĉiam estas fidinda gvidanto. La patrina instinkto, el ĉiuj la plej nobla, sed kiun materialismo mallevas ĝis la nivelo de la altirfortoj de la

materio, gajnas reliefon kaj noblecon. Pro siaj sekvoj, ŝi ne devus resti forlasita al la kapricaj eventualaĵoj de la intelekto kaj de la libervolo. *Pere de la patrino, Dio mem prigardas siajn naskiĝantajn kreitojn.*

16. – Tiu teorio neniel nuligas la rolon de la protektantaj Spiritoj, kies kunhelpado estas fakto efektiva, pruvita de la sperto; sed rimarkindas, ke ilia agado estas esence individua; ke ŝi aliiĝas, laŭ la esence propraj kvalitoj de l' protektanto kaj ties protektato, kaj ke nenie ŝi prezentas la unuformecon kaj la ĝeneralecon de la instinkto. Dio, laŭ sia saĝeco, kondukas, li mem, la blindulojn, sed li konfidas al liberaj intelektoj la zorgon gvidi la klarvidulojn, por ke ŝiu havu la respondecon pri siaj agoj. La misio de la protektantaj Spiritoj estas devo, kiu al ili havigas rimedon por progresi, depende de la maniero kiel ili tiun devon plenumas.

17. – Ĉiuj tiuj manieroj konsideri la instinkton nepre estas hipotezaj, kaj neniu el ili posedas sufiĉan verecon por esti rigardata kiel definitiva solvo. Certe la demando iam solviĝos, kiam kolektiĝos la ankoraŭ mankantaj elementoj de observado. Dume ni devas limiĝi al tio, ke ni submetu la diversajn opiniojn al la provilo de la racio kaj de la logiko, atendante, ke la lumo fariĝu. La solvo plej proksima al la vero nepre estas tiu, kiu plej bone konformiĝas al la atributoj de Dio, nome al la superega boneco kaj al la superega justeco. (Ĉap. II, n-ro 19.)

18. – Ĉar la animo havas, en la komenca fazo de sia disvolviĝo, la instinkton, kiel gvidanton, kaj la pasiojn, kiel instigantojn, kelkfoje unu kaj aliaj interkonfuziĝas ĉe siaj efikoj.

Estas tamen, inter ambaŭ principoj, diferencoj, kiujn oni nepre devas konsideri.

La instinkto estas fidinda, ĝiam bona gvidanto, kiu post certa tempo povas ja fariĝi senutila, sed kiu tamen neniam nocos. Ĝi malfortiĝas pro la superregado de la intelekto.

En la unuaj aĝoj de la animo, la pasioj havas tion komunan kun la instinkto, nome ke la estaĵoj tiam estas instigitaj de egale nekonsciaj fortoj. La pasioj ĝefe originas el la korpaj bezonoj kaj pli dependas de la organismo ol kiel la instinkto. Distingas ilin de la instinkto ĝefe tio, ke ili estas individuaj kaj ne naskas, kiel ĝi tiu lasta, efikojn ĝeneralajn kaj unuformajn; male ili diversas, per la intenseco kaj per la naturo, laŭ la individuoj. Kiel stimuloj, ili utilas ĝis la ekapero de la morala senso, kiu, el pasiva, faras racian estaĵon; en ĝi tiu momento la pasioj fariĝas ne nur senutilaj sed ja nocaj al la progreso de la Spirito, kies liberigo el la materio ili malfruiĝas; ili mildiĝas kun la disvolvigo de la racio.

19. – La homo, kiu ĝiam agas nur laŭ la instinkto, povus ja esti tre bona, sed li tenus dormanta sian inteligenton; li similus infanon, kiu, ne forlasante la paŭlernojn, ne scius uzi siajn membrojn. Kiu ne regas siajn pasiojn, tiu povas esti tre inteligenta sed samtempe tre malbona. *La instinkto per si memneniĝas; la pasiojn oni povas bridigi nur per la forto de la volo.*

Reciproka sindetruado de la vivantaj estaĵoj

20. – La reciproka sindetruado de la vivantaj estaĵoj estas unu el la leĝoj de la Naturo, kiuj unuavide ĉajnas malplej konformiĝi al la boneco de Dio. Oni sin demandas, kial li

starigis al ili la neceson sin reciproke detrui, por ke unuj sin nutru koste de la vivo de la aliaj.

Por tiu, kiu vidas nenion pli krom la materio kaj limigas sian vidon al la nuna vivo, tio efektive ĵajnas esti ia neperfektaĵo en la dia verko. Tiel okazas, ĉar la homoj ĝenerale taksas la perfektecon de Dio laŭ sia propra vidpunkto; laŭ sia propra juĝo ili mezuras lian saĝon kaj tiel pensas, ke Dio ne povus fari pli bone, ol kiel ili mem farus. Ĉar ilia limita vido ne permesas al ili taksi la tuton, ili tial ne komprenas, ke reala bono povus rezulti el ĵajna malbono. Nur la konado de la spirita principo, laŭ ties vera esenco, kaj de la granda leĝo de unueco, el kiu fontas la harmonio de la kreaĵaro, povas havigi al la homo la plisilon de tiu mistero kaj al li montri la providencan saĝecon kaj la harmonion ĝuste tie, kie li nur vidas anomalion kaj kontraŭdiron.

21. – *La vera vivo, kiel de la homo, tiel ankaŭ de la besto, ne estas en la korpa envolaĵo, kiel ankaŭ ne en la vestaro; ĉi troviĝas en la inteligenta principo, kiu antaŭekzistas kaj postvivas la korpon.* Tiu principo bezonas la korpon por disvolviĝi per la laboro, kiun ĉi devas fari super la kruda materio; la korpo konsumiĝas ĉe tiu laboro sed la Spirito ne eluziĝas; tute male, la Spirito ĉiŭfoje el ĉi eliras pli forta, pli klarmensa, kaj pli kapabla. Kio do gravas, ke la Spirito pli aŭ malpli ofte ĵanĝas sian envolaĵon?! Ĉi pro tio ne ĉesas esti Spirito. Okazas absolute tiel same, kiel se homo ĵanĝus siajn vestojn centfoje en jaro. Li pro tio ne ĉesus esti homo. Per la senĉesa spektaklo de la detruado, Dio instruas al la homoj, ke ili atribuu malmultan gravecon al la materia envolaĵo, kaj vekas en ili la ideon pri la spirita vivo, igante ilin deziri tiun vivon kiel ian kompenson. Oni obĉetos: ĉu Dio ne povus atingi la saman rezultaton per aliaj rimedoj, ne altrudante al la

vivantaj estaĵoj la reciprokan sindetruadon? Se ĉio en lia verko elmontras saĉecon, ni sekve devas supozi, ke tiu saĉeco nepre ne mankas ĉe tiu punkto, same kiel ĉe ĉiuj ceteraj; se ni tiel ne komprenas, tion ja kaŭzas nia malmulta progreso. Ni tamen povas provi la esploradon pri la kialo de la nekompreneblaĵo, nin orientante laŭ la jena principo: *Dio nepre estas senfine justa kaj saĉa*; ni do en ĉio serĉu lian justecon kaj lian saĉecon kaj nin klinu antaŭ tio, kio translimas nian komprenon.

22. – La utilo, kiu unua elmontriĝas ĉe tia detruado – utilo sendube pure fizika – estas jena: la organaj korpoj konserviĝas nur helpe de la organikaj substancoj, kiuj solaj enhavas la nutrajn elementojn necesajn al ties transformiĝo. Ĉar la korpoj, kiel instrumentoj por la agado de la inteligenta principo, bezonas konstante renoviĝi, tial la Providenco igas ilin servi al sia propra reciproka sinkonservado. Jen kial la estaĵoj sin nutras, unuj per la aliaj; ĉi-okaze estas la korpo, kiu sin nutras per la korpo, sed la Spirito ne estingiĝas nek ĉanĝiĝas; ĉi nur seniĝas je sia envolvado.¹

23. – Cetere, estas moralaj konsideroj de pli alta nivelo.

La lukto necesas por la disvolviĝo de la Spirito. Ja en la lukto li agigas siajn kapablojn. Kiu atakas por al si havigi nutraĵon, kaj kiu sin defendas por konservi la propran vivon, tiuj ekzercas sin al ruzo kaj inteligento kaj sekve pligrandigas siajn intelektajn fortojn. Unu el ambaŭ pereas; sed efektive kion la pli forta aŭ pli lerta forprenis de la malpli forta? Nenion alian ol la karnan veston; poste, la Spirito, kiu ne mortis, surmetos alian.

¹ Vidu: *Revue Spirite*, Aŭgusto 1864, p. 241, "Estingiĝo de la rasoj".

24. – Ĉe la malsuperaj estaĵoj de la kreaĵaro, nome tiuj, en kiuj la morala sento ne ekzistas kaj la inteligento ankoraŭ ne anstataŭis la instinkton, la lukton nur povas motivi la kontentigo de iu materia bezono. Nu, unu el la plej kontentigendaj bezonoj estas tiu de sinnutrado. Ili do luktas ekskluzive por la vivteno, nome por kapti aŭ defendi iun predon, ĉar pli alta motivo ne povus ilin impulsi. Dum tiu unua evolufazo la animo ellaboriĝas kaj sin preparas por la vivo. Ĉe la homo, estas iu transira fazo, en kiu li apenaŭ distingiĝas de la bruto. En la unuaj aĝoj superregas la besta instinkto, kaj la lukton ankoraŭ motivas la kontentigo de la materialaj bezonoj. Poste ekestas ekvilibro inter la besta instinkto kaj la morala sento; tiam la homo luktas ne plu por sin nutri sed por kontentigi la ambicion, la orgojlon, la strebon al superregado. Por tiu celo li ankoraŭ bezonas detrui. Sed, laŭmezure kiel lin pli influas la morala sento, disvolviĝas la sentemo, malfortiĝas la bezono de detruado, kiu fine malaperas pro tio, ke ĉi fariĝas abomena. Tiam la homo eksentas abomenon antaŭ sango.

Tamen, la lukto ĉiam estas necesa al la disvolviĝo de la Spirito, ĉar, eĉ atinginte tiun punkton, kiu al ni ĉajnas kulmina, li ankoraŭ estas tre malproksima de la perfekteco. Ne alie ol koste de sia aktiveco li akiras sciadon, sperton kaj seniĝas je la lastaj postsignoj de la besteco. Sed de tiam la lukto, kiu estis kruda kaj sanga, fariĝas pure intelekta. La homo luktas kontraŭ la malfacilaĵoj, ne plu kontraŭ siaj similuloj.¹

¹ Ne antaŭjuĝante la sekvojn, kiujn oni povus tiri el tiu principo, ni nur volis elmontri, per ĉi tiu klarigo, ke la reciproka sindetruado de la vivantaj estaĵoj neniel malkonfirmas la dian saĝecon kaj ke ĉio enĝeniĝas en la leĝoj de la Naturo. Tiu enĝeniĝo nepre rompiĝas se oni flanken metas la spiritan principon. Multaj demandoj restas nesolveblaj, se oni prenas en kalkulon nur la materion. La materialismaj doktrinoj portas en si memdetruan principon. Kontraŭ si ili havas ne nur la antagonismon al la universalismaj spiroj de l'

ÆAPITRO IV

ROLO DE LA SCIENCO EN LA GENEZO

1. – La historio de la origino de preskaŭ ĉiuj antikvaj popoloj miksiĝas kun la historio de ilia religio, el kio rezultis, ke iliaj unuaj libroj estis religiaj; kaj ĉar ĉiuj religioj estas ligitaj al la principo de la ekzistaĵoj, kiu same estas la principo de la homaro, ili donis pri la formiĝo kaj strukturo de la Universo klarigojn konformajn tiel al la siatempaj scioj, kiel ankaŭ al la scioj de siaj fondintoj. El tio rezultis, ke la unuaj sanktaj libroj estis siatempe ne nur la unuaj sciencaj libroj, sed ankaŭ, dum longa tempo, la sola kodo de civilaj leĝoj.

2. – Ĉar en la primitivaj tempoj la rimedoj de observado neeviteble estis tre neperfektaj, la unuajn teoriojn pri la mondsistemo nepre difektis krudaj eraroj; sed eĉ se tiuj rimedoj estus tiel kompletaj kiel la hodiaŭaj, la tiamaj homoj

homoj kaj ties moralaj sekvoj, kiuj igos ilin esti repuĉataj kiel socikoruptantaj, sed ankaŭ la bezonon, kiun la homo spertas, ekscii ĉion rezultantan el la progreso. La intelekta disvolviĝo kondukas la homon al la esplorado pri la kaŭzoj. Nu, kiel ajn malmulte li pripensus, li ne malfrue rekonos kiel senpova estas materialismo por ĉion klarigi. Kiel eblas, ke venkus tiaj doktrinoj, kiuj kontentigas nek la koron, nek la racion, nek la intelekton; kiuj restigas problemaj la plej esencajn demandojn? La progreso de la ideoj mortigos materialismon, samkiel ĝi mortigis la fanatikecon.

ne scius ilin utiligi; cetere ili povus esti nenio alia ol la frukto de la disvolvigo de la inteligento kaj de la konsekvenca konado pri la naturaj leĝoj. Laŭmezure kiel la homo progresis en la konado de tiuj leĝoj, li ankaŭ penetris la misterojn de la kreitaro kaj ŝustigis la ideojn, kiujn li faris pri la origino de la ekzistaĵoj.

3. – La homo restis senpova por solvi la problemon pri la kreado ĉis la Scienco al li donis la plisilon. Necesis atendi, ĉis la Astronomio malfermis la pordojn de la senfina spaco kaj permesis al li tien penetrigi sian rigardon; ĉis li povis, per la potenco de l' kalkulado, precizigi, kun rigora ekzakteco, la movon, la pozicion, la volumenon, la naturon kaj la rolon de la ĉielaj korpoj; ĉis la Fiziko al li malkaŝis la leĝojn pri la gravito, la varmo, la lumo kaj la elektro; ĉis la Kemio al li montris la transformigojn de la materio kaj la Mineralogio la materialojn konsistigantajn la globosupraĵon; ĉis la Geologio instruis lin legi, en la surteraj tavoloj, la laŭgradan formigon de la globo. La Botaniko, la Zoologio, la Paleontologio, la Antropologio devis inici lin en la devenon kaj en la sinsekvon de la organaj estaĵoj; per la Arkeologio li povis spuri la postsignojn de la homaro tra la aĝoj; unuvorte, ĉiuj sciencoj, sin reciproke kompletigante, alportis sian kontribuadon nepre necesan por la konado de la monda historio. Manke de tiuj kontribuadoj la homo havis kiel gvidon nur siajn unuajn hipotezojn.

Tial, antaŭ ol la homo ekhavis tiujn rimedojn de observado, ĉiuj komentariintoj pri la Genezo, kies racio renkontis la baron de materialaj neeblecoj, turniĝadis en unu sama cirklo kaj el ĉi ne povis eliri. Ili sukcesis nur tiam, kiam la Scienco malfermis la vojon, farante breĉon en la malnova konstruaĵo de la kredoj. De tiam ĉio ŝanĝiĝis: eltroviĝis la

kondukanta fadeno kaj tuj glatiøis la malfacilaøoj. Anstataý ia imaga Genezo, stariøis Genezo pozitiva kaj iagrade eksperimenta; la kampo de la Universo etendiøis øis la senfino; oni ekvidis la Teron kaj la astrojn grade formiøi laý leøoj eternaj kaj neþanøeblaj, kiuj pli bone atestas pri la grandeco kaj la saøeco de Dio ol ia mirakla kreaaaro, unufrape elirinta el la nenio, kvazaý tuj videbla þanøiøo, pro ia subita ideo de la Dia Estaøo post eterna nenifarado. Æar estas neeble koncepti la Genezon sen la donitaøoj liverataj de la Scienco, oni povas laý la tuta vero aserti, ke: *la Sciencon koncernas starigi la veran Genezon, laý la leøoj de la Naturo.*

4. – Æe la punkto, kiun øi atingis en la dek-naýa jarcento, æu la Scienco solvis æiujn malfacilaøojn de la problemo pri la Genezo?

Certe ne; sed estas nekontesteble, ke øi definitive disbatis æiujn æefajn erarojn kaj al øi starigis la esencajn fundamentojn surbaze de nerefuteblaj donitaøoj. La ankoraý dubaj punktoj estas øustadire nenio alia ol pridetalaj aferoj, kies solvo, kia ajn øi estos en la estonteco, ne povos malutili al la tuto. Krom tio, malgraý la rimedoj, kiujn øi disponis, grava elemento al øi mankis øis nun, sen kiu la verko neniam povus kompletøi.

5. – El æiuj antikvaj Genezoj, la plej proksima al la modernaj sciencaj donitaøoj, malgraý øiaj nun evidentigitaj eraroj, sendube estas tiu de Moseo. Kelkaj el tiuj eraroj estas eæ pli þajnaj ol realaj kaj ja devenas, æu de maløusta interpretado de certaj vortoj, kies primitiva signifo perdiøis æe ilia pertraduka transpaso de unu lingvo al alia, aý kies senco þanøiøis kun la moroj de l' popoloj, æu ankaý de la alegoria

formo esence propra al la orienta stilo, kiun oni prenis laŭlitere anstataŭ serĉi ties spiriton.

6. – La Biblio evidente enhavas faktojn, kiujn la racio, disvolvita de la Scienco, ne povus hodiaŭ akcepti, krom ankaŭ aliaj, kiuj impresas strange kaj abomene, pro tio, ke ili fontas el moroj, kiujn ni ne plu sekvas. Sed, krom tio, estus partiece ne agnoski, ke ĉi entenas grandajn kaj belajn aferojn. La alegorio tie okupas rimarkindan spacon kaj kaŝas sub sia vualo sublimajn veraĵojn, kiuj elmontriĝas se oni serĉas la fundon de la penso, ĉar tiam tuj malaperas la absurdaĵo.

Kial do oni ne pli frue levis tiun vualon? De unu flanko, pro la manko de lumoj, kiujn povus havigi nur la Scienco kaj ia sana filozofio, kaj, de alia flanko, pro la principo de la absoluta neĉanĝebleco de la fido, bazita sur tro blinda respekto al la litero, antaŭ kiu la racio devis sin klini, sekve do pro la timo kompromiti la strukturon de la kredoj, sidigitan sur la laŭlitera senco. Ĉar tiuj kredoj deiris de unu primitiva punkto, oni timis, ke, en la okazo se rompiĝus la unua ero de la ŝeno, fine malligiĝus ĉiuj maĵoj de la reto; jen kial oni obstine tenis fermitaj la okulojn; sed oni ne evitas danĝeron fermante antaŭ ĉi la okulojn. Kiam konstruaĵo kliniĝas, ĉu ne estas pli prudente tuj anstataŭigi la malbonajn partojn per bonaj, prefere ol atendi, pro respekto al la malnoveco de la konstruaĵo, ke la malbono iĝu neriparebla kaj ke tiel oni estu devigita ĉin tute rekonstrui?

7. – Kondukante siajn esplorojn ĉis la internaĵoj de la Tero kaj la profundaĵoj de la ĉieloj, la Scienco nerefuteble elmontris la erarojn de la mosea Genezo, prenita laŭlitere, kaj la materian neeblecon, ke la aferoj okazis ĝuste tiel, kiel ili estas tie laŭvorte rakontitaj. Ja per tio ĉi donis fundan baton al

jarcentaj kredoj. La ortodoksa fido ekstremis, kredante vidi elmovita sian fundamentan ĵtonon. Sed kiu ja pravis: ĉu la Scienco, kiu marĉis prudente kaj progresive sur la solida tereno de la ciferoj kaj de la observado, nenion asertante antaŭ ol ekhavi la pruvon, aŭ ĉu rakonto skribita en epoko, kiam absolute mankis rimedoj de observado? Kiu fine nepre venkos: ĉu tiu, kiu diras, ke 2 kaj 2 faras 5, kaj rifuzas ĉian kontrolon, aŭ ĉu tiu, asertanta, ke 2 kaj 2 faras 4, kaj ĉin pravas?

8. – Sed ĉi-okaze, oni diras, se la Biblio estas dia revelacio, ĉu Dio trompiĉis? Se ĉi ne estas ia dia revelacio, ĉi ne plu havas aŭtoritaton, kaj do la religio disfalas manke de bazo.

El du aferoj, unu: aŭ la Scienco eraris, aŭ ĉi pravas. Se ĉi pravas, ĉi ne povas fari vera opinion, kiu ĉin kontraŭdiras. Ne estas revelacio, kiu povus superstari la aŭtoritatecon de la faktoj.

Nekontestible Dio, estante mem la tuta vero, ne povas konduki la homojn, scie aŭ senscie, en eraron, ĉar kontraŭe li ne estus Dio. Se do la faktoj kontraŭdiras la vortojn al li atribuatajn, nepras logike konkludi, ke li ilin ne eldiris, aŭ ke ili estis prenitaj kontraŭ sia propra senco.

Se, pro tiuj kontraŭdiroj, la religio suferas difektojn, kulpas ne la Scienco, kiu ne povas neestigi tion, kio estas; kulpas ja la homoj, kiuj antaŭtempe starigis absolutajn dogmojn, kies tenadon ili faris afero pri vivo kaj morto, surbaze de hipotezoj, kiujn la sperto povus malkonfirmi.

Estas aferoj, pri kies rezigno ni devas, vole aŭ nevole, rezignacii, kiam ni ilin ne povas eviti. Se la mondo marĉas, nehaltigebla por la volo de kelkiuj, estas do pli saĉe akompani la mondon kaj adaptiĉi al la nova stato de la aferoj, anstataŭ alkræiĉi al la disfalanta pasinteco, riskante fali kun ĉi.

9. – Ĉu oni devus, pro respekto al tekstoj rigardataj kiel sanktaj, trudi silenton al la Scienco? Tio estus tiel nebla kiel haltigi la giradon de la Tero. La religioj, kiuj ajn ili estas, neniam gajnis iom ajn subtenante evidentajn erarojn. La misio de la Scienco estas malkovri la leĝojn de la Naturo. Nu, ĉar tiujn leĝojn faris Dio, ili ne povas kontraŭdiri la religiojn, kiuj sin bazas sur la vero. Anatemu la progreson kiel atencanton kontraŭ la religio estas anatemi la verkon mem de Dio. Cetere, tio estas vana peno, ĉar eĉ ne ĉiuj anatemoj de la mondo kapablas nebligi, ke la Scienco antaŭeniĝu kaj la vero brilu. *Se la Religio rifuzas marŝi kun la Scienco, ĉi tiu marŝos sola.*

10. – Nur la senŝanĝaj religioj povas timi la malkovrojn de la Scienco, kiuj estas pereigaj nur al tiuj, kiuj lasas sin apartigi pro la progresigaj ideoj, senmoviĝante en la absoluteco de siaj instruoj. Ili ĝenerale faras al si tiel mizeran ideon pri la Dia Estaĵo, ke ili ne komprenas, ke asimili la leĝojn de la Naturo malkapitajn de la Scienco ja estas glori Dion en liaj verkoj. Sed pro sia blindeco ili preferas omaĝi la Spiriton de malbono. *Religio, kiu, eĉ per unu punkto, ne kontraŭdirus la leĝojn de la Naturo, ja neniel devus timi la progreson kaj estus do neatingebla.*

11. – La Genezo entenas du partojn: la historion pri la formado de la materia mondo kaj la historion de la homaro, el la vidpunkto de ties duobla principo, nome la korpa kaj la spirita. La Scienco limigis sin al la esplorado pri la leĝoj regantaj la materion. Koncerne la homon mem ĉi nur studis la karnan envolaĵon. Ĉi-rilate ĉi atingis la konadon, kun nekontestebla ekzakteco, de la ĉefaj partoj de la mekanismo de l' Universo kaj de la homa organismo. Ĉi tiel povis, koncerne

tiun gravan punkton, kompletigi la Genezon de Moseo kaj korekti ties erarojn.

Sed la historio de la homo, rigardata kiel spirita estaio, estas ligita al aparta klaso de ideoj, kiuj ne apartenas al la østasenca Scienco kaj kiujn, pro tio, øi ne faris objekton de sia esplorado. La Filozofio, kies celado pli aparte entenas tiun klason de studoj, formulis pri tiu punkto nur kontraýdirajn sistemojn, ekde la pura spiriteco øis la neado de la spirita principo kaj de Dio mem, sin bazante sur nenio alia krom la personaj ideoj de ties aýtoroj. Øi do lasis la aferon nesolvita manke de sufiæa kontrolo.

12. – Tiu demando tamen estas la plej grava por la homo, æar temas pri la problemo de lia pasinteco kaj de lia estonteco. Tiu pri la materia mondo nur nerekte lin tuþas. Antaý æio gravas al li scii, de kie li venis, kien li iras, æu li ankoraý vivos, kia sorto estas al li rezervita. Pri æiuj æi punktoj la Scienco daýre silentas. La Filozofio, nur liverante opiniojn, kies konkludoj montras al diametre kontraýa direkto, tamen almenaý permesas la diskuton, kio igas multajn personojn al øi alflankiøi prefere ol resti æe la Religio, kiu diskuton ja ne ebligas.

13. – Æiuj religioj estas en akordo pri la principo de la ekzisto de la animo, sed tion ne elmontras. Ili tamen ne interakordas koncerne ties originon, pasintecon, estontecon, nek precipe – kaj tio ja estas esenca afero –, koncerne la kondiæojn, de kiuj dependas øia estonta sorto. Ili pliparte prezentas pri øia estonteco bildon, kiun ili trudkredigas al siaj adeptoj kaj kiun nur la blinda fido povas akcepti, æar øi ja ne eltenas seriozan ekzamenon. Ligita, laý iliaj dogmoj, al la ideoj, kiujn, en la primitivaj tempoj, oni havis pri la materia

mondo kaj pri la mekanismo de la Universo, la destino, kiun ili difinis por la animo, estas neakordigebla kun la nuntempa nivelo de la homa sciaro. Devante do nur perdi æ la ekzameno kaj la diskutado, la religioj trovas pli simpla ambay proskribi.

14. – De tiuj malkonsentoj koncernantaj la estontecon de la homo naskiøis dubo kaj nekredemo. Sed la nekredemo postlasas mornan vakuon. La homo angore rigardas la nekonataøon, en kiun li, pli ay malpli frue, devas fatale eniri. Frostigas lin la ideo pri la nenio. La konscienco diras al li, ke io, trans la nuno, estas al li rezervita. Sed kio? Lia racio, jam disvolviøinta, ne permesas al li kredi la historiojn, per kiuj oni luladis lin en la infaneco, nek preni alegorion por la realo. Kiun sencon havas tiu alegorio? La Scienco depiris anguleton de la vualo, sed øi ne malkapis al li, kion plej gravan li devas scii. Vane li demandas, æar øi nenion respondas en maniero kategoria kaj tayga por kvietigi lian maltrankvilon. Æie li trovas la aserton kolizianta kun la neado, sen pozitivaj pruvoj, nek de unu flanko, nek de la alia. De tio venas la necerteco, *kaj la necerteco pri la estonta vivo igas la homon sin æeti, kun iaspeca frenezo, al la aferoj de la materia vivo.*

Tiu ja estas la neevitebla efiko de la transiraj epokoj: disfalas la konstruaøo de la pasinteco dum ankoraý ne stariøis tiu de la estonteco. La homo similas adoleskanton, kiu, ne plu havante la naivan kredon de siaj unuaj jaroj, tamen ankoraý ne posedas la sciojn proprajn al la matura aøo. Li nur eksentas svagajn aspirojn, kiujn li ne scias difini.

15. – Se la demando pri la spirita homo restis øis nun kiel teorio, tio æi estas tial, ke mankis rimedoj por rekta observado, kiajn oni disponis por konstati la staton de la

materia mondo, pro kio tiu kampo restis aperta al la konceptoj de la homa spirito. Dum la homo ne konis la leŝojn regantajn la materion kaj ne povis apliki la eksperimentan metodon, li eraris de sistemo al sistemo koncerne la mekanismon de la Universo kaj la formiŝon de la Tero. Kaj kiel okazis en la fizika, tiel same fariŝis en la morala sfero. Mankis, por la fiksado de la ideoj, la esenca elemento, nome la konado de la leŝoj, al kiuj submetiŝas la spirita principo. Tiu konado estis rezervita al nia epoko, kiel la konado de la leŝoj pri la materio estis la konkero de la du lastaj jarcentoj.

16. – Ŭis nun, la studo pri la spirita principo, enfermita en la limoj de Metafiziko, estis pure spekulativa kaj teoria. Āe Spiritismo ŝi estas tute eksperimenta. Helpe de la mediuma kapablo, nuntempe pli disvolviŝinta kaj pli funde studita, la homo ekdisponis novan instrumenton de esplorado. La mediumeco estis por la spirita mondo tio sama kiel la teleskopoj por la astra mondo kaj la mikroskopo por la mondo de la malgrandegaŝoj. Ŭi ebligis, ke oni, por tiel diri *de visu*, esploru, studu la rilatojn inter tiu mondo kaj la korpa mondo; ke Āe la vivanta homo oni apartigu la intelektan disde la materia estaŝo kaj observu ilin ambaŝ malkune agantaj. Post kiam efektiviŝis la interrilatoj kun la loŝantoj de la spirita mondo, oni povis sekvi la animon en ties ascenda marŝo, en ties migradoj, en ties transformiŝoj; fine, oni povis studi la spiritan elementon. Jen kio mankis al la antaŝaj komentariantoj pri la Genezo por ŝin kompreni kaj korekti ŝiajn erarojn.

17. – Estante en senŝesa kontakto, la spirita kaj la materia mondoj estas reciproke solidaraj; ambaŝ partoprenas per sia agado en la Genezo. Sen la konado de la leŝoj regantaj la unuan, starigi kompletan Genezon estus tiel same neeble,

kiel al statuisto havigi vivon al statuo. Nur nun, kvankam nek la materia scienco, nek la spirita scienco, diris sian lastan vorton, la homo posedas la du elementojn taŭgajn por prilumi tiun vastegan problemon. Tiuj du ɸilosiloj estis al li nepre necesaj por ke li venu al ia solvo, eæ se nur proksimuma.

ĈAPITRO V

ANTIĴVAJ KAJ MODERNAJ SISTEMOJ DE LA MONDO

1. – La unua ideo, kiun la homoj faris al si pri la Tero, pri la movado de la astroj, pri la konsisto de la Universo nepre estis, en la komenco, ekskluzive bazita sur la atesto de la sensoj. Neniom sciante pri la plej elementaj leĝoj de la Fiziko kaj pri la fortoj de la Naturo, kaj nur disponante sian limigitan vidadon kiel rimedon de observado, la homoj povis juĝi nur laŭ la ĉajnoj.

Vidante la Sunon matene aperi sur unu flanko de la horizonto kaj vespere malaperi sur la flanko kontraŭa, ili nature konkludis, ke ĉi rondiras ĉirkaŭ la Tero dum ĉi tiu restas senmova. Se oni tiam asertus al ili, ke okazas ĉuste la malo, ili kontraŭdirus, ke tio ja ne eblas, kaj ili obĉetus: ni vidas la Sunon delokioĝi kaj ni ne sentas, ke la Tero movioas.

2. – La nelongdistancaj vojaĝoj, kiuj tiam ne transpasis la limojn de la tribo aŭ de la valo, ne permesis, ke oni konstatu la sferecon de la Tero. Cetere, kiel supozi, ke la Tero povus esti ia bulo? La homoj nur povus sin teni sur ties plej alta punkto, kaj ĉin supozante tutsupraĉe loĝata, kiel ili vivus sur la kontraŭa hemisfero, la kapon malsupren kaj la piedojn

supren? Tio ĉajnus ankoraŭ malpli ebla ĉe la okazo de ia rotacia movo. Kiam oni vidas ankoraŭ en la nunaj tagoj, en kiuj ja estas konata la leĝo de gravito, ke personoj relative instruitaj ne perceptas tiun fenomenon, oni devas ne surpriziĝi de tio, ke la homoj vivintaj en la unuaj epokoj eĉ ne suspektis ĝin.

La Tero estis do por ili ia ebenaĵo, ronda kiel muelŝtono, horizontale etendiĝanta ĝis nevideblige. De tio venas la ankoraŭ uzata esprimo: iri ĝis la fino de la mondo. Al ili estis nekonataj ĝiaj limoj,¹ dikeco, interno, ĝia malsupra surfaco kaj tio, kio estis sub ĝi.

3. – Montriĝante konkava, la ĉielo, laŭ la vulgara kredo, estis rigardata kiel reala volbo, kies malsupraj randoj sidis sur la Tero kaj difinis ties limojn; ia vasta kupolo, kies internon la aero tute plenigis. Neniom sciante pri la senfina spaco, estante ja nekapablaj ĝin koncepti, la homoj imagis, ke tiu volbo konsistas el solida materio, de kio venas la nomo *firmamento*,

¹ “La hinda mitologio instruis, ke ĉe vesperiĝo la astro de la tago seniĝas je sia lumo kaj kun malluma vizaĝo dumnokte trairas la ĉielon. La greka mitologio prezentis la ĉaron de Apolono tirata de kvar ĉevaloj. Laŭ Plutarko, Anaksimandro el Mileto asertadis, ke la Suno estas ia ĉaro plena de tre viva fajro, kiu elĉirukas tra ronda aperturo. Laŭ unuj, Epikuro eldiris la opinion, ke la Suno eklumas matene kaj mallumiĝas dum la nokto en la akvoj de la oceano: laŭ aliaj, li rigardis tiun astron ia pumiko varmigita ĝis la inkandesko. Anaksagoro ĝin prenis por ardeganta feraĵo granda kiel la Peloponezo. Kurioza rimarkindaĵo! la antikvuloj estis tiel nerezigisteble instigitaj kredi reala la ĉajnan grandecon de tiu astro, ke ili persekutis tiun temeraran filozofon, kiu atribuis tielan volumon al la torĉo de la tago, pro kio necesis la tuta aŭtoritato de Periklo por lin savi de mortkondamno kaj indulge ĉani tiun punon en ekzilon.” (Flammarion, *Studoj kaj legaĵoj pri Astronomio*, p. 6.)

Ĉe tiaj ideoj, eldiritaj en la kvina jarcento antaŭ la Kristo, en la tempo kiam Grekujo plene floradis, oni ne povas miri pro tiuj, kiujn la homoj de la unuaj epokoj faris pri la sistemo de la mondo.

nomo transvivinta tiun kredon kaj signifanta: *firma*, *rezista* (el la latina *firmamentum*, derivita el *firmus*, kaj el la greka *herma*, *hermatos*, firma, subtenilo, subapogilo, apogpunkto).

4. – La steloj, pri kies naturo ili ne povis suspekti, estis simplaj lumaj punktoj, pli aŭ malpli volumenaj, alfiksitaj al la volbo kvazaŭ pendantaj lampoj, dismetitaj sur unusola surfaco, kaj konsekvence situantaj je sama distanco de la Tero, kiaj oni ilin prezentas en la interno de certaj kupoloj, blue farbitaj kiel refiguraĵo de la kupolo ĵiela.

Kvankam tute aliaj estas la hodiaŭaj ideoj, tamen daŭre restis la uzado de la antikvaj esprimoj. Oni ankoraŭ diras, por komparo: la stelplena volbo, sub la ĵiela kupolo.

5. – Same nekonata estis tiam la formiĝo de la nuboj el la vaporigo de la surteraj akvoj. Al neniu povus veni la ideo, ke la pluvo, falanta de la ĵielo, havas sian originon sur la Tero, de kie ja neniu vidis la akvon supreniri. De tio venas la kredo je la ekzisto de *akvoj supraj* kaj *akvoj malsupraj*, de fontoj ĵielaj kaj fontoj surteraj, de akvujoj starantaj en altaj regionoj, kaj tiu supozo perfekte akordas kun la ideo de ia solida volbo kapabla ĵion ĵi subteni. La supraj akvoj, eliĝante tra la fendoj de la volbo, faladis pluvoforme kaj, laŭ tio, ĵu la fendoj estis pli aŭ malpli larĝaj, la pluvo estis modera, torenta aŭ diluva.

6. – La absoluta nesciado pri la Universo kiel tutaĵo, pri la leĝoj ĵin regantaj, pri la naturo, konsisto kaj celo de la astroj, kiuj cetere ĵajnis tiel malgrandaj kompare kun la Tero, nepre kaŭzis, ke ĵi tiun oni rigardu la ĵefaĵo, la sola celo de la kreado, kaj ke oni rigardu la astrojn kiel akcesoraĵojn kreitajn ekskluzive por ties leĝantoj. Tiu eraro daŭre restis ĵis hodiaŭ malgraŭ la malkovroj de la Scienco, kiuj ĵanĵis, por la homo,

la vizaŭon de la mondo. Kiom multaj ankoraŭ kredas, ke la steloj estas ornamaĵoj de la ĉielo destinitaj plezurigi la okulojn de la surteraj loĝantoj!

7. – Sed pasis ne longa tempo ĉis oni perceptis la ĉajnan movon de la steloj, kiuj amase translokiĝas de la oriento al la okcidento, leviĝante ĉe la vesperiĉo, kaŝiĝante en la mateno, ĉiam restante ĉe siaj respektivaj pozicioj. Sed tiu observo longatempe havis ne alian sekvon, ol konfirmi la ideon pri ia solida volbo kuntrenanta la stelojn en sia rotacia movo.

Tiuj unuaj naivaj ideoj konsistigis, dum longaj jarcentaj periodoj, la fundamenton de la religiaj kredoj kaj servis kiel bazo al ĉiuj antikvaj kosmogonioj

8. – Poste, pro la direkto de la movo de la steloj kaj pro ilia perioda reveno laŭ la sama vico, oni komprenis, ke la ĉiela volbo simple ne povas esti ia duonsfero metita sur la Tero, sed ja tuta malplena sfero, en kies centro troviĝas la Tero, ĉiam plata, aŭ maksimume konvekso, kaj loĝata nur sur la supra surfaco. Tio jam prezentis ian progreson.

Sed sur kio sidis la Tero? Estus senutile raporti ĉiujn ridindajn supozojn, naskitajn de la imago, ekde tiuj de la hindoj, kiuj ĉin asertis tenata de kvar blankaj elefantoj starantaj sur la flugiloj de enorma vulturo. La plej saĝaj konfesis, ke pri tio ili scias nenion.

9. – Sed ia opinio, ĝenerale dissemita ĉe la paganaj teogonioj, tamen situigis en la *malaltaj lokoj*, alivorte en la profundaĵoj de la Tero, aŭ sub ĉi, oni tion ne precize sciis, la loĝejon de la damnitaj, nomatan *infero*, tio estas, *malsupraj lokoj*, kaj en la *altaj lokoj*, trans la regiono de la steloj, la

loøejon de la beatuloj. La vorto *infero* restis øis la hodiaýaj tagoj, kvankam øi perdis sian etimologian signifon de post kiam la Geologio fortiris el la internaio de la Tero la lokon de la eternaj turmentoj, kaj la Astronomio elmontris, ke en la senfina spaco estas nek supro nek malsupro.

10. – Sub la pura æielo de Ðaldeujo, Hindujo kaj Egiptujo, lulilo de la plej antikvaj civilizacioj, oni povis observi la movon de la astroj kun tiom da precizeco, kiom øin permesis la manko de specialaj instrumentoj. Oni unue rimarkis, ke certaj steloj havas propran movon, ne dependan de la maso, kio ne allasis la supozon, ke ili estas fiksitaj al la volbo. Tiujn oni nomis *vagantaj steloj* aý *planedoj*, por ilin distingi de la fiksaj steloj. Oni kalkulis iliajn movojn kaj periodajn revenojn. Æe la diurna movo de la stelplena sfero, oni rimarkis la senmovecon de la Polusa Stelo, æirkaý kiu la aliaj strekis, en dudek kvar horoj, paralelajn, oblikvajn cirklojn, pli aý malpli grandajn laý la distancoj, kiuj ilin apartigis de la centra stelo. Æi tio prezentis la unuan paþon al la konado de la oblikveco de la monda akso. Pli longaj vojaøoj permesis, ke oni observu kiel inter si diferencas la aspektoj de la æielo laý la latitudoj kaj la sezonoj. La konstato, ke la alteco de la Polusa Stelo super la horizonto varias laý la latitudo, malfermis la vojon al la ekscio pri la rondecio de la Tero. Estis ja tiel, ke oni iom post iom faris al si ideon pli øustan pri la sistemo de la mondo. Æirkaý la jaro 600 antaý la Kristo, *Taleso*, el Mileto (Malgrandazio) malkovris la sfercon de la Tero, la oblikvecon de la ekliptiko kaj la kaýzon de la eklipsoj.

Unu jarcenton poste, *Pitagoro*, el Samoso, malkovras la diurnan movon de la Tero æirkaý sia akso, øian jaran movon æirkaý la Suno, kaj alligas la planedojn kaj la kometojn al la sunsistemo.

160 jarojn antaŭ Kristo, *Hiparko*, el Aleksandrio (Egiptujo), inventas la astrolabon, kalkulas kaj antaŭdiras la eklipsojn, observas la sunajn makulojn, determinas la tropikan jaron, la daŭron de la lunaj rivoluoj.

Kiel ajn valoraj estis tiuj malkovroj por la progreso de la Scienco, ili tamen devis atendi ĉirkaŭ 2000 jarojn por populariĝi. Tiam disponante, por disvastiĝi, nenion alian krom raraj manuskriptoj, la novaj ideoj restis posedaĵo de kelkaj filozofoj, kiuj ilin instruadis al privilegiitaj disĉiploj. La amasoj, pri kies klerigo oni apenaŭ zorgis, el ili neniom profitis kaj daŭre sin nutradis per la malnovaj kredoj.

11. – Ĉirkaŭ la jaro 140 de la kristana erao, *Ptolemeo*, unu el la plej eminentaj figuroj de la Aleksandria Skolo, kombinante siajn proprajn ideojn kun la vulgaraj kredoj kaj kun kelkaj el la tiamaj freŝaj astronomiaj malkovroj, formis sistemon, portantan lian nomon, kiun oni povas klasigi kiel mikskonsistan kaj kiu, dum preskaŭ dek-kvin jarcentoj, restis la sola adoptita de la civilizita mondo.

Laŭ la sistemo de Ptolemeo, la Tero estas sfero situanta en la centro de la Universo kaj konsistanta el kvar elementoj: tero, akvo, aero kaj fajro. Ĉi tio prezentis la unuan regionon, nomatan *elementa*. La dua regiono, nomata *etera*, ampleksis dek-unu ĉielojn, aŭ samcentrajn sferojn, kiuj rondiris ĉirkaŭ la Tero, nome la ĉielo de la Luno, tiuj de Merkuro, de Venuso, de la Suno, de Marso, de Jupitero, de Saturno, de la fiksitaj steloj, de la unua kristalino, ia solida, travidebla sfero; de la dua kristalino kaj, laste, de la unua movilo, kiu komunikis movon al ĉiuj malsupraj ĉieloj kaj igis ilin fari unu rivoluon en dudek kvar horoj. Transe de tiuj dek-unu ĉieloj troviĝis la *Empireo*, loĝejo de la beatuloj. Tiu nomo devenis de la greka

pur aŭ *pur*, kiu signifas *fajron*, ĉar oni kredis, ke tiu regiono lumbrilegis kiel la fajro.

Longan tempon regis la kredo je pluraj supermetitaj ĉieloj, kies nombro tamen variadis. La sepa ĉielo estis ĝenerale rigardata kiel la plej supera, kaj de tio venas la esprimo: esti levita en la sepan ĉielon. Sankta Paylo diris, ke li estis levita ĉis en la trian ĉielon.

Krom la ordinara movo, la astroj havis, laŭ Ptolemeo, proprajn movojn, pli aŭ malpli vastajn konforme al siaj distancoj de la centro. La fiksaj steloj faris kompletan rivoluon en 25.816 jaroj. Ĉi tiu kalkulo elmontras la konadon de la ekvinoxsa precesio, kiu efektive kompletiĝas en 25.868 jaroj.

12. – En la komenco de la dek-sesa jarcento, *Koperniko*, mondfama astronomo naskita en Thorn (Prusujo), en 1472, kaj mortinta en 1543, reprenis la ideojn de Pitagoro kaj publikigis sistemon, kiu, ĉiutage konfirmata de novaj observoj, renkontis favoran akcepton kaj baldaŭ renversis tiun de Ptolemeo. Laŭ la Kopernika sistemo, la Suno lokigis en la centro, la planedoj laŭiras cirklajn orbitojn ĉirkaŭ ĉi, kaj la Luno estas satelito de la Tero.

Post unu jarcento, en 1609, Galileo, naskita en Florenco, inventas la teleskopon; en 1610, li malkovras la kvar¹ satelitojn de Jupitero kaj kalkulas ties rivoluojn; li konstatas, ke la planedoj, diference de la steloj, ne havas propran lumon sed estas prilumataj de la Suno; ke ili estas sferoj similaj al la Tero; li observas iliajn fazojn kaj determinas la daŭron de ilia rotacio ĉirkaŭ la propraj aksoj, tiel liverante, per materiaj pruvoj, definitivan sankcion al la sistemo de Koperniko.

¹ Ĉis nun estas jam malkovritaj 16 Jupiteraj satelitoj. – *Noto de la Trad.*

De tiam disfalis la konstruo de la supermetitaj æieloj; oni rekonis, ke la planedoj estas mondoj similaj al la Tero kaj, same kiel øi, sendube loøataj; ke la steloj estas sennombraj sunoj, verþajnaj centroj de aliaj planedsistemoj, dum la Sunon oni rekonis kiel stelon, centron de ia kirlo el planedoj al øi submetitaj.

La steloj ne plu estas enfermitaj en iu regiono de la æiela sfero sed troviøas dissemitaj en la senlima spaco; tiuj, þajne kuntupiøantaj, ja malproksimas inter si je nemezureblaj distancoj; la þajne malplej grandaj estas tiuj plej fore distancaj de ni, dum la plej grandaj estas tiuj plej proksimaj, kvankam, eæ tiel, ili foras je centoj da miliardoj da leýgoj.

La grupoj, kiujn oni nomis *konstelacioj*, estas nenio alia, ol þajnaj agregaøoj estigitaj de la distanco; iliaj figuroj rezultas el la efiko de la perspektivo, similaj al tiuj, kiujn la lumoj dissemitaj en vasta ebenaøo, aý la arboj en arbaro, prezentas al la vido de iu lokita en fiksa punkto. Sed efektive tiuj grupoj ne ekzistas. Se al ni eblus transportiøi en la regionon de unu el tiuj konstelacioj, ties formo, laýmezure kiel ni proksimiøus al øi, malaperus, dum novaj grupoj desegniøus al nia vido.

Se tiaj grupoj ne ekzistas, krom laýþajne, do la signifo, kiun vulgara, superstiæa kredo al ili atribuas, estas iluzia, kaj ilia influo ne povas ekzisti krom en la imago.

Por distingi la konstelaciojn, unujn de la aliaj, oni al ili donis tiajn nomojn, kiel jenaj: *Leono, Taýro, Øemeloj, Virgo, Pesilo, Kaprikorno, Kankro, Oriono, Herkulo, Granda Ursino* aý *æaro de Davido, Malgranda Ursino, Liro*, ktp, kaj oni ilin reprezentis per figuroj, plejparte fantaziaj, kiujn tiuj nomoj memorigas, figuroj neniel respondaj, en æiuj kazoj, al la þajna formo de tiuj stelgrupoj. Estus ja vane seræi tiajn formojn en la æielo.

La kredo je la influo de la konstelacioj, precipe de tiuj formantaj la dek-du signojn de la zodiako, devenis de la ideo ligita al iliaj nomoj. Se tiun, nomatan *leono*, oni nomintus *azeno* aŭ *ĉafino*, oni certe al ĉi estus atribuinta tute alian influon.

13. – De post Koperniko kaj Galileo, la malnovaj kosmogonioj por ĉiam malaperis: la Astronomio povis nur antaŭeniĝi, neniel regresi. La Historio atestas pri la luktoj, kiujn tiuj genioj devis tenadi kontraŭ la antaŭjuĝoj kaj, precipe, kontraŭ la sektismo, kiun interesis subteni erarojn, sur kiuj stariĝis kredoj laŭpajne sidantaj sur neskueblaj bazoj. Sufiaĉis la invento de optika instrumento por renversi multjarmilan konstruon. Nenio povus superforti veraĵon, kiel tia rigardatan. Dank'al la tipografio, la publiko, incita en la novajn ideojn, komencis ne lasi sin luli de iluzioj kaj ekpartoprenis la lukton; jam necesis batali ne kontraŭ kelkaj individuoj sed kontraŭ la ĝenerala opinio, kiu partianiĝis al la vero.

Kiel grandiozas la Universo antaŭ la mizeraj proporcioj, kiujn al ĉi atribuis niaj prapatroj! Kiel sublimes montrigas la verko de Dio, kiam ni vidas ĉin plenumiĝi laŭ la eternaj leĝoj de la Naturo! Sed ankaŭ kiom da tempo, da geniaj penadoj, da sinoferoj necesis por al ĉiuj malfermi la okulojn kaj fine depiri la vualon de nesciado!

14. – De tiam malfermiĝis la vojo, kiun multenombraj, eminentaj scienculoj estis enirontaj por kompletigi la skizitan verkon. Kepler, en Germanujo, malkovras la famajn leĝojn, kiuj portas lian nomon kaj per kiuj li rekonas, ke la planedoj laŭiras ne cirklaĵn sed ja elipsajn orbitojn, en kies unu el la fokuso estas la Suno. Neŭtono, en Anglujo, malkovras la leĝon de la universala altirforto. Laplace, en Francujo, elpen-

sas la ĉielmekanikon. Fine, la Astronomio ne plu estas ia sistemo fondita sur konjektoj aŭ probabloj sed fariøas scienco sidanta sur la plej rigoraj bazoj, nome tiuj de kalkulo kaj de geometrio. Estas tiel metita unu el la fundamentaj ptonoj de la Genezo, ĉirkaŭ 3.300 jarojn post Moseo.

ÆAPITRO VI

ØENERALA URANOGRAFIO ¹

Spaco kaj tempo – La materio – La leøoj kaj la fortoj – La primara kreado
La universala kreado – La sunoj kaj la planedoj – La satelitoj
La kometoj – La Lakta Vojo – La fiksaj steloj
La dezertoj de la spaco – Eterna sinsekvo de l' mondoj
La universa vivo – Diverseco de l' mondoj.

Spaco kaj tempo

1. – Jam estas donitaj pluraj difinoj de spaco, el kiuj la æefa estas jena: spaco estas la etendaøo apartiganta du korpojn. El tio certaj sofistoj konkludis, ke, kie ne estas korpoj, tie spaco ne ekzistas. Surbaze de tio kelkaj doktoroj pri teologio asertis, ke la spaco nepre estas finhava, argumentan-

¹ Æi tiu æapitro estas laŭteksta reprodukto de serio da komunikaøoj diktitaj al la Spiritisma Societo el Parizo, en 1862 kaj 1863, sub la titolo *Uranografijaj Studoj* kaj subskribitaj de Galileo; medio de C.F. – *Noto de la tradukinto en la portugallingva eldono de Brazila Spiritisma Federacio*: æi tiuj estas la komencliteroj de la nomo Camille Flammarion. – *Noto de la eldonistoj en la franclingva eldono de Éditions de L' Union Spirite (Belgio)* – 1952: Vidu: Enkondukon, paragrafojn 7^a-n kaj sekvantajn, krom ankaŭ la tuta kolekto de la fundamentaj spiritismaj verkoj, de Allan Kardec.

te, ke difinita nombro da limhavaj korpoj ne povus formi senfinan serion, kaj ke, kie finiøus la korpoj, tie ankaý finiøus la spaco. Oni ankoraý jene difinis spacon: loko, kie moviøas la mondoj, la malpleno, kie agas la materio, ktp. Ni lasu æiujn æi difinojn, kiuj ja nenion difinas, kuþantaj en la koncernaj traktatoj.

Spaco estas unu el tiuj vortoj prezentantaj primitivan, aksioman ideon, evidentan per si mem, pri kiu la diversaj difinoj, kiujn oni povas doni pri øi, servas nur por øin malklari-gi. Ni æiuj scias, kio estas spaco, kaj mi nur volas pruvi øian senfinecon, por ke niaj postaj studoj renkontu nenian baron, kiu malhelpus la esplorojn de nia rigardo.

Nu, mi diras, ke spaco estas senfina pro la fakto, ke ne eblas imagi por øi ian ajn limon, kaj ke, malgraý la malfacileco koncepti la senfinon, estas al ni pli facile, per la penso, eterne trairi la spacon, ol halti æe iu ajn loko, post kiu ni ne plu trovas traireblan etendaøn.

Por prezenti al ni – kiom al ni ebligas niaj limitaj fakultoj – la senfinecon de la spaco, ni supozu, ke, foririnte de la Tero, perdita en la sino de la senfino, direkte al iu ajn punkto de la Universo, kun la mireginda rapideco de la elektra fajrero, kiu iras *milojn da leýgoj en unu sekundo*, ni apenaý forlasis æi globon; ke, trakurinte milionojn da leýgoj, ni nin trovas en iu loko, de kiu ni vidas la Teron aspektanta kiel palbrila stelo. Post momento, æiam irante la saman direkton, ni atingas tiujn forajn stelojn, kiujn vi apenaý distingas de via surtera stacio. De tie, tute malaperas el nia vido, en la æielaj profundaøoj, ne nur la Tero, sed ankaý via Suno mem, eklipsita, kun sia tuta brilego, de la etendaøo, kiu disde øi nin apartigas. Æiam impulsataj de la sama fulma rapideco, ni transpasas, æe æiu paþo antaýen en la etendaøo, sistemojn de mondoj, insulojn el etera lumo, stelplenajn vojojn, luksajn regionojn, kiujn Dio

prisemis per mondoj samabunde kiel li, per plantoj, prisemis la surterajn herbejojn.

Nu, antaŭ nur kelke da minutoj ni ekiris kaj jam centoj da milionoj da leŭgoj nin apartigas disde la Tero, miliardoj da mondoj preterpasis antaŭ niaj okuloj, sed tamen atentu! ni efektive ne antaŭeniøis eæ unu solan paŝon en la Universo.

Se ni plu iros dum jaroj, jarcentoj, miloj da jarcentoj, milionoj da centoble jarcentaj periodoj kaj *æiam kun la rapideco de la fulmo*, ni jam neniom estos irintaj antaŭen, de kiu ajn flanko ni nin turnis, al kiu ajn punkto ni nin direktis, deire de tiu nevidebla grajneto, kiun ni forlasis kaj kiu estas nomata Tero!

Jen kio ja estas spaco!

2. – Tempo, same kiel spaco, estas vorto per si mem difinebla. Pri øi oni faras pli øustan ideon, øin rilatigante al la senfina tuto.

La tempo estas la sinsekvo de la aferoj. Øi estas ligita al la eterneco same kiel la aøoj estas ligitaj al la senfino. Ni imagu nin en la origino de nia mondo, en tiu epoko primitiva, kiam la Tero ankoraŭ ne moviøis sub la dia impulsado: unuvorte, en la komenco de la Genezo. Tiam la tempo ankoraŭ ne eliris el la mistera lulilo de la Naturo kaj neniu povas diri, en kiu jarcenta epoko ni troviøas, æar la balanciero de la jarcentoj ankoraŭ ne ekmoviøis.

Sed, silenton! per la eterna sonorilo sonas la unua horo de iu izolita Tero, la planedo ekmoviøas en la spaco, kaj de tiam estas *vespero* kaj *mateno*. Transe de la Tero la eterneco restas indiferenta kaj senmova, kvankam la tempo marŝas rilate al multaj aliaj mondoj. Sur la Tero, la tempo øin anstataŭas kaj dum difinita sinsekvo da generacioj oni kalkulos la jarojn kaj la jarcentojn.

Ni nun transportiĉu al la lasta tago de ĉi tiu mondo, al tiu horo, kiam, kurbigita sub la pezo de profundaĉo, la Tero forviiĉos el la libro de la vivo, kie ĉi ne plu reaperos. Ne plu estas la sinsekvo de la eventoj, ĉesas la planedaj movoj, kiuj mezuris la tempon, kaj kun ili la tempo finiĉas. Ĉi tiu simpla prezento de la naturaj aferoj, kiuj naskas la tempon, kiuj ĉin nutras kaj lasas ĉin estingiĉi, sufiĉas por montri, ke, vidate de la punkto kie ni devas lokiĉi por niaj studoj, la tempo estas kvazaŭ akvoguto falanta el nubo en la maron kaj kies falo estas mezurata.

Kiom da mondoj en la vasta etendaĉo, tiom da tempoj, diversaj kaj inter si neakordigeblaj. Ekster la mondoj nur la eterneco substituiĉas al tiuj efemeraj sinsekvoj kaj serene plenigas, per sia senmova lumo, la ĉielan senlimaĉon. Vastegeco sen limoj kaj eterneco sen limoj, jen la du grandaj proprecoj de la universa naturo.

La rigardo de la observanto, kiu trakuras, neniam renkontante baron, la nemezureblajn distancojn de la spaco, kaj tiu de la geologo, kiu iras trans la limojn de la epokoj, aŭ kiu malsupreniras en la profundaĉojn de la fajkanta eterneco, kie ambaŭ iam dronos, agas akorde, ĉiu laŭ sia direkto, por akiri tiun duoblan nocion pri la senfino: longo kaj daŭro.

Nu, ĉe tiu ordo de ideoj, estos al ni facile kompreni, ke, konsiderante la tempon nura rilato inter aferoj pasemaj kaj sole dependanta de aferoj mezurataj, se ni prenas la surterajn jarcentojn kiel unuon kaj ilin milope amasigus por formi kolosan numeron, tiu numero ĉiam prezentus nenion alian ol ian punkton en la eterneco, same kiel miloj da leŭgoj, aldonitaj al miloj da leŭgoj, formas nenion alian ol punkton en la spaco.

Tiel, por ekzemplo, ĉar la jarcentoj troviĉas ekster la etera vivo de la animo, ni povus skribi numeron tiel longan kiel la tera ekvatoro kaj imagi nin maljuniĉintaj je tiu nombro da

jarcentoj, kaj tamen nia animo pliaøus eæ ne unu solan tagon. Kaj, aldonante al æi neesprimebla nombro da jarcentoj serion da similaj numeroj, longdistancon kiel de æi tie øis la Suno, aý eæ da pli grandaj numeroj, se ni imagus nin vivantaj dum tiu mireginda sinsekvo da jarcentaj periodoj, esprimata per la adicio de tielaj numeroj, kiam ni atingus la finon, tiu nekonceptebla amaso da jarcentoj, kiu pezus sur niaj kapoj, aperus kvazaý øi ne ekzistus: antaý ni æiam starus la tuta eterneco.

La tempo estas nenio alia ol relativa mezuro de la sinsekvo da pasemaj aferoj; la eterneco per nenio mezureblas, el la vidpunkto de la daýro; por øi ekzistas nek komenco nek fino: æio por øi estas nuno.

Se jarcentoj da jarcentoj estas malpli ol unu sekundo rilate la eternecon, kio do ja estas la daýro de la homa vivo?!

La materio

3. – Unuavide, nenio þajnas tiel profunde varia, tiel esence distingiøa, ol la diversaj substancoj, kiuj konsistigas la mondon. Inter la objektoj, kiujn la Arto aý la Naturo pasigas antaý niaj okuloj, æu estas du montrantaj perfektan identecon aý, almenaý, egalkonsistecon? Kia malsimilo, sub la aspektoj de solideco, de kunpremebleco, de pezeco kaj de la multoblaj proprecoj de l' korpoj, inter la atmosferaj gasoj kaj orfadeneto, inter la akva molekulo de nubo kaj tiu de mineralo formanta la skeleton de la globo! kiela diverseco inter la kemia histo de la multspecaj plantoj ornamantaj la vegetalan regnon kaj tiu de la reprezentantoj, ne malpli nombraj, de la surtera besta regno!

Ni tamen povas starigi, kiel absolutan principon, ke æiuj substancoj, konataj kaj nekonataj, kiel ajn inter si malsimilaj ili þajnas, æu el la vidpunkto de la interna konsisto, æu koncerne

ilian agadon, unuj sur la aliajn, efektive estas nenio alia ol diversaj modeloj, laŭ kiuj la materio sin montras; varioj, en kiujn ŝi transformiĝas sub la direkto de la sennombraj fortoj ŝin regantaj.

4. – La Kemio, tiel rapide progresanta de post mia epoko, en kiu aliaj adeptoj mem ankoraŭ ŝin forpuŝis en la sekretan kampon de magio; tiu scienco, kiun oni povas juste rigardi kiel idon de la jarcento de observado kaj kiel sole bazitan, multe pli solide ol siaj pli antikvaj fratoj, sur la eksperimenta metodo; la Kemio, mi diras, forpuŝe ignoris la kvar primitivajn elementojn, kiujn la antikvuloj konsente agnoskis en la Naturo; ŝi elmontris, ke la tera elemento estas nenio alia ol la kombiniĝo de diversaj substancoj senfine variaj; ke la aero kaj la akvo ankaŭ estas malkompreneblaj kaj produktoj de certa nombro da gasaj ekvivalentoj; ke la fajro, anstataŭ esti ia ĉefa elemento, ja estas nura stato de la materio, rezultanta el la universa movado, al kiu ŝi estas submetata, kaj el ia sensebla aŭ latentata brulo.

Kompense, ŝi aperigis rimarkindan nombron da principoj ŝis tiam nekonataj, kiuj al ŝi ŝajnis formi, per difinitaj kombinoj, la diversajn korpojn, kiujn ŝi studis kaj kiuj simultane agas laŭ certaj leĝoj kaj en difinitaj proporcioj, ĉe la laboroj efektivigantaj en la granda laboratorio de la Naturo. Tiujn principojn ŝi nomis *simplaj korpoj*, kaj per tio ŝi montris, ke ŝi ilin rigardas primitivaj kaj nemalkompreneblaj, kaj ke ŝis nun nenio procedo povas ilin redukti al eroj pli simplaj, ol ili mem estas.¹

¹ La ĉefaj simplaj korpoj estas: inter la metaloidoj, oksigeno, hidrogeno, azoto, kloro, karbono, fosforo, sulfuro, jodo; inter la metaloj, oro, arĝento, plateno, hidrargo, plumbio, stano, zinko, fero, kupro, arseno, natrio, kalio, kalcio, aluminio, ktp. – *Noto de la Brazilia Spiritista Federacio al sia*

5. – Sed kie ne plu eblas la taksadoj de l' homo, eæ se lin helpas la plej impresaj artefaritaj sensoj, tie kontinuas la verko de la Naturo; kie la vulgara homo prenas la þajnon por la realo, kie la praktikulo levas la vualon kaj distingas la komencon de la aferoj, tie la rigardo de tiu, kiu povas kompreni la agmanieron de la Naturo, vidas en la mondkonsistaj materialoj nenion alian ol la primitivan *kosman materion*, simplan kaj unuecan, diversigitan en certaj regionoj en la tempo de æi-ties apero, dividitan en korpojn dumvive solidarajn inter si, sed kiuj unu tagon dismembriøas pro sia malkomponiøo en la tenejo de la spaco.

6. – Estas demandoj, kiujn ni mem, Spiritoj, amantaj la Sciencon, ne povas profundigi kaj pri kiuj ni povas eldiri nur personajn opiniojn, pli aý malpli hipotezajn. Pri tiuj demandoj mi silentos aý pravigos mian vidmanieron. Sed tiu æus pritraktita ne apartenas al tiu klaso. Al tiuj, do, kiuj estus tentataj rigardi mian parolon nur kiel aydacan teorion, mi diros: ampleksu, se eble, per esplora rigardo, la multoblecon de la operacioj de la Naturo, kaj vi konsentos, ke se oni ne akceptas la unuecon de la materio, ne eblos ekspliki ne nur la sunojn kaj la sferojn, sed ja, ne irante tiel malproksimen, la æermadon de semo en la tero, aý la formiøon de insekto.

portugallingva eldono, 1973: Koncerne la simplajn korpojn, aluditajn de Allan Kardec, konvenas, por pli detalaj informoj, konsulti la "naturan periodan klasigon de la elementoj", de Mendelejev (*Grande Enciclopédia Delta Larousse*, p. 2.361, Rio, 1971). Kaj por interesaj kompletigaj konkludoj tre utilos legi la æapitrojn XV (*La evoluo de la materio per kemiaj individuioj – La hidrogeno kaj la nebulozoj*), XVI (*La serio de la kemiaj individuioj, de Høis U, laý atoma pezo kaj periodaj izovalentoj*) kaj XVII (*La stekiogenezo kaj la nekonataj kemiaj specioj*) de *La Granda Sintezo*, mediuma verko de Pietro Ubaldi, tradukita de Guillon Ribeiro, eldonita de BSF en 1939.

7. – Se ekzistas tiela diverseco en la materio, tion kaŭzas la fakto, ke, ĉar estas senlima la nombro, tiel de la fortoj direktintaj ĉiajn transformiĝojn, kiel ankaŭ de la kondiĉoj, en kiuj ili okazis, tial la diversaj kombinoj de la materio ankaŭ ne povis ne esti nombre senlimaj.

Sekve, ĉu la koncernata substanco apartenas al la ŝteditaj fluidoĵoj, tio estas, al la senpezaj korpoj, ĉu ĉi havas la karakterojn kaj la ordinarajn proprecojn de la materio, ekzistas en la tuta Universo nenio alia, krom unu sola primitiva substanco: la *kosmo* aŭ *kosma materio* de la uranografoj.

La leĝoj kaj la fortoj

8. – Se unu el tiuj nekonataj estaĵoj, kiuj konsumas sian efemeran vivon en la fundo de la tenebraj oceanaj regionoj; se unu el tiuj poligastruloj, unu el tiuj nereoj – mizeraj bestetoj, kiuj pri la Naturo konas nenion, krom la iĉtiefagaj fiŝoj kaj la submaraj arbaroj – subite ricevas kiel doton la intelekton, la kapablon studi sian mondon kaj bazi sur siaj observoj ian konjektan rezonadon, kiu ampleksus la universan tuton, kiun ideon ĉi farus al si pri la vivanta naturo disvolviĝanta en la medio, kie ĉi loĝas, kaj pri la surtera mondo ne apartenanta al la kampo de ĉiaj observoj?

Se nun, pro mireginda efiko de sia nova povo, tiu sama estaĵo levigus super siajn eternajn tenebrojn kaj atingus la marsupraĵon, ne malproksime de la grasaj bordoj de ia insulo kun luksa vegetaĵaro, lumbanata de la fekundiga Suno disdonanta bonfaran varmon, kiel ĉi rigardus siajn antaŭe pretajn teoriojn pri la universa kreado? Ĉu ĉi ilin ne tuj forĵetus kaj anstataŭigus per rigardo pli ampleksa, kvankam relative tiel

nekompleta kiel la unua? Tia estas, ho homoj!, la bildo de via tute spekulativa scienco.¹

9. – Veninte do ĉi tien pritrakti la demandojn pri la leŭoj kaj fortoj regantaj la Universon, mi, kiu, samkiel vi, nur estas relative nescia pri la reala scienco, malgraŭ la ĵajna supereco, kiun, rilate al miaj surteraj fratoj, al mi havigas la ebleco studi naturajn problemojn ankoraŭ al ili malpermesatajn, mi portas la solan celon al vi doni ian ĝeneralan nocion pri la universaj leŭoj, sen detale ekspliki la agadmanieron kaj la naturon de tiuj specialaj fortoj al ili submetitaj.

10. – Ekzistas ia etera fluido, kiu plenigas la spacon kaj penetras la korpojn. Tiu fluido estas la *etero* aŭ primitiva *kosma materio*, generinto de la mondoj kaj de la estaĵoj. Al la etero estas esence propraj la fortoj, kiuj direktis la metamorfozojn de la materio, kaj la leŭoj, necesaj kaj neĉanĝeblaj, regantaj la mondon. Tiuj multoblaj fortoj, senfine variaj laŭ la kombinaĵoj de la materio, lokitaj laŭ la masoj, diversigitaj en siaj agmanieroj laŭ la cirkonstancoj kaj medioj, estas konataj sur la Tero sub la nomoj *gravito*, *kohero*, *afineco*, *altiro*, *magnetismo*, *aktiva elektro*. La vibraj movoj de la aganto estas konataj sub la nomoj *sono*, *varmo*, *lumo*, ktp. En aliaj mondoj, ili montriĝas sub aliaj aspektoj, havas aliajn karakterojn nekonatajn sur la Tero, kaj, en la senmezura ĉiela vastaĵo,

¹ Tia ankaŭ estas la situacio de tiuj neadantaj la mondon de la Spiritoj, kiam, seniojnte je sia karna envolvado, ili vidas la horizontojn de tiu mondo sterniĝi antaŭ iliaj okuloj. Tiam ili komprenas la malplenan de la teorioj, per kiuj ili pretendis ĉion ekspliki nur surbaze de la materio. Tamen tiuj horizontoj ankoraŭ kaŝas al ili misterojn, kiuj nur iom post iom senvualiĝas, laŭmezure kiel, elpurigante, ili spirite altiĝas. Sed ekde iliaj unuaj paŝoj en tiu nova mondo, ili estas devigataj rekoni sian blindecon kaj kiel malproksimaj de la vero ili estis.

senlime nombraj fortoj disvolviĝis laŭ neimagebla skalo, kies grandecon ni estas tiel nekapablaj taksi, kiel la krustulo, en la fundo de la oceano, por kompreni la universalecon de la surteraj fenomenoj.¹

Nu, kiel ekzistas nur unu sola substanco simpla, primitiva, generanta ĉiujn korpojn, sed diversigita en siaj kombinoj, tiel same ĉiuj tiuj fortoj dependas de unu universa leĝo diversigita en siaj efikoj, kiu leĝo, laŭ la eternaj decidoj, estis suverene trudita al la kreaĵaro por al ĉi havigi harmonion kaj stabilecon.

11. – La Naturo neniam kontraŭstaras sin mem. Unu solan devizon portas la blazono de la Universo: *unueco-diverseco*. Laŭirante la skalon de la mondoj, oni trovas *unuecon* laŭ harmonio kaj kreado, krom ankaŭ senfina diverseco en tiu vastega ĝardeno de steloj. Kiam oni supreniras la ŝtupojn de la vivo, ekde la lasta el la estaĵoj ĉi Dio, evidentiĝas la granda leĝo de kontinueco. Konsiderante la fortojn en

¹ Ĉion ni rilatigas al tio, kion ni konas, kaj kio nealireblas por niaj sensoj, tion ni ne komprenas tiel same, kiel denaska blindulo ne komprenas la efikojn de la lumo nek la utilecon de la okuloj. Estas do eble, ke en aliaj medioj la kosma fluido havas aliajn proprecojn, povas sperti kombinojn, pri kiuj ni faras al ni nenian ideon, estiĝi efikojn alkonformajn al necesoj, kiujn ni ne konas, tiel kaŝante novajn perceptojn aŭ aliajn perceptmanierojn. Ni ekzemple ne komprenas, ke oni povus vidi sen la korpaj okuloj kaj sen la lumo. Sed kiu povas aserti, ke, krom la lumo, ne ekzistas aliaj agantoj, al kiuj estas konformaj specialaj organismoj? La somnambula vidado, kiun baras nek la distanco, nek materiaj obstakloj, nek la obskuro, pri tio estas al ni ekzemplo. Ni supozu, ke, en iu ajn mondo, la estuloj *normale* estas tiaj, kiaj nur escepte estas niaj somnambuloj; bezonante nek nian lumon, nek niajn okulojn, ili vidos, kion ni ne povos vidi. La samo okazas ĉe ĉiuj ceteraj sensacoj. La kondiĉoj de vivipoveco kaj perceptiveco, la sensacoj kaj la bezonoj varias laŭ la medioj.

si mem, oni povas per ði formi serion, kies rezultanto, konfuzi-
øante kun la generanto, estas la universa leøø.

Vi ne povus taksi tiun leøøon laŭ ties tuta amplekso, æar
la fortoj, kiuj ðin reprezentas en la kampo de viaj observoj,
estas malvastaj kaj limigitaj. Sed gravito kaj elektro povas esti
rigardataj kiel ampleksa apliko de tiu æefa leøø reganta trans la
æieloj.Ætiu tiuj fortoj estas eternaj – tiun vorton ni klarigos – kaj
universaj kiel la kreaaro. Estante esence propraj al la kosma
fluido, ili necese agas æie kaj sur æion, modifante sian agadon
per simultaneco aŭ sinsekveco, superregante æi tie, estingiøan-
te aliloke, potencaj kaj aktivaj en unuj punktoj, latentaj aŭ
kaŭpitaj en aliaj, sed fine preparante, direktante, konservante
kaj detruante la mondojn en ties diversaj vivperiodoj, kondu-
kante la miregindajn laborojn de la Naturo, kie ajn ili plenumi-
øas, por æiam certigante la eternan splendon de la kreaaro.

La primara kreado

12. – Konsiderinte la Univerŝon el la øeneralaj vidpunk-
toj de øia konsisto, de øiaj leøøoj kaj de øiaj proprecoj, ni povas
etendi niajn studojn al la maniero de kreado, kiu naskis la
mondojn kaj la estaøojn. Ni poste aparte pritraktos la kreadon
de la Tero kaj ties nunan staton en la universaleco de la
ekzistaøoj, kaj de tie, prenante tiun globon kiel deirpunkton kaj
kiel relativan unuon, ni komencos niajn planedajn kaj siderajn
studojn.

13. – Se ni bone komprenis la rilaton, aŭ, pli øuste, la
kontraøecon inter eterneco kaj tempo, se ni al kutimiøis al tiu
ideo, ke la tempo estas nenio alia, ol ia relativa mezuro pri la
sinsekvo de pasemaj aferoj, dum la eterneco estas esence
unueca, senmova kaj seninterrompa, neniel ajn mezurebla el

la vidpunkto de la daŭro, ni komprenos, ke por ĉi estas nek komenco nek fino.

Aliflanke, se ni faras al ni ĉustan ideon – kvankam ja nepre tre malfortan – pri la senlimeco de la dia povo, ni komprenos, kiel estas eble, ke la Universo ĉiam ekzistis kaj ekzistos. De kiam Dio ekzistis, liaj eternaj perfektaĵoj parolis. Antaŭ ol la tempoj estis naskitaj, la nemezurebla eterneco ricevis la dian parolon kaj fekundigis la spacon, eternan kiel ĉi.

14. – Ekzistante, pro sia naturo, ekde la tuta eterneco, Dio kreis ekde la tuta eterneco, kaj alie ne povus esti, ĉar kiel ajn malproksima troviĝus la epoko, kien per la imago ni retroĉovus la supozatajn limojn de la kreado, ĉiam estos, trans tiu limo, ia eterneco – pripensu bone ĉi tiun ideon – ia eterneco, dum kiu la diaj hipostazoj, la senlimaj voladoj restintus enterigitaj en ia muta letargio, senaga kaj senfrukta, en ia eterneco de ĉajna morto por la eterna Patro, kiu donas vivon al la estaĵoj; de indiferenta muteco por la Vorto, kiu ilin direktas, de sterileco frida kaj egoisma por la Spirito de amo kaj vivo.

Ni pli bone komprenu la grandecon de la dia agado kaj ties eternecon sub la mano de la absoluta Estaĵo! Dio estas la Suno de la estaĵoj, la Lumo de la mondo. Nu, la apero de la Suno tuj naskas lumon, kiuj ĉien disĉetigas en la spaco. Tiel same, la Universo, naskita de la Eternulo, originas en la neimageblaj periodoj de la senfina daŭro, en la *Fiat lux!* de la komenco.

15. – La absoluta komenco de la ekzistaĵoj estas do en Dio. Iliaj sinsekvaj aperoj en la kampo de la ekzistado konsistigas la ordon de la eterna kreado.

Kiu mortemulo povus parolesprimi la grandiozaĵojn nekonatajn kaj majeste vualitajn sub la nokto de la epokoj disvolviĝintaj en tiuj antikvaj tempoj, en kiuj ekzistis neniu el la miregindaĵoj de la nuntempa Universo; en tiu antikva epoko, en kiu, post kiam sonis la voĉo de la Sinjoro, la materialoj, kiuj en la futuro, per si mem kaj simetrie, kunmetiĝos por konstrui la templon de la Naturo, subite renkontiĝis en la sino de la senlimaj vakuoj; kiam tiu mistera voĉo, kiun ĉiu kreito respektegas kaj estimas kiel la voĉon de iu patrino, estigis harmonie diversajn notojn, ke ili kune vibradu kaj ludu la koncerton de la vastaj ĉieloj?

La mondo, en sia lulilo, ne montriĝis sidanta sur sia matureco kaj en la pleneco de sia vivo. Ne! La kreiva povo neniam sin kontraŭdiras kaj, kiel ĉiaj ekzistaĵoj, la Universo naskiĝis infano. Sub la direktado de la supre menciitaj leĝoj kaj de la komenca impulso esence propra al sia formiĝo mem, la primitiva kosma materio sinsekve naskis kirlegojn, aglomeraĵojn el tiu dissemiita fluido, amasojn da nebuleca materio, kiuj per si mem dividiĝis kaj senlime ĉanĝiĝis por generi, en la neimageblaj regionoj de la spaco, plurajn centrojn de simultanaj aŭ sinsekvaj kreadoj.

Pro la fortoj, kiuj superregis ĉe unuj aŭ ĉe aliaj el ili, kaj pro postaj cirkonstancoj, kiuj direktis ilian disvolviĝon, tiuj primitivaj centroj fariĝis fokusoĵoj de ia speciala vivo: unuj, malpli dissemiitaj en la spaco kaj pli riĉaj je agantaj principoj kaj fortoj, tuj komencis sian apartan astran vivon; aliaj, okupante senliman spacon, kreskis kun ekstrema malrapideco, aŭ denove dividiĝis en aliajn duarangajn centrojn.

16. – Reen irante nur kelke da milionoj da jarcentoj antaŭ la nuna epoko, ni konstatas, ke nia Tero ankoraŭ ne ekzistas, ke ĉe nia sunsistemo ne komencis la evoluojn de la

planeda vivo; sed jam splendaj sunoj lumigas la eteron; jam loĝataj planedoj havigas vivon kaj ekzistadon al amasoj da estaĵoj nin antaŭvenintaj en la homa evoluado; ke la luksaj produktoj de iu nekonata naturo kaj la miregindaj ĉielaj fenomenoj elmetas, sub aliulaj rigardoj, la bildojn de la senlima kreaĵaro. Kion mi diras! jam ne plu ekzistas splendoj, kiuj iam batigis la koron al aliaj mortemuloj sub la penso de la senlima potenco! Kaj ni, povraj estaĵetoj, venintaj post ia eterneco da vivo, ni nin rigardas samtempuloj de la kreado!

Unu fojon ankoraŭ: ni pli bone komprenu la Naturon. Ni sciu, ke, kiel antaŭ ni, tiel ankaŭ post ni etendiĝas la eterneco; ke la spaco estas la scenejo de neimageblaj kreadoj, simultanaj kaj sinsekvaj. Tiaj nebulozoj, kiujn ni apenaŭ distingas en la ĉielaj foraĵoj, estas aglomeraĵoj da formiĝantaj sunoj; tiaj aliaj estas laktaj vojoj el loĝataj mondoj; aliaj, fine, estas okazejoj de kataklismoj aŭ de ruiniĝoj. Ni sciu, ke, kiel ni estas lokitaj en la mezo de senlima nombro da mondoj, tiel same ni troviĝas en la mezo de duobla senlimo da daŭroj, antaŭaj kaj postaj; ke la universa kreado ne limiĝas al ni, ke ni ne povas apliki tiun esprimon al la aparta formado de nia eta globo.

La universa kreado

17. – Irinte, kiom al ni permesis nia malforteco, ĉis la kapita fonto, de kiu devenas la mondoj, same kiel, de rivero, la akvogutoj, ni konsideru la marĝon de la sinsekvaj kreadoj kaj de ties seriaj disvolviĝoj.

La primitiva kosma materio entenis la materiajn elementojn, fluidecajn kaj vivipovajn, de ĉiuj universoj parade elmontrantaj siajn pompojn antaŭ la eterneco. Ĉi estas la fekunda patrino de ĉiuj ekzistaĵoj, la unua praavino, kaj antaŭ

æio la eterna generantino. Tiu substanco, de kiu devenas la sideraj sferoj, absolute ne malaperis; ne mortis tiu potenco, æar ði ankoraý naskas novajn kreaiojn kaj senæese ricevas, rearanøitaj, la principojn de la mondoj, kiuj forstrekiøas el la eterna libro.

La etera materio, pli aý malpli maldensiøinta, kiu dissemiøas en la interplanedaj spacoj; tiu kosma fluido, kiu plenigas la mondon, pli aý malpli maldensiøinta en tiuj vastegaj regionoj riæaj je stel-aglomeraioj; pli aý malpli densiøinta tie, kie la astra æielo ankoraý ne brilas; pli aý malpli þanøita, pro diversaj kombiniøoj, laý la lokoj en la spaco; tiu materio estas nenio alia ol la primitiva substanco, sidejo de la universaj fortoj, el kiu la Naturo æerpis æiujn ekzistaiojn.¹

18. – Tiu fluido penetras la korpojn kiel senlima oceano. En ði kuþas la vitala principo, kiu liveras la vivon al æiuj estaioj kaj ðin æiamigas sur æiu globo laý ties kondiæoj, principo kiu, en latentata stato, restas dormanta, kie ðin ne vokas la voøo de iu estaio. Æia kreito, minerala, vegetala, besta aý ajnaspeca – æar estas multe da aliaj naturaj regnoj, kies ekziston vi eæ ne suspektas – scipovas, dank'al tiu universa, vitala principo, proprigi al si la kondiæojn de sia ekzistado kaj dayro.

La molekuloj de mineralo havas certan kvanton da tiu vivo, same kiel la semo kaj la embrio, kaj, kiel en organismo, ili grupiøas laý simetriaj figuroj, kiuj konsistigas la individuojn.

¹ Se oni demandus, kiu estas la principo de tiuj fortoj kaj kiel ði povas troviøi en la substanco mem, kiu ðin produktas, ni respondus, ke pri tio la mekaniko liveras al ni multe da ekzemploj. Æu la elasteco, kiu igas risorton streæiøi, ne troviøas en la risorto mem, kaj æu ði ne dependas de la maniero kiel agregiøas la molekuloj? La korpo, obeanta la centrifugan forton, ricevas sian impulson de la primitiva movo al ði komunikita.

Tre gravas al ni akcepti tiun nocion, ke la primitiva kosma materio estis penetrita ne nur de la leĝoj certigantaj la stabilecon de l' mondoj, sed ankaŭ de la universa vivoprincipo, kiu formas spontanajn generadojn en ĉiu mondo, laŭgrade kiel manifestiĝas la kondiĉoj por la sinsekva ekzistado de la estaĵoj, kaj kiam sonas la horo por apero de la idoj de la vivo dum la krea periodo.

Tiel efektiviĝas la universa kreado. Estas do ĝuste diri, ke ĉar la operacioj de la Naturo esprimas la dian volon, Dio ĉiam kreadis, kreadas senĉese kaj neniam ĉesos kreadi.

19. – Sed ĉis tie ĉi ni silentis pri la *spirita mondo*, kiu mem estas parto de la kreaĵaro kaj plenumas siajn destinojn laŭ respektindaj preskriboj de la Sinjoro.

Pri la maniero kiel la Spiritoj estas kreataj mi povas doni nur tre limigitan instruon, tiel pro mia propra nescio, kiel ankaŭ pro tio, ke mi devas ankoraŭ prisilenti certajn demandojn, kvankam al mi jam estis permesite ilin pli funde pritrakti.

Al tiuj religie dezirantaj ekscii la temon kaj kiuj sin tenas humilaj antaŭ Dio, mi diros, tamen ilin petegante konstrui neniun antaŭtempnan sistemon surbaze de miaj vortoj: la Spirito ricevas la dian lumon, kiu al li havigas, kune kun la libervolo kaj la konscienco, la konscion pri liaj altaj destinoj, nur post kiam li trapasis la die fatalan vicon de la malsuperaj estaĵoj, ĉe kiuj malrapide ellaboriĝas la verko de lia individuiĝo. Nur depost tiu tago, kiam la Sinjoro stampas al li sur la frunto sian subliman tipon, la Spirito prenas sian lokon en la sino de la homaroj.

Ankoraŭ unu fojon: ne konstruu surbaze de miaj vortoj viajn rezonadojn, tiel bedaŭrinde famajn en la historio de la Metafiziko. Mi milfoje preferus prisilenti demandojn, tiel alte starantajn super niaj ordinaraj meditoj, ol elmeti vin al la

ebleco falsi la sencon de mia instruo kaj vin miakulpe enfermi en la nemalimplikeblajn labirintojn de deismo aŭ de fatalismo.

La sunoj kaj la planedoj

20. – Nu, okazis, ke en iu punkto de la Universo, perdita inter miriadoj da mondoj, la kosma materio densiøis sub la formo de nemezurebla nebulozo. Ĉi tiun nebulozon animis la universaj leøoj regantaj la materion, kaj pro tiuj leøoj, æefe pro tiu de la molekula altirforto, øi prenis la formon de sferoido, kiun solan povas preni iu maso da materio izolita en la spaco.

La cirkla movo, ekzakte egala, de æiuj molekularaj zonoj direkte al la centro, estigita de la gravito, tuj aliigis la primitivan sferon, celante akceptigi al øi, movo post movo, la lensan formon. – Ni parolas pri la nebulozo entute.

21. – Novaj fortoj aperis sekve de tiu rotacia movo: la fortoj centripeta kaj centrifuga; la unua emis kolekti æiujn partojn en la centron, la dua emis ilin de la centro malproksimigi. Nu, æar la movo akceliøis, laŭgrade kiel la nebulozo densiøadis, krom ankaŭ øia radio grandiøis laŭmezure kiel øi proksimiøadis al la lensa formo, tial la centrifuga forto, senæese intensigata de tiuj du kaŭzoj, tuj superpotencis la centran altiron.

Kiel tro rapida movo de la ðtoniøetilo rompas ties ðnuron, malproksimen faligante la ðetaøon, tiel same la superpotenco de la centrifuga forto deapartigis la ekvatoran cirklon de la nebulozo, kaj el tiu ringo formiøis nova maso, izolita disde la unua sed tamen submetita al ties potenco. Tiu maso konservis sian ekvatoran movon, kiu, aliioøinte, transformiøis en translaci-

an movon ĉirkaŭ la Suno. Krom tio, ĉia nova stato havigis al ĉi rotacian movon ĉirkaŭ ĉia centro mem.

22. – La generinta nebulozo, kiu naskis tiun novan mondon, densiĝis kaj reprenis la sferan formon; sed ĉar la primitiva varmo, kreskigita de ĉiaj diversaj movoj, nur treege malrapide malfortiĝis, tial la ĉus priskribita fenomeno multfoje kaj dum longa periodo ripetĝos, ĉis la nebulozo estos fariĝinta tre densa, sufiĉe solida por efike rezisti kontraŭ la formoĉanĝoj sinsekve truditaj de ĉia rotacia movo.

Ĉi do estos naskinta ne nur astron sed ja centojn da mondoj, apartigitaj disde la centra fokuso, el ĉi eliĝintaj per la supredirita proceso de formiĝo. Nu, ĉiu el ĉiaj mondoj, penetrita, kiel la origina mondo, de la naturaj fortoj direktantaj la formadon de la universo, sinsekve naskos novajn globojn, kiuj de tiam gravitos ĉirkaŭ ĉi tiel same, kiel ĉi, kune kun siaj fratoj, gravitas ĉirkaŭ la fokuso, kiu al ili donis ekziston kaj vivon. Ĉiu el tiuj mondoj estos ia suno, centro de ia kirlo el planedoj sinsekve apartigitaj disde ties ekvatoro. Tiuj planedoj ricevos specialan, apartan vivon, kvankam dependantan de la astro ilin generinta.

23. – La planedoj estas do formataj el masoj da densiĝinta, tamen ankoraŭ ne solidiĝinta materio, apartigitaj disde la centra maso pro la agado de la centrifuga forto. Tiuj masoj, sub la efiko de la leĝoj de movo, prenas sferoidan, pli malpli elipsan formon, laŭ la grado de fluideco, kiun ili konservis. Unu el tiuj planedoj estos la Tero, kiu antaŭ ol malvarmiĝi kaj tegiĝi per solida krusto, naskos la Lunon per la sama proceso de astra formiĝo, al kiu ĉi ĵudis sian propran ekziston; la Tero, kiu de nun restos enskribita en la libro de la vivo, lulilo de kreitoj, kies malforteco ricevos protekton sub la

flugiloj de la dia Providenco, nova kordo sur la senfina harpo, kiu, sur sia loko, devos vibri en la universa koncerto de l' mondoj.

La satelitoj

24. – Antaŭ ol la planedaj masoj atingis malvarmogradon sufiĉan por ilin solidigi, malpli grandaj masoj, veraj likvaj globetoj, deapartiĝis de kelkuj ĉe ties ekvatora ebena, kie pli granda estas la centrifuga forto. Pro la efiko de la samaj leĝoj, ili ricevis translacian movon ĉirkaŭ la origina planedo, same kiel okazis al ĉi tiuj lastaj rilate al la centra astro, de kiu ili originis.

Ja tiel la Tero naskis la Lunon, kies maso, malpli granda, devis suferi pli rapidan malvarmiĝon. Nu, la leĝoj kaj la fortoj, kiuj direktis ĝian apartiĝon de la tera ekvatoro, krom ankaj ĉia translacia movo sur tiu sama ebena, efikis en tia maniero, ke tiu mondo, anstataŭ ricevi formon sferoidan, prenis tiun de ovoida globo, tio estas, la formon pli longan de ovo, kun pezocentro sidanta en la malsupra parto.

25. – La kondiĉoj, en kiuj efektiviĝis la deapartiĝo de la Luno, apenaŭ permesis al ĝi malproksimiĝi de la Tero kaj ĝin devigis resti eterne pendanta en ties ĉielo, kiel ovoida figuro, kies pli pezaj partoj formis la malsupran surfacon turnitan al la Tero, kaj kies malpli densaj partoj okupis la verdon, se oni nomas per tiu vorto la surfacon, kiu, inversflanka rilate al la Tero, estas turnita al la ĉielo. Estas ĝuste pro tio, ke tiu astro ĉiam montras al ni la saman vizaĝon. Oni povas ĝin kompari, por pli bone komprenigi ĝian geologian staton, al korka globo, kies surfaco turnita al la Tero estus formita el plumbo.

Rezulte de tio, du esence distingiaj naturoj estas sur la supraĵo de la luna mondo: unu, sen ia ebla analogio kun la

nia, ĉar al tiu fremdas la korpoj fluidaj kaj eteraj; la alia, malpeza rilate al la Tero, ĉar ĉiuj malpli densaj substancoj portiĝis sur tiun hemisferon. La unua, konstante turnita al la Tero, sen akvoj kaj sen atmosfero, krom tie ĉi kaj tie en la limoj de tiu kontraŭtera hemisfero; la dua, riĉa je fluidoj, konstante inversflanka rilate al nia mondo.¹

¹ Tiu tute nova teorio pri la Luno eksplikas, per la leĝo de gravito, la kaŭzon, kial tiu astro ĉiam montras la saman surfacon al la Tero. Ĝia pezocentro, anstataŭ esti en la centro de la sfero, troviĝas en unu el la punktoj de ĝia surfaco kaj sekve estas altirata al la Tero de unu forto pli granda ol tiu altiranta la malpli pezajn partojn. Rezulte de tio, la Luno estigus la saman efikon kiel tiuj nefaligeblaj pupoj, kiuj ĉiam restariĝas sur sia bazo, dum la planedoj, kies pezocentro troviĝas je egalaj distancoj de la surfaco, regule giras ĉirkaŭ sia propra akso. La vivigaj fluidoj, gasaj aŭ likvaj, troviĝas, pro sia specifa malpezeco, akumulitaj en la supra hemisfero, konstante inversflanka rilate al la Tero. La malsupra hemisfero, la sola, kiun ni vidas, malhavas tiujn fluidojn kaj do estus netaŭga por la vivo, kiu tamen regus sur la alia. Se do ĝia supra hemisfero estas loĝata, ĝiaj loĝantoj neniam vidis la Teron, krom se ili ekskursus en la alian hemisferon, kio al ili estus neebla se ĝi ne prezentas la necesajn kondiĉojn por vivipoveco.

Ĉar ĉi tiun teorion, kiel ajn racia kaj scienca ĝi estas, ankoraŭ konfirmis neniu rekta observo, tial nur hipoteze ĝi povas esti akceptata kiel ideo markŝtona por la Scienco. Sed oni ne povas ne konsenti, ke ĝi estas ĝis nun la sola, kiu liveras kontentigan klarigon pri la apartaĵoj de la lunglobo. – *Noto de la Brazilia Spiritisma Federacio en la 16^a eldono portugallingva de 1973: Teorio pri la Luno* – ĉe tiu teorio pri la Luno, prezentita en la Ĉapitro VI, n-roj 24 kaj 25, kaj la koncerna komentario de Allan Kardec en la respektiva piednoto, ke tiun teorion oni povas akcepti nur kiel hipotezon, malgraŭ ke ĝis tiam ĝi estis la sola, liveranta kontentigan klarigon pri la lunsfero – al la leganto ni prezentas la konkludojn de nuntempaj scienculoj, en la sekvantaj verkoj, celante faciligi al ili rapidan, sintezan komprenon pri la afero:

a) – A TERRA, OS PLANETAS E AS ESTRELAS (La Tero, la planedoj kaj la steloj), de K. E. Edgeworth, Editorial Verbo, Lisbono, 1964, p. 37/38 kaj 40: “Interesa apartaĵo de la Luno, de ĉiuj tre konata, estas tio, ke ĝi senĉanĝe montras la saman surfacon al la Tero. Alia fakto, malpli konata sed ankaŭ tre interesa kaj ne malpli grava, estas la formo de la luna ekvatoro: anstataŭ

26. – La nombro kaj la stato de la satelitoj de ĉiu planedo variis laŭ la apartaj kondiĉoj, en kiuj ili formiĝis. Kelkaj naskis nenium akcesoran astron, kiel Merkuro, Venuso

ĉirka, kiel tiu de la Tero, la luna ekvatoro estas elipsa kaj montras al ni sian pli grandan akson. La ĝenerale akceptita klarigo pri tiu fakto estas, ke en sia origino la korpo de la Luno estis sufiĉe plasteca por akcepti tiun apartan modladon de sia formo, kaj ke tia modlado okazis, kiam la satelito troviĝis multe pli proksima al la Tero ol en la hodiaŭaj tagoj. La nuntempa formo respondus al unu multe malpli longa luntago, ekvalenta al $3\frac{1}{2}$ surteraj tagoj, kaj oni supozas, ke la tajda ondo, preskaŭ subite ĉesinta, por ĉiam donis al la Luno ĝian apartan formon.” “... la rotacia movo de la Luno malfruiĝadis en tia maniero, ke la luntago koincidis kun la lunmonato; ja pro ĉi tio la Luno ĉiam tenas la saman surfacon turnita al la Tero”.

b) – *Astronomie, les astres, l' univers* (Astronomio, la Astroj, la Universo), de L. Rudaux kaj G. de Vaucouleurs, Librairie Larousse, Parizo, 1948, p. 118/120: La aŭtoroj ekzamenas multe da detaloj, prezentas ilustraĵojn kaj egale konkludas kiel ĉi-supre.

c) – *Astronomia e Astronáutica – Dicionário Brasileiro* (Astromio kaj Astronaytiko – Brazila Vortaro) de Pastro Jorge O'Grady de Paiva, Rio, 1969, p. 145, eldono de la aŭtoro: “... Movoj – 2 ĉefaj: rotacio kaj rivoluo, la unua ĉirkaŭ la akso, la dua ĉirkaŭ la Tero. Karakterizaĵo de tiu duobla movo estas, ke ili plenumiĝas en unu sama periodo de 1 monato, pro kio la lunaj tagoj kaj noktoj preskaŭ daŭras po 1 duonmonato; tio ankaŭ estas la kaŭzo, ke ĉi ĉiam montras al ni la saman surfacon”.

d) – *Grande Enciclopédia Delta Larousse* (Granda Enciklopedio Delta Larousse), vol. 9, p. 4106, Rio, 1971: “La Luno havas rotacian movon ĉirkaŭ si mem, sur akso klinita je $83^{\circ}30'$ super la orbita ebena. La daŭro de la rotacio ekzakte egalas la daŭron de ĉia rivoluo ĉirkaŭ la Tero. Tial la Luno ĉiam prezentas la saman surfacon al la Tero.”

Ĉe tio supre elvolvita, ni atendu estontajn manifestiĝojn de la Scienco pri tiu teorio enhavata en “La Genezo”, de Allan Kardec, en la espero, ke la misioj de la *Programo Apolo* – surlunio de astronaytoj-esploristoj – , kiuj sukcese efektiviĝis, kontribuu, post rigora analizo de la tuta kolektita materialo, per aliaj konkludoj por formuli novan aŭ konfirmi unu el la ekzistantaj teorioj pri la luno.

kaj Marso¹, dum aliaj, kiel la Tero, Jupitero, Saturno k.a., formis unu aŭ plurajn el tiuj akcesoraj astroj.

27. – Krom siaj satelitoj aŭ lunoj, la planedo Saturno prezentas, kiel apartan fenomenon, tiun ringon, kiu, vidate de malproksime, ŝajnas ĉin ĉirkayi kiel ia blanka aŭreolo. Efektive, tiu ringo rezultis el deapartiĝo okazinta ĉe la Saturna ekvatoro, ankoraŭ en la primitivaj tempoj, same kiel ekvatora zono deapartiĝis de la Tero kaj formis ĉian sateliton. La diferenco konsistas en tio, ke la saturna ringo formiĝis, en ĉiuj siaj partoj, el homogenaj molekuloj, verŝajne jam en certa stato de densiĝo, kaj tiel povis daŭrigi sian rotacian movon en sama direkto kaj en tempo preskaŭ egala al tiu de la planedo mem. Se unu el la punktoj de tiu ringo fariĝintus pli densa ol alia, tiam unu aŭ multe da aglomeraĵoj de substanco estus subite aperintaj, kaj sekve Saturno havus pli multe da satelitoj. Ekde la tempo de sia formiĝo, tiu ringo solidiĝas same kiel la aliaj planedaj korpoj.

La kometoj

28. – Erarvagantaj astroj, la kometoj, ankoraŭ pli ol la planedoj, kiuj konservis sian etimologian nomon, estos la gvidantoj, kiuj nin helpas transpasi la limojn de la sistemo, al kiu la Tero apartenas, por nin porti ĉis la foraj regionoj de la sidera spaco.

Sed antaŭ ol ni esploros, kun la helpo de tiuj vojaĝantoj de l' Universo, la ĉielajn regionojn, estos bone konigi, kiom

¹ *Noto de la Brazila Spiritisma Federacio al sia portugallingva eldono:*
En 1877, estis malkovritaj du satelitoj de Marso: Foboso kaj Dejmoso.

nur eble, ilian internan naturon kaj ilian rolon en la planeda ekonomio.

29. – Unuj vidis, en tiuj astroj, havantaj hararsimilan trenaon, mondojn naskiøantajn, kie formiøas en ties primitiva øaoso, la kondiøoj de la vivo kaj de la ekzistado, destinataj al la loøataj mondoj; aliaj imagis, ke tiuj eksterordinaraj korpoj estas mondoj en stato de ruiniøo, dum, por multaj, ilia stranga eksteraøo estis objekto de eraraj opinioj pri ilia naturo, en tia maniero, ke estis neniu, inkluzive æe la sortodivena astrologio, kiu ilin ne rigardis kiel ayguristojn de malfeliøegoj, senditajn, laý providencaj decidoj, al la Tero konsternita kaj tremanta.

30. – La leøo de diverseco aplikiøas tiel vaste en la laboroj de la Naturo, ke oni demandas al si kiel la naturesploristoj, la astronomoj ay la filozofoj elpensis tiom da sistemoj por similigi la kometojn al la planedaj astroj kaj por ilin rigardi nur kiel astrojn en pli ay malpli alta grado de disvolviøo ay de kadukeco. Tamen la kadroj de la Naturo devus vaste sufiøi por evitigi al la observanto la zorgon reserøi rilatojn ne ekzistantajn kaj lasi al la kometoj la modestan sed utilan rolon de erarvagantaj astroj, kiuj servas kiel esploristoj al la sunaj imperioj. Æar ja la æi-traktataj æielaj korpoj estas tute malsamaj al la planedaj korpoj; ili ne estas destinataj, kiel æi tiuj, servi kiel loøejo al homaroj. Ifoje riøøante, sur sia vojo, per planedaj fragmentoj reduktitaj al la vaporstato, ili iras la sinsekvon de l' sunoj æerpi en ties fokuso kaj vivigajn kaj renovigajn principojn, por ilin verpi sur la termondojn. (Æap. IX, n-ro 12.)

31. – Se, kiam unu el tiuj astroj proksimiøas al nia malgranda globo por trairi øian orbiton kaj reveni al sia apogeo situanta je nemezurebla distanco de la Suno, ni øin

akompanus per la penso por viziti kun ŝi la siderajn regionojn, ni transpasus tiun miregindan etendaĵon da etereca materio, kiu apartigas la Sunon disde la plej najbaraj steloj. Observante la kombinitajn movojn de tiu astro, kiun oni supozus devoji-
ŝinta en la dezerta senfino, ni tie ankoraŭ trovus elokventan pruvon pri la universeco de la naturaj leĝoj, kiuj agas je distancoj apenay imageblaj por la plej aktiva menso.

Tie la elipsa formo prenas tiun parabolon kaj la irado tiel forte malakceliĝas, ke la kometo kuras ne pli ol kelke da metroj en la sama tempo, kiun, en sia apogeo, ŝi uzis por kuri plurajn milojn da leĝoj. Eble ia suno pli potenca, pli grava ol tiu, kiun ŝi ĉus forlasis, efikas sur tiun kometon per supera altirforto kaj ŝin akceptas kiel unu el siaj regatoj. Tiam, sur via malgranda Tero, la timiĝintaj infanoj vane atendas ŝian revenon, kiun oni antaŭdiris surbaze de nekompletaj observoj. Ĉi-okaze, ni, kiu per la penso akompanis la erarvagantan kometon en tiuj nekonataj regionoj, renkontos novan nacion netroveblan por la surteraj okuloj, neimageblan por la Spiritoj loĝantaj sur la Tero, eĉ nekoncepteblan por iliaj mensoj, ĉar tio estas scenejo de neesplorataj miregindaĵoj.

Ni alvenis al la astra mondo, al tiu ravega mondo de l' vastaj sunoj, radiantaj en la senfina spaco, kaj kiuj estas la splendaj floroj en la grandioza ĝardeno de la kreaĵaro. Tie alveninte, ni apenay scios, kio estas la Tero.

La Lakta Vojo

32. – En la belaj, stelplenaj noktoj senlunaj, ĉiu jam povis rimarki tiun lumon, kiu tratranĉas la ĉielon, de unu ekstremo al la alia, kaj kiun la Antikvuloj nomis, pro ties lakteca aspekto, *Lakta Vojo*. Tiun difuzan lumaĵon la teleskopoj, en la modernaj tempoj, longe esploris; tiu orpulfora

vojo, aŭ lakta roĵo, de la antikva mitologio, transformiĝis en vastan kampon de neimageblaj miregindaĵoj. La esploroj de la observistoj kondukis al la konado de ties naturo kaj montris tie, kie la erarvaganta rigardo nur trovis palan lumecon, milionojn da sunoj pli brilajn kaj gravajn ol tiu prilumanta la Teron.

33. – Efektive, la Lakta Vojo estas kampo prisemita per floroj sunaj aŭ planedaj, brilantaj sur ĉia vasta etendaĵo. Nia Suno kaj ĉiuj korpoj, kiuj ĉin akompanas, apartenas al tiuj radilumaj globoj formantaj la Laktan Vojon. Sed malgraŭ ĉiaj gigantaj dimensioj rilate al la Tero, ĉi tamen okupas nur signifikantan lokon en tiu vasta kreaĵo. Oni povas taksu je tridek milionoj la nombron da sunoj, kiuj, kiel ĉi, gravitas en tiu nemezurebla regiono, apartigitaj, unuj disde aliaj, je distancoj centmilionoj pli grandaj ol la radio de la tera orbito.¹

34. – Oni povas taksu, per tiu aproksima nombro, la longon de tiu sidera regiono kaj la rilaton ekzistantan inter nia sistemo kaj la universaleco de la sistemoj, kiuj tiun regionon okupas. Oni ankaŭ povas taksu la malvastegecon de la suna regno kaj, *a fortiori*, la neniecon de nia eta Tero. Kio do estus, se oni konsiderus la estaĵojn, kiuj ĉin loĝatigas!

Mi diras – “neniecon” – ĉar niaj taksoj aplikigas ne nur al la longo materia, fizika, de la ĉi-studataj korpoj – kio ja prezentus malmulton – sed ankaŭ kaj precipe al ilia morala stato kiel loĝejo kaj al la grado, kiun ili okupas en la eterna hierarkio de la estaĵoj. Tie la kreaĵaro sin montras per sia tuta majesteco, kreante kaj disvastigante ĉirkaŭ la suna mondo kaj en ĉiu el la sistemoj, de ĉiuj flankoj ĉin ĉirkaŭantaj, la manifestiĵojn de la vivo kaj de la intelekto.

¹ Pli ol 3 duilionoj kaj 4 miliardoj da leĝoj.

35. – Oni tiel ekscias la pozicion, kiun nia Suno aŭ la Tero okupas en la mondo de la steloj. Ankoraŭ pli da graveco ricevos tiuj konsideroj, se ni pripensos la staton mem de la Lakta Vojo, kiu, ĉe la vastegeco de la sideraj kreaĵoj, prezentas, vidate de malproksime, nekonsiderindan kaj nesenteblan punkton, ĉar ĉi efektive estas nenio alia ol unu stelkonsista nebulozo inter tiuj milionoj ekzistantaj en la spaco. Se ĉi ĉajnas al ni pli vasta kaj pli riĉa ol aliaj, tio estas pro la sola kialo, ke ĉi nin ĉirkajnas kaj etendiĝas laŭ sia tuta longo antaŭ niaj okuloj, dum la aliaj, perdiĝintaj en la nesondeblaj profundaĵoj, apenaŭ lasas sin duonvidi.

36. – Nu, se oni scias, ke la Tero estas nenio, aŭ preskaŭ nenio, en la sunsistemo; ke ĉi tiu ankaŭ estas preskaŭ nenio, en la Lakta Vojo; ke ĉi tiu, siavice, nenio, aŭ preskaŭ nenio, estas rilate al la universeco de la nebulozoj, kaj ke ĉi tiu universeco mem tre malmulton signifas en la nemezurebla senfino, oni tiel komencas kompreni, kia ja estas la terglobo.

La fiksj steloj

37. – La steloj, kiujn oni nomas “fiksj” kaj kiuj plenigas ambaŭ hemisferojn de la firmamento, ne estas, kiel oni ĝenerale supozas, tute liberaj je ĉia ekstera altiro. Tute male, ĉiuj apartenas al unu sama aglomeraĵo da stelaj astroj. Tiu aglomeraĵo estas nenio alia, ol la granda nebulozo, al kiu ni estas ligitaj kaj kies ekvatora zono, projekciita sur la ĉielo, ricevis la nomon *Lakta Vojo*. Ĉiuj sunoj, kiuj ĉin konsistigas, estas solidaraj inter si; iliaj multoblaj influoj eterne reagas, unuj sur la aliajn, kaj la universa gravito ilin kunigas en unu saman familion.

38. – La pliparto el tiuj diversaj sunoj estas, kiel la nia, ĉirkaŭitaj de duarangaj mondoj, kiujn ili prilumas kaj fekundigas pere de tiuj samaj leŭoj, kiuj direktas la vivon de nia planeda sistemo. Unuj, kiel Siriuso, estas milmillionoble pli grandiozaj, laŭ dimensioj kaj riĉaĵoj, ol la nia, kaj ludas pli gravan rolon en la Universo. Ilin ankaŭ ĉirkaŭas planedoj, sed en pli granda nombro kaj tre superaj al la niaj, dum aliaj tre malsimilas per siaj astraj funkcioj. Tiel, certa nombro da tiuj sunoj, ja veraj ĉemeloj en la sidera ordo, estas akompanataj de siaj samaĵaj fratoj kaj formas, en la spaco, binarajn sistemojn, al kiuj la Naturo komisiis funkciojn tute aliajn, ol tiuj koncernantaj nian Sunon.¹

Tie la jaroj ne mezuriĝas per la samaj periodoj, nek la tagoj per la samaj sunoj, kaj tiuj mondoj, prilumataj de duobla torĉo, estas dotitaj per ekzistokondiĉoj neimageblaj por tiuj, kiuj ankoraŭ ne eliris el ĉi tiu malgranda surtera mondo.

Aliaj astroj, sen akompanantaro, sen planedoj, ricevis elementojn de loĝebleco pli bonajn, ol tiuj havigitaj al ĉiuj ceteraj. La leŭoj de la Naturo diversas en ties senmezura vasteco, kaj, se unueco estas la granda esprimo de la Universo, la senfina diverseco ankaŭ same estas ĉia eterna atributo.

¹ Tion oni nomas, en Astronomio, “duoblaj steloj”. Temas pri du sunoj, el kiuj unu rondiras ĉirkaŭ la alia, same kiel planedo ĉirkaŭ sia suno. Kian neordinaran kaj grandiozan spektaklon certe ĉuas la loĝantoj de la mondoj apartenantaj al tiuj sistemoj prilumataj de ia duobla suno! Sed ankaŭ kiel, en tiuj mondoj, malsamaj devas esti la kondiĉoj por la vivipoveco!

En komunikaĵo, poste diktita, la Spirito Galileo aldonis: “Eĉ ekzistas sistemoj ankoraŭ pli kompleksaj, en kiuj diversaj sunoj ludas, unuj rilate al aliaj, la rolon de satelitoj. Tiam montriĝas miregindaj lumefektoj al la loĝantoj de la globoj prilumataj de tiuj sunoj, des pli ke, malgraŭ ilia ĉajna proksimeco, loĝataj mondoj povas cirkuli inter ili kaj alterne ricevi la diverskolorajn lumondojn, kies kuniĝo rekonsistigas la blankan lumon.”

39. – Malgraŭ la eksterordinara nombro da tiaj steloj kaj ties sistemoj, malgraŭ la nemezureblaj distancoj, kiuj ilin disigas, ili ĉiuj tamen apartenas al unu sama stelkonsista nebulozo, kiun la plej potencaj teleskopoj apenaŭ povas trapenetri, kiun la konceptoj de la plej aŭdaca imago apenaŭ povas atingi, sed kiu simple estas nenio alia ol ia ero en la vico de la nebulozoj konsistigantaj la astran mondon.

40. – La tiel nomataj fiksaĵoj steloj ne estas senmovaj en la senlimaĵo. La konstelacioj figuritaj sur la firmamenta volbo ne estas realaj kreaĵoj simbolaj. Ilia *distanco* disde la Tero kaj la perspektivo, en kiu oni mezuras la Universon, de tiu planeda stacio, estas la du kaŭzoj de tiu duobla optika iluzio (ĉap. V, n-ro 12.)

41. – Ni vidis, ke la totalo de la astroj scintilantaj en la blua kupolo estas enfermita en ia kosma aglomeraĵo, en unu sama nebulozo, kiun vi nomas Lakta Vojo. Sed la aparteno de ĉiuj al sama grupo ne signifas, ke ĉiu el tiuj astroj ne estas animata de propra translacia movo en la spaco. Nenie ekzistas la absoluta ripozo. Ilin regas la universaj leĝoj de gravito, kaj ili ruliĝas en la senlimaĵo senĉese impulsate de tiu senmezura forto. Ili ruliĝas ne sur vojoj strekitaj de l' hazardo, sed en limitaj orbitoj, kies centron okupas supera astro. Por fari miajn vortojn pli kompreneblaj per iu ekzemplo, mi aparte parolos pri via Suno.

42. – Oni scias, pro la modernaj observoj, ke ĉi estas nek fiksa, nek centra, kiel oni supozis en la unuaj tempoj de la nova astronomio, sed ke ĉi iras tra la spaco, trenante kun si sian vastan sistemon el planedoj, satelitoj kaj kometoj.

Nu, ne hazarda estas ĉia irado, kaj ĉi ne devojigos, erarvagante en la senfinaj malplenaĵoj, siajn filojn kaj regatojn for de tiuj regionoj al ili asignitaj. Ne, ĉia orbito estas difinita, kaj konkure kun aliaj samordaj sunoj, ĉiuj ĉirkaŭitaj de certa nombro da loĝataj mondoj, ĉi gravitas ĉirkaŭ unu centra suno. Ĉia gravita movado, kiel tiu de ĉiaj suno-fratoj, estas netaksebla por jaraj observoj, ĉar multenombraj jarcentaj periodoj apenaŭ sufiĉas por mezuri la tempon de unu el tiuj astraj jaroj.

43. – Tiu centra suno, pri kiu ni ĉus parolis, ankaŭ estas mem globo duaranga rilate al alia ankoraŭ pli grava, ĉirkaŭ kiu ĉi tenas konstantan iradon, malrapidan kaj egalmezuran, en la kompanio de aliaj samordaj sunoj.

Ni povas konstati tiun sinsekvan subordiĉon de sunoj al sunoj ĉis nia imago laciĉos supreniri tian hierarkion, ĉar, nition ne forgesu, oni povas rondcifere kalkuli je trideko da milionoj, en la Lakta Vojo, la nombron de la sunoj, kiuj sin subordigas, unuj al aliaj, kvazaŭ gigantaj radoj de senmezura sistemo.

44. – Kaj tiuj astroj, nombre nekalkuleblaj, vivas solidare inter si. Kiel, en la ekonomio de via tera mondeto, nenio restas en izolo, tiel same okazas en la nemezurebla Universo.

De malproksime, antaŭ la explorema rigardo de la filozofo, kiu povus ampleksi la bildon prezentatan de la spaco kaj la tempo, tiuj sistemoj el sistemoj ĉajnus ia polvo el orgrajnoj kirle levita de la dia blovo, kiu igas la siderajn mondojn flugi en la ĉieloj same kiel sableroj flugas sur la dorso de l' dezerto.

Nenie senmoveco, nek silento, nek nokto! La granda spektaklo, kiu tiam malvolviĉus antaŭ niaj okuloj, estus ja la

reala kreaaro, senmezura kaj plena je tiu etera vivo, kies grandiozan tuton la senlima rigardo de la Kreinto ampleksas.

Sed ois tie ai ni nur parolis pri unu sola nebulozo, kies milionoj da sunoj, da loataj mondoj nur konsistigas, kiel ni jam diris, ian insulon en la senlima arkipelago.

La dezertoj de la spaco

45. – Senmezura, senlima dezerto etendiøas trans tiu stelaglomeraio ai-supre priparolita kaj øin envolas. Solecaj vastaøoj sin sekvas, unu post alia, kaj nemezureblaj regionoj de la malplenaio sterniøas transfore. La amasoj da kosma materio troviøas izolitaj en la spaco, kvazaý flosantaj insuloj de senlima arkipelago, kaj se oni iel volas taksi la enorman distancon disigantan tiun stelamason, al kiu ni apartenas, disde tiuj pli proksimaj aglomeraioj, oni sciu, ke tiuj stelinsuloj estas disemitaj kaj maloftaj sur la vasta aieloceano, kaj ke la distanco, kiu ilin disigas, unuj de aliaj, estas netakseble pli granda ol la longo de iliaj respektivaj dimensioj.

Nu, oni scias, ke la stelkonsista nebulozo rondcifere samlongas la miloblan distancon al la pli proksimaj steloj, distancon ai-prenitan kiel unuon, tio estas, kelkcentmil duilionoj da leýgoj. Æar la distanco inter ili estas multe pli granda, øi ne povas esprimiøi per nombroj kompreneblaj por nia spirito. Nur la imago, per siaj pli altaj konceptoj, povas transpasi tiun miregigan senlimaion, tiujn solecajn vastaøojn, silentajn kaj sen ia þajno de vivo, kaj iamaniere rekte rigardi la ideon pri tiu relativa senfineco.

46. – Sed tiu aielza dezerto, kiu envolas nian sideran universon kaj kiu þajne sterniøas kiel la foraj randoj de nia astra mondo, estas airkayprenita de la vido kaj de la senfina

povo de la Plejalta, kiu, trans tiuj ĝeloj de niaj ĝeloj, teksis la intrigon de sia senlima kreado.

47. – Efektive, trans tiuj solecaj vastaĵoj, same kiel en la regionoj alireblaj por la homa esplorado, mondoj pompe lumradias; trans tiuj dezertoj, vagas en la klara etero splendaj oazoj, kiuj senĝese renovigas la miregindajn scenojn de la ekzistado kaj de la vivo. Tie sinsekve montriĝas la foraj aglomeraĵoj da kosma substanco, kiujn la fundpenetra rigardo de la teleskopo perceptas en la travidaj regionoj de nia ĝelo, aglomeraĵoj, kiujn vi nomas nesolveblaj nebulozoj kaj kiuj al vi ĵajnas leĝeraj nuboj el blanka polvo, perditaj en iu nekonata punkto de la etera spaco. Tie elmontriĝas kaj disvolviĝas novaj mondoj, kies kondiĉoj, diversaj kaj diferencaj de tiuj propraj al via globo, havigas al ili ian vivon neimageblan por viaj mensoj, nekonstateblan por viaj studoj. Ja tie brilegas, en sia tuta pleneco, la kreiva povo. Al tiu devenanta de la regionoj, kiujn via sistemo okupas, sin montras en agado aliaj leĝoj, kies fortoj regas la manifestiĝojn de la vivo. Kaj la novaj vojoj, kiujn ni iras sur tiuj strangaj regionoj, malfermas al ni nekonatajn perspektivojn.¹

¹ En Astronomio, oni nomas *nesolveblaj* tiujn nebulozojn, kies konsistigajn stelojn oni ankoraŭ ne povis distingi. Komence, oni ilin rigardis kiel amasojn da kosma materio, densiĝantaj por formado de mondoj. Sed nun oni ĝenerale pensas, ke tiun ĵajnon kaŭzas ilia malproksimeco, kaj ke, helpe de sufiĉe potencaj instrumentoj, ĝiuj fariĝus *solveblaj*.

Iu ordinara komparo povas doni ideon, kvankam tre neperfektan, pri la *nesolveblaj nebulozoj*: temas pri la aroj da fajreroj elĉetataj de la eksplodantaj krakfajraĵoj. Ĝiu fajrero figuras iun stelon kaj ilia tuto figuras la nebulozon, aŭ la aron de la steloj kolektiĝantaj en iu punkto de la spaco kaj submetitaj al komuna leĝo de altiro kaj de movo. Vidate de certa distanco, tiuj fajreroj apenaŭ distingiĝas, kaj ilia kolekto aspektas kiel fuma nubeto. Tiu komparo ne estus ĝusta, se temas pri masoj el densiĝinta kosma materio.

Nia Lakta Vojo estas unu el tiaj nebulozoj. Ĝi enkalkulas ĉirkaŭ 30 miliardojn da steloj aŭ sunoj, okupantaj spacon ne malpli longan ol kelkcent duilionoj da leŝoj, sed ĝi tamen ne estas la plej granda. Ni supozu, ke averaĝe nur 20 loĝataj planedoj rondiras ĉirkaŭ ĉiu suno: tio donus nur al nia grupo la ĉirkaŭan nombron da 600 milionoj da mondoj.

Se ni povus transportiĝi de nia nebulozo en iun alian, tie ni troviĝus kvazaŭ en la mezo de nia Lakta Vojo, sed sub stelplena ĉielo kun tute malsama aspekto: kaj tiu nebulozo, malgraŭ siaj kolosaj dimensioj, aperus al ni en la malproksima kiel lensoforma fokuso perdita en la senlimaĉo. Sed antaŭ ol atingi la novan nebulozon, ni status kiel la vojĉanto, kiu forlasas urbon kaj trairas vastan neloĝatan regionon ĉis li atingos alian urbon. Ni estus transpasintaj nemezureblajn spacojn senigitajn je steloj kaj mondoj, kion Galileo nomis la dezertoj de la spaco. Laygrade kiel ni antaŭenirus, ni vidus nian nebulozon foriĝi post ni, malpligrandiĝante al nia vido, dum antaŭ ni aperus tiu, al kiu ni nin direktus, ĉiam pli kaj pli neta, simila al la fajrera maso de la krakfajraĉo. Transportiĝante per la penso en la regionojn de la spaco, situantajn trans la *arkipelago* de nia nebulozo, ni vidus ĉirkaŭ ni milionojn da similaj arkipelagoj kaj da diversaj formoj enhavantaj po milionojn da sunoj kaj centmilionojn da loĝataj mondoj.

Ĉio, kio povas nin alkonformigi al la senlimeco de la spaco kaj al la strukturo de la Universo, estas utila al la plivastigo de la ideoj ja tiel malvastigitaj de la vulgaraj kredoj. Dio grandiĝas antaŭ niaj okuloj laymezure kiel ni pli bone komprenas la grandiozecon de liaj verkoj kaj nian malsuperegecon. Kiel oni vidas, ni staras malproksime de tiu kredo enplantita de la mosea Genezo, kiu faras el nia eta, neperceptebla Tero la ĉefan kreaĉon de Dio kaj el ĉiaj loĝantoj la solajn objektojn de lia prizorgado. Ni komprenas la vantecon de tiuj homoj kredantaj, ke ĉio en la Universo estas farita por ili, kaj ankaŭ de tiuj aliaj, kiuj kuraĉas kontesti la ekziston de la Superega Estaĉo. Post kelke da jarcentoj oni forte miras, ke iu religio, kiu devus glori Dion, lin tamen malaltigis ĉis tiel mizeraj proporcioj kaj repuĉis, kiel kreaĉon de la Spirito de l' Malbono, tiujn eltrovojn, kiuj kontraye nur pligrandigis nian admiron al lia ĉiopoveco, nin incante en la grandiozajn misterojn de la kreado. Ankoray pli forta estos la mirego, kiam oni ekscios, ke ili estis repuĉitaj pro tio, ke ili emancipus la homan spiriton kaj estingus la superregadon de tiuj sin deklarantaj reprezentantoj de Dio sur la Tero.

Eterna sinsekvo de l' mondoj

48. – Ni vidis, ke unu sola, æfa kaj ønerala leøø estis donita al la Universo, por al øi certigi eternan stabilecon, kaj ke tiu leøø percepteblas por niaj sensoj per pluraj apartaj agoj, kiujn ni nomas direktantaj fortoj de la Naturo. Ni nun montros, ke la harmonio de la tuta mondo, rigardata sub la duobla aspekto de la eterneco kaj de la spaco, estas certigita de tiu superega leøø.

49. – Efektive, se ni reiros al la praa origino de la primitivaj aglomeraøoj da kosma substanco, ni rimarkos, ke jam tiam, sub la regado de tiu leøø, la materio suferas la necesajn transformiøojn, kiuj øin kondukas de la øermo øis la matura frukto, kaj ke, impulsate de la diversaj fortoj naskitaj de tiu leøø, øi pasas la skalon de la periodaj evoluoj. Komence fluideca centro de movoj, poste generanto de mondoj, fine centra kaj altira kerno de la sferoj naskitaj en øia sino.

Ni jam scias, ke tiuj leøøj direktas la historion de la Kosmo; kio nun gravas scii estas, ke ili ankaý direktas la detruon de la astroj, æar la morto estas ne nur ia metamorfozo de la vivanta estaøo, sed ankaý ia transformiøo de la neanimita materio. Kaj, se estas øuste diri, laý litera senco, ke nur la vivo estas trafebila por la la falæilo de la morto, ne malpli øuste estas aldoni, ke al la substanco nepre necesas suferi la transformiøojn esence proprajn al sia konsisto.

50. – Jen mondo trapasinta, ekde sia primitiva lulilo, la tutan serion da jaroj, kiun øia speciala organizo al øi permesis trapasi. Øia interna ekzisto-forto estingiøis, øiaj elementoj perdis la komencan povon; la fenomenoj de la Naturo, kiuj

postulis, por manifestiøi, la æeston kaj agadon de la fortoj al øi havigitaj, jam ne povas fariøi, æar la levilo de ilia agado ne plu disponas tiun apogpunkton, kiu al ili ebligis plene potenci.

Nu, æu eblas kredi, ke tiu tero, estingiøinta kaj senviva, dayre kaj sencele gravitos en la æielaj spacoj kaj cirkulos kiel senutila cindro en la æielaj kirloj? Æu eblas kredi, ke øi restos enskribita en la libro de la universa vivo, post kiam øi fariøis nenio alia ol malviva litero, tute sensenca? Ne. La samaj leøoj, kiuj øin levis super la tenebra ðaoso kaj kiuj øin ornamis per la pompoj de la vivo, la samaj fortoj, kiuj øin regis dum øiaj adoleskaj jarcentoj, kiuj al øi firmigis la unuajn paøojn en la ekzistado kaj øin kondukis al maturaøo kaj grandaøo, tiuj leøoj ankaý direktos la diserioon de øiaj konsistaj elementoj por ilin revenigi al la laboratorio, kie la kreiva potenco senæese æerpas la kondiæojn de la øenerala stabileco. Tiuj elementoj revenos al la komuna maso de la etero, por asimiliøi al aliaj korpoj aý por regeneri aliajn sunojn. Kaj tiu morto ne estos okazaøo senutila, nek al tiu mondo, nek al øiaj fratoj: en aliaj regionoj, øi renovigos malsamnaturajn kreaøojn kaj tie, kie disnieniøis aliaj mondsistemoj, baldaý reaperos nova øardeno el pli brilaj kaj pli bonodoraj floroj.

51. – Tiel, la reala, efektiva eterneco de la Universo estas certigita de la samaj leøoj, kiuj direktas la operaciojn de l' tempo; tiel, mondoj sekvas mondojn, sunoj sekvas sunojn, sen ke la senmezura mekanismo de la vastaj æieloj suferus difekton en siaj gigantaj risortoj.

Tie, kie viaj okuloj admiras splendajn stelojn sub la nokta volbo, kie via spirito kontemplas grandiozajn lumradiaĵojn, kiuj brilegas en la foraj spacoj, tie jam de longe la fingro de la morto estingis tiujn miregindaøojn, de longe malpleno anstataýis tiujn splendojn kaj eæ akceptis novajn, ankoraý

nekonatajn kreaĵojn. La nemezurebla distanco, nin disiganta de tiuj astroj, pro kiu la lumo de ili sendata nin atingas post miloj da jaroj, estas la kaŭzo, kial nur nun ni ricevas la radiojn, kiujn ili sendis longe antaŭ la formado de la Tero, kaj kial ni ilin admiras milojn da jaroj post ilia efektiva estingiĝo. Ĉe tiuj jarcentaj periodoj, kio ja estas la sesmiljara aĝo de la historia homaro? Sekundoj, laŭ viaj jarcentoj. Ĉe la absoluta stato de la mondo, kio ja estas viaj astronomiaj observoj? Ombro neniigita de la Suno.

52. – Ni do agnosku, ĉi tie same kiel en niaj aliaj studoj, ke la Tero kaj la homo estas nenio kompare kun ĉio, kio ekzistas, kaj ke la plej kolosaj operacioj de nia penso ankoraŭ ampleksas nur kampon, kiu nepercepteblas antaŭ la senlimeco kaj la eterneco de ia universo neniam estingiĝonta.

Kaj, kiam tiuj periodoj de nia senmorteco estos pasintaj super niaj kapoj, kiam la aktuala historio de la Tero montriĝos al ni kvazaŭ vaporeca ombro en la fundo de nia memoro; kiam, dum nekalkuleblaj jarcentoj, ni estos loĝintaj tiujn diversajn gradojn de nia kosmologia hierarkio; kiam la plej foraj kampoj de la estontaj aĝoj estos de ni trakuritaj dum nenombreblaj migradoj, tiam ni havos antaŭ ni la senliman sinsekvon de l' mondoj kaj, kiel perspektivon, la senmovan eternecon.

¹ Tio rezultas el la tempo, kiun la lumo uzas por trairi la spacon. Ĉar ĉia rapido estas 70.000 leŝgoj en sekundo, ĉi atingas nin deire de la Suno en 8 minutoj kaj 13 sekundoj. El tio sekvas, ke ni vidas fenomenon okazantan sur la suna supraĵo ne pli frue ol post 8 minutoj, kaj, pro la sama kialo, ni ĉin ankoraŭ vidos 8 minutojn post ĉia aĝeso. Se, pro ĉia malproksimo, la lumo de iu stelo uzas mil jarojn por nin atingi, ni do vidos tiun stelon nur post mil jaroj de ĉia formado. (Por klarigo kaj kompleta priskribo de tiu fenomeno, vidu *Revue Spirite* de marto kaj majo de 1867, p. 93 kaj 151; raporto de *Lumen*, laŭ C. Flammarion.)

La universa vivo

53. – Tiu senmorteco de la animoj, kies bazo estas la sistemo de la fizika mondo, ĵajnis imaga al iuj antaŭjuĝaj pensuloj, kiuj ĉin ironie nomis vojaĝanta senmorteco kaj ne komprenis, ke nur ĉi estas vera en la spektaklo de la kreado. Tamen, povas iĉi komprenebla ĉia tuta grandeco, kaj mi preskaŭ dirus: ĉia tuta perfekteco.

54. – Ke la verkoj de Dio estas kreitaj por la penso kaj la inteligento; ke la mondoj estas loĉejoj de estaĉoj, kiuj ilin kontemplas kaj en ili malkovras, sub ilia vualo, la potencon kaj la saĉon de tiu, kiu ilin formis, jen demandoj, pri kiuj estas jam nenia dubo; sed ke la animoj, kiuj ilin loĉas, estas inter si solidaraj, jen kio ja gravas scii.

55. – Efektive, al la homa inteligento ne estas facile rigardi tiujn radilumajn globojn, scintilantajn en la vastaĉo, kiel simplajn masojn el inerta kaj serviva materio; al ĉi malfacilas pensi, ke en tiuj foraj regionoj ne estus grandiozaj krepuskoj kaj ravegaj noktoj, sunoj fekundaj kaj lumplenaj tagoj, valoj kaj montoj, kie la multoblaj produktoj de la Naturo disvolviĉas per sia tuta riĉega pompo; al ĉi malfacilas imagi, mi diras, ke tiu dia spektaklo, ĉe kiu la animo povas revigliĉi kiel ĉe sia vivo, ne ekzistus kaj malhavirus pensivajn estaĉojn, kiuj ĉin povus koni.

56. – Sed al tiu treege ĉusta ideo pri la kreado necesas alligi tiun pri la intersolidara homaro, kaj ja en tio konsistas la mistero de la estonta eterneco.

Unu sama homa familio estis kreita en la universa tutaĉo de l' mondoj, al kiuj estis metitaj la ligiloj de unu ankoraŭ por vi netaksebla frateco. *Se la astroj, kiuj inter si harmonias en siaj vastaj sistemoj, estas loĉataj de inteligentaj estaĉoj, ĉi tiuj ja ne estas nekonataj unuj al la aliaj, sed male portas, stampita sur la fruntoj, la saman destinon, nepre renkontiĉos, dumtempe, laŭ siaj vivfunkcioj, kaj denove renkontiĉos laŭ siaj reciprokaj simpatioj.* Tio estas la granda familio de la Spiritoj, loĉantaj la ĉielajn terojn; la granda radiado de la dia Spirito, kiu ampleksas la etendaĉon de la ĉieloj kaj kiu restas kiel primitiva kaj fina tipo de la spirita perfekteco.

57. – Per kia stranga deflankiĉo de la ideoj oni kredis necesa ne konsenti senmortecon al la vastaj regionoj de la etero, kiam oni ĉin tenadis enfermita en neakcepteblaj limoj kaj en absoluta dualeco? Ĉu do la vera sistemo de l' mondo devus antaŭveni la veran dogmisman doktrinon, kaj la Scienco antaŭveni la Teologion? Ĉu tiu ĉi tiele devojiĉos, ke ĉia bazo sidos sur la Metafiziko? Facila estas la respondo, kiu al ni montras, ke la nova filozofio triumfe sidos sur la ruinoj de la antikva, ĉar ĉia bazo venke stariĉos sur la malnovaj eraroj.

Diverseco de l' mondoj

58. – Akompanante nin en niaj ĉielaj ekskursoj, vi kun ni vizitis la senlimajn regionojn de la spaco. Sub nia rigardo, sunoj venis post sunoj, sistemoj post sistemoj, nebulozoj post nebulozoj; dum nia irado, antaŭ ni elvolviĉis la splendaj panoramoj de la harmonio de l' Kosmo, kaj ni antaŭĉuis la ideon pri la senfino, kiun ni povos kompreni en ties tuta pleneco nur konforme al nia perfektigado en la estonteco. La misteroj de la etero al ni malkaĉis sian ĉis nun nedeĉifreblan

enigmon, kaj ni almenaŭ konceptis la ideon pri la universeco de la ekzistaĵoj. Gravus nun, ke ni faru paŭzon por pripensi.

59. – Bele estas, sendube, ke ni rekonis la malsuperegon de la Tero kaj ties signifan gravecon en la hierarkio de la mondoj; estas bele, ke ni faligis la al ni tiel karan homan vantecon kaj humiliĝis antaŭ la absoluta grandeco; sed ankoraŭ pli bele estos moralsence interpreti la spektaklon, kiun ni æestis. Mi aludas la senlima potencon de la Naturo kaj la ideon, kiun ni devas fari al ni pri ŝia agmaniero en æiuj kampoj de la vasta Universo.

60. – Kutimintaj, kiel ni ja estas, juŝi la aferojn laŭ nia modesta, signifa loĝejo, ni imagas, ke la Naturo povas, aŭ devis, agi en aliaj mondoj nur laŭ tiuj reguloj de ni konataj sur la Tero. Nu, ŝuste koncerne æi tion ni devas þanŝi nian juŝon.

Æetu momentan rigardon al ia ajn regiono de via globo kaj sur unu el la produktoj de via Naturo. Æu vi tie ne rekonos la stampon de ia senlima diverseco kaj la pruvon de ia senegala aktiveco? Æu vi ne vidas en la flugilo de Kanaria birdo, en la petalo de rozburŝono, la imponan fekundecon de tiu bela Naturo?

Viajn studojn direktu al la estaĵoj, kiuj flugas en la aero; turnu ilin malsupren ŝis la kampaj violoj; ilin dronigu en la profundaĵoj de la oceano, kaj en æio, en æiu loko vi legos æi tiun universalan veraŝon: La æiopova Naturo agas konforme al la lokoj, la tempoj kaj la cirkonstancoj; ŝi estas unueca laŭ sia ŝenerala harmonio sed multobla laŭ siaj produktoj; ŝi ludas kun sunoj tiel same kiel kun akvogutoj; ŝi loŝatigas vastegan mondon per vivaj estaĵoj same facile kiel ŝi rompas ovon demetitan de papilio.

61. – Nu, se tia estas la diverseco, kiun la Naturo al ni elmontris sur ĉiuj lokoj de ĉi tiu eta mondo, tiel malvasta, tiel limigita, kiom pli ampleksa vi devas rigardi tiun agmanieron, pripensante la perspektivojn proprajn al la grandegaj mondoj! kiom pli evoluinta kaj potenca vi devas rekoni ĉin, ĉe ĉia agado sur tiuj miregindaj mondoj, kiuj, pli ol la Tero, atestas ĉian netakseblan perfektecon!

Vi do ne vidu, ĉirkaŭ ĉiu el la sunoj de la spaco, nur planedajn sistemojn similajn al la via; ne vidu, sur tiuj nekona-taj planedoj, nur la tri regnojn de la Naturo, kiuj paradas ĉirkaŭ vi. Vi male pensu, ke, kiel ne estas unu homa vizaŭo tute simila al alia vizaŭo en la tuta homaro, tiel same potenca, neimagebla diverseco dissemiĝas tra la eterecaj loĝejoj vagantaj en la sino de la spacoj.

El la fakto, ke via animata naturo komenciĝas ĉe la zoofitoj kaj finiĝas ĉe la homo; ke la atmosfero nutras la surteran vivon; ke la likva elemento senĉese renoviĝas; ke viaj sezonoj igas sin sekvi en ĉi tiu vivo la fenomenojn, kiuj ilin karakterizas, vi ne konkludu, ke la milionoj kaj milionoj da teroj vagantaj en la spaco estas similaj al via loĝejo. Tute male, ili diferenciĝas laŭ la diversaj al ili asignitaj kondiĉoj kaj laŭ siaj respektivaj roloj sur la scenejo de l' mondo. Ili estas kvazaŭ diversaj gemoj de ia senmezura mozaiko, bunta floraro de admirinda parko.

ÆAPITRO VII

GEOLOGIA SKIZO DE LA TERO ¹

Geologiaj epokoj – Primitiva stato de la globo – Primara epoko
Transira epoko – Sekundara epoko – Terciara epoko
Diluvia epoko – Postdiluvia aŭ nuntempa epoko – Apero de la homo.

Geologiaj epokoj

1. – La Tero konservas en si la evidentajn postsignojn de sia formiĝo, kies fazojn oni sekvas, kun matematika precizeco, en la terenoj, kiuj konsistigas ĝian skeleton. La tutaĵo de tiuj studoj konstituas la sciencan nomatan *Geologio*, kiu naskiĝis en ĉi tiu jarcento (19-a) kaj ĉetis lumon sur la tiel disputatan demandon pri la origino de la globo kaj de la vivaj estaĵoj, kiuj en ĝi loĝas. Ĉi tie estas jam nenia hipotezo; temas ja pri la rigora rezultato de la observado de faktoj, kaj antaŭ faktoj praviĝas nenia dubo. La historio de la formiĝo de nia globo estas skribita sur la geologiaj tavoloj en maniero multe pli ĝusta ol en la antaŭjuĝaj libroj, ĉar ja parolas la Naturo mem, kiu sin malkaŝas, ne la homa imago elpensanta sistemojn. Se oni ie vidas fajrospurojn, oni povas aserti, ke tie certe

¹ Vidu notojn ĉe la *Enkonduko*.

estis fajro; se vidiĝas spuroj de akvo, oni povas aserti, ne malpli certe, ke tie ja estis akvo; se tiuj estas de bestoj, oni prave asertas, ke tie vivis bestoj.

Geologio estas do entute ia observoscienca; ĝi deduktas nur el tio, kion ĝi vidas; pri dubaj punktoj ĝi nenion asertas: ĝi nur esprimas diskutoblajn opiniojn, kies definitiva solvo devas atendi pli ĝustajn observojn. *Sen la eltrovoj tiel de la Geologio, kiel ankaŭ de la Astronomio, la Genezo de la mondo ankoraŭ restus en la mallumoj de la legendo.* Dank'al ĝi la homo nun scias la historion de sia loĝejo, kaj ja disfalis, por ne plu releviĝi, la ĉarpenaĵo de la fabeloj, kiuj envolvis ĝian lulilon.

2. – En ĉiuj terenoj, kie troviĝas fosaĵoj, naturaj aŭ homfaritaj kavaĵoj, oni rimarkas la tiel nomatajn *stratumojn*, tio estas, tavoloj sinsekve sidantaj, unu sur la alia. La terenoj prezentantaj tian aranĝon ricevas la nomon *tavoliĝintaj terenoj*. Tiuj tavoloj, kies dikeco varias de kelkaj centimetroj ĝis 100 metroj, kaj eĉ pli, distingiĝas inter si per la koloro kaj per la naturo de la ilin konsistigantaj substancoj. La artlaboroj, la putborado, la ekspluatado de ŝtonejoj kaj precipe de minoj ebligis, ke oni ilin observis ĝis granda profundeco.

3. – Tiuj tavoloj ĝenerale estas homogenaj, tio estas, formitaj el unu sama substanco, aŭ de diversaj substancoj, kiuj, kunmetiĝinte, konsistigas kompaktan tutaĵon. La limlinio, kiu ilin apartigas, unu de la alia, estas nete strekita simile al la brikvicoj de konstruaĵo. Nenie oni ilin vidas intermiksiĝintaj aŭ kaŝe eniĝintaj, unu en alian, ĉe siaj respektivaj limoj, kiel male okazas kun la koloroj de prismo aŭ de la ĉielarko.

Pro tiuj karakterizoj, oni rekonas, ke ili sinsekve formiĝis, demetiĝante unu sur la alian, en malsamaj kondiĉoj kaj pro malsamaj kaŭzoj. La pli profundaj memkompreneble estas

tiuj, kiuj formiĝis la unuaj. La lasta, nome tiu kuŝanta sur la supraĵo, estas la tavolo vegetaĵa, kies proprecoj fontas el la malkomponiĝintaj restaĵoj el organikaj materioj devenantaj de plantoj kaj bestoj.

4. – La malsupraj tavoloj, lokiĝintaj sub la vegetaĵa tavolo, ricevis en la Geologio la nomon *rokaj*, vorto, kiu ĉi-sence ne ĉiam implicas la ideon de ŝtona substanco sed ja signifas ian kuŝejon aŭ benkon el ajna minerala substanco. Unuj estas formitaj el sablo, el argilo aŭ argilriĉa tero, el marno, el rulfŝtonoj; aliaj, el ŝtusediraj ŝtonoj, pli aŭ malpli duraj, kiel grejsoj, marmoroj, kreto, kalkoj aŭ kalkoŝtonoj, muelfŝtonoj, ŝtonkarboj, asfaltoj, ktp. Oni diras, ke roko estas pli aŭ malpli fortika laŭ tio, ĉu pli aŭ malpli granda estas ŝia dikeco.

Per la esploro de la naturo de tiuj rokaj aŭ tavoloj oni rekonas, pro certaj signoj, ke unuj devenas de materialoj fanditaj kaj, i foje, vitritaj sub la agado de fajro; aliaj, de terecaj substancoj demetitaj de la akvoj; iuj el tiuj substancoj restis diserigitaj, kiel la sabloj; aliaj, komence pastecaj, poste malmoliĝis pro la agado de certaj kemiaj agantoj aŭ pro aliaj kaŭzoj kaj kun la tempo alprenis la ŝtonan staton. La benkoj el ŝtonoj, kuŝantaj unu sur la alia, elmontras sinsekvajn demetiĝojn. Fajro kaj akvo do partoprenis en la formiĝo de la materialoj, kiuj konsistigas la solidan strukturon de la terglobo.

5. – La normala pozicio de la terecaj aŭ ŝtonriĉaj tavoloj, devenintaj de la akvaj demetaĵoj, estas horizontaldirekta. Kiam oni rigardas tiujn senmezurajn ebenojn, i foje etendiĝantajn ĉis perdo el la vido, perfekte horizontalajn, glatajn kvazaŭ oni ilin nivelis per ŝoserulilo; aŭ tiujn profundajn valojn, tiel ebenajn kiel la supraĵo de lago, oni povas esti

certa, ke, en epoko pli aŭ malpli fora, tiuj lokoj longe restis kovritaj de kvietaj akvoj, kiuj, retiriĝinte, lasis kiel sekaĵon la terojn, kiujn ili tien demetis dum sia restado. Post la retiriĝo de la akvoj, tiuj teroj kovriĝis per kreskaĵoj. Se anstataŭ teroj grasaj, ĥimaj, argilaj aŭ marnaj, do taŭgaj por la asimilado de nutraj principoj, la akvoj nur demetis silikajn neagregiĝintajn sablojn, oni havas tiujn sabloriĝajn ebenaĵojn, kiuj formas la stepojn kaj la dezertojn kaj pri kiuj povas doni malgrandan ideon la demetaĵoj lasitaj de la partaj inundoj, krom ankaŭ tiuj formantaj la aluviojn ĉe la enfluejo de la riveroj.

6. – Kvankam horizontaleco estas la normala kaj ĝenerala pozicio de la akvodevenaj formacioj, ne malofte vidiĝas, en la montarplenaj landoj aŭ sur tre vastaj regionoj, duraj rokoj, el akvodevena naturo, kiuj dum sia formado ricevis klinan kaj foje eĉ vertikalan pozicion. Nu, ĉar, laŭ la leĝoj de la ekvilibro de l' likvoj kaj de la gravito, la akvodevenaj demetaĵoj povas formiĝi nur horizontale pro la fakto, ke tiuj formiĝantaj sur klinebenoj estas trenataj de la fluoj kaj de sia propra pezo, evidentas do, ke tiujn demetaĵojn levis ia ajn forto, post ilia solidiĝo aŭ transformiĝo en ŝtonojn.

El tiuj konsideroj oni povas konkludi kun certeco, ke ĉiuj ŝtonecaj tavoloj, kiuj, deveninte de akvaj demetaĵoj, troviĝas en perfekte horizontala pozicio, estis formataj, dum jarcentoj, de kvietaj akvoj, kaj ke ĉiuj troviĝantaj en klina pozicio signalas terenon skuegitan kaj poste dislokitan de ĝeneralaj aŭ partaj renversadoj pli aŭ malpli ampleksaj.

7. – Karakteriza kaj plej grava fakto, pro la nerefutebla atesto, kiun ĝi liveras, estas la fosiliaj restaĵoj de bestoj kaj vegetaĵoj troveblaj, en grandega kvanto, ene de la diversaj tavoloj. Ĉar la restaĵoj troviĝas eĉ en la plej duraj ŝtonoj,

nepras konkludi, ke la ekzisto de tiuj estaĵoj estas antaŭa al la formiĝo de tiuj ŝtonoj. Nu, se oni konsideras la eksterordinaran nombron da jarcentoj necesaj por ke ili hardiĝu kaj atingu la staton, en kiu ili restas ekde nememorebla tempo, oni nepre venas al la konkludo, ke la apero de la organaj estaĵoj sur la Tero perdiĝas en la nokto de l' tempoj kaj sekve estas tre antaŭa al la dato, kiun pri ĝi difinas la Genezo.¹

8. – Inter la restaĵoj de plantoj kaj bestoj, estas unuj, kiuj, sen ŝanĝo de formo, montriĝas penetritaj, en ĉiuj partoj de sia substanco, de silikaj aŭ kalkaj materialoj ilin transformintaj en ŝtonojn, el kiuj unuj havas la durecon de marmoro. Tio estas la ŝtudiraj organikaj ŝtonaĵoj. Aliaj nur estis envolvitaj de la materio en mola stato; ili troveblas sendifektaj, iuj eĉ integraj, en la plej duraj ŝtonoj. Aliaj fine nur lasis signojn sed ja perfekte netajn kaj delikatajn. Ene de iuj ŝtonoj oni eĉ trovis spurojn, kaj laŭ la formo de la piedo, de la fingroj kaj de la ungoj oni rekonis al kiu bestospecio ili apartenis.

¹ *Fossilio*, el la latina *fossilia*, *fossilis*, derivita el *fossa*, *fosse*, kaj el *fodere*, fosi, fosi la teron. Per ĉi tiu vorto oni nomas, en Geologio, organikajn korpojn, aŭ restaĵojn de korpoj, de estaĵoj vivintaj antaŭ la historiaj tempoj. Pro sencovastigo, ĝi ankaŭ signifas tiujn mineralajn substancojn, kiuj portas signojn de la ekzisto de organaj estaĵoj, kiaj la spuroj lasitaj de vegetaĵoj aŭ de bestoj.

La vorto *ŝtoniĝo* rilatas nur al la korpoj, kiuj transformiĝis en ŝtonon pro la infiltrado de silikaj aŭ kalkaj materialoj en la organikajn histojn. Ĉiuj organikaj ŝtonaĵoj nepre estas fosilioj, sed ne ĉiuj fosilioj estas organikaj ŝtonaĵoj.

La objektoj, kiuj, trempite en certajn akvojn saturitajn de kalkaj substancoj, kiel tiuj de la roĝo de Saint Allyre, apud Clermont, kovriĝas per ia ŝtoneca tavolo, ne estas ŝtudiraj organikaj ŝtonaĵoj sed ja simplaj kalkteĝaĵoj.

La monumentoj, enskribaĵoj kaj objektoj homfaritaj apartenas al la Arkeologio.

9. – La bestfosilioj prezentas nur, kaj tio estas facile komprenebla, la solidajn kaj rezistajn partojn, nome ostaron, skvamojn kaj kornojn; temas ne malofte pri kompletaj skeletoj; sed plejofte estas nur disigitaj partoj, kies deveno tamen facile rekoneblas. Ekzamenante makzelon, denton, oni tuj konstatas, æu ði apartenis al herbovora aý al karnovora besto. Æar æiuj partoj de besto nepre interrespondas, la formo de kapo, de skapolo, de krurosto, de piedo sufiæas por difini la korpam-plekson, la ðeneralan formon, la vivmanieron de la besto.¹ La surteraj bestoj havas tian organisman strukturon, kia ne permesas, ke oni ilin konfuzu kun la akvaj bestoj.

Tre multnombraj estas la fosiliaj fiþoj kaj konkuloj; nur æi-lastaj iafoje formas tutajn benkojn de granda diko. Laý ilia naturo oni senpene konstatas, æu ili estas maraj aý riveraj.

10. – La rulþtonoj, kiuj en iuj lokoj formas grandegajn rokojn, prezentas senduban signon pri sia origino. Ili estas rondaj kiel la marbordaj silikoj, kio certige atestas ilian interfro-tiøon pro la agado de la akvoj. La regionojn, kie ili grandama-se estas enterigitaj, nekontesteble okupis la oceano aý aliaj akvoj longe aý intensege kirliøantaj.

11. – Krom tio, la terenoj de la diversaj formacioj estas karakterizitaj per la naturo mem de la fosilioj, kiujn ili enhavas. La plej antikvaj enhavas speciojn de bestoj aý vegetaøoj, kiuj tute malaperis el la supraø de la terглоbo. Certaj pli novaj specioj ankaý malaperis, sed konserviøis aliaj al ili analogaj, kiuj de tiuj diferenciøas nur per la alteco kaj per iaj formnuan-coj. Fine, aliaj, kies lastajn reprezentantojn ni ankoraý vidas,

¹ Æe la grado, al kiu George Cuvier progresigis la paleontologian sciencon, ofte sufiæas unu nura ostoj por determini la genron, la specion, la formon de ia besto, ties kutimojn kaj por ðin tutan rekonstrui.

evidente emas malaperi en pli aŭ malpli proksima estonteco, kiel elefantoj, rinoceroj, hipopotamoj, k.a. Tiel, laŭgrade kiel la tertavoloj proksimas al nia epoko, ankaŭ la tie enhavataj specioj de bestoj kaj vegetaĵoj proksimas al tiuj hodiaŭ ekzistantaj.

La perturboj, la kataklismoj, okazintaj sur la Tero ekde ŝia origino, ŝanĝis al ŝi la kondiĉojn de adekvateco al subtenado de la vivo kaj malaperigis tutajn generaciojn da vivaj estaĵoj.

12. – Esplorante la naturon de la geologiaj tavoloj, oni ekscias plej pozitive, ĉu, en la tempo de ilia formiĝo, la regionon, kie ili troviĝas, okupis la maro, la lagoj aŭ arbaroj kaj ebenaĵoj loĝataj de teraj bestoj. Sekve, se en unu sama regiono troviĝas serio da tavoloj sidantaj, unu sur la alia, alterne havantaj fosiliojn el la maro, el la tero kaj el nesala akvo, kaj plurfoje ripetitaj, tio estas nerefutebla pruvo, ke tiu regiono estis plurfoje inundita de la maro, kovrita de lagoj kaj fariĝinta sekaĵo.

Kaj certe kiom da jarcentoj da jarcentoj, eble miloj da jarcentoj necesis por la kompletigo de ĉiu periodo! Kia potenca forto estis necesa por deloki kaj reloki la oceanon, por levi la montojn! Kiom da fizikaj renversioj, da violentaj skuegoj la Tero devis trapasi, antaŭ ol fariĝi tia, kia ni ŝin vidas ekde la historiaj tempoj! Kaj oni volas, ke tia verko plenumiĝis en malpli da tempo ol planto necesas por ekŝermi!

13. – La studo de la geologiaj tavoloj atestas, kiel jam dirite, pri sinsekvaj formacioj, kiuj ŝanĝis la aspekton de la terglobo kaj dividas ŝian historion en multajn epokojn, nomatajn *geologiajn epokojn*, kies konado estas esenca, por difini la Genezon. La ĉefaj estas en la nombro de ses, nomataj

primara, transira, sekundara, terciara, diluvia, postdiluvia aŭ nuntempa. La terenoj formiĝintaj dum ĉiu epoko ankaŭ estas nomataj: terenoj primitivaj, transiraj, sekundaraj, ktp. Oni tiel diras, ke tia aŭ tia tavolo aŭ roko, tia aŭ tia fosilio troviĝas en la terenoj de tia aŭ tia epoko.

14. – Gravas rimarki, ke la nombro de tiuj epokoj tute ne estas absoluta, ĉar ĝi dependas de la sistemoj de klasifiko. Tiujn ses ĉefajn ĉi-supre menciitajn oni nur komprenu kiel epokojn karakterizitajn per grava ĝenerala ŝanĝo en la stato de la planedo; sed la observado pruvas la estiĝon de multaj sinsekvaj formacioj dum la daŭro de ĉiu el ili. Tial ili estas dividitaj en periodojn, karakterizitajn per la naturo de la koncernaj terenoj, kaj kreskas ĝis 26 la nombro de la ĝenerallaj, nete karakterizitaj formacioj, al kiuj ne estas alkalkulitaj tiuj devenintaj de pure lokaj ŝanĝoj.

Primitiva stato de la terglobo

15. – La platiĝo de la polusoj, krom ankaŭ aliaj konkludigaj faktoj, estas certaj signoj, ke la stato de la Tero, en ties origino, devis esti fluida aŭ mola kaŭze de tio, ke la materio troviĝis aŭ likviĝinta pro la fajro aŭ solviĝinta en la akvo.

Oni proverbe asertas: ne ekzistas fumo sen fajro. Tiu propozicio, rigore vera, estas apliko de ĉi tiu principo: ne estas efiko sen ia kaŭzo. Oni povas samkaŭze aserti: ne ekzistas fajro sen ia fokuso. Nu, laŭ la faktoj okazantaj antaŭ niaj okuloj, montriĝas ne nur fumo sed ja plej reala fajro, kiu nepre devas havi ian fokuson. Ĉar tiu fajro venas el la interno de la Tero, ne de la supro, ties fokuso nepre devas esti interna, kaj ĉar la fajro estas konstanta, same konstanta devas esti la fokuso.

La varmo, kiu kreskas laŭgrade kiel oni penetras en la internon de la Tero kaj kiu, je certa distanco de la supraĵo, atingas altegan temperaturon; la termofontoj, des pli varmaj ju pli profunde kuŝas ilia naskiĝejo; la fajroj kaj la masoj el fandiĝinta materio, elŝprucantaj el la vulkanoj kvazaŭ tra enormaj ventolejoj aŭ tra fendoj malfermitaj de iuj tertremoj, ĉio ĉi lasas nenian dubon pri la ekzisto de ia interna fajro.

16. – Estas eksperimente demonstrite, ke la temperaturo altiĝas je 1 grado ĉe ĉiu 30-metra profundo, el kio sekvas, ke en 300-metra profundo ĉi altiĝas je 10 gradoj; en 3000-metra, je 100 gradoj, la temperaturo de bolanta akvo; en 30000-metra, tio estas 7 aŭ 8 leŭgoj, je 1000 gradoj; en 25-leŭga, je pli ol 3300 gradoj, temperaturo, je kiu neniam konata materio povas rezisti al fandiĝo. De tiu punkto ĉi la centro estas la distanco de 1400 leŭgoj, aŭ 2800 leŭgoj diametre, kaj tiun spacon plenigas fandiĝintaj materioj.

Kvankam tio estas nenio alia ol nuraj konjektoj, se oni juĝas la kaŭzon laŭ ties efiko, tamen ĉi prezentas ĉiujn karakterizojn de probableco kaj portas al la konkludo, ke la Tero ankoraŭ restas ia brulanta maso tegita per solida krusto maksimume 25-leŭga, kio ekvivalentas al nura 120-ona parto de ĉia diametro. Proporcie tio malpli longus ol plej maldika oranĝopelo.

Cetere, tre varias la dikeco de la terkrusto, ĉar ekzistas regionoj, precipe sur la vulkanaj terenoj, kie la varmo kaj la fleksebleco de la grundo montras, ke ĉi estas ne tre granda. La alta temperaturo de la termofontoj ankaŭ signas proksimecon al la centra fokuso.

17. – Ĉe tio, montriĝas evidenta, ke la primitiva stato de fluideco aŭ moleco de la Tero nepre havis kiel kaŭzon la

agadon de la fajro, ne de la akvo. Øi do estis, en sia origino, ia brulanta maso. Pro la disradiado de la varmo, fariøis tio, kio okazas al æia fandiøinta materio: iompostioma malvarmiøo, memkompreneble komenciøinta en la supraio, kiu tial malmoliøis, dum la interno konserviøis fluida. Oni povas do kompari la Teron kun ia bloko el karbono eliranta ruøarda el la forno kaj kies supraio malruøiøas kaj malvarmiøas æ la kontakto kun la aero, sed kiu, rompita, elmontras, ke øia interno ankoraý brulas.

18. – En la epoko, kiam la Tero ankoraý estis ia brulanta maso, øi enhavis eæ ne unu atomon pli aý malpli, ol øi enhavas nun;¹ nur okazis, ke, sub la influo de la alta temperaturo, pli granda parto el la substancoj, kiuj øin konsistigas kaj kiujn ni vidas sub la formo de likvoj aý de solidoj, de teroj, de þtonoj, de metaloj kaj de kristaloj, troviøis en tre malsama stato. Ili nur suferis ian transformiøon. Sekve de la malvarmiøo kaj de miksiøoj la elementoj formis novajn kombinaøojn. La aero, pleje dilatiøinta, certe etendiøis je senmezura distanco; la tuta akvo, neeviteble transformiøinta en vaporon, estis miksitita kun la aero; æiuj materioj volatiliøemaj, kiel la metaloj, sulfuro, karbono, troviøis en gasa stato. La stato de la tiama atmosfero neniel kompareblis kun la hodiaýa; la denseco de æiuj tiuj vaporoj faris øin tiele opaka, ke øin ne povis trapasi eæ unu sunradio. Se tiam povus ekzisti ia viva estaio sur la supraio de la planedo, øin lumigus nur la sinistra helo de la fornego kuþanta sub øiaj piedoj kaj de la flamruøa atmosfero; øi eæ ne suspektus pri la ekzisto de la Suno.

¹ *Noto de la Brazila Spiritisma Federacio al sia portugallingva eldono:* Al ni þajnas, ke Kardec aludis ekskluzive la Teron mem, ne prenante en kalkulon la aerolitojn kaj la kosman pulvon, kiuj aldoniøas al la Tero.

Primara epoko

19. – La unua efiko de la malvarmiĝo estis la solidiĝo de la ekstera supraĝo de l' fandiĝinta maso kaj sekva formiĝo de ia rezista krusto, kiu, komence maldika, iom post iom dikiĝis. Tiu krusto konsistas el la ekstreme dura roko *granito*, tiel nomata pro sia grajneca aspekto. En ĝi distingiĝas tri ĉefaj substancoj: feldspato, kvarco aŭ roka kristalo kaj glimo. Ĉi tiu lasta, kvankam ĝi ne estas metalo, tamen havas metalbrilon.

La granita tavolo estas do tiu, kiu formiĝis la unua sur la terglobo kaj kiu ĝin tutan envolvas, estante, iasence, ĝia osteca strukturo. Tiu tavolo senpere rezultis el la solidiĝo de la fandiĝinta materio. Sur ĝin kaj en la kavojn de ĝia taŭzita supraĝo sinsekve demetiĝis la tavoloj de aliaj terenoj poste formiĝintaj. Kio ĝin distingas de ĉi-lastaj estas la foresto de ĉia ajn tavolo, tio estas, ĝi konsistas el maso kompakta kaj unuforma en sia tuta diko, ne aranĝita laŭ tavoloj. La efervesko de la brulanta materio certe estigis en ĝi multenombrajn kaj profundajn fendojn, tra kiuj elverĝiĝis tiu materio.

20. – La dua efiko de la malvarmiĝo estis la likviĝo de kelkaj materioj, kiu troviĝis vaporstate en la aero kaj kiuj ĉetiĝis sur la terenon supraĝon. Tiam ekestis pluvoj kaj lagoj el sulfuro kaj bitumo, veraj rojoj el fero, kupro, plumbo kaj aliaj fandiĝintaj metaloj, kiuj, penetrante tra la fendoj, formis metalajn vejnojn kaj tavolojn.

Sub la potenco de tiuj diversaj agantoj, la granita supraĝo suferis alternajn malkombiniĝojn. Fariĝis miksaĝoj, kiuj formis la ŝustadirajn primitivajn terenojn, distingiĝajn de la granita roko sed en masoj konfuzaj kaj sen regulaj tavoloj.

Poste venis la akvoj, kiuj, falinte sur la brulantan grundon, denove vaporigis por refali kiel torentaj pluvoj, kaj tiel sinsekve ĝis la temperaturo permesis al ili resti sur la grundo en likva stato.

Ĝuste la formiĝo de la granitaj terenoj komencas la serion de la geologiaj epokoj, al kiuj konvenus alkalkuli tiun de la primitiva stato, nome la globa brulanteco.

21. – Tia estis la aspekto de la unua epoko, nome ia vera ĉaoso de ĉiuj interkonfuzitaj elementoj serĉantaj sian ekvilibron, en kiu epoko nenia viva estaĵo povus ekzisti. Ĝuste tial, unu el ĝiaj distingigaj karakteroj, en Geologio, estas la foresto de ĉia vestiĝo de vegetaĵa aŭ besta vivo.

Estas neeble determini ĝustan daton al tiu unua epoko, same kiel al la sekvantaj. Sed laŭ la tempo necesa, ke la supraĵo de kuglo kun difinita volumo, varmigita ĝis blankardo, malvarmiĝus ĝis tiu punkto, ke akvoguto povus resti sur ĝi en likva stato, oni kalkulis, ke, se tiu kuglo estus tiel granda kiel la Tero, necesus por tio pli ol miliono da jaroj.

Transira epoko

22. – En la komenco de la transira epoko, la solida krusto granita ankoraŭ estis nemulte dika kaj havis nur malfortan reziston kontraŭ la efervesko de la brulardaj materialoj, kiujn ĝi kovris kaj premis. Ekstis ĵveloj, multenombraj fendoj, tra kiuj elverĝis la interna lafo. La grundo nur prezentis ne tre rimarkindajn malglatiĝojn.

La akvoj, ne tre profundaj, kovris preskaŭ la tutan supraĵon de la globo, escepte de tiuj partoj leviĝintaj, kiuj formis basajn, ofte subakvajn terenojn.

La aero iom post iom elpurigis el la pli pezaj, dumtempe gasformaj materioj, kiuj, densegite pro la malvarmigado, akumigis sur la grundosupraĵoj kaj estis poste fortrenitaj kaj dissolvitaj de la akvoj.

Parolante pri tiama malvarmigado, oni devas kompreni tiun vorton laŭ relativa senco, nome rilate al la primitiva stato, ĉar ankoraŭ nepre arda estis la tiama temperaturo.

La densegaj akvovaporoj, ĉie levigantaj el la senmezura likva supraĵo, refalis kiel abundaj, varmaj pluvoj, kiuj malklarigis la aeron. Sed jam la sunradioj komencis aperi tra tiu bruma atmosfero.

Unu el la lastaj substancoj, el kiuj la aero elpurigis, pro ties nature gasa stato, estis la karbonata acido, kiu tiam estis unu el ĝiaj komponantoj.

23. – En tiu epoko ekformigis la tavoloj de la sedimentaj terenoj, demetigitaj de la akvoj riĉaj je ĉimo kaj je diversaj materioj taŭgaj por la organa vivo.

Tiam aperas la unuaj vivaj estaĵoj de la regnoj vegetaĵa kaj besta. Komence malmultnombro, iliaj signoj troviĝas pli kaj pli ofte laŭgrade kiel oni transiras al la pli supraj tavoloj de tiu formacio. Rimarkindas, ke la vivo manifestiĝas tuj kiam ekestas favoraj kondiĉoj, kaj ke ĉiu specio aperas se nur fariĝas la kondiĉoj taŭgaj por ĝia ekzistado.

24. – La organaj estaĵoj, kiuj aperis la unuaj sur la Tero, estis la vegetaĵoj kun malpli kompleksa strukturo, nomataj, en Botaniko, kriptogamoj, senkotiledonuloj, unukotiledonuloj, tio estas, likenoj, ĉampinĵonoj, muskoj, filikoj kaj herbecaj plantoj. Ankoraŭ tute ne vidiĝas arboj kun ligneca trunko sed nur tiuj el la palmo-genro, kies spongeca tigo analogas al tiu de la herboj.

La bestoj de tiu epoko, kiuj postvenis la unuajn vegetaĵojn, estas ekskluzive maraj: unue la polipoj, radiuloj, zoofitoj, nome bestoj kies strukturo simpla kaj, por tiel diri, rudimenta, plej proksimas al la vegetaĵoj. Poste aperas krustuloj krom ankaŭ fiŝoj, kies specioj ne plu ekzistas nuntempe.

25. – Sub la potenco de varmo kaj humideco kaj pro la efiko de la ekscesa karbonata acido dissemita en la aero, gaso netaŭga por la spirado de la surteraj bestoj sed necesa al la plantoj, la liberaeraj terenoj rapide kovriĝis per fortika vegetaĵaro, dum akvaj plantoj multobliĝis en la sino de l' maraĵoj. Plantoj el la genro de tiuj, kiuj nuntempe estas simplaj, kelkcentimetraj herboj, atingis altecon kaj dikecon ja miregindajn, kaj tiel ekzistis arbaroj el arbformaj filikoj kun 8 ĝis 10-metra alto kaj laŭproportia diko. Likopodioj (marubio, genro de musko) de sama alteco; ekvizetoj¹ 4 ĝis 5-metraj, kies nuntempa alteco atingas ne pli ol unu metron, kaj sennombra kvanto da nun ne plu ekzistantaj specioj. En la fino de tiu epoko ekaperas kelkaj arboj el la genro konifera, nome la pinoj.

26. – Sekve de la translokiĝo de la akvoj, la terenoj produktantaj tiun amasan vegetaĵaron subakviĝis, kovriĝis per novaj teraj sedimentoj, dum tiuj elakviĝintaj siavice ornamigis per simila vegetaĵaro. Estis do multaj generacioj de plantoj alterne estingitaj kaj renovigitaj. Ne same okazis al la bestoj, ĉar ĉiuj estis akvaj kaj do ne povis sperti tiun alternadon.

Tiuj restaĵoj, akumuliĝintaj dum longa serio da jarcentoj, formis tre dikajn tavolojn. Sub la agado de varmo, humideco, de la premo farata de la postvenintaj teraj demeta-

¹ Marĉa planto, vulgare konata kiel *ævalvosto*.

aj, kaj sendube sub la agado de diversaj kemiaj efikantoj, de gasoj, acidoj kaj saloj produktitaj de la kombiniĝo de la primitivaj elementoj, tiuj vegetaĵaj materioj suferis fermentadon, kiu ilin transformis en *minkarbon* aŭ *terkarbon*. La karbominoj estas do rekta produkto de la malkomponiĝo de la vegetaĵaj masoj, akumuliĝintaj dum la transira epoko. Ja tial ili troviĝas en preskaŭ ĉiuj regionoj.¹

27. – Ĉar la fosiliaj restaĵoj de la tiuepoka fortika vegetaĵaro troviĝas hodiaŭ tiel sub la glacioj de la polusaj regionoj, kiel ankaŭ en la varmegaj regionoj, oni nepre devas konkludi, ke, se la vegetaĵaro estis unuforma, ankaŭ tia estis la temperaturo. La polusoj ne estis do glacikovritaj kiel nuntempe, ĉar tiam la Tero ĉerpis varmon el si mem, el la centra fajro, kiu samgrade varmigis la tutan solidan, sed ankoraŭ ne tre dikan, kruston. Tiu varmo multe superis tiun, kiun povis liveri la sunradioj, cetere malfortigitaj de la atmosfera denseco. Nur poste, kiam la efiko de la centra varmo sur la ekstera supraĵo de la globo fariĝis tre malforta aŭ nula, tiu de la Suno superregis, kaj la polusaj regionoj, kiujn trafis nur oblikvaj radioj portantaj tre malmultan varmon, kovriĝis per glacio. Oni komprenas, ke en la priparolata epoko, kaj ankoraŭ longe post ĝi, glacio ne ekzistis sur la Tero.

Tiu epoko devis havi tre longan daŭron, se juĝi laŭ la nombro kaj la dikeco de la minkarbaj tavoloj.²

¹ La torfo formiĝis sammaniere, nome per la malkomponiĝo de la vegetaĵaj amasoj en marĉaj terenoj; sed kun tiu diferenco, ke, estante multe pli nova kaj formiĝante sendube en aliaj kondiĉoj, ĝi ne havis tempon por karbiĝi.

² En la golfo de Fundy (Nova-Skotio), S-ro M. Lyell trovis, en minkarbo 400 metrojn dika, 68 malsamajn nivelojn, kiuj prezentis la evidentaĵajn signojn de multe da arbaraj grundoj, en kiuj la arbotrunkoj

Sekundara epoko

28. – Ĉe la transira epoko, malaperas la kolosa vegetaĵaro kaj la bestoj ĉin karakterizantaj, ĉu pro tio, ke jam ne samaj estis la atmosferaj kondiĉoj, ĉu pro tio, ke serio da kataklismoj pereigis ĉian surteran vivantaĵon. Verŝajne ambaŭ kaŭzoj kunefikis por tiu ĉanĝo tial, ĉar unuflanke la studo de la terenoj signantaj la finon de tiu epoko pravas la ekeston de grandaj renversoj rezultintaj el leviĉoj kaj erupcioj, kiuj surverŝis la grundon per grandaj kvantoj da lafo, kaj ĉar aliflanke rimarkindaj ĉanĝoj fariĉis en la tri regnoj.

29. – La sekundara epoko estas karakterizita, laŭ minerala aspekto, per multnombraj kaj fortikaj tavoloj, atestantaj pri malrapida formiĉo en la sino de la akvoj kaj signantaj malsamajn, nete karakterizitajn periodojn.

La vegetaĵaro estas malpli nedaŭra kaj malpli kolosa ol en la antaŭa epoko, sendube pro la malpliĉo de varmo kaj humideco kaj pro la ĉanĝoj okazintaj al la konsistaj elementoj de la atmosfero. Al la plantoj herbecaj kaj pulporiĉaj aldoniĉas tiuj kun ligna trunko kaj la unuaj ĉustediraj arboj.

30. – La bestoj ankoraŭ estas akvaj, aŭ maksimume amfibiaj; la besta vivo malmulte progresas sur la seka tero. Pro la formiĉo de kalkaj materioj, disvolviĉas en la maro granda kvanto da konkuloj. Naskiĉas novaj fiŝoj kun organismo pli perfekta ol en la antaŭa epoko. Aperas la unuaj cetacoj. La

ankoraŭ estis garnitaj per siaj radikoj (L.Figuier).

Atribuante ne pli ol mil jarojn al la formiĉo de ĉiu el tiuj niveloj, ni jam havus 68.000 jarojn nur por tiu minkarba tavolo.

plej karakterizaj bestoj en tiu epoko estas la monstraj reptilioj, el kiuj rimarkindas:

La *iĉtiosayro*, iaspeca lacerto-fiĉo, kiu kreskis 0is 10-metra longo kaj kies makzelojn, ankaŭ tre longajn, garnis 180 dentoj. 0ia 0enerala formo iel memorigas tiun de la krokodilo sed sen ties skvameca karapaco. La volumeno de 0iaj okuloj egalas tiun de homa kapo, kaj, kiel la balenoj, 0i havis na0ilojn kaj elprucigis akvon tra laŭcelaj aperturoj.

La *plesiosayro*, alia mara reptilio, tiel granda kiel la *iĉtiosayro*, kies longega kolo fleksi0is kiel tiu de cigno kaj al 0i donis la aspekton de enorma serpento ligita al testuda korpo. 0i havis lacertan kapon kaj krokodilajn dentojn. 0ia haŭto devis esti glata kiel tiu de la 0i-supra besto, 0ar oni trovis nenian postsignon de skvamoj aŭ de konko.¹

La *telesayro*, pli simila al la nuntempaj krokodiloj, kiuj ver0ajne estas 0ia redukta0o. Kiel 0i lastaj, 0i havis skvamecan karapacon kaj vivis samtempe en la akvo kaj sur la tero. 0i havis altecon de 0irkaj 10 metroj, el kiuj 3 aŭ 4 ampleksis nur la kapo. 0ia lar0ega faŭko havis 2-metran aperturon.

La *megalosayro*, granda lacerto, iaspeca krokodilo longa je 14 0is 15 metroj, esence karnoman0a, kiu sin nutris per reptilioj, malgrandaj krokodiloj kaj testudoj. 0ia kolosa mandiblo estis garnita per ambajtran0aj, stucilformaj dentoj, retroklinitaj en tia maniero, ke post ilia penetro en kapta0on, al 0i tiu estus neeble el0iri0i.

La *igvanodonto*, la plej granda el la lacertoj aperintaj sur la Tero: 0i longis 20 0is 25 metrojn, de la kapo 0is la vostfino, kaj havis sur la muzelo ostecan kornon similan al tiu de la nuntempa igvano, de kiu 0i 0ajne diferencis nur per la

¹ La unuan fosilion de tiu 0i besto oni malkovris en Anglujo, en 1823. Poste oni malkovris aliajn en Francujo kaj Germanujo.

grandeco, æar æi lasta estas nur unu metron longa. La formo de øiaj dentoj pruvas, ke øi estis herbomanøa kaj, laŭ la piedformo, terbesto.¹

La *pterodaktilo*, stranga besto, granda kiel cigno, kiu samtempe partoprenis la naturon de reptilio laŭ la korpo, de birdo laŭ la kapo, kaj de vesperto laŭ la karna membrano interliganta al øi la eksterordinare longajn fingrojn, kiu membrano efikis parapute, kiam øi sin æetis sur predon desupre de arbo aŭ roko. Øi ne havis kornecan bekon, kiel la birdoj, sed la makzelaj ostoj, longaj je duono de øia korpo kaj garnitaj per dentoj, finiøis akrepinte kiel beko.

31. – Dum tiu epoko, kiu certe tre longe daŭris, kiel øin pruvas la nombro kaj la fortikeco de la geologiaj tavoloj, la besta vivo tre vikle disvolviøis en la akvoj, same kiel okazis al la vegetaaro en la æus antaŭa epoko. Pli purigita kaj pli favora por la spirado, la aero komencis ebligi al multaj bestoj vivadi sur la seka tero. La maro multfoje delokiøis sed sen fortegaj renversoj. En tiu epoko, malaperas siavice tiuj specioj de gigantaj marbestoj, kiujn poste anstataŭis analogaj specioj kun malpli misproportciaj formoj kaj malpli granda alteco.

32. – La orgojlo igis la homon aserti, ke æiuj bestoj estis kreitaj pro li kaj por la kontentigo de liaj bezonoj. Sed kiom nombras tiuj lin rekte servantaj, tiuj kiujn li povis subigi al si,

¹ *Noto de la Brazila Spiritisma Federacio* al sia 16^a eldono portugalingva, en 1973: Nur post la elkarniøo de la aŭtoro, en 1869, estis malkovritaj, en Anglujo, fragmentoj sufiøaj por muntado de kompleta specimeno, fare de paleontologoj, kio permesis klarigi detalojn de la priskribo de tiu dinosaŭro. Tiam fariøis senduba la fakto, ke øi havis ostecan kalaøn sur la muzelo, ian dornan kreston sur la dorso, kiel la igvanedoj, sed ne havis kornojn, kiuj tamen klare evidentiøis æe aliaj monstroj, kiel la saŭropodoj.

kompore kun la nekalkulebla nombro de tiuj, kun kiuj li neniam havis kaj neniam havos ian ajn rilaton? Kiel subteni tian tezon æe tiuj nekalkuleblaj specioj, kiuj solaj loøatigis la Teron dum miloj da miloj da jarcentoj, antaý ol li æi tie aperis, kaj kiuj fine estingiøis? Æu oni povus aserti, ke ili estis kreitaj por lia profito? Sed tamen æiuj havis sian pravon de ekzisto, sian utilecon. Dio certe ilin kreis ne pro ia simpla kaprico de sia volo nek por fari al si mem la plezuron ilin neniigi, æar æiuj ja havis vivon, instinktojn, sentivon por la doloro kaj por la bonstato. Por kiu celo li do tiel agis? Por celo ja superege saøa, kvankam ankoraý ne komprenebla por ni. Eble iam estos donite al la homo øin koni, por ke lia orgojlo estu konfuzita; sed dum tio ne okazas, kiom vastiøas la ideoj æe tiuj novaj horizontoj, en kiujn al li nun estas permesite æeti sian rigardon, antaý la impona spektaklo de tiu kreado, tiel majesta en sia lanta irado, tiel admirinda en sia antaývidemo, tiel akurata, tiel preciza kaj tiel neþanøema en siaj rezultoj!

Terciara epoko

33. – Æe la terciara epoko komenciøas nova ordo de la aferoj sur la Tero; tute þanøiøas laýaspekte la stato de øia supraøio; la vivkondiøoj profunde aliiøas kaj proksimiøas al la nuntempaj. La unuaj tempoj de tiu epoko karakteriziøas per æeso de la vegetaia kaj besta generado; æio portas la signojn de ia øenerala detruado de la vivaj estaøoj, post kio sinsekve aperas novaj specioj, kies pli perfekta strukturo estas adaptita al la medio kie ili devas vivi.

34. – Dum la antaýaj epokoj, la solida krusto de la globo, pro sia eta dikeco, havis, kiel jam dirite, tre malfortan reziston kontraý la agado de la interna fajro. Tiu envolaøio, kiu

facile rompiĝadis, permesis al la fanditaj materioj libere disverŝi sur la supraĵo de la grundo. Ne same okazis, kiam ĉi tiu fariĝis iom pli dika; la ardantaj, ĉiuflanke kunpremitaj materioj, kiel akvo bolanta en fermita ujo, fine estigis ian eksplodon; la granita maso, forte rompita ĉe multege da lokoj, pleniĝis per fendoj kvazaŭ *krevita vazo*. *Laylonge de tiuj fendoj*, la solida krusto, levita kaj rearanĝita, formis la pint-montojn, la montoĉenojn kaj ties branĉojn. Certaj partoj ne rompiĝintaj de tiu envolaĵo apenaŭ altiĝis, dum aliloke fariĝis kavoj kaj fosaĵoj.

Tre malebena fariĝis la supraĵo de la grundo; la akvoj, kiuj ĉis tiam ĉin grandparte kovris preskaŭ unuforme, dispel- iĝis en la plej malaltajn lokojn kaj lasis sekaj vastajn kontinen- tojn, aŭ izolitajn montosuprojn, kiuj do estigis insulojn.

Tia estis la granda fenomeno, kiu okazis en la terciara epoko kaj ĉanĝis la aspekton de la globo. Ĝi okazis nek subite nek samtempe en ĉiuj lokoj, sed ja sinsekve kaj en epokoj pli aŭ malpli malproksimaj.

35. – Unu el la unuaj sekvoj de tiuj leviĝoj estis, kiel dirite, la kliniĝo de la sedimentaj tavoloj, kiuj en sia origino kuŝis horizontale kaj kiuj restis en tia pozicio tie, kie la grundo ne suferis renversojn. Tial tiuj kliniĝoj pli reliefiĝis ĉe la flankoj de la montoj kaj en ties ĉirkaŭaĵoj.

36. – En la regionoj, kie la sedimentaj tavoloj konservis sian horizontalecon, oni devas, por atingi tiujn primare formiĝintajn, trapasi ĉiujn ceterajn ĉis granda profundo, ĉe kies fino oni nepre trovas la granitan rokon. Sed, kiam tiuj tavoloj leviĝis montoforme, ili estis suprenportitaj super sia normala nivelo, kelkfoje eĉ ĉis granda alteco, en tia maniero, ke se oni

faras vertikalan tranĉon ĉe la montoflanko, ili montriĝas laŭ sia tuta dikeco kaj surmetitaj kvazaŭ la brikvicoj de konstruaĵo.

Ja tial troveblas, ĉe grandaj altaĵoj, vastegaj benkoj el konkoj, kiuj primitive formiĝis en la marfundo. Estas hodiaŭ plene pruvite, ke la maro neniam epoke povis atingi tiel altajn nivelojn, ĉar por tio ne sufiĉus ĉiuj akvoj ekzistantaj sur la Tero, ĉar se ilia kvanto estus centoble pli granda. Oni devus do supozi, ke la akvokvanto malpliĝis, kaj ĉe tio oni prave demandus al si, kio fariĝis el la malaperinta parto. La leviĝoj, kiuj hodiaŭ montriĝas kiel nekontestebla fakto, klarigas logike kaj rigore la ekziston de la maraj demetaĵoj troveblaj en iuj montoj.¹

37. – En tiuj lokoj, kie la leviĝo de la primitiva roko estigis kompletan piron en la grundo, ĉu pro la rapideco de la fenomeno, ĉu pro la formo, alteco kaj volumeno de la levita maso, la granito montriĝis nuda *kvazaŭ dento elĵetita tra la gingivo*. Levitaj, rompitaĵoj kaj rearanĝitaĵoj, la ĉin envolvantaj tavoloj malkovriĝis: ĉuste tial terenoj, kiuj apartenas al la plej antikvaj formacioj kaj kiuj en sia primitiva pozicio kuŝis plej profunde, konsistigas nuntempe la grundon de certaj regionoj.

38. – Delokita pro tiuj leviĝoj, la granita maso postlasis en kelkaj lokoj fendojn, tra kiuj eliĝas la interna fajro kaj elfluas la fanditaj materioj; la vulkanoj estas kvazaŭaj kamentuboj de la enorma fajrejo, aŭ, pli ĉuste, *savoklapoj*, kiuj ebligante eliron al la troo da fajraj materioj, antaŭgardas la globon kontraŭ multe pli teruraj skuoj. El tio, oni povas aserti, ke la aktivaj vulkanoj estas sekurigiloj por la tuta grunda supraĵo.

¹ Tavolojn el konkeca kalko oni trovis en la Andoj, Ameriko, 5.000 metrojn super la oceannivelo.

Oni povas fari al si ideon pri la intenseco de tiu fajro, konsiderante, ke eæ en la sino de la maroj malfermiðas vulkanoj kaj ke la akvomaso, kiu ilin kovras kaj penetras, ne sufiæe potencas por ilin estingi.

39. – La levioj de la solida maso nepre delokis la akvojn kaj ilin puþis en la kavojn, kiuj jam fariðis pli fundaj pro la altiø de la elakviøintaj terenoj kaj pro la malaltiø de aliaj. Sed æi tiuj, siavice altiøinte jen en unu loko, jen en alia, forpuþis la akvojn, kiuj plu defluadis en aliajn lokojn øis ili povis trovi pli fiksan fluejon.

La sinsekvaj delokioj de la likva maso nepre prilaboris kaj tordis la supraon de la grundo. Forfluante, la akvoj kuntrenis parton de la terenoj el antaýaj formacioj malkovriøintaj pro la levioj, nudigis kelkajn montojn de ili kovritajn kaj malkaþis ilian bazon, kalkan aý granitan. Kaviois profundaj valoj, dum aliaj terpleniøis.

Estas do montoj rekte formitaj de la interna fajro: æefe tiuj granitaj; aliaj formiois pro la agado de la akvoj, kiuj, fortrenante la malfirmajn terojn kaj la solveblajn materiojn, kavis valojn æirkaý ia rezista bazo, kalka aý alispeca.

La materioj fortrenitaj de la akva fluo formis la tavolojn de la terciara epoko, kiuj facile distingiðas de tiuj de la antaýaj epokoj, malpli pro la konsisto, kiu estas preskaý la sama, ol pro ilia dispozicio.

La tavoloj de la epokoj primara, transira kaj sekundara, formiointaj sur ne tre malebena suprao, estas pli-malpli unuformaj sur la tuta Tero; tiuj de la terciara epoko, kiuj male formiois sur tre malebena bazo pro la kuntrena agado de la akvoj, prezentas pli lokan karakteron. Æie, kie oni prifosas øis certa profundo, troveblas æiuj antaýterciaraj tavoloj, laývice

kiel ili formiøis, dum ne æie troveblas la terciara tereno nek æiuj ties tavoloj.

40. – Dum la grundo-renversoj, okazintaj en la komenco de æi tiu epoko, la organa vivo kompreneble devis suferi dumtempan halton, kio konstateblas per la esploro de senfosiliaj terenoj. Sed post la ekesto de pli serena stato, reaperis vegetaøoj kaj bestoj. Pro la ðanøo de la vivpovaj kondiøoj kaj plipuriøo de la atmosfero, formiøis novaj specioj pli perfekte organizitaj. La plantoj, el struktura vidpunkto, ne multe diferencas de tiuj nuntempaj.

41. – Dum la du antaýaj epokoj, la terenoj ne kovritaj de la akvoj estis ne tre vastaj; krome ili estis maræaj kaj ofte subakviøis; jen kial tiam ekzistis nur akvaj aý amfibiaj bestoj. La terciara epoko, dum kiu formiøis vastaj kontinentoj, karakteriziøis per la apero de la terbestoj.

Kiel la transira epoko vidis la aperon de kolosa vegetaøaro kaj la sekundara la aperon de monstraj reptilioj, tiel la terciara vidis aperi gigantajn mamulojn, kiaj la *elefanto*, la *rinocero*, la *hipopotamo*, la *paleoterio*, la *megaterio*, la *dinoterio*, la *mastodonto*, la *mamuto*, ktp. Æi tiuj du lastaj, varioj de la elefanto, estis 5 øis 6 metrojn alta kaj iliaj dentegoj atingis 4 metrojn da longo. Tiu epoko ankaý vidis la naskiøon de la birdoj krom ankaý de la plimulto el bestospecioj ankoraý hodiaý ekzistantaj. Kelkaj tiuepokaj specioj supervivis postajn kataklismojn; aliaj, øenerale klasitaj kiel *antaýdiluviaj bestoj*, tute formalaperis aý estis anstataýitaj de analogaj specioj kun malpli pezaj kaj malpli masivaj formoj, kies unuaj tipoj estis kvazaýaj skizoj. Tiaj estis la *felis spelæa*, karnomanøa, taýro-granda besto, kun la anatomiaj trajtoj de tigo kaj de leono; la

cervus megaceron, vario de cervo, kies kornoj, 3 metrojn longaj, distancis inter siaj ekstremoj je 3 ĝis 4 metroj.

Diluvia epoko

42. – Tiu epoko estis karakterizita de unu el la plej grandaj kataklismoj, kiuj iam renversis la globon, ĉanĝis ankoraŭfoje la aspekton de ties supraĵo kaj senrevenue detruis grandan nombron da vivaj specioj, el kiuj troveblas nur restaĵoj. Ĉie ĝi postlasis signojn atestantajn pri ĝia ĝeneraleco. La akvoj, fortege puĝitaj for de siaj fluejoj, invadis la kontinentojn, kuntrenante terojn kaj rokojn, nudigante la montojn kaj elradikigante la jarcentajn arbarojn. La novaj demetaĵoj, kiujn formis la akvoj, estas nomataj, en Geologio, *diluviaj terenoj*.

43. – Unu el la plej signifaj postsignoj de tiu granda katastrofo estas la rokoj nomataj *translokitaĵoj*. Temas pri granitaj rokoj, kiuj troveblas izolitaj sur la ebenaĵoj kaj sidantaj sur terciaraj terenoj kaj en la mezo de diluviaj terenoj, kelkfoje plurcentojn da leŝoj for de la montoj, de kiuj ili estis detranĉitaj. Estas memevidente, ke nur la fortegeco de la torentoj povis ilin transloki je tiel grandaj distancoj.¹

44. – Alia fakto, ne malpli karakteriza, kies kaŭzon oni ankoraŭ ne klarigis, estas tio, ke en la diluviaj terenoj troviĝas la unuaj *aerolitoj*. Ĉar ili komencis fali nur en tiu epoko, sekve antaŭe ne ekzistis la kaŭzo, kiu ilin produktas.

¹ Unu el tiuj blokoj, kiu evidente devenis, pro sia konsisto, de norvegaj montaroj, servas kiel piedestalo al la statuo de Petro, la Granda, en Sankta Peterburgo.

45. – Ankaŭ dum tiu epoko la polusoj ekkovriĝis per glacio kaj formiĝis la montaraj glaciejoj, kio signas rimarkindan ŝanĝon en la temperaturo de la Tero. Tiu ŝanĝo devis fariĝi subite, ĉar, se ĝi estus laŭgrade okazinta, bestoj, kiel la elefantoj, kiuj hodiaŭ vivas nur en varmaj klimatoj kaj kiuj tiel grandnombre troveblas fosilie en la polusaj regionoj, estus havintaj tempon por iom post iom foriri al pli mildtemperaturaj regionoj. Male, ĝio montras, ke ili verŝajne estis subite trafitaj de intensega malvarmo kaj englaciigitaj.¹

46. – Tio do estis la vera diluvo. Malsamas la opinioj pri la kaŭzoj, kiuj ĝin estigis. Kiuj ajn tamen ili estas, ĝi ja sendube okazis.

Oni ĝenerale supozas, ke *subite* okazis la pozici-ŝanĝo de la tera akso kaj de ties polusoj, el kio rezultis ĝenerala ŝetigo de la akvoj sur la tersupraĵon. Se la ŝanĝo estintus malrapida, la retiriĝo de la akvoj estus fariĝinta laŭgrade, sen renversoj, sed ĝio signas ian subitan kaj fortegan skuon. Ĉe la nesciado pri la vera kaŭzo, oni devas resti sur la kampo de la hipotezoj.

Tiu subita delokiĝo de la akvoj ankaŭ okazis pro la leviĝo de certaj partoj de la solida krusto kaj pro la formiĝo de novaj montoj en la sino de l' maroj, kiel okazis en la komenco

¹ En 1771, la rusa naturscienculo Pallas trovis en la Nordiaj glaciaroj tutan korpon de mamuto ankoraŭ felhava kaj havanta parton de sia karno. En 1799, oni malkovris alian, same enfermitan en grandega glacibloko, ĉe la enfluejo de la rivero Lena, en Siberio, kiun mamuton priskribis la naturscienculo Adams. La tie loĝantaj Jakutoj dispiradis al ĝi la karnon por nutri siajn hundojn. Ĝian felon kovris nigraj haroj kaj la kolo estis garnita de densa kolhararo. La kapo, jam sen la dentejoj, kiuj longis pli ol 4 metrojn, pezis pli ol 400 funtojn (200 kilogramojn). Ĝia skeleto troviĝas en la muzeo de Sankta Petersburgo. En la insuloj kaj ĉe la bordoj de la glacia maro troviĝas tiel granda kvanto da dentejoj, ke ili estas objekto de vigla komerco sub la nomo fosiliaj aŭ Siberia eburo.

de la terciara epoko. Sed krom la fakto, ke æi-okaze la kataklismo ne estintus øenerala, tio ja ne klarigus la subitan þanøon de la temperaturo en la polusaj regionoj.

47. – En la tempesto, kiun kaýzis la delokiøo de la akvoj, pereis multege da bestoj; aliaj, por eskapi el la inundo, retiriøis en altaøojn, kavernojn kaj fendojn, kie ili amase mortis, æu pro malsato, æu pro reciproka sinvorado, æu eble ankaý pro la enverþiøo de la akvoj en la lokojn kie ili rifuøis kaj de kie ili ne povis forsaviøi. Tio eksplikas la ekziston de grandkvanta ostaro de diversaj bestoj, karnomanøaj kaj alispecaj, mikse trovitaj en certaj kavernoj, kiuj øuste pro tio estas nomataj *ostarhavaj fendoj aý kavernoj*. Ili pli ofte troveblas sub la stalagmitoj. Æe kelkaj kavernoj, la ostaroj þajne estis tien trenitaj de la akvofluo.¹

Postdiluvia aý nuntempa epoko. Apero de la homo

48. – La vivo vegetaãa kaj besta tuj reprenis sian iradon, post kiam restariøis la ekvilibro sur la supraøo de la globo. Plifirmiøinte, la grundo sidis pli stabile; la aero, elpuriøinta, adekvatiøis al pli delikataj organoj. La Suno, plenehele brilanta tra plej klara atmosfero, disradiis, per la lumo, varmon malpli sufokan kaj pli vivigan ol tiu de la interna fornego. La Tero loøatiøis de malpli ferocaj kaj pli societemaj bestoj; la vegetaøoj, pli sukulentaj, liveris malpli krudan manøaãon; æio, fine,

¹ Estas konata granda nombro da tiaj kavernoj, el kiuj kelkaj estas tre longaj. En Meksiko ekzistas pluraj, longaj je multaj leýgoj. Tiu apud Aldesberg, en Karniolo (Aýstrujo) havas longon je ne malpli ol tri leýgoj. Unu el la plej famaj estas tiu apud Gailenreuth, en W¼rtemberg. Estas multaj en Francujo, Anglujo, Germanujo, Italujo (Sicilio) kaj aliaj landoj en Eýropo.

estis preta por la nova, øin loøonta gasto. Kaj ekaperis la *homo*, la laste kreita estaøo, kiu, mem progresante, kunhelpos per sia inteligento por la øenerala progreso.

49. – Ĕu la homo ekzistis sur la Tero nur post la diluvia epoko aý æu li aperis jam antaý øi? Temas pri demando nuntempe tre diskutata, sed kies solvo, kiu ajn øi estos, neniel þanøos la jam konstatitan faktaron, nek faros, ke la apero de la homa specio ne estis malpli frua, per multaj miloj da jaroj, ol la dato, kiun al øi difinas la biblia Genezo.

Tio igis supozi, ke la apero de la homoj okazis antaý la diluvo, tio estis la fakto, ke oni trovis neniun fidindan postsignon de ilia ekzisto dum la antaýa epoko. La ostaroj, malkovritaj en diversaj lokoj kaj kredigitaj pri la ekzisto de ia raso de antaýdiluvaj gigantoj, estis rekonataj kiel elefantaj ostaroj.

Kion oni tute ne povas pridubi estas tio, ke la homo ne ekzistis en la primara, nek en la transira, nek en la sekundara epoko, ne nur tial, ke oni trovis de li neniun postsignon, sed ankaý tial, æar tiam ekzistis por li nenia vivipova kondiaøo. Se li aperis dum la terciaro, øi nepre okazis en ties fino, kiam li certe tre malmultnombre multobliøis.

Cetere, pro sia mallonga daýro, la antaýdiluvia epoko ne estigis rimarkindajn þanøojn en la atmosferaj kondiaøoj, kaj tion des pli atestas la fakto, ke samaj estis la bestoj antaý kaj post øi; ne estas do neeble, ke la apero de la homo antaýis tiun grandan kataklismon; hodiaý estas pruvita la ekzisto de la simio en tiu epoko, kaj freþaj malkovroj þajnas konfirmi, ke ankaý la homo tiam ekzistis.¹

¹ Vidu: *La antaýdiluva homo*, de Boucher de Perthes. – La þtonaj iloj, same. – *Parolado pri la terglobaj revolvoj*, de Georges Cuvier, prinotita de D-ro Hoefler.

Kiel ajn tio estas, æu la homo aperis, aý ne, antaý la granda universala diluvo, kio certas estas, ke lia homkarakteraro komencis skiziøi nur en la postdiluvia epoko. Oni povas do rigardi tiun epokon karakterizita de la æesto de la homo.

ÆAPITRO VIII

TEORIOJ PRI LA TERO ¹

Teorio de la ekàeto – Teorio de la densiøo – Teorio de la inkrustado
Animo de la Tero

Teorio de la ekàeto

1. – El æiuj teorioj, koncernantaj la originon de la Tero, plej disvastiøis lastatampe tiu de *Buffon*, æu pro la rango de la aýtoro en la rondo de la scienculoj, æu pro tio, ke øin ne superis la tiama sciaro.

Vidante, ke æiuj planedoj moviøas en la sama direkto, de okcidento orienten, sur la sama ebena, kaj ke la klino de iliaj orbitoj ne superas 7 gradojn kaj duonon, Buffon konkludis el tiu unuformeco, ke ilin movis unu sama kaýzo. Æar, liaopinie, la Suno estis ia bruleganta maso en fandostato, li supozis, ke iu kometo, oblikve koliziinte kontraý øi, forskrapis el øia supraøo ian parton, kiu, åetegite en la spacon pro la violento de la kolizio, dividiøis en plurajn fragmentojn. Tiuj fragmentoj formis la planedojn, kiuj dayre rondiradis pro la

¹ Vidu notojn æe la *Enkonduko*.

kombino de la fortoj centripeta kaj centrifuga, laŭ la direkto donita de la primitiva kolizio, tio estas, sur la ekliptika ebena.

Laŭ tio, la planedoj estus do partoj de la bruleganta substanco de la Suno kaj, sekve, ankaŭ estis brulegantaj en sia origino. Por malvarmiĝi kaj solidiĝi, ili bezonis tempon proporcion al siaj respektivaj volumenoj, kaj, kiam la temperaturo ĝin permesis, la vivo aperis sur ilia supraĵo.

Pro la laŭgrada malfortiĝo de la interna varmo, la Tero atingus, post difinita tempo, staton de kompleta malvarmiĝo; la likva maso tute glaciĝus, kaj la aero, ĉiam pli kaj pli densa, fine malaperus. La malaltiĝo de la temperaturo, nebligante la vivon, rezultigus la malpliĝon kaj poste la estingiĝon de ĉiuj organikaj estaĵoj. Komenciĝinte en la polusoj, la malvarmiĝo sinsekve atingus ĉiujn regionojn, ĉis la ekvatoro.

Tia estas, laŭ Buffon, la stato de la Luno, kiu, malpli granda ol la Tero, estus hodiaŭ ia mortinta mondo, el kiu la vivo por ĉiam malaperis. Eĉ la Sunon mem iam trafus la sama sorto. Laŭ liaj kalkuloj, al la Tero estis necesaj ĉirkaŭ 74.000 jaroj por atingi sian nunan temperaturon, kaj post 93.000 jaroj ĉesos ekzisti sur ĝi la organika Naturo.

2. – La teorio de Buffon, kiun kontraŭdiras la novaj malkovroj de la Scienco, estas nun preskaŭ tute forlasita pro jenaj kialoj:

1^a. Longtempe oni kredis, ke la kometoj estas solidaj korpoj, kaj ke ilia kolizio kun planedo povos kaŭzi ties detruon. Ĉe tiu hipotezo, la supozo de Buffon neniel malprobablus. Sed oni scias nun, ke ili konsistas el gasa materio, tamen sufiĉe maldensa, ke oni povas vidi mezgrandajn stelojn tra ilia kerno. Neeblas do, ke en tia stato, estante malpli solida ol la Suno, ia

kometo, pro violenta kolizio kun ĉi, povus ŝetegi malproksimen parton de ĉia maso.

2^a. La bruleganta naturo de la Suno ankaŭ estas ia hipotezo, kiun nenio ĉis nun konfirmas, sed kiun male la observoj ĉajne malkonfirmas. Kvankam oni ankoraŭ ne havas certecon pri ĉia naturo, la potencaj observrimedoj, kiujn la Scienco disponas, tamen permesas, ke oni ĉin pli bone esploru. La Scienco nun ĉenerale akceptas, ke la Suno estas globo konsistanta el solida materio, ĉirkaŭita de ia luma atmosfero, aŭ fotosfero, kiu ne kontaktas ĉian supraĉon.¹

3^a. En la tempo de Buffon, oni nur sciis pri la ekzisto de tiuj ses planedoj konataj de la antikvuloj, nome Merkuro, Venuso, Tero, Marso, Jupitero kaj Saturno. Poste granda nombro da ili estis malkovrita, el kiuj ĉefe tri – Junona, Ceresa kaj Palasa – havas orbitojn klinitajn respektive je 13, 10 kaj 34 gradoj, kio ne akordiĉas kun la hipotezo pri ia unusola movdirekto.²

4^a. La kalkulojn de Buffon pri la malvarmiĉo oni rigardis tute eraraj, post kiam Fourier malkovris la leĉon pri la malkresko de varmo. La Tero bezonis ne nur 74.000 jarojn por atingi sian nunan temperaturon, sed ja kelke da jarmilioj.

¹ Kompleta disertacio, responda al la moderna Scienco, pri la naturo de la Suno kaj de la kometoj troviĉas en la *Studoj kaj legaiĉoj pri Astronomio*, de Camille Flammarion.

² *Noto de la Brazila Spiritisma Federacio al sia portugallingva eldono*: La asteroidoj Junona, Ceresa kaj Palasa, krom ankaŭ multaj aliaj, cirkulas inter la orbitoj de Jupitero kaj Marso.

5^a. Buffon nur konsideris la centran varmon de la Tero, ne prenante en kalkulon tiun de la sunradioj. Nu, estas nun sciata, dank'al rigore precizaj sciencaj donitaĵoj, sidantaj sur la eksperimentado, ke, pro la dikeco de la terkrusto, la interna varmo de la globo de longe tre sensignife efikas sur la temperaturon de la ekstera supraĵo. La varioj de tiu temperaturo estas periodaj kaj rezultas precipe el la agado de la suna varmo (ĉap. VII, n-ro 25). Ĝar konstantas la efiko de tiu kaŭzo, dum estas nula, aŭ preskaŭ nula, la efiko de la centra varmo, tial ties malpliigo ne povas estigi palpeblajn aliaĵojn en la tersupraĵo. Por ke la Tero fariĝu nelobebla pro malvarmiĝo, necesus, ke la Suno estingiĝu.¹

Teorio de la kondensiĝo

3. – La teorio pri la formiĝo de la Tero el la kondensiĝo de la kosma materio nuntempe regas en la Scienco kiel tiu la plej bone pravigita de la observado, solvanta pli grandan nombron da malfacilaĵoj kaj sin bazanta, pli ol aliaj ceteraj, sur la granda principo de la universa unueco. Ĝin ni ĉi-supre prezentis en la ĉapitro VI: *Ĝenerala Uranografio*.

Tiuj du teorioj, kiel oni vidas, kondukas al unu sama rezultato: primitiva bruleganta stato de la globo; formiĝo de solida krusto pro la malvarmiĝo; ekzisto de ia centra fajro kaj apero de la organika vivo post kiam ĝin permesis la temperaturo. Ili tamen diferencas inter si per esencaj punktoj, kaj se Buffon vivus nuntempe, li verŝajne havus aliajn ideojn.

¹ Vidu, por pliaj detaloj pri tiu temo kaj pri la leĝo pri la malkresko de varmo: *Leteroj pri la transformiĝoj de la globo*, de D-ro Bertrand, ekslernanto de la Politeknika Lernejo en Parizo, letero II. – Tiu verko, konforma al la moderna Scienco, skribita kun simpleco kaj sen spirito de sistemo, enhavas grandinteresan geologian studon.

La Geologio rigardas la Teron de tie, kie eblas rekta observado. Ne trafbla por la observado, ĉia antaŭa stato nur povas esti konjektata. Nu, ĉe du hipotezoj, la komuna saĝo montras elektinda tiun sankciitan de la logiko kaj plej akordantan al la observitaj faktoj.

Teorio de la inkrustiĝo

4. – Nur por ne lasi ĉin ne menciita, ni prezentas tiun teorion, kiu, kvankam absolute ne scienca, tamen lastatempe estigis ian bruon kaj allogis iujn personojn. Ĉi estas resumita en la jena letero:

“Dio, laŭ la Biblio, kreis la mondon en ses tagoj, kvar mil jarojn antaŭ la kristana erao. Ĉi tiun aserton kontestas la geologoj per la studado de la fosilioj kaj de la miloj da sendubaj signoj de antikveco, kiuj datas la originon de la Tero je milionoj da jaroj pli frue. Sed la veron asertis tiel la Sankta Skribo kiel ankaŭ la geologoj. Ilin akordigis simpla kampulo,¹ instruante, ke nia globo estas nenio alia ol planedo *inkrustformita*, tre moderna kaj konsistanta el tre antikvaj materialoj. Post la forporto de la *nekonata planedo*, kiu atingis sian maturecon, aŭ en harmonio kun tiu ekzistinta en la loko, kiun ni nun okupas, la animo de la Tero ricevis la ordonon unuigi siajn satelitojn por formi la nunan terglobon, laŭ la reguloj de la progreso, en ĉio kaj por ĉio. Nur kvar el tiuj astroj konsentis la proponitan kuniĝon; la Luno sola persistis en sia aŭtonomeco, ĉar *la globoj ankaŭ havas sian libervolon*. Por efektiviĝi tiun fandiĝon, la animo de la Tero elsendis al siaj satelitoj magnetaltiran radion, kiu metis en katalepsian staton la tutan ekzistantaĵaron, vegetaĵan, bestan kaj homan, kiujn ili posedis kaj

¹ M. Michel, el Figagnères (Var), aŭtoro de *La Plosilo de la Vivo*.

kunportis en la komunumon. La operacion nur æestis la animo de la Tero kaj la grandaj æielaj kurieroj, kiuj øin helpis por tiu granda entrepreno, malfermante tiujn globojn por komunigi ties internaøojn. Post la lutado, la akvoj elfluis en la malplenaøojn kayzitajn de la foresto de la Luno. La atmosferoj intermiksiøis, kaj tiam ekestis la vekioø aý revivioø de la øermoj, kiuj restis en *katalepsia stato*. La homo estis eltirita la lasta el sia hipnota stato kaj sin trovis æirkayita de la sukriæa vegetaaro de la surtera edeno krom ankaý de la bestaro pace paþtiøanta æirkay li. Æio æi tio ja estis farebla en ses tagoj kun la helpo de tiuj tre potencaj laboristoj, al kiuj Dio komisiis tian taskon. La planedo *Azio* alportis la flavan rason, tiun plej frue civilizitan; *Afriko* alportis la nigran rason; *Eýropo*, la blankan, kaj *Ameriko*, la ruøan.

“Tiel, certaj bestoj, el kiuj troveblas nur la restaøoj, estus neniam loøintaj en la nuna Tero, sed ja transportitaj el aliaj mondoj, kiuj disruiniøis pro malnoveco. La fosilioj trovataj en regionoj, sub kies klimatoj ili ne povus ekzisti en æi tiu mondo, sendube vivis en tre malsamaj regionoj sur la globoj kie ili naskiøis. Sur la Tero, tiaj restaøoj troviøas en la polusaj regionoj, dum la koncernaj bestoj vivis en la ekvatora regiono de la globoj, al kiuj ili apartenis.”

5. – Tiu teorio renkontas kontraý si la plej pozitivajn atingojn de la eksperimenta Scienco, kaj krome øi lasas tute netuþita la demandon mem, kiun øi pretendas solvi, nome la demandon pri la origino. Øi efektive priskribas kiel la Tero estus formiøinta, sed øi ne klarigas kiel formiøis tiuj kvar mondoj, kiuj kunmetiøis por øin konstitui.

Se tiel okazis, kiel klarigi la fakton, ke oni nenie trovas postsignojn de tiuj enormaj juntoj, kiuj longus øis la internaøoj de la globo? Æar æiu el tiuj mondoj, nome Azio, Afriko,

Eŭropo, Ameriko, portis siajn proprajn materialojn, tial ĉiu devus havi aparte malsaman geologion, *sed ne tiel estas*. Male, oni unue konstatas la unuformecon de la granita kerno, kies konsisto estas homogena en ĉiuj partoj de la globo, *sen rompo de kontinueco*. Poste, la geologiaj tavoloj, samformaj, samkonsistaj, ĉie samvice surmetiĝintaj, kontinue kaj seninterrompe etendiĝas de unu flanko al alia tra la maroj, Eŭropo, Azio, Afriko, Ameriko, kaj inverse. Tiuj tavoloj, kiuj ja pruvas la transformiĝojn de la globo, atestas, ke tiuj transformiĝoj okazis sur ties tuta supraĵo, ne nur sur parto de ĝi; montras la periodojn, dum kiuj aperis, ekzistis kaj malaperis samaj animalaj kaj vegetaĵaj specioj egale en la diversaj partoj de la mondo; montras, ke la fajno kaj la flayro de tiuj tre antikvaj periodoj ĉie kaj samtempe disvolviĝis sub la influo de konstanta temperaturo kaj ĉie prenis alian karakteron laŭgrade kiel la temperaturo variis. Tia stato de aferoj ne konformas al formiĝo de la Tero per kunmetiĝo de pluraj malsamaj mondoj.

Cetere, oni rajtas demandi, kio fariĝus el la maro, kiu okupas la malplenen lasitan de la Luno, se ĉi tiu ne estus rifuzinta kolektiĝi al siaj fratinoj. Kio fariĝus el la nuna Tero, se iam la Luno kaprice dezirus repreni sian lokon kaj por tio forpuŝus la maron?

6. – Tiu sistemo logis kelkajn personojn, ĉar ĝi ĉajnis klarigi la ekziston kaj la lokiĝon de la malsamaj surteraj homrasoj. Sed, se tiuj rasoj povis disvolviĝi en apartaj mondoj, kial ili ne povus la samon en diversaj lokoj de unu sola globo? Tio estas solvi malfacilaĵon per ankoraŭ pli granda malfacilaĵo. Efektive, kiel ajn rapide kaj *lerte* fariĝus tiu kunmeto, ĝi ne povus okazi sen violentaj skuoj, kaj ju pli rapide ĝi efektiviĝus, des pli katastrofaj nepre estus la kataklismoj. Ĉajnas do neebla, ke *estajoj nur falintaj en katalepsian dormon povus supervivi*

tiujn kataklismojn kaj poste trankvile vekiaŭi. Se ili estus nuraj ŝermoj, el kio do ili konsistus? Kiel plene formitaj estaĵoj reduktiĝus al la stato de ŝermoj? Restus ĉiam la demando scii kiel tiuj ŝermoj denove disvolviĝis. Tio ankoraŭ signifus, ke la Tero formiĝis per proceso ja mirakla, sed tamen malpli poezia kaj malpli grandioza ol tiu de la biblia Genezo, dum la naturaj leĝoj liveras, pri ĉia formiĝo, klarigon multe pli kompletan kaj, antaŭ ĉio, pli racian, deduktitan el la observado.¹

Animo de la Tero

7. – La animo de la Tero ĉefrolas en la teorio de la inkrustiĝo. Ni vidu, ĉu tiu ideo sidas sur pli bona fundamento.

La organisma disvolviĝo estas ĉiam proporcia al la disvolviĝo de la spirita principo. La organismo kompletiĝas laŭmezure kiel multobliĝas la fakultoj de la animo. La organisma skalo senĉanĝe akompanas, ĉe ĉiuj estaĵoj, la progresadon de la intelekto, ekde la polipo ĝis la homo, kaj ne alie povus esti pro tio, ke la animo bezonas instrumenton konforman al la graveco de la funkcioj, kiujn ĝi devas plenumi. Kion utilis al la ostro posedi la inteligentecon de la simio, se ĝi ne havus la organojn necesajn al ĉia manifestiĝo? Se do la Tero estis animita estaĵo, servanta kiel korpo al ia speciala animo, tiu animo, pro la konsisto mem de la Tero, devus esti ankoraŭ pli *rudimenta* ol tiu de la polipo, ĉar la Tero ne havas eĉ la

¹ Kiam sur tia sistemo sidas tuta kosmogonio, oni rajtas al si demandi, sur kia racia bazo povas sidi la cetero.

La akordo, kiun, per tia sistemo, oni intencas starigi inter la biblia Genezo kaj la Scienco, estas tute iluzia, ĉar ĝin kontraŭdiras la Scienco mem.

La aŭtoro de la ĉi-supra letero, ja tre klera homo, kiu por momento logiĝis de tiu teorio, tuj rimarkis ties malfortajn flankojn kaj ne prokrastis ĝin kontraŭbatali per la armiloj de la Scienco.

vivoforton de la vegetaĉo, dum, pro la rolo, kiun oni atribuis al tiu animo, oni el la Tero faris ian estaĉon dotitan per prudento kaj per la plej kompleta libera volo, unuvorte ian kvazaŭan superan Spiriton, kio estas neracia, ĉar ja neniu Spirito iam ajn troviĝis tiel malbone provizita, nek tiel forte malliberigita. La ideo pri la animo de la Tero, ĉi-sence komprenata, devas do esti alkalkulita al la nombro de la konceptoj sistemecaj kaj kimeraj.

Kiel animon de la Tero oni povas, pli racie, kompreni la kolektivon de la Spiritoj komisiitaj ellabori kaj direkti ĉiajn konsistajn elementojn, kio jam supozigas certan gradon da intelekta disvolviĝo; aŭ, ankoraŭ pli ĝuste: la Spiriton, al kiu estas konfidita la supera direktado de la moralaj destinoj kaj de la progreso de la surteraj loĝantoj, misio, kiu povas esti donata nur al estaĉo eminente supera laŭ scio kaj saĝo. En ĉi tiu okazo, tiu Spirito ne estas ĝustadire la animo de la Tero, ĉar li ne troviĝas enkarniĝinta en ĉia korpo, nek submetita al ĉia materia stato. Li estas ĉefo komisiita por ĉia regado, same kiel generalo estas komisiita por komandi armeon.

Spirito ĉarĝita per misio tiel grava, kiel la regado de iu mondo, ne povus havi kapricojn, ĉar, ĉi-okaze, Dio agus tre neantaŭzorge, konfidante la aplikadon de siaj leĝoj al estaĉoj, kiuj ilin laŭplaĉe malobservus. Nu, laŭ la doktrino pri la inkruŝtiĝo, la malvolonto de la Luno estis la kaŭzo de tio, ke la Tero restis nekompleta. Estas ideoj, kiuj sin mem refutas. (*Revue* de septembro 1868, p. 261).

ÆAPITRO IX

TRANSFORMIØOJ DE LA GLOBO ¹

Øeneralaj aý partaj transformiøoj – Aøo de la montoj
Biblia diluvo – Periodaj rivoluoj – Estontaj kataklismoj
Pligrandiøo aý malpligrandiøo de la volumeno de la Tero.

Øeneralaj aý partaj transformiøoj

1. – La geologiaj epokoj signas la fazojn de la øenerala aspekto de la globo, rezultintajn el ties transformiøo. Sed, escepte de la diluvia epoko, kiun karakterizis subita renverso, æiuj ceteraj pasis malrapide, per neabrupta transiro. Dum la tuta tempo, kiun la konsistaj elementoj de la globo uzis por trovi sian ekvilibron, la þanøoj nepre estis øeneralaj. Post kiam la bazo firme solidiøis, nur partaj þanøoj devis esti okazintaj en la supraio.

2. – Krom la øeneralaj transformiøoj, la Tero suferis grandan nombron da lokaj perturboj, kiuj þanøis la aspekton

¹ Vidu notojn æe la *Enkonduko*.

de iuj regionoj. Kiel por la aliaj, tiel ankaŭ du kaŭzoj efikis por tiuj perturboj: la fajro kaj la akvo.

La fajro efikis: aŭ per vulkanaj erupcioj, kiuj enterigis, sub dikaj tavoloj el cindro kaj lafo, la ĉirkaŭajn terenojn kaj malaperigis urbojn kun ties loĝantoj; aŭ per tertremoj; aŭ per levigoj de la solida krusto, kiuj pelis la akvojn en pli malaltajn regionojn; aŭ per pli aŭ malpli vasta enfaliĝo de tiu krusto, en kelkaj lokoj, kie la akvoj enverŝiĝis kaj sekve lasis aliajn terenojn malkovritaj. Tiel ekaperis insuloj sur la oceano, dum aliaj malaperis; partoj de kontinentoj apartiĝis kaj formis insulojn; markoloj, sekviĝinte, interligis insulojn kaj kontinentojn.

La akvo efikis: aŭ per marinundoj aŭ marretiriĝo ĉe kelkaj bordoj; aŭ per disfaloj, kiuj baris la akvofluojn kaj formis lagojn; aŭ per superbordiĝoj kaj inundoj; aŭ fine per talusoj ĉe la enfluejo de la riveroj. Tiuj talusoj, repuŝante la maron, kreis novajn regionojn, kaj el tio originis la delto de Nilo, aŭ Mal-supra Egiptujo; la delto de Rodano, aŭ Kamargo.

Aĝo de la montoj

3. – Esplorante la terenojn, kiujn deŝiris la levigo de la montoj kaj de la tavoloj, formantaj ties flankojn, oni povas determini ilian geologian aĝon. Kiel geologian aĝon de la montoj oni komprenu ne la jarnombrojn de ilia ekzistado, sed la periodon, en kiu ili formiĝis, sekve ilian relativan malnovcon. Estus erare kredi, ke tiun malnovcon difinas ilia alteco aŭ ilia ekskluzive granita naturo, ĉar, leviviĝinte, la granita maso eble traboris kaj disigis la surmetiĝintajn tavolojn.

Oni tiel konstatis, per la observado, ke la montoj Vogezaĵ, Bretonaj kaj de la Côte-d'Or, en Francio, kiuj estas ne tre altaj, viciĝas inter la plej antikvaj formacioj. Ili datiĝas de

la transira epoko kaj aperis antaŭ la terkarbaj demetaĵoj. La Āuraso formiĝis ĉirkaŭ la mezo de la sekundara epoko kaj samtempas kiel la gigantaj reptilioj. La Pireneoj formiĝis pli malfrue, en la komenco de la terciara epoko. La Monto Blanka kaj la okcidentaj Alpoj aperis post la Pireneoj kaj datiĝas de la mezo de l' terciara epoko. La orientaj Alpoj, konsistantaj el la Tiroloj, estas ankoraŭ pli novaj, ĉar ili formiĝis ĉirkaŭ la fino de tiu sama epoko. Kelkaj montoj en Azio eĉ aperis post la diluvia epoko aŭ samtempas kiel ĝi.

Tiuj leviĝoj certe okazigis lokajn perturbojn kaj pli aŭ malpli vastajn inundojn pro la translokiĝo de la akvoj, pro la baro kaj la ŝanĝo de la fluo de l' riveroj.¹

¹ La lasta jarcento donas rimarkindan ekzemplon de tia specca fenomeno. Ekzistis en 1750, je sestaga piediro de la urbo Meksiko, iu fruktodona, bone kultivata regiono, kie abunde kreskadis rizo, maizo kaj bananoj. En junio, la grundo estis skuegata de teruraj tertremoj, kiuj senĉese ripetigadis du plenajn monatojn. En la nokto inter la 28^a kaj la 29^a de septembro, la tero suferis fortegan renverson: multleĝga tereno iom post iom leviĝis kaj atingis la altecon de 500 futoj sur 10 kvadrataj leĝgoj. La tereno ondadis kvazaŭ marakvaj masoj blovitaj de la tempesto, miloj da montetoj alterne leviĝis kaj enfalis; fine ekfajkis abismo je proksimume 3 leĝgoj, el kiu ĉirkaŭ miringinde alten fumo, fajro, ruĝardaj ŝtonoj kaj cindroj. El tiu oscedanta abismo leviĝis ses montoj, inkluzive de la vulkano, kiun oni nomis *Jorullo* kaj kiu nun altas je 550 metroj super la malnova ebenaĵo. En la momento, kiam komenciĝis la terskuo, la du riveroj *Kuitimba* kaj *Sankta Petro* kontraŭfluis kaj inundis la tutan ebenaĵon, kiun hodiaŭ okupas la vulkano *Jorullo*; sed en la tereno, senĉese leviĝanta, ekfajkis alia profundegaĵo, kiu ambaŭ riverojn englutis. Tiuj riveroj poste reaparis okcidente en loko tre malproksima de siaj iamaj fluejoj. (Louis Figuier, *La Tero antaŭ la diluvo*, p. 370.)

Biblia diluvo

4. – La biblia diluvo, ankaŭ konata per la nomo “granda Azia diluvo”, estas fakto kies realecon oni ne povas kontesti. Ĉin verŝajne okazigis, same kiel en Meksiko, la levigo de parto el la montaro de tiu regiono. Tiun supozon pravigas la ekzisto de ia interna maro iam etendiĝanta de la Maro Nigra ĝis la Maro Boreala, kiel atestas la geologiaj esploroj. La Azova, la Kaspia maroj, kies akvoj estas salaj, malgraŭ ke ili komunikas kun nenia maro; la Aralo kaj pluraj lagoj dissemi-taj sur la senmezuraj ebenaĵoj de Tartario; krom ankaŭ la stepoj de Rusio, verŝajne estas restaĵoj de tiu antikva maro. Okaze de la levigo de la Kaykazaj montaroj, kiu postsekvas la universalan diluvon, parto de tiuj akvoj puŝiĝis norden, al la Boreala oceano; alia parto puŝiĝis suden, al la Hindia oceano. La akvoj inundis kaj ruinigis ĝuste Mezopotamion kaj la regionon kie loĝis la prauloj de la Hebrea gento. Kvankam tiu diluvo etendiĝis sur tre vasta areo, estas nuntempe pruvite, ke ĝi havis nur lokan amplekson; ke ĝi ne estis kaŭzita de la pluvo, ĉar, kiel ajn abunda kaj longedaŭra ĝi estis, eĉ se kvardektaga, la kalkuloj pravas, ke la kvanto de la defalinta akvo ne povus esti sufiĉe granda por kovri *la tutan teron*, ĝis super la plej altaj montoj.

Por la tiamaj homoj, kiuj konis ne pli ol tre malvastan supraĵon de la globo kaj kiuj havis nenan ideon pri ties formo, la inundo de la konataj landoj signifis la inundon de la tuta Tero. Se al tiu kredo ni aldonas la formon troimagan kaj hiperbolan, karakterize propran al la orienta stilo, tiam nin jam ne surprizos la troeco de la biblia rakonto.

5. – La Azia diluvo evidente postvenis la aperon de la homo sur la Tero, ĉar la memoro pri ĉi konserviĝis en la tradicio de ĉiuj popoloj de tiu mondparto, kiuj ĉin konfirmis en siaj teogonioj.¹ Ĉi ankaŭ postvenis la grandan universalan diluvon, kiu signis la komencon de la nuntempa geologia epoko. Kaj kiam oni parolas pri homoj kaj bestoj antaŭdiluvaj, oni aludas tiun unuan kataklismon.

Periodaj revoluoj

6. – Krom la jara rondiro ĉirkaŭ la Suno, naskanta la sezonojn, kaj la rotacia movo ĉirkaŭ si mem, kiu estigas tagon kaj nokton, la Tero havas trian movon, kiu kompletigas en proksimume 25.000 jaroj (pli ĉuste en 25.868 jaroj) kaj kiu estigas la fenomenon nomatan, en Astronomio, *precesio de la ekvinoksoj* (ĉap. V, n-ro 11). Ĉi tiu movo, kiun ne eblas klarigi per malmultaj vortoj sen la helpo de figuroj kaj geometria demonstracio, konsistas en iaspeca cirkla oscilado komparebla

¹ La hinda legendo pri la diluvo rakontas, laŭ la Vedioj, ke Bramo, transformiĝinte en fiŝon, sin turnis al la kompatema monarko Vaivaswata kaj diris: "Venis la momento, kiam pereos la Universo; baldaŭ ĉio ekzistanta sur la Tero estos detruita. Necesas, ke vi konstruu fiŝon kaj, enŝipiginte semojn de ĉiuj vegetaĵoj, vi ankaŭ enŝipiĝu. Atendu min, ĉar mi venos al vi, portante sur la kapo kornon, laŭ kiu vi rekonos min." La sanktulo obeis: konstruis fiŝon, enŝipiĝis kaj ligis ĉin per tre fortika kablo al la korno de la fiŝo. La fiŝo estis trenata kun pleja rapideco dum multaj jaroj tra la tenebroj de terura tempesto kaj fine albridiĝis al la pinto de la monto Himawata (Himalaĵo). Bramo poste ordonis al Vaivaswata, ke li kreu ĉiujn estaĵojn kaj per ili loĝatigu la Teron.

Estas okulfrapa la analogio de tiu legendo kun la biblia rakonto de Noa. El Hindio, ĉi pasis al Egiptio same kiel multego da aliaj kredoj. Nu, ĉar la Vedaj libroj antaŭas tiun de Moseo, la rakonto pri la diluvo, kiu en tiuj troviĝas, ne povas esti kopio el ĉi tiu lasta. Verŝajne Moseo, kiu lernis la doktrinojn de la egiptaj pastroj, prenis de ili sian priskribon.

kun la oscilado de finturniøanta turbo. Pro øi la akso de la Tero, ÷anøante sian klinon, desegnas duoblan konuson, kies vertico estas en la centro de la planedo kaj kies bazoj ampleksas la areon æirkaylimitan de la polusaj cirkloj, nome iun amplitudon kun 23 gradoj kaj duono.

7. – Ekvinokso estas la momento, kiam la Suno, pasante de unu hemisfero al la alia, pozicias perpendikulare al la ekvatoro, kio okazas dufoje en la jaro, je la 21^a de marto, kiam la Suno pasas al la boreala hemisfero, kaj je la 22^a de septembro, kiam øi revenas al la aystrala hemisfero.

Sed pro la laygrada ÷anøo de la akso oblikveco, kio kayzas ÷anøon en la oblikveco de la ekvatoro sur la ekliptiko, la momento de la ekvinokso plifruioas æiujare po kelke da minutoj (25 minutoj kaj 7 sekundoj). Ja tiun plifruioon oni nomis *precesio de la ekvinoksoj* (el la latina "procedere", antayiri, kunmetaø el "proe", antaye, kaj "cedere", iri).

Kun la tempo, tiuj malmultaj minutoj faras horojn, tagojn, monatojn kaj jarojn, el kio rezultas, ke la printempa ekvinokso, kiu nuntempe okazas en marto, post certa tempo okazos en februaro, poste en januaro, poste en decembro. Tiam la monato decembro havos la temperaturon de marto, la monato marto tiun de junio, kaj tiel plu øis la afero revenos al la monato marto kaj denove troviøos en la nuna stato, kio okazos post 25.868 jaroj, kiam senfine rekomenciøos la sama rivoluo.¹

¹ La precesio de la ekvinoksoj estigas alian ÷anøon, nome tiun de la pozicio de la zodiakaj signoj. Æar la Tero rondiras æirkaý la Suno en unu jaro, tial, laygrade kiel øi movioas, la Suno æiun monaton troviøas antay unu konstelacio. Æi tiuj nombras dek du, nome: *Arieso, Tayro, Øemeloj, Kankro, Leono, Virgo, Pesilo, Skorpio, Sagitario, Kaprikorno, Amforo, Fiþoj*. Ili estas nomataj zodiakaj konstelacioj, ay signoj de la Zodiako, kaj formas cirklon sur

8. – El tiu konusforma movo de la akso rezultas, ke la polusoj de la Tero ne konstante rigardas la samajn punktojn en la ĉielo; ke la Polusa Stelo ne por ĉiam estos polusa stelo; ke la polusoj grade kliniĝas pli aŭ malpli al la Suno kaj de ĉi tiu ricevas pli aŭ malpli rektajn radiojn, el kio sekvas, ke ekzemple Islando kaj Laponio, kiuj situas sub la polusa cirklo, povos, post certa tempo, ricevi la sunradiojn kiel se ili troviĝus sur la latitudo de Hispanio kaj Italio, kaj ke, sur la ekstreme kontraŭa flanko, Hispanio kaj Italio povos havi la temperaturon de Islando kaj Laponio, kaj tiel plu, ĉe ĉiu renoviĝo de la 25.000-jara periodo.¹

9. – Ankoraŭ ne povis esti precize difinitaj la sekvoj de tiu movo, ĉar oni povis observi nur tre malgrandan parton de tiu revoluo. Estas do pri ĉi nenio alia ol supozoj, el kiuj kelkaj havas ian probablecon.

Jenaj estas tiuj sekvoj:

1^a – La alternaj varmiĝo kaj malvarmiĝo de la polusoj, kun sekva fandiĝo de la polusa glaciario dum duono de la 25.000-jara periodo kaj ilia renoviĝo dum la alia duono de tiu periodo. El tio rezultas, ke la polusoj ne estus kondamnitaj al

la ebena de la tergloba ekvatoro. Laŭ la naskiĝmonato de iu, oni diras, ke li naskiĝis sub tiu aŭ tiu alia signo, kaj de tio venas la Astrologiaj prognozoj. Sed, pro la precesio de la ekvinoksoj, okazas ke la monatoj jam ne respondas al la samaj konstelacioj. Iu naskiĝinta en la monato julio jam ne troviĝas sub la signo de Leono, sed de Kankro. Tiel falas la superstiĉa ideo pri la influo de l' signoj. (Ĉap. V, n-ro 12.)

¹ La laŭgrada translokiĝo de la izotermaj linioj, kiun la Scienco agnoskas tiel pozitive kiel la translokiĝon de la maro, estas materia fakto apoganta tiun teorion.

eterna sterileco, sed ja povus siavice ŝui la bonaĵojn de la fekundeco.

2^a – La grada translokio de la maro, kiu iom post iom invadas unujn terpartojn kaj samtempe malkovras aliajn, por denove forlasi la unuajn kaj reveni al sia iama kupejo. Tiu perioda movo, senĝese renovigata, prezentus vere universalan, 25.000-jaran tajdon.

La malrapideco de tiu marmovo faras ĝin neperceptebla por ĝiu generacio. Sed ĝi rimarkeblas post paso de kelke da jarcentoj. Neniu subitan kataklismon ĝi povas kaŝzi, ĉar la homoj, generacion post generacio, retiriĝas, laŝgrade kiel la maro antaŝeniĝas, dum ili okupadas la teron, de kiu la maro retiriĝas. Ŝuste al tiu kaŝzo, ja pli ol probable, kelkaj scienculoj atribuas la retiriĝon de la maro el certaj bordoj kaj ĝian invadon en aliajn.

10. – La malrapida, laŝgrada kaj perioda translokio de la maro estas fakto, kiun, en ĝiuj punktoj de la globo, la sperto pravas kaj multenombraj ekzemploj atestas. Ŝi havas kiel celon la subtenadon de la produktivaj fortoj de la Tero.

Por la terenoj la longa subakvio estas ripoztempo, dum kiu ili ricevas la vivoprincipojn elĝerpiĝintajn pro ne malpli longa produktado. La grandegaj demetaĵoj el organaj materioj, formiĝantaj el la restado de la akvoj dum sinsekvaj jarcentoj, estas naturaj sterkadoj, periode renoviĝintaj, kaj la generacioj sin sekvas, ne perceptante tiajn ĉanĝojn.¹

¹ El inter la plej freŝaj faktoj, pruvantaj la translokion de la maro, menciindas jenaj:

En la Gaskonia Golfo, inter la malnova Soulac kaj la Turo de Cordouan, kiam la maro estas kvietaj videblas en la fundo pecoj de murego: tio estas restaĵoj de la antikva kaj granda urbo *Noviomagus*, kiun la ondoj

Estontaj kataklismoj

11. – La grandaj terskuoj okazis en tiuj epokoj, kiam la solida krusto de la Tero, pro sia negranda dikeco, apenay kontraŭstaris la boladon de la materioj brulegantaj en oia interno. Tiaj skuoj malpliioadis laŭmezure kiel la krusto plisolidiiois. Multenombraj vulkanoj nun jam estingiiois, aliaj restas kovritaj de la terenoj poste formiiointaj.

Sendube ankoray povos ekesti lokaj perturboj pro vulkanaj erupcioj, apero de novaj vulkanoj, subita inundo de iuj regionoj; el la maro povos eliri iuj insuloj, kaj aliaj en oin

invadis en 580. La rokmondo Cordouan, kiu tiam estis ligita al la marbordo, nun troviioas malproksima je 12 kilometroj.

Sur la Manika Maro, a la Havra marbordo, la akvo kun aŭ tago invadas la teron kaj subfosas la klifojn de Sainte-Adresse, kiuj iom post iom disfalas. Je 2 kilometroj de la marbordo, inter Sainte-Adresse kaj la Kabo Hève, estas benko nomata Éclat, kiu iam estis seka kaj ligita al la firma tero. Malnovaj dokumentoj atestas, ke en tiu loko, super kiu oni hodiaŭ navigas, ekzistis la vilaoo Saint-Denis-chef-de-Caux. La maro inundis la teron en la dek-kvara jarcento kaj la preojo estis subakvigita en 1378. Laŭdire, a bona vetero oiaj restaioj videblas en la marfundo.

Sur preskay la tuta longo de la Nederlanda marbordo, la maro estas retenata de digoj, kiuj iam kaj iam rompiioas. La malnova lago *Flevo*, kiu ligiiois al la maro en 1225, hodiaŭ formas la golfon *Zuyderzee*.

Laŭ tio, la teritorio de Parizo kaj de la tuta Francio estos iam denove kovrita de la maro, kiel jam multfoje okazis laŭ la atesto de la geologiaj observoj. Tiam la montaraj regionoj formas insulojn, kiaj nun estas Aŕerzejo, Gernezejo kaj Anglio, kiuj iam estis ligitaj al la kontinento.

Oni navigos super regionoj, kiujn oni hodiaŭ traveturas fervoje; la pipoj albordiioas a Monmartro, a la monto Valérien, a la montetoj Saint-Cloud kaj Meudon; la boskoj kaj arbaroj, kiuj nun estas promenejoj, subakviioas, plimkoviioas kaj loatiioas per fiioj, kiuj anstatayos la birdojn.

La biblia diluvo certe ne havis tiun kayzon, aar la inundo de la akvoj estis subita kaj ilia restado mallongdayra. Alie, tiu restado estus dayrinta multajn jarmilojn kaj ankoray nun oi dayrus, sen ke la homoj tion konscius.

enabismiøi; sed jam pasis la tempo de la øeneralaj kataklismoj kiel tiuj signintaj la grandajn geologiajn epokojn. La Tero atingis tian stabilecon, kiu, kvankam tute ne estante senþanøa, tamen de nun tenas la homan specion þirmita kontraý øeneralaj perturboj, escepte nur tiujn el kaýzoj nekonataj, fremdaj al øi, kiujn oni neniel povus antaývidi.

12. – Koncerne la kometojn, ni hodiaý estas tute trankvilaj pri ilia influo, ja pli bonfara ol malutila, øar ili verþajne estas destinitaj reprovizi la mondojn, se ni tiel povas diri, al øi tiu alportante vivoprincipojn, kiujn ili rikoltas dum sia irado tra la spaco kaj proksimiøado al sunoj. Ili do estus pli øuste fontoj de prospero ol anoncistoj de malfeliæegoj.

Pro ilia fluideca naturo, nun jam plene pruvita (øap. VI, n-roj 28 kaj sekvantaj), praviøas nenia timo je fortega kolizio, øar se unu el ili trafus la Teron, ja øi tiu trapasus la kometon kvazaý øi trairus nebulegon.

Ankoraý malpli timinda estas ilia vostforma trenaiø, øar øi estas nenio alia ol la reflekto de la sunlumo en la senmezura, ilin envolvanta atmosfero, des pli ke øi montriøas konstante turnita al la flanko kontraýa al la Suno kaj þanøas sian direkton laý ties pozicio. Tiu gasa materio ankaý povus, pro la rapideco de ilia irado, formi iaspecan hararon similan al la poststrio de veturanta þipo, aý al la fumstrio de lokomotivo. Cetere jam multe da kometoj proksimiøis al la Tero kaj al øi kaýzis nenan difekton. Pro iliaj respektivaj densecoj la altirforto de la Tero efikus sur la kometon pli potence, ol øi ties sur øin. Nur iaj restaioj de malnovaj antaýjuøoj povas inspiri timon antaý ilia apero.

¹ La kometo de 1861 trapasis la orbiton de la Tero je dudekhora distanco de nia planedo, kiu do certe dronis en øia atmosfero, sed el tio rezultis nenia akcidento.

13. – Oni ankaŭ devas rigardi kiel kimeran hipotezon la eblecon de kolizio inter la Tero kaj alia planedo. La reguleco kaj neŝanŝebleco de la leŭoj direktantaj la movadon de la ĉielaj korpoj tute senprobablighas unu tian kolizion.

Tamen la Tero iam havos finon. Kiel? Tio ankoraŭ tre kuŝas en la kampo de la konjektoj; sed ĉar ĉi ankoraŭ tre malproksimas de la atingebla perfekteco kaj de la malnoveco, kiu signus ĉian kadukiĝon, ĉiaj nunaj leŭantoj povas esti certaj, ke tio ne okazos dum ilia tempo (ĉap. VI, n-roj 48 kaj sekvantaj).

14. – Fizike, la Tero travivis la skuojn de sia infaneco; ĉi nun eniris periodon de relativa stabileco: tiun de senskua progreso, kiu efektiviĝas per la regula ripetado de la samaj fizikaj fenomenoj kaj per la inteligenta kunhelpo de la homo. *Ĉi tamen ankoraŭ troviĝas en plena ellaborado de la morala progreso.* En ĉi tio kuŝas la kaŭzo de ĉiaj pli grandaj skuoj. *Tiel longe ĉis la homaro estos sufiĉe progresinta en sia perfektigado, per la intelekto kaj la observado de la diaj leŭoj, la plej grandajn perturbojn ankoraŭ kaŭzos la homoj, pli ol la Naturo, alivorte ili estos prefere moralaj kaj sociaj ol fizikaj.*

Pligrandiĝo aŭ malpligrandiĝo de la volumeno de la Tero

15. – Ĉu la volumeno de la Tero pligrandiĝas, malpligrandiĝas aŭ restas ŝanŝa?

Apoge al sia certeco, ke la volumeno de la Tero pligrandiĝas, kelkaj personoj baziĝas sur tio, ke la plantoj al la grundo pli donas ol de ĉi forprenas, kio estas vera en unu senco, sed en alia ne estas. La plantoj sin nutras tiom, eĉ pli, per la gasaj substancoj ĉerpataj en la atmosfero, kiom per tiuj

ensuĝataj de ties radikoj. Nu, la atmosfero ja estas konsista parto de la globo; la gasoj, kiuj ĝin konsistigas, devenas de la malkomponiĝo de la solidaj korpoj, kaj ĉi tiuj, rekomponiĝante, reprenas al si, kion ili al ĉi liveris. Temas do pri ia interŝanĝo, aŭ prefere ia ĉiama transformiĝo, en tia maniero, ke, malgraŭ la kreskado de la vegetaĵoj kaj bestoj helpe de la konsistaj elementoj de la globo, iliaj restaĵoj tamen, kiel ajn grandaj, ĉu ne per atomo pligrandigas ĝian mason. Se la solida parto de la globo konstante pligrandiĝas pro tiu kaŭzo, tio fariĝas koste de la atmosfero, kiu do sammezure malpligrandiĝas kaj fine fariĝas netaŭga por la vivo, se ĉi ne rehavigus al si, pro la malkomponiĝo de la solidaj korpoj, kion ĉi perdas pro ties formiĝo.

En la origino de la Tero, la unuaj geologiaj tavoloj formiĝis el la solidaj materioj, kiuj momente vaporiziĝis pro la alta temperaturo kaj kiuj, poste kondensiĝinte pro la malvarmiĝo, precipitiĝis. Ili nekontesteble iom altigis la tersupraĵon sed sen aldoni ion ajn al la totala maso, ĉar temis ja pri nenio alia ol translokiĝo de materio. Kiam la atmosfero, seniĝinte je la malpropraj elementoj, en ĉi suspensie miksitaj, atingis sian normalan staton, la aferoj ekprenis tiun regulan kurson, kiun ili poste sekvis. Hodiaŭ la plej malgranda ŝanĝo en la konsisto de la atmosfero nepre rezultigus la detruon de la nunaj surteraj loĝantoj; sed ankaŭ povas esti, ke novaj rasoj formiĝas en aliaj kondiĉoj.

De tiu vidpunkto, la maso de la globo, tio estas, la ĉiomo de la molekuloj konsistigantaj la tutaĵon de ĉiaj partoj solidaj, likvaj kaj gasaj, nekontesteble restas la sama ekde ĉia origino. Se ĉi suferus ian dilatiĝon aŭ ian kondensiĝon, ĉia volumeno pligrandiĝas aŭ malpligrandiĝas, sen ke la maso suferus ian ŝanĝon. Se do la Tero laŭmase pligrandiĝas, tio

estus pro la efiko de ia ekstera kaŭzo, ĉar ĉi ne povus ĉerpi en si mem la elementojn necesajn al sia pligrandiĝo.

Laŭ certa opinio, la globo pligrandiĝus laŭ maso kaj volumeno pro la alfluo de la kosma interplaneda materio. Nenio malracia estas en ĉi tiu ideo, sed ĉi estas tro hipoteza, ke oni ĉin principe akceptu. Temas pri nenio alia ol ia sistemo oponata de kontraŭaj sistemoj, pri kiuj la Scienco ankoraŭ nenion formulis. Jen ĉi-koncerna opinio de la eminenta Spirito, kiu diktis la klerajn studojn *uranografiajn* ĉi-supre prezentitajn en la ĉapitro VI:

“La mondoj elĉerpiĝas pro malnoviĝo kaj emas dissolviĝi por servi kiel elementoj al formiĝo de aliaj universoj. Ili iom post iom redonas al la universa kosma fluidaĵo de la spaco tion, kion ili el ĉi ĉerpis por formiĝi. Krom tio, ĉiuj korpoj eluziĝas de froto; la rapida kaj senĉesa movado de la globo tra la kosma fluidaĵo donas kiel rezulton, ke ĉia maso konstante malpliĝas kvankam en kvanto senlime malgranda, en iu difinita tempo.¹

“La ekzisto de l' mondoj povas, miaopinie, esti dividita en tri periodoj. – Unua periodo: kondensiĝo de la materio, dum kiu la volumeno de la Tero tre malpligrandiĝas, tamen konservante la saman mason. Tio estas la infana periodo. – Dua periodo: kuntiriĝo, solidiĝo de la krusto; apero de la ĉermoj, disvolviĝo de la vivo ĉis la apero de pli progresinta tipo. En tiu momento, la globo troviĝas en sia tuta pleneeco, en la aĝo de vigeleco; ĉi perdas, sed tre malmulte, siajn konsistajn elementojn. – Laŭmezure kiel ĉiaj loĝantoj progresas *spirite*, ĉi pasas al la periodo de *materiala* malpligrandiĝo; ĉi perdas ne

¹ En ties translacia movo ĉirkaj la Suno, la rapido de la Tero estas 400 leŭgoj en minuto. Ĉar ĉia cirkonferenco longas 9.000 leŭgojn, tial ĉiu punkto de la ekvatoro, dum ĉia rotacia movo ĉirkaj ĉia akso, trakuras 9.000 leŭgojn en 24 horoj, aŭ 6,3 leŭgojn en unu minuto.

nur pro la froto sed ankaŭ pro la malagregiĝo de la molekuloj, same kiel dura ŝtono, kiu, korodita de la tempo, fine reduktiĝas al polvo. En sia duobla movado, rotacia kaj translacia, ŝi ellasas al la spaco partojn de sia substanco ĉis la momento, kiam estos kompleta ŝia dissolviĝo.

“Sed tiam, ĉar la altirpovo estas proporcia al la maso – mi ne diras al la volumeno –, tial, pro la malgrandiĝo de la globa maso, ŝiaj kondiĉoj de ekvilibro en la spaco ŝanĝiĝas. Pro la reganta influo de pli potencaj planedoj, al kiuj ŝi ne povas fari kontraŭpezon, rezultas devioj en ŝiaj movoj kaj, sekve, ankaŭ profundaj ŝanĝoj en la vivkondiĉoj sur ŝia supraĵo. Tiel, naskiĝo, vivo kaj morto; aŭ infaneco, vigeleco, kadukeco estas la tri etapoj, kiujn trapasas ĉia aglomeraĵo da organa aŭ neorganika materio. Nedetruenda nur la Spirito, kiu tute ne estas materio.” (Galileo, *Pariza Societo*, 1868).

ĈAPITRO X

ORGANA GENEZO ¹

Primara formado de la vivaj estaĵoj. – Vivoprincipo.
Spontana generado. Skalo de la organaj estaĵoj. – La korpa homo.

Primara formado de la vivantaj estaĵoj

1. – Ĉiam estis tempo, kiam bestoj ne ekzistis; ili do havis komencon. Ĉiu specio aperis laŭmezure kiel la globo akiris la kondiĉojn necesajn al ilia ekzistado: jen pozitiva afero. Kiel formiĝis la unuaj individuoj de ĉiu specio? Estas kompreneble, ke, deire de unua paro, la individuoj multiĝis; sed de kie venis tiu unua paro? Tio estas unu el tiaj misteroj, ligitaj al la komenco de la aferoj, kaj pri kiuj oni povas nur formuli hipotezojn. Se la Scienco ankoraŭ ne povis plene solvi la problemon, ŝi povas almenaŭ klarigi ĝin.

2. – La unua demando, kiu elpoviĝas, estas jena: ĉu ĉiu besta specio devenis de iu *praa paro* aŭ de pluraj paroj kreitaj, aŭ, se oni preferas, simultane *ekĉermintaj* en diversaj lokoj?

¹ Vidu notojn ĉe la *Enkonduko*.

Ĉi tiu lasta supozo estas la plej probabla. Oni povas eĉ diri, ke ĉi fontas el la observado. Efektive, la studo de la geologiaj tavoloj atestas la ekziston, en la samformaciaj terenoj kaj en grandega kvanto, de unu sama specio sur lokoj de la globo plej malproksimaj inter si. Tiu multiĉo, ja tiel ĝeneraliĝinta kaj iel samtempa, estus neebla per unusola primitiva tipo.

Aliflanke, la vivo de unu individuo, ĉefe de individuo naskiĝanta, estas elmetata al tiom da eventualaĉoj, ke tuta kreaĉaro povus, sen la plureco de tipoj, esti endanĝerigita, kio implicus neakcepteblan neantaŭzorgemon flanke de la superega Kreinto. Cetere, se iu tipo povis formiĝi en unu loko, ĉi ankaŭ povus, pro la sama kaŭzo, formiĝi en diversaj aliaj lokoj. Ĉio do kunagas por pruvi, ke okazis samtempa kaj multobla kreado de la unuaj paroj de ĉiu specio, besta kaj vegetaĉa.

3. – La formadon de la unuaj vivaj estaĉoj oni povas dedukti, pro analogio, el tiu sama leĉo, laŭ kiu formiĝis kaj ĉiutage formiĝas ĉiuj organaj korpoj. Laŭmezure kiel oni enprofundiĝas en la leĉojn de la Naturo, oni vidas, ke ĉiaj dentradoaroj, kiuj unuarigarde ŝajnas tiel kompleksaj, simpliĝas kaj kunfandiĝas en la grandan leĉon de unueco, kiu direktas la tutan verkon de la kreado. Oni tion pli bone komprenos, kiam estos komprenita la formado de la neorganaj estaĉoj, kiu estas la unua ŝtupo de tiu alia formado.

4. – La Kemio klasas elementaj iujn substancojn, kiel oksigenon, hidrogenon, azoton, karbonon, kloron, jodon, fluoron, sulfuron, fosforon kaj ĉiujn metalojn. El ilia kombiniĉo formiĝas la kombinitaj korpoj: oksidoj, acidoj, alkaloj, saloj kaj la sennombraj varioj, kiujn ĉi-lastaj komponas.

La kombiniĵo de du korpoj por formado de iu tria postulas apartan kunagadon de cirkonstancoj, nome iu difinita grado da varmo, sekeco aŭ malsekeco; movo aŭ senmovo; ia elektra kurento, ktp. Se ne ekestas tiuj cirkonstancoj, ne okazos la kombiniĵo.

5. – Post kombiniĵo, la komponitaj korpoj perdas siajn karakterizajn proprecojn kaj la rezultinta komponaĵo akiras proprecojn malsamajn ol tiuj de la unuaj. Tiel, ekzemple, la oksigeno kaj la hidrogeno, kiuj estas nevideblaj gasoj, kemie kombiniĵinte, formas la akvon, kiu estas, laŭ la temperaturo, likva, solida aŭ gasa. En la akvo ĉustadire jam ne plu estas oksigeno nek hidrogeno, sed iu nova korpo. Pro la malkombiniĵo de la akvo, la du gasoj, denove apartigitaj, reprenas siajn proprecojn, kaj jam ne plu estas akvo. Tiel, la sama kvanto da akvo povas, alterne kaj senfine, esti malkombinata kaj rekombinata.

6. – La komponiĵo kaj malkomponiĵo de la korpoj okazas laŭ la gradoj de afineco, kiujn la elementaj principoj havas inter si. Ekzemple, la formiĵo de la akvo rezultas el la reciproka afineco inter oksigeno kaj hidrogeno; sed se oni kun la akvo kontaktigas korpon pli afinantan al oksigeno ol ĉi tiu al hidrogeno, tiam la akvo malkomponiĵas; la oksigeno estas sorbita, la hidrogeno elasiĵas kaj jam ne plu estas akvo.

7. – La kombinitaj korpoj ĉiam formiĵas laŭ difinitaj proporcioj, tio estas, per la kombiniĵo de difinita kvanto de la konsistaj elementoj. Tiel, por la formado de la akvo necesas unu parto de oksigeno kaj du partoj de hidrogeno. Se du partoj de oksigeno kombiniĵas kun du partoj de hidrogeno, anstataŭ akvon oni havos hidrogenan dioksidon, likvaĵon

korodan sed konsistantan el la samaj elementoj de la akvo, kvankam laŭ malsama proporcio.

8. – Tia estas, per malmultaj vortoj, la leŭo, kiu direktas la formadon de ĉiuj korpoj en la Naturo. La sennombra diverseco de tiuj korpoj rezultas el tre malgranda nombro da elementaj principoj, kombinitaj laŭ malsamaj proporcioj.

Tiel, oksigeno, kombinita laŭ difinitaj proporcioj kun karbono, sulfuro, fosforo, formas la acidojn karbonatan, sulfatan kaj fosforatan; oksigeno kaj fero formas la feroksidon aŭ ruston; oksigeno kaj plumbio, ambaŭ nenocaj, kombinite estigas la plumboksidon, nome litargiron, ceruzon, minion, kiuj estas venenaj. Oksigeno, kombinite kun la metaloj nomataj kalcio, natrio, kalio, formas respektive kalkon, sodon, potason. Kalko kombinita kun karbonata acido formas la karbonatojn de kalko aŭ la kalkŝtonojn, kiel marmoron, kretan, betonŝtonon kaj la stalaktitojn; kun la sulfurata acido ĉi formas la kalcian sulfaton, aŭ gipson, kaj la alabastron; kun la fosfata acido: la kalkfosfaton, solidan elementon de la ostoj; kloro kaj hidrogeno formas la kloridan aŭ klorhidran acidon; kloro kaj natrio formas la natrian kloridon aŭ marsalon.

9. – Ĉiujn tiujn kombinaĵojn kaj milojn da aliaj oni ricevas malgrandkvante, per artaj procedoj, en la kemiaj laboratorioj; ili spontane, larĝskale fariĝas en la granda laboratorio de la Naturo.

En sia origino, la Tero ne enhavis tiujn materiojn kombinitaj sed nur ties konsistajn principojn en volatila stato. Kiam sur ĉia supraĵo demetiĝis la kalkaj teroj krom ankaŭ aliaj, kiuj kun la tempo fariĝis ŝtonecaj, tiam tiuj materioj ekzistis ankoraŭ ne tute formitaj; sed en la aero troviĝis, en gasa stato, ĉiuj primitivaj substancoj. Precipitiĝinte pro la malvarmiĝo, tiuj

substancoj, sub la efiko de favoraj cirkonstancoj, kombiniĝis laŭ la grado de siaj molekularaj afinecoj. Ja tiam formiĝis la diversaj specoj de karbonatoj, sulfatoj, k.a., komence dissolvitaj en la akvo, poste demetiintaj sur la grundsupraĵo.

Ni supozu, ke pro ia ajn kaŭzo la Tero revenus al la primitiva stato de brulanteco; ĉio malkomponiĝus; la elementoj dispartiĝus; ĉiuj fandeblaj substancoj fandiĝus; ĉiuj volatiligeblaj volatiliĝus. Poste, alia malvarmiĝo estigus novan precipitiĝon kaj denove ekestus la malnovaj kombinaĵoj.

10. – Tiuj konsideroj pruvas, kiom necesa estis la Kemio por la kompreno de la Genezo. Antaŭ ol oni konatiĝis kun la leĝoj de la molekula afineco, estis neeble kompreni la formadon de la Tero. Ĉi tiu scienco klarigis la demandojn per tute nova lumo, same kiel la Astronomio kaj la Geologio el aliaj vidpunktoj.

11. – Ĉe la formado de la solidaj korpoj, unu el la plej rimarkindaj fenomenoj estas la kristaliĝo, konsistanta en la regula formo, kiun prenas certaj substancoj, pasante de la likva aŭ gasa stato al la stato solida. Tiu formo, kiu varias laŭ la naturo de la substanco, ĝenerale prezentas la geometriajn solidojn, kiel la prismon, la romboedron, la kubon, la piramidon. Ĉiuj konas la kando-kristalojn; la kvarco, aŭ kristaliĝinta siliko, estas sesedra prismo finiĝanta per same heksagona piramido. La diamanto estas pura karbono aŭ kristaliĝinta karbo. La desegnoj, kiuj dumvintre formiĝas sur la fenestraj vitroj, havas kiel kaŭzon la kristaliĝon de la akvovaporo, okaze de la glaciĝo, sub la formo de prismaj nadloj.

La regula dispozicio de la kristaloj respondas al la aparta formo de la molekuloj de ĉiu korpo. Tiuj partikloj, kiuj por ni estas senfine malgrandaj sed kiuj, eĉ tiaj, nepre okupas

ian spacon, interproksimiøinte, pro la molekula altirforto, sin aranøas kaj apudmetiøas laŭ tio, kiel trudas iliaj formoj, en tia maniero, ke æiu prenas sian lokon æirkaŭ la kerno, aŭ altircentro, kaj konsistigas simetrian tutaøon.

La kristaliøo estiøas nur æe difinitaj, favoraj cirkonstancoj, sen kiuj øi ne povas okazi. Esencaj kondiøoj estas la grado da temperaturo kaj la absoluta senmoveco. Estas kompreneble, ke tre forta varmo, tenanta la molekulojn apartigitaj, al æi tiuj ne permesus kondensiøi, kaj ke la moviøado, kontraŭaganta ilian simetrian aranøon, al ili ebligus nur la formadon de ia konfuza kaj neregula maso, neniel de øustadira kristaliøo.

12. – La leøo direktanta la formadon de la mineraloj nature kondukas al la formado de la organaj korpoj.

La kemia analizo montras, ke æiuj bestaj kaj vegetaøaj substancoj konsistas el la samaj elementoj kiel la neorganaj korpoj. El tiuj elementoj, la æefan rolon ludas oksigeno, hidrogeno, azoto kaj karbono, dum la ceteraj rolas akcesore. Kiel æe la minerala regno, tiel same la diferenco de proporcioj en la kombiniøo de æi tiuj elementoj produktas æiujn variojn de organaj substancoj kaj ties diversaj proprecoj, nome muskoloj, ostoj, sango, galo, nervoj, cerba materio, graso, æe la bestoj; suko, ligno, folioj, fruktoj, esencoj, oleoj, rezinoj, ktp, æe la vegetaøoj. Tiel, æe la formado de bestoj kaj plantoj, eniras en ilian konsiston neniu speciala korpo, kiu ne troveblus ankaŭ en la minerala regno.¹

¹ La æi-suba tabelo, prezentanta la analizon de kelkaj substancoj, montras, ke la malsameco inter ties proprecoj rezultas sole nur el la malsameco inter la proporcioj de la konsistaj elementoj. En rilato al 100 partoj:

13. – Kelke da ordinaraj ekzemploj komprenigos la transformiĝojn, kiuj okazas en la organa regno sole nur per la aliigo de la konsistaj elementoj.

En la vinbersuko estas nek vino, nek alkoholo, sed nur akvo kaj sukero. Kiam la suko estas maturiĝinta kaj statas en kondiĝoj favoraj, estiĝas ia intima proceso, nomata fermentiĝo. En tiu proceso, parto de la sukero malkomponiĝas; la oksigeno, la hidrogeno kaj la karbono apartiĝas kaj kombiniĝas laŭ la proporcioj necesaj por produkti alkoholon, pro kio oni, trinkante vinbersukon, efektive ne trinkas alkoholon, ĉar ĝi tiu ankoraŭ ne ekzistas. Ĝi formiĝas el la konsistaj partoj de akvo kaj de sukero, sen pliiĝo aŭ malpliiĝo je unu sola molekulo.

En la pano aŭ la legomoj, kiujn oni manĝas, certe estas nek karno, nek sango, nek ostoj, nek galo, nek cerba materio, sed tamen tiuj samaj manĝaĵoj, malkomponiĝante kaj rekombiniĝante pro la digesta proceso, produktas tiujn malsamajn substancojn sole nur per la transmutacio de iliaj konsistaj elementoj.

Ankaŭ en la semo de arbo estas nek ligno, nek folioj, nek floroj, nek fruktoj, kaj estus ja infana eraro kredi, ke la tuta arbo troviĝas en la grajno en mikroskopa formo. Des malpli, ne ekzistas en la semo sufiĉa kvanto da oksigeno, hidrogeno

	Karbono	Hidrogeno	Oksigeno	Azoto
Kansukero	42,470	6,900	50,630	–
Vinber-sukero	36,710	6,780	56,510	–
Alkoholo	51,980	13,700	34,320	–
Oliva oleo	77,210	13,360	9,430	–
Nuksa oleo	79,774	10,570	9,122	0,534
Graso	78,996	11,700	9,304	–
Fibrino	53,360	7,021	19,685	19,934

kaj karbono por formado de unu ties folio. La grajno entenas ørmon, kiu elburøonas en favoraj kondiæoj. Tiu øermo disvolviøas pro la fluidoj, kiujn øi æerpas en la tero kaj en la gasoj sorbataj el la aero. Tiuj fluidoj, kiuj estas nek ligno, nek folioj, nek floroj, nek fruktoj, infiltriøas en la planton kaj al øi formas la sukon, same kiel la nutraïoj, æe la bestoj, formas la sangon. Portate de la cirkulado al æiuj partoj de la vegetaïo, la suko, laý la organo, kiun øi atingas kaj en kiu øi suferas specialan ellaboriøon, transformiøas en lignon, foliojn kaj fruktojn, same kiel la sango transformiøas en karnon, ostojn, galon, ktp, ktp. Sed tamen tio æiam estas la samaj elementoj: oksigeno, hidrogeno, azoto kaj karbono, en diversaj kombinaïoj.

14. – La malsamaj kombinaïoj de la elementoj, por formado de mineralaj, vegetaïaj kaj animalaj substancoj, povas do fariøi nur en la favoraj medioj kaj cirkonstancoj; ekster tiuj cirkonstancoj la elementaj principoj restas en iaspeca inercio. Sed, se la cirkonstancoj montriøas favoraj, komenciøas ia ellaboriøa proceso; la molekuloj ekmoviøas, skuiøas, reciproke sin altiras, alproksimiøas kaj disiøas pro la leøo de la afinecoj kaj, per siaj multoblaj kombiniøoj, estigas la senfinan diversecon de la substancoj. Nur malaperu tiuj kondiæoj kaj la proceso subite æesas, por rekomenciøi, kiam ili reaperos. Ja tiel la vegetado vigliøas, malvigliøas, æesas kaj reaktivatas sub la efiko de varmo, lumo, humideco, malvarmo kaj sekeco; ankaý tiel tia planto prosperas en unu klimato aý en unu grundo, sed velkas aý pereas en aliaj.

15. – Kio æiutage fariøas antaý niaj okuloj, tio povas meti nin sur la spuron de tio okazinta en la origino de l' tempo, æar la leøoj de la Naturo estas nepanøeblaj.

Tial ke la konsistaj elementoj de la organaj kaj neorganaj estaĵoj estas la samaj; ke ni ilin vidas, sub la potenco de certaj cirkonstancoj, senĉese formadi ĉtonojn, plantojn kaj fruktojn, oni do povas konkludi, ke la korpoj de la unuaj vivaj estaĵoj formiĝis, kiel la unuaj ĉtonoj, per la kuniĝo de la elementaj molekuloj pro la leĝo de afineco, laŭgrade kiel la vivigaj kondiĉoj de la globo favoris tiun aŭ tiun alian specion.

La simileco, laŭ formo aŭ laŭ koloro, en la reproduktiĝo de la individuoj de ĉiu specio, povas esti komparata kun la formosimileco de ĉiu kristal-specio. Apudmetiĝante sub la efiko de la sama leĝo, la molekuloj estigas analogan tutaĵon.

Vivoprincipo

16. – La aserton, ke la plantoj kaj la bestoj estas formitaj de la samaj konsistaj elementoj, kiel la mineraloj, oni komprenu en ekskluzive materia senco: ĉi tie temas nur pri la korpo.

Ne parolante pri la inteligenta principo, kio estas aparta demando, ekzistas en la organa materio iu speciala principo, nepalpebla kaj ankoraŭ nedifinebla: la *vivoprincipo*. Tiu principo, kiu aktivas en la vivanta estaĵo, *estingiĝas* en tiu mortinta; sed eĉ ne pro tio ĉi ĉesas havigi al la substanco proprecojn, kiuj ĉi tiun distingas de la neorganaj substancoj. La Kemio, kiu malkomponas kaj rekomponas la pliparton el la neorganaj korpoj, ankaj sukcesis malkomponi la organajn korpojn, sed ĉi neniam sukcesis rekonstrui eĉ unu mortintan folion, ja evidenta pruvo, ke en ĉi tiuj korpoj io troviĝas, kio ne ekzistas en la aliaj.

17. – Ĉu la vivoprincipo estas io aparta, havanta propran ekziston? Aŭ, konforme al la sistemo pri la unueco de la generanta elemento, ĉu ĉi estas nur ia aparta stato, unu el

la modifoj de la universa kosma fluido, laŭ kiu tiu fluido fariĝas principo de vivo, same kiel ĉi fariĝas lumo, fajro, varmo, elektro? Ja en ĉi tiu senco la ĉi-supre prezentitaj komunikaĵoj solvas la demandon (ĉap. VI, *Ĝenerala Uranografio*).

Kia ajn tamen estas la ideo, kiun oni al si faras pri la naturo de la vivoprincipo, ĉi nepre ekzistas, ĉar vidiĝas ĉiaj efikoj. Oni povas do logike akcepti, ke ĉe sia formiĝo la organaj estaĵoj asimilis la vivoprincipon necesan al sia destino; aŭ, se oni preferas, ke tiu principo disvolviĝis en ĉiu individuo pro la efiko mem de la kombiniĝo de la elementoj, same kiel disvolviĝas, sub la potenco de certaj cirkonstancoj, la varmo, la lumo kaj la elektro.

18. – Interkombiniĝante sen la vivoprincipo, la oksigeno, hidrogeno, azoto kaj karbono formus nenion alian ol mineralon aŭ neorganan korpon; la vivoprincipo, ĉanĝante la molekulan konsiston de ĉi tiu korpo, havigas al ĉi specialajn proprecojn. Anstataŭ minerala molekulo, oni havas molekulon de organa materio.

La aktiveco de la vivoprincipo estas tenata, dum la vivo, de la funkcia agado de la organoj, same kiel la varmon tenas la rotacia movo de rado. Kiam, pro la morto, tiu funkciado ĉesas, la vivoprincipo *estingiĝas*, same kiel la varmo, kiam ĉesas la rotacio de la rado. Sed la *efiko*, kaŭzita de la vivoprincipo sur la molekula stato de la korpo, pludaŭras post la estingiĝo de tiu principo, same kiel daŭras la karbonizado de la ligno post la estingiĝo de la varmo. Ĉe la analizado de la organaj korpoj, la Kemio retrovas iliajn konsistajn elementojn, nome oksigenon, hidrogenon, azoton kaj karbonon, sed ĉi ne povas ilin rekonstitui, ĉar, pro la fakto, ke jam ne ekzistas la kaŭzo, al ĉi estas neeble ree produkti la *efikon*, malgraŭ ke al ĉi eblas rekonstitui ĉionon.

19. – Ni prenis por komparo la varmon, kiu estiĝas pro la movo de rado, ĉar temas pri ordinara efiko, de ĉiuj konata kaj pli facile komprenebla. Sed estus pli ĝuste diri, ke, ĉe la kombiniĝo de la elementoj por formado de la organaj korpoj, estiĝas *elektro*. La organaj korpoj estus do veraj *elektraj piloj*, kiuj funkcias dum ties elementoj troviĝas en la necesaj kondiĉoj por produkti elektron: tio estas la vivo; kiuj ĉesas funkcii, kiam malaperas tiuj kondiĉoj: tio estas la morto. Laŭ tio, la vivoprincipo estus nenio alia ol ia aparta speco de elektro, nomata *animala elektro*, kiu dumvive elliberiĝas pro la agado de la organoj kaj kies produktado ĉesas okaze de la morto pro la ĉeso de tiu agado.

Spontana generado

20. – Komprenebla estas la demando, kial ne plu formiĝas vivaj estaĵoj sammaniere kiel formiĝis tiuj aperintaj la unuaj sur la Tero.

Kvankam ankoraŭ plurdirekte solvita, la demando pri la spontana generado, kiu nuntempe okupas la Sciencon, ne povas ne ĉeti lumon sur tiun temon. Jena estas la proponita problemo: ĉu nuntempe formiĝas organaj estaĵoj el la nura kuniĝo de ties konsistaj elementoj, sen ĉermoj antaŭe produktitaj laŭ la ordinara proceso, alivorte sen patroj nek patrinoj?

Jese respondas la adeptoj de la spontana generado, sin bazante sur rektaj, ĉajne konvinkaj observoj. Aliaj pensas, ke ĉiuj vivaj estaĵoj reproduktiĝas, unuj el la aliaj, kaj ili sin apogas sur tiu fakto, konstatita de la sperto, nome ke la ĉermoj de certaj specioj vegetaĵaj kaj animalaj, eĉ se dissemitaj, konservas latentan vivipovecon dum longa tempo ĉis la cirkonstancoj favoros ilian ekburĝonon. Tiu opinio lasas ĉiam

nefermita la demandon pri la formado de la pratipoj de ĉiu specio.

21. – Sen pridiskuti ambaŭ sistemojn, konvenas rimarkigi, ke la principo pri la spontana generado povas aplikoi nur al la estaĵoj de la plej malsuperaj ordoj de la regnoj vegetaĵa kaj animala, nome al tiuj, ĉe kiuj la vivo burĝonas kaj kies organismo estas iamaniere rudimenta. Ja tiuj, efektive aperis la unuaj sur la Tero, kaj ilia formiĝo nepre estis spontana. Ni tiel ĉeestus ian kreadon konstantan, analogan al tiu okazinta en la unuaj epokoj de la mondo.

22. – Sed kial do oni ne vidas sammaniere formiĝi la estaĵojn kun pli kompleksa organizo? Ke tiaj estaĵoj ne ĉiam ekzistis, tio estas pozitiva fakto; ili do havis komencon. Se la musko, la likeno, la zoofito, la infuzorio, la intestaj vermoj kaj aliaj povas spontane formiĝi, kial ne same okazas kun la arboj, fiŝoj, hundoj, ĉevaloj?

Ĉi tie haltas, nun, la esploroj; malaperas la kondukanta fadeno, kaj tiel longe, ĉis ĉi estos retrovita, la kampo restos malfermita al hipotezoj. Estus do neprudente kaj tro frue prezenti sistemojn kiel absolutajn veraĵojn.

23. – Se la spontana generado estas pruvita fakto, kiel ajn limita, ĉi ne povas ne montriĝi kiel fakto decida, ia markponto indikanta la vojon al novaj observoj. La kompleksaj organaj estaĵoj ja ne tiamaniere formiĝas, sed kiu scias, kiel ili komenciĝis? Kiu scias la sekreton de ĉiuj transformiĝoj? Kiu povas, vidante la kverkon elkreski el la glano, aserti, ke ne ekzistus ia mistera ligilo inter la polipo kaj la elefanto? (N-ro 25).

En la nuna stato de nia sciaro, ni povas starigi la teorion pri la *konstanta* spontana generado nur kiel hipotezon proba-

blan, kiu iam eble prenos lokon inter la nekontestebaj sciencaj veraĵoj.¹

Skalo de la organaj estaĵoj

24. – Nenia neta limo ekzistas inter la regnoj vegetaĵa kaj animala. Ĝe iliaj ekstremoj troviĝas la *zoofitoj* aŭ *bestoplantoj*, kies nomo montras, ke ili samtempe apartenas al unu regno kaj al la alia.

Kiel la bestoj, la plantoj naskiĝas, vivas, kreskas, sin nutras, spiras, reproduktiĝas kaj mortas. Kiel tiuj, ili bezonas, por vivi, lumon, varmon kaj akvon; velkas kaj mortas se al ili mankas tiuj elementoj. La sorbado de malpura aero kaj de nocaj substancoj venenas ilin. Ilia plej karakteriza distingiga trajto estas tio, ke ili restas fiksitaj al la grundo kaj el ĝi tiu ĉerpas la nutraĵon ne moviĝante.

Zoofito ekstere aspektas kiel planto; kiel planto ĝi restas fiksitaj al la grundo; kiel besto, la vivo en ĝi pli viglas: sian nutraĵon ĝi ĉerpas el la ĉirkaŭa medio.

Unu ĉtupon supre la besto estas libera kaj serĉas sian nutraĵon: unuavice montriĝas la sennombraj varioj da polipoj, kun gelatenecaj korpoj, sen nete difinitaj organoj, kiuj diferencas de la plantoj nur per la kapableco moviĝi; sekvas, viciĝintaj laŭ la disvolviĝo de la organoj, de la vitala aktiveco kaj de la instinkto: la helmintoj aŭ intestaj vermoj; la moluskoj, karnecaj senostaj bestoj, el kiuj unuj estas nudaj kiel la limakoj, polpoj, kaj aliaj konkohavuloj kiel heliko kaj ostro; la krustacoj, kies haŭto estas kovrita de malmola krusto, kiel kankroj, omaroj; la insektoj, ĉe kiuj la vivo montriĝas mireginde aktiva kaj mani-

¹ *Revue Spirite*, julio 1868, p. 201: "Evolviĝo de la teorio pri la spontana generado".

festiøas instinkto de laborado, kiel formiko, abelo kaj araneo. Kelkaj suferas ian metamorfozon, kiel la raýpo, kiu transformiøas en æarman papilion. Sekvas la ordo de la vertebruloj, bestoj kun osteca armaturo, kiu ordo ampleksas la fiþojn, reptiliojn, birdojn; kaj fine la mamuloj, kun pli perfekta strukturo.

25. – Se oni nur konsideras la ekstremaiojn de la æeno, sendube montriøas nenia laýksteraiia analogeco; sed se oni pasas de unu æenero al la sekvanta, sen rompo de la kontinueco, oni iras, sen abrupta transiøo, de la planto øis la vertebruloj. Oni tiel komprenas la eblecon de tio, ke la bestoj kun kompleksa strukturo estas nenio alia ol ia transformiøo, aý, se oni preferas, ia laýgrada disvolviøo, komence ne perceptebla, de la tuj malsupera specio, kaj tiel plu sinsekve, øis la primitiva elementa estaio. Granda estas la diferenco inter la glano kaj la kverko, sed se oni akompanas paþo post paþo la disvolviøon de la glano, oni atingas la kverkon kaj ne plu miras, ke øi devenas de tiel eta semo. Nu, se la glano latente entenas la elementojn necesajn al la formado de giganta arbo, kial ne same okazus de la akaro øis la elefanto? (N-ro 23).

Laý tio supre dirita, oni komprenas, ke la spontana generado nur okazus æe la elementaj organaj estaioj; la superaj specioj estus la produkto de la sinsekvaj transformiøoj de tiuj samaj estaioj, laýgrade kiel æi tion favorus la veterkondiøoj. Kiam æiu specio akiris la kapablon reproduktiøi, la pariøoj rezultigis sennombrajn variojn. Kaj post kiam unu specio sidis sur favoraj kondiøoj, kiu scias æu la primitivaj øerموj, de kiuj øi fontis, ne malaperis por æiam pro senutileco? Kiu povas aserti, ke nia nuntempa akaro estus identa al tiu, kiu, post sinsekvaj transformiøoj, estigis la elefanton? Tiel oni klarigus, kial ne estas spontana generado æe la bestoj kun kompleksa

strukturo. Ĉi tiu teorio, kvankam ankoraŭ ne definitive akceptita, destiniĝas nuntempe regi en la Scienco. Seriozaj esploristoj ĝin akceptas kiel la plej racian.

La korpa homo

26. – El la korpa, pure anatomia vidpunkto, la homo apartenas al la klaso de mamuloj, de kiuj li diferencas nur per kelkaj nuancoj eksteraĵaj. Koncerne la ceteron: sama konsisto kiel ĉiuj bestoj, samaj organoj, samaj funkcioj, samaj procesoj de nutrado, spirado, sekreciado, reproduktiĝo. Li naskiĝas, vivas kaj mortas en samaj kondiĉoj, kaj, mortinte, li malkomponiĝas kiel ĉia vivantaĵo. Ne estas en lia sango, en lia karno, en liaj ostoj, eĉ unu atomo diferenca de tiuj, kiuj troviĝas en la korpo de la bestoj. Kiel ĉi tiuj, okaze de la morto li redonas al la tero la oksigenon, hidrogenon, azoton kaj karbonon, kiuj kombiniĝis por formi lin kaj kiuj, per novaj kombiniĝoj, formas aliajn novajn korpojn, mineralajn, vegetaĵajn kaj bestajn. Tiel granda estas la analogio, ke oni studas liajn organajn funkciojn ĉe certaj bestoj, kiam oni ne povas fari la koncernajn eksperimentojn rekte en li mem.

27. – Ĉe la klaso de mamuloj, la homo apartenas al la ordo de la *dumanuloj*. Tuj malsupre viciĝas la *kvarmanuloj* (bestoj kun kvar manoj), aŭ simioj, el kiuj unuj, kiel la orangutango, la ĉimpanzo, faras certajn homajn gestojn en tia maniero, ke oni dum longa tempo ilin nomis *homoj de l' arbaroj*. Kiel la homoj, tiuj simioj papas rekte starantaj, tenas bastonojn, konstruas kabanojn kaj portas per la mano la manĝon al la buĉo: ja karakterizaj signoj.

28. – Kiel ajn supraĉe oni observas, el la vidpunkto de la organismo, la skalon de la vivaj estaĉoj, oni nepre rekonas, ke de la likeno ĉis la arbo, de la zoofito ĉis la homo, montriĉas ia ĉeno, kiu grade altiĉas, sen rompo de kontinueco, kaj kies ĉiu ĉenero havas punkton de kontakto kun la ĉus antaĉa ĉenero. *Akompanante, paĉo post paĉo, la serion de la estaĉoj, oni dirus, ke ĉiu specio estas ia perfektio, ia transformio de la tuj malsupra specio.* Ĉar la kondiĉoj de la homa korpo estas kemie kaj konstitucie identaj al tiuj de aliaj korpoj; ĉar ĉi naskiĉas, vivas kaj mortas sammaniere, ĉi do nepre estas formita en tiuj samaj kondiĉoj.

29. – Kiel ajn tio ofendas lian fieron, la homo devas rezignacie vidi en sia *materia korpo* nenion alian ol la lastan ĉeneron de la besta regno *sur la Tero*. En tio sidas la refleksibla argumento de l' faktoj, kontraŉ kiu restus vana ĉia protesto.

Sed ju malpli valoras la korpo en liaj okuloj, des pli kreskas laŉ graveco la spirita principo. Se la unua lin alniveligas al la bruto, la dua lin levas al nemezurebla alteco. Ni vidas la rondon, en kiu enfermiĉas la besto: ni ne vidas la limon atingeban por la homa spirito.

30. – Materialismo povas el tio vidi, ke Spiritismo, tute ne timante la malkovrojn de la Scienco kaj ties pozitivismon, male ilin alfrontas kaj defias, ĉar ĉi estas certa, ke la spirita principo, *kio havas propran ekziston*, neniom povas suferi de ili.

Spiritismo marĉas kune kun materialismo sur la kampo de la materio, akceptas ĉion, kion ĉi tiu akceptas; sed ĉi transpasas la punkton, kie ĉi tiu haltas. Spiritismo kaj materialismo estas kvazaŉ du vojaĉantoj, kiuj kune vojas, deirinte de

la sama punkto; alveninte je certa distanco, unu diras: "Mi ne povas iri pli malproksimen"; la dua plu iras sian vojon kaj malkovras novan mondon. Kial do la unua diras, ke la dua frenezas, ĉar ĉi tiu, duonvidante novajn horizontojn, volas transpasi la limon, kie al la alia konvenas halti? Ĉu ankaŭ Kristoforo Kolumbo ne estis alnomata freneza, ĉar li kredis la ekziston de ia transoceana mondo? Kiom multe ne nombras la Historio da tiaj frenezuloj, kiuj antayenigis la homaron kaj al kiuj oni plektas kronojn post ol priĉeti ilin per koto?

Nu bone! Spiritismo, tiu frenezaĉo de la dek-naŭa jarcento laŭ la opinio de tiuj, kiuj volas resti ĉe borde, malkovras al ni tutan mondon, mondon multe pli gravan por la homo ol Ameriko, ĉar ne ĉiuj homoj iras Amerikon, sed ĉiuj senescepte iras la mondon de la Spiritoj, farante senĉesajn migradojn de unu al la alia.

Atinginte la punkton, kie ni troviĝas rilate al la Genezo, materialismo haltas, dum Spiritismo pluigas siajn esplorojn sur la kampo de la *spirita Genezo*.

ÆAPITRO XI

SPIRITA GENEZO

Spirita principo. – Kunio de la spirita principo kun la materio.
Hipotezo pri la origino de la homa korpo. – Enkarnio de la Spiritoj.
Reenkarnioj. – Elmigadoj kaj enmigadoj de la Spiritoj.
Adama raso. – Doktrino de la falintaj anĝeloj.

Spirita principo

1. – La ekzisto de la spirita principo estas fakto, kiu, por tiel diri, jam ne bezonas demonstiron, same kiel la principo materia; ĉi iel estas aksioma veraĵo, kiu pruvigas per siaj efikoj, same kiel la materio per la siaj.

Laŭ ĉi tiu principo: “ĉar ĉiu efiko havas kaŭzon, tial ĉiu inteligenta efiko nepre havas inteligentan kaŭzon”, ekzistas ja neniuj, kiu ne farus distingon inter la mekanika movo de sonorilo svingata de la vento kaj la movo de tiu sama sonorilo kiel signalo, avizo, kio per tio sola atestas ies penson, ies intencon. Nu, ĉar al neniuj venis la ideo atribui pensokapablon al la sonorila materio, oni nepre devas konkludi, ke ĉiuj movas iu intelekto, al kiu ĉi servas kiel instrumento por ties manifestiĝo.

Samkiale, neniu havos la ideon atribui pensokapablon al la korpo de mortinta homo. Se do la vivanta homo pensas, tio estas tial, ke en li troviĝas io, kio ne plu troviĝas kiam li estas mortinta. La diferenco inter li kaj la sonorilo kuŝas en tio, ke la intelekto, kiu igas ĝi tiun moviĝi, troviĝas ekster ĝi, dum tiu, kiu movas la homon, troviĝas en li mem.

2. – La spirita principo estas korolario de la ekzistado de Dio; sen tiu principo, al Dio ne estus pravo de ekzisto, ĉar oni ne povus kompreni la superegan intelekton poreterne reŝanta sole nur super la kruda materio, iun surteran monarkon reŝanta dum sia tuta vivo ekskluzive super ĉtonoj. Oni ne povas koncepti Dion sen la esencaj atributoj de la Diaĉo, nome la justeco kaj la boneco, ĉar tiaj ecoj senutilus se ili devus efiki sole nur sur la materion.

3. – Aliflanke, oni ne povus kompreni iun Dion superege justan kaj bonan, kreanta inteligentajn kaj sentivajn estaĉojn por ilin ĉeti en la nenion post kelkaj tagoj de senkompensa suferado, plezuranta ĉe la vido de tiu senfina sinsekvo de estaĉoj, kiuj naskiĝas ĉin ne petinte, momente pensas por nur sperti doloron kaj por ĉiam estingiĝas post efemera ekzistado.

Sen la postvivo de la pensanta estaĉo, la suferoj dum la vivo ja estus, flanke de Dio, ia sencela kruelaĉo. Jen kial materialismo kaj ateismo estas korolarioj, unu de la alia; neante la kaŝzojn, ili ne povas agnoski la efikon; neante la efikon, ili ne povas agnoski la kaŝzon. Materialismo estas do konsekvenca kun si mem, kvankam ne konsekvenca kun la racio.

4. – La ideo pri la senmorteco de la spirita estaĉo estas denaska en la homo; ĉi troviĝas en li en la formo de intuicio

kaj aspiro. Li komprenas, ke nur tie sidas la kompenso al la mizeraĵoj de la vivo. Jen kial ĉiam estis kaj estos pli da spiritualistoj ol da materialistoj, pli da teistoj ol da ateistoj.

Al la intuicia ideo kaj al la potenco de la rezonado Spiritismo aligas la sankcion de l' faktoj, la materialan pruvon pri la ekzisto de la spirita estaĵo, de ties postvivo, de ties senmorteco kaj de ties individueco. Ĝi precizigas kaj difinas tion, kio estis svaga kaj abstrakta en tiu ideo. Ĝi montras la inteligentan estaĵon aganta ekster la materio, tiel dum kiel ankaŭ post la korpa vivo.

5. – Ĉu la spirita principo kaj la vivoprinco estas unu sola kaj sama afero?

Deirante, kiel ĉiam, de la observado de l' faktoj, ni diras, ke ja estus ia motivo por ilin ambaŭ interkonfuzi, se la vivoprinco estus neapartigebla disde la inteligenta principo. Sed tial, ke ja ekzistas estaĵoj, kiuj vivas sed ne pensas, kiel la plantoj; ke estas homaj korpoj ankoraŭ animataj de organa vivo dum en ili montriĝas jam nenia manifestiĝo de la penso; ke en la viva estaĵo ekestas vitalaj movoj nedependaj de ia ajn volado; ke dum la dormo la organa vivo plene aktivigas, dum la intelekta vivo ne manifestiĝas per ia ajn ekstera signo, do praviĝas la agnosko, ke la organa vivo sidas en ia principo esence propra al la materio, nedependa de la spirita vivo, kiu estas esence propra al la Spirito. Nu, se la vivipoveco de la materio ne dependas de la Spirito, kaj la vivipoveco de la Spirito ne dependas de la materio, evidentas do, ke tiu duobla vivipoveco sidas en du malsamaj principoj. (Ĉap. X, n-roj 16 ĝis 19.)

6. – Ĉu la spirita principo havas kiel fonton la universan kosman elementon? Ĉu ĝi estas nura transformiĝo, ia modalo de tiu elemento, kiel la lumo, la elektro, la varmo, ktp?

Se tiel estus, la spirita principo suferus la ŝanĝojn de la materio; estingiĝus pro la malagregiĝo, kiel la vivoprincipo; la inteligenta estaĵo havus nur momentan ekzistadon, kiel la korpo, kaj okaze de la morto ĝi revenus en la nenion, aŭ, kio estus la samo, en la universan tutaĵon. Tio estus, unuvorte, la sankcio de la materialismaj doktrinoj.

La proprecoj *sui generis*, kiujn oni agnoskas ĉe la spirita principo, pruvas, ke ĝi havas propran ekziston, ĉar, se ĝia origino kuŝus en la materio, ĝi ne havus tiujn proprecojn. Ĉar inteligento kaj penso ne povas esti atributoj de la materio, oni venas al la konkludo, irante de la efikoj al la kaŭzo, ke la materia elemento kaj la spirita elemento estas du konsistaj principoj de la Universo. La individuigita spirita elemento konsistigas la estaĵojn nomatajn *Spiritoj*, kaj la individuigita materia elemento konsistigas la malsamajn korpojn de la Naturo, organajn kaj neorganajn.

7. – Ĉe la agnosko de la spirita estaĵo, kiu ja ne povas fondi el la materio, kio do estas ĝia origino, ĝia deirpunkto?

Ĉi tie absolute mankas la rimedoj de esplorado, same kiel por ĉio koncernanta la originon de la ekzistaĵoj. La homo povas konstati nur tion ekzistantan; pri ĉio cetera li povas nur formuli hipotezojn, kaj, ĉu pro tio, ke tiu scio restas neatingebla por lia nuna inteligento, ĉu pro tio, ke ĝi nuntempe estus al li neutila aŭ malutila, Dio al li ne malkaŝas ĝin, eĉ ne per la revelacio.

Kion Dio al li sciigas per siaj kurieroj, kaj kion cetere la homo mem povas dedukti el la principo de la suverena justeco, esenca atributo de la Diaĵo, tio estas, ke ĉiuj havas

unu saman deirpunkton; ke æiuj estas kreitaj simplaj kaj sensciaj kun egala kapableco por progresi per sia individua agado; ke æiuj atingos la plej altan gradon de perfekteco per siaj personaj klopodoj; ke æiuj, estante filoj de la sama Patro, estas objektoj de sama zorgo; ke neniu estas pli favorata aŭ pli bone dotita ol la aliaj, nek sendevigita el la laboro trudita al la ceteraj por atingi la celon.

8. – Samtempe kiel li kreis materiajn mondojn de la tuta eterneco, Dio ankaŭ kreis spiritajn estaĵojn de la tuta eterneco: se ne tiel estus, la materiaj mondoj havus nenian celon. Oni prefere konceptus la spiritajn estaĵojn sen materiaj mondoj, ol æi tiuj sen la spiritaj estaĵoj. Ja la materiaj mondoj devas liveri al la spiritaj estaĵoj elementojn de aktiveco por la disvolvigo de ties intelekto.

9. – Progresado estas la normala kondiĉo de la spiritaj estaĵoj, kaj la relativa perfekteco estas la celo, kiun ili devas atingi. Nu, ĉar Dio kreis de la tuta eterneco kaj ja senĉese kreas, ankaŭ de la tuta eterneco ekzistas estaĵoj, kiuj atingis la kulminon de la skalo.

Antaŭ ol la Tero ekzistis, mondoj sinsekve aperis, unuj post aliaj, kaj kiam la Tero eliris el la kaoso de la elementoj, la spaco estis loĉata de spiritaj estaĵoj en æiuj gradoj de disvolvigo, ekde tiuj ĉus naskiĝintaj por la vivo ĉis tiuj, kiuj de la tuta eterneco rangis kiel puraj Spiritoj, vulgare nomataj anĉeloj.

Kuniĉo de la spirita principo kun la materio

10. – Ĉar la materio devas servi al la Spirito kiel objekto de lia prilaboro, cele al la disvolvigo de liaj kapabloj, necesas, ke li povu agi sur ĉin. Ja tial li venis loĉi en ĉi, kiel la lignoha-

kisto loĝas en la arbaro. Kaj ĉar la materio devis samtempe esti objekto kaj instrumento de laboro, Dio, anstataŭ kunigi la Spiriton kun la rigida ĉtono, kreis, por lia uzado, korpojn organizitajn, flekseblajn, kapablajn ricevi la impulsojn de lia volo kaj plenumi ĉiujn liajn movojn.

La korpo estas do samtempe la envolaĵo kaj la instrumento de la Spirito, kaj laŭmezure kiel li akiras novajn kapablojn, li sin vestas per envolaĵo adekvata al la nova speco de laboro, kiun li devas plenumi, same kiel oni liveras al laboristo malpli krudan instrumenton, laŭgrade kiel li kapablas fari pli rafinitan laboron.

11. – Por esti pli preciza, necesas diri, ke la Spirito mem formas sian envolaĵon kaj ĉin adaptas al siaj novaj bezonoj; li ĉin perfektigas kaj al ĉi disvolvas kaj kompletigas la organismon, laŭgrade kiel li spertas la bezonon manifesti siajn novajn kapablojn; unuvorte, li ĉin alfaras laŭ sia intelekto. Dio al li liveras la koncernajn materialojn: lin koncernas ilia utiligo. Ja tial la progresintaj rasoj havas organismon, aŭ se oni preferas, cerban aparaton pli perfektan ol tiu de la primitivaj rasoj. Ankaŭ tial klariĝas la speciala stampo, kiun la karaktero de la Spirito donas al la fizionomiaj trajtoj kaj al la korpaj teniĵoj. (Ĉap. VIII, n-ro 7: *Animo de la Tero.*)

12. – Naskiĝinte por la spirita vivo, la Spirito devas, por progresi, uzi siajn komence rudimentajn kapablojn; jen kial li surmetas envolaĵon adekvatan al sia stato de intelekta infaneco, kiun envolaĵon li forlasas por surmeti alian, laŭgrade kiel kreskas liaj fortoj. Nu, ĉar en ĉiuj tempoj ekzistis mondoj, kaj tiuj mondoj ebligis la naskiĝon de organizitaj korpoj taŭgaj por loĝigi Spiritojn, en ĉiuj tempoj la Spiritoj, kia

ajn la grado de ilia progreso, trovis la elementojn necesajn al sia enkarna vivo.

13. – Estante ekskluzive materia, la korpo suferas la ĉanĝojn de la materio. Post kelkatempa funkciado ĝi malorganiziĝas kaj malkomponiĝas. Ne plu disponante elementojn por sia aktiveco, la vivoprincipo estingiĝas kaj la korpo mortas. La Spirito, por kiu la korpo senigita je la vivo estas de nun senutila, ĝin forlasas, kiel oni forlasas ruiniĝintan domon aŭ sentaŭgan vestaĵon.

14. – La korpo do estas nenio alia ol envolvaĵo destinita enloĝigi la Spiriton. Ĉe ĉi tiu punkto, malmulte gravas ĝia origino kaj la materialoj, el kiuj ĝi estas farita. Ĉu la homo korpo estas, aŭ ne, ia speciala kreaĵo, tio tamen ne malpli veras, nome ke ĝi konsistas el la samaj elementoj kiel tiu de la bestoj, ke ĝin animas la sama vivoprincipo, aŭ, alivorte, ĝin varmigas la sama fajro, same kiel ĝi estas prilumata de la sama lumo kaj submetita al la samaj sortoĉanĝoj kaj bezonoj: jen tute ne kontestebla afero.

Se oni konsideras nur la materion, abstraktante la Spiriton, la homo havas nenion, kio lin distingus de la besto. Ĉio tamen ĉanĝiĝas, se oni faras distingon inter la *loĝejo* kaj la *loĝanto*. Ĉu li troviĝas en kabano, aŭ li estas vestita kiel kampulo, nobela sinjoro tute ne ĉesas esti nobela sinjoro. La samo okazas rilate al la homo: ne lia karna vesto lin lokas super la bruto kaj faras el li apartan estaĵon, sed ja lia spirito esto, lia Spirito.

Hipotezo pri la origino de la homa korpo

15. – El la simileco, laŭ eksteraj formoj, ekzistanta inter la korpo de homo kaj tiu de simio, kelkaj fiziologoj konkludis, ke la unua estas nura transformiĝo de la dua. Neniel neebla estas tio, kaj, se ja tiel estas, ĉi tute ne ofendas la homan dignon. Tre povas esti, ke simiaj korpoj servis kiel vestaĵo al tiuj homaj Spiritoj, ja ankoraŭ nepre malpli progresintaj, kiuj la unuaj enkarniĝis sur la Tero; kaj tiu vestaĵo estis pli konforma al iliaj bezonoj kaj pli adekvata al la utiligo de iliaj kapabloj, ol la korpo de iu ajn alia besto. Anstataŭ tio, ke speciala vestaĵo estus farita por la Spirito, ĉi tiu estus trovinta unu jam tute pretan. Li do povis surmeti la simian haŭton, ne ĉesante esti homa Spirito, same kiel la homo iafoje sin vestas per la haŭto de certaj bestoj, ne ĉesante esti homo.

Oni bone komprenu, ke ĉi tie temas ja pri hipotezo tute ne metita kiel principo, sed prezentita nur por montri, ke la origino de la korpo neniel malaltigas la Spiriton, kiu ja estas la ĉefa estaĵo; kaj ke la simileco inter la homa korpo kaj tiu de la simio ne implicas egalecon inter lia Spirito kaj tiu de la simio.

16. – Akceptinte tiun ĉi hipotezon, oni povas diri, ke sub la influo kaj pro la efiko de la intelekta aktiveco de sia nova loĝanto, la envolvaĵo aliĝis, plibeligiĝis laŭ la detaloj, tamen konservante la formon de la tutaĵo (n-ro 11). Plibonigite, la korpoj, pro la generado, reproduktiĝis en la samaj kondiĉoj kiel ĉe greftitaj arboj. Ili naskis novan specion, kiu iom post iom diferenciĝis de la primitiva tipo laŭgrade kiel la Spirito progresis. La simia Spirito, kiu ne estis estingita, daŭre generis simiajn korpojn por sia uzado, same kiel la frukto de sovaĝa arbo reproduktas sovaĝajn arbojn, kaj la homa Spirito generis

homajn korpojn, variaĵojn de la unua muldilo, en kiu li enloĝiĝis. La trunko disdubiĝis, produktis branĉon, kiu siavice fariĝis trunko.

Ĝar ne estas abruptaj transiĝoj en la Naturo, verŝajne la homoj, kiuj la unuaj aperis sur la Tero, malmulte diferencis de la simio laŭ la eksteraro krom ankaŭ laŭ la intelekto. Nuntempe ankoraŭ estas sovaĝuloj, kiuj, pro la longeco de la brakoj kaj piedoj, krom ankaŭ pro la formo de la kapo, havas trajtojn tiel similajn al tiuj de la simio, ke al ili mankas nur esti vilaj por la plena simileco.

Enkarniĝo de la Spirito

17. – Spiritismo malkaŝas, kiamaniere fariĝas la kuniĝo de la Spirito kun la korpo ĉe la enkarniĝo.

Pro sia spirita esenco, la Spirito estas estaĵo nedifinita, abstrakta, kiu ne povas rekte agi sur la materion; li bezonas ian perilon; tiu perilo estas la fluideca envolvaĵo, kiu iel apartenas al li kiel konsista parto. Tiu envolvaĵo estas duonmateria, tio estas, ĝi apartenas al la materio pro sia origino kaj al la spirita principo pro sia etereca naturo. Kiel ĉia materio, ĝi estas variaĵo de la universa kosma fluido, kiu ĉi-rilate akceptas specialan modifon. Tiu envolvaĵo, nomata *perispirito*, faras el abstrakta estaĵo, el la Spirito, ian estaĵon konkretan, difinitan, ĉirkaŭpreneblan por la penso kaj povantan agi sur la palpeblan materion, same kiel okazas al ĉiuj nepeseblaj fluidoj, kiuj, kiel sciante, estas la plej potencaj motoroj.

La perispirita fluido estas do la ligilo inter la Spirito kaj la materio. Dum ĉia ligiteco kun la korpo, ĝi servas kiel komunikilo al lia penso por transsendi la movon al la diversaj partoj de la organismo, kiuj agas sub la impulsado de lia volo, krom ankaŭ por igi la sensacojn produktitajn de eksteraj

agantoj refrapi en la Spirito. Al \o i servas kiel kondukfadenoj la nervoj, same kiel, \ae la telegrafo, la metalfadeno servas kiel konduktilo al la elektra fluido.

18. – Kiam la Spirito devas enkarni \o i en formi \o antan korpon, iu fluideca ligilo, kiu estas nenio alia ol plietendi \o de lia perispirito, ligas lin al la \o ermo, al kiu li estas altirata, per nekontraystarebla forto, ekde la momento de la koncipio. Laŭmezure kiel la \o ermo disvolvi \o as, la ligilo kuntiri \o as. Sub la influo de la *vital-materia principo de la \o ermo*, la perispirito, kiu havas kelkajn proprecojn de la materio, kuni \o as, *molekulo post molekulo*, kun la formi \o anta korpo, pro kio oni povas aserti, ke la Spirito, pere de sia perispirito, iel *enradiki \o as* en tiu \o ermo, same kiel planto en la tero. Kiam la \o ermo atingas sian plenan disvolvitecon, la kuni \o o estas kompleta kaj la esta \o o naski \o as por la ekstera vivo.

Pro kontraŭa efiko, la kuni \o o de la perispirito kun la karna materio, kiu efektivi \o is sub la influo de la vivoprincipo ekzistanta en la \o ermo, \ae esas post kiam tiu principo ne plu agas kaŭze de la malorganiz \o o de la korpo. Kaj tiu kuni \o o, kiu estis tenata de aganta forto, rompi \o as tuj post kiam \ae esas la agado de tiu forto. Tiam la perispirito disi \o as, *molekulo post molekulo*, tute same kiel \o i kuni \o is, kaj al la Spirito estas redonita la libereco. Tiel, *ne la foriro de la Spirito kaŭzas la morton de la korpo, sed ja \ae i tiu kaŭzas la foriron de la Spirito*.

\A ar, tuj post la morto, plena estas la integreco de la Spirito, kaj \ae ar tiam liaj fakultoj akiras \ae pli grandan akrecon, dum la vivoprincipo jam estingi \o is en la korpo, restas evidente pruvita, ke la vivoprincipo kaj la spirita principo ja estas du inter si diferencaj aferoj.

19. – Spiritismo, per la faktoj, kiujn ĝi ebligas observi, konigas al ni la fenomenojn akompanantajn tiun disiaĵon, kiu en iuj okazoj estas rapida, facila, milda kaj nesentebla, kaj en aliaj okazoj estas malrapida, malfacila, terure penega, laŭ la morala stato de la Spirito, kaj povanta daŭri tutajn monatojn.

20. – Aparta fenomeno, ankaŭ registrita de la observado, ĝiam akompanas la enkarniĝon de la Spirito. De la momento, kiam li estas kaptita de la fluideca ligilo lin katenanta al la ĉeremo, perturbo lin ekposedas, kaj tiu perturbo kreskas laŭgrade kiel streĝiĝas la ligilo. En la lastaj momentoj, la Spirito tute perdas la konscion pri si mem, en tia maniero, ke li neniam estas atestanto pri sia naskiĝo. Kiam la infano ekspiras, la Spirito komencas reakiri siajn fakultojn, kiuj disvolviĝas laŭgrade kiel formiĝas kaj plene elvolviĝas la organoj, kiuj devos servi al liaj manifestiĝoj.

21. – Sed, samtempe kiel la Spirito reakiras la konscion pri si mem, li perdas la memoron pri sia pasinteco, sen perdi siajn fakultojn, la kvalitojn kaj la kapablojn antaŭe akiritajn, kiuj kapabloj dumtempe restis en latentaj stato kaj kiuj, reaktivante, lin helpas fari pli multe aŭ pli bone, ol kiel li antaŭe faris. Li renaskiĝas tia, kia li sin mem faris per sia antaŭa laborado; tio estas por li ia nova deirpunkto, nova ascendota tipo. Ankorau ĝi tie manifestiĝas la boneco de la Kreinto, ĉar la memoro pri ia ofte aflikta aŭ humiliga pasinteco, aldonante al la amaraĵoj de lia nova ekzistado, povus lin maltrankviligi kaj malhelpi. Li nur rememoras, kion li lernis, ĉar tio estas al li utila. Se li iafaje konservas svagan intuicion pri la pasintaj okazaĵoj, ĝi tiu aperas kvazaŭ la memoro pri forpasanta sonobildo. Tio estas do nova homo, kiel ajn maljuna estas lia Spirito. Helpate de siaj pasintaj akiroj, li alprenas novajn

procedojn. Reveninte al la spirita vivo, li vidas sian pasintecon malvolviøi antaý liaj okuloj kaj li juøas, æu li bone aý malbone uzis sian tempon.

22. – Ne estas do rompo de kontinueco en la spirita vivo malgraý la forgeso pri la pasinteco. La Spirito æiam estas *li mem* antaý, dum kaj post la enkarniøo, kaj æi tiu estas nur ia speciala etapo de lia ekzistado. Tiu forgeso okazas ja nur dum la ekstera vivo de interrilato. Dum la dormo, parte liberiøinte de la karnaj ligiloj kaj redonite al la libereco kaj al la spirita vivo, la Spirito rememoras, æar lia vidado ne estas tiel forte nebuligita de la materio.

23. – Konsiderante la homaron en la plej malalta grado de la intelekta skalo, kiel æe la malplej progresintaj sovaøuloj, oni al si demandas, æu tie troviøas la deirpunkto de la homa animo.

Lay la opinio de kelkaj spiritualistaj filozofoj, la intelekta principo, diferenca de la principo materia, individuioas kaj ellaborioas, trapasante la diversajn gradojn de la besta naturo. Øuste tie la animo preparioas por la vivo kaj disvolvas, per ekzercado, siajn unuajn fakultojn. Tio prezentus, por tiel diri, øian tempon de elkoviøo. Veninte al la grado de disvolviøo, kiun æi tiu stato akceptas, øi ricevas tiujn specialajn fakultojn, kiuj karakterizas la homan animon. Lay tio, estus devenrilato spirita inter la besto kaj la homo, same kiel inter ili estas devenrilato korpa.

Tiu sistemo, bazita sur la granda leøo de unueco direktanta la kreadon, estas konforma, oni nepre konfesu, al la justeco kaj al la boneco de la Kreinto; øi donas ian perspektivon, ian celon, ian destinon al la bestoj, kiuj tiel æesas esti malfavoritoj kaj ja trovas, en la al ili rezervita estonteco,

kompenson al siaj suferoj. La esenco de la spirita homo kuþas ne en lia origino, sed ja en la specialaj atributoj, per kiuj li estas dotita æe sia eniro en la homan stadion, kiuj atributoj lin transformas kaj el li faras apartan estaion, same kiel la bongusta frukto diferencas de la amara radiko, de kiu øi devenis. Pro tio, ke li trapasis la bestan vicon, la homo ne æesus esti homo; li jam ne estus besto, same kiel la frukto ne estas radiko, la saøulo ne estas la senforma feto, per kiu li debutis en la mondo.

Sed tiu sistemo elmovas multenombrajn demandojn, kies por kaj kontraý estas neoportune æi tie pridiskuti, same kiel neoportuna estas la ekzameno de la diversaj hipotezoj formulitaj pri tiu temo. Ne esplorante do pri la origino de la animo, nek pri la vicoj, kiujn øi trapasis, ni øin prenas *æe øia eniro en la homan stadion*, de la punkto kie øi, jam dotita per morala sento kaj libera volo, komencas respondi pri siaj agoj.

24. – La devo de la enkarniøinta Spirito zorgi pri la nutrado de sia korpo, pri sia sekureco, pri sia bonstato, devigas lin apliki siajn fakultojn al esploroj, ilin ekzerci kaj disvolvi. Lia kuniøo kun la materio estas do utila al lia progreso; jen kial *la enkarniøo estas ia neceso*. Krom tio, per la intelekta laboro, kiun li, por sia profito, plenumas super la materio, li kunhelpas por la transformiøo kaj materiala progreso de la globo, kie li loøas. Tiel, progresante, li kunlaboras en la verko de la Kreinto, kiel nekonscia aganto.

25. – Sed la enkarniøo de la Spirito estas nek konstanta nek porøiama; ja nur provizora. Forlasinte unu korpon, li ne tuj reprenas alian. Dum pli aý malpli longa tempo, li vivas la spiritan vivon, kiu ja estas lia normala vivo; tiel, la entuta

dayro de liaj enkarniøoj tre mallongas kompare kun la tempo de lia vivo en la stato de libera Spirito.

En la intertempo de siaj enkarniøoj, la Spirito ankaý progresas en tiu senco, ke li, por antaýeniøi, praktikas la sciojn kaj spertojn akiritajn dum la enkorpora vivo; li ekzamenas, kion li faris dum sia surtera migrado, revuas, kion li lernis, rekonas siajn erarojn, skizas siajn planojn kaj prenas decidojn, laý kiuj li esperas sin gvidi en nova ekzistado, celante pli bone konduiti. Tiel, æiu ekzistado ja estas antaýenpaþo sur la vojo de l' progreso, iaspeca lernejo por praktikado.

26. – La enkarniøoj ne estas ordinare, kiel pensas kelkaj personoj, ia puno por la Spirito, sed ja ia kondiæo konforma al la malsupereco de la Spirito, krom ankaý ia rimedo por progresi. (*La Aëielo kaj la Infero*, æap. III, n-ro 8 kaj sekvantaj).

Laýmezure kiel li morale progresas, la Spirito senmateriioas, tio estas, liberioante de la influo de la materio, li elpurioas; lia vivo pli konformioas al la spirita naturo, liaj fakultoj kaj perceptoj ampleksioas; estas proporcio inter lia feliæo kaj la farita progreso. Sed æar li agas laý sia libervolo, li povas, pro neglekto aý malvolonto, malrapidigi sian progreson; kaýze de tio, li plilongigas la dayron de siaj materiaj enkarniøoj, kiuj tiam fariøas al li ia puno, æar pro sia kulpo li restas en la malsupraj rangoj, devigita rekomenci la saman taskon. Dependas do de la Spirito mallongigi, per sia penado por elpurioi, la entutan tempon de la enkarniøoj.

27. – La materiala progreso de iu globo akompanas la moralan progreson de ties loøantoj. Nu, æar estas senæesa la kreado de mondoj kaj Spiritoj kaj æar æi tiuj progresas pli aý malpli rapide laý sia libera volo, el tio rezultas, ke estas mondoj pli aý malpli malnovaj, en malsamaj gradoj de

progreso, fizika aŭ morala, en kiuj la enkarniĝo estas pli aŭ malpli materia, kaj kie, pro tio, la laboro por la Spiritoj estas pli aŭ malpli kruda. El tiu vidpunkto, la Tero estas unu el tiuj malplej progresintaj. Loĝata de Spiritoj relative malsuperaj, sur ŝi la korpa vivo estas pli peniga ol en aliaj mondoj, sed ankaŭ ekzistas aliaj malpli progresintaj, en kiuj la vivo estas ankoraŭ pli peniga ol sur la Tero kaj kompare kun kiuj la nia ja estus mondo relative feliĉa.

28. – Kiam, en unu mondo, la Spiritoj estas akirintaj la tutan progreson, kiun akceptas la stato de tiu mondo, ili ŝin forlasas por enkarniĝi en alia pli progresinta, kie ili akiru novajn sciojn, kaj tiel plu ŝis tiam, kiam, pro la fakto ke enkarniĝo en materia korpo jam portas al ili nenian utilon, ili vivas nur la spiritan vivon, en kiu ili ankoraŭ progresas sed en alia senco kaj per aliaj rimedoj. Atinginte la kulminon de la progreso, ili ŝuas la superegan feliĉon. Enlasite en la konsiliojn de la ŝiopova, ili ekkonas lian penson kaj fariĝas liaj kurieroj, liaj senperaj ministroj en la regado de l' mondoj, havante sub sia ordonpovo ŝiujn Spiritojn en ŝiuj malsamaj gradoj de progreso.

Tiel, kia ajn estas ilia grado en la spirita hierarkio, de la plej malsupera ŝis la plej altranga, ŝiuj Spiritoj, enkarniĝintaj aŭ elkarniĝintaj, havas siajn komisionojn en la granda universa mekanismo; ŝiuj estas utilaj, tiel al la tuto kiel al si mem. Al la malpli progresintaj, kvazaŭ al simplaj servistoj, koncernas la plenumo de ia materiala tasko, komence nekonscie kaj poste ŝiam pli kaj pli inteligente. Ŝie, en la spirita mondo, la aktiveco, nenie la senutila senfareco.

La tutaĝo de la Spiritoj iasence konsistigas la animon de la Universo. Kio agas ŝie kaj en ŝio, tio estas la spirita elemento sub la impulsado de la dia penso. Sen tiu elemento, estas

nur la inerta materio, sencela, seninteligenta, sen alia motoro krom la materiaj fortoj, kies unusoleco lasas nesolveblaj grandegan nombron da problemoj. Per la agado de la *individuigita* spirita elemento, æio havas ian celon, ian pravon de ekzisto, æio klariøas. Sen la spirita elemento, oni albatioas al nesupereblaj malfacilaøoj.

29. – Kiam la Tero sin trovis en la klimataj kondiøoj taýgaj por la ekzistado de la homa specio, la homaj Spiritoj enkarniois sur øi. De kie ili venis? Æu ili estis kreitaj øuste en tiu tempo, æu ili devenis, tute elformitaj, de la spaco, de la Tero mem, aý de aliaj mondoj, ilia æesto sur øi, ekde difinita epoko, ja estas fakto, æar antaý ili ekzistis nur bestoj. Ili surmetis korpojn adekvatajn al siaj specialaj bezonoj, al siaj kapablecoj, kiuj korpoj fiziologie havis la bestan naturon. Sub ilia influo kaj per la ekzercado de iliaj fakultoj, tiuj korpoj suferis modifojn kaj perfektiois: tion ja pruvas la observado. Ni do lasu flanke la demandon pri la origino, ankoraý nun nesolveblan; ni prenu la Spiriton ne æe lia deirpunkto, sed en la momento, kiam, pro la manifestio en li de la unuaj øermoj de la libervolo kaj de la morala sento, ni lin vidas ludanta sian homan rolon, tute ne zorgante pri la medio kie li trapasis sian tempon de infaneco, aý, se oni preferas, de embriio. Malgraý la analogeco inter lia korpo kaj tiu de la bestoj, ni povas lin diferencigi disde æi tiuj per la lin karakterizantaj fakultoj, intelektaj kaj moralaj, same kiel ni povas distingi, sub samaj krudaj vestoj, sovaøulon disde civilizito.

30. – Kvankam tiuj, venintaj la unuaj, devis ja esti malmulte progresintaj, pro la fakto mem ke ili devis enkarnioi en tre malperfektaj korpoj, tamen certe ekzistis palpeblaj diferencoj inter iliaj karakteroj kaj kapabloj. La Spiritoj similaj

inter si nature grupiøis pro analogeco kaj simpatio. Tiel la Tero loøatiøis per diversklasaj Spiritoj, pli aý malpli inklinaj aý malemaj al progreso. Æar la korpoj estis stampitaj per la karaktero de la Spirito kaj reproduktiøis laý siaj respektivaj tipoj, el tio rezultis la malsamaj rasoj, æu el la vidpunkto fizika, æu el tiu morala (n-ro 11). Dayre kaj prefere enkarniøante inter siaj similuloj, la Spiritoj similaj inter si æiamigis la distingøan karakteron, fizikan kaj moralan, de la rasoj kaj de la popoloj, kiu karaktero malaperas nur kun la tempopaso, per ilia progreso kaj kunfandiøo. (*Revue Spirite*, julio 1860, paøo 198: "Frenologio kaj fiziognomiko").

31. – Oni povas kompari la Spiritojn, kiuj venis loøatigi la Teron, kun tiuj bandoj da diversoriginaj migruloj, kiuj iras por ekloøi virgan teron. Tie ili trovas lignon kaj þtonon por konstrui siajn loøejojn, kaj æiu donas al la sia ian specialan stampon konforman al la grado de sia sciado kaj al sia propra talento. Tiam ili formas grupojn laý analogeco de originoj kaj gustoj, kaj tiuj grupoj fine formas tribojn, poste popolojn, el kiuj æiu havas proprajn karakteron kaj morojn.

32. – Ne estis do unuforma la progreso en la tuta homa specio. La pli inteligentaj rasoj memkompreneble antaýeniris la ceterajn, sen paroli pri tio, ke Spiritoj æus naskitaj por la spirita vivo, enkarniøinte sur la Tero kune kun tiuj venintaj la unuaj sur øi, faris ankoraý pli sentebla la diferencon pri progreso. Estus ja neeble atribui saman malnovecon, koncerne la kreadon, al la sovaøuloj, apenaý distingøantaj disde la simio, kaj al la æinoj, kaj ankoraý des malpli al la civilizitaj eýropanoj.

Tamen la Spiritoj de la sovaøuloj ankaý apartenas al la homaro kaj iam atingos la nivelon de siaj pli maljunaj fratoj,

kio *nepre ne okazos en korpoj de la sama fizika raso*, netaŭgaj por certa disvolviteco intelekta kaj morala. Kiam la instrumento ne plu estos responde al ilia progreso, ili formigros el tiu medio por enkarniøi en pli alta ŝtupo, kaj tiel plu, øis ili estos konkerintaj æiujn surterajn gradojn, post kio ili forlasos la Teron por transiri en pli progresintajn mondojn. (*Revue Spirite*, Aprilo 1862, p. 97: "Perfektigebleco de la nigra raso".)

Reenkarniøoj

33. – La principo de reenkarneøo estas nepra sekvo de la leøo de progreso. Kiel klarigi, sen la reenkarneøo, la diferencon ekzistantan inter la nuntempa socia stato kaj tiu en la tempoj de barbareco? Se la animoj estas kreataj samtempe kiel la korpoj, tiuj nune naskitaj estas tiel novaj, tiel primitivaj kiel tiuj vivintaj antaŭ mil jaroj; ni krome rimarkigu, ke inter ili ekzistus nenia ligiteco, nenia necesa rilato; ke ili estus tute fremdaj, unuj al la aliaj. Kial do la nuntempajn animojn Dio pli bone dotus, ol tiujn, kiuj ilin antaŭvenis? Kial la unuaj havas pli bonan komprenpovon? Kial ili havas pli elpurintajn instinktojn, pli mildajn kutimojn? Kial ili havas intuician konon pri certaj aferoj, ilin ne antaŭe lerninte? Ni defias iun ajn elturni sin el tiuj demandoj, krom se per la akcepto, ke Dio kreas animojn diverskvalitajn laŭ la tempoj kaj la lokoj, kio estus neakordigebla kun la ideo pri superega justeco. (Æap. II, n-ro 14.)

Diru, male, ke la nuntempaj animoj jam vivis en foraj epokoj; ke ili ankaŭ estis barbaraj konforme al siatempa jarcento sed ja progresis; ke al æiu nova ekzistado ili portas tion, kion ili akiris en pasintaj ekzistadoj; ke, pro tio, la animoj de la civilizitaj epokoj ne estis kreitaj pli perfektaj sed ja *sin mem* perfektigis kun la tempo, kaj vi havigos la solan akcepte-

blan klarigon pri la kaŭzo de la socia progreso. (*La Libro de la Spiritoj*, 2-a Parto, ĉap. IV kaj V).

34. – Iuj pensas, ke la diversaj ekzistadoj de la animo vice efektivigas en malsamaj mondoj, unu post alia, ne en unu sola mondo, kien ĉiu Spirito venus unu solan fojon.

Tiu doktrino estus akceptebla, se nur ĉiuj loĝantoj de la Tero starus sur la sama nivelo, intelekta kaj morala. Tiel ili povus progresi, nur pasante de unu mondo en alian, kaj nenian utilon portus al ili la reenkarnero sur la Tero. Nu, Dio faras nenion senutilan. Se tie troviĝas ĉiuj gradoj de inteligenteco kaj moraleco, ekde la sovaĝeco randumanta la bestan naturon ĝis la plej progresinta civilizacio, ĉi do prezentas vastan kampon por progreso. Oni al si demandus, kial la sovaĝulo devus serĉi aliloke la tuj superan progresogradon, se tiu grado troviĝas apude, kaj tiel plu sinsekve? Kial la progresinta homo devus trapasi siajn unuajn etapojn nur en primitivaj mondoj, se ĉirkaŭ li troviĝas estuloj analogaj al la loĝantoj de tiaj mondoj? se oni ja trovas malsamajn gradojn de progreso, ne nur pasante de unu mondo en alian, sed en la sino de unu sama popolo, de unu sama familio? Se tiel estus, Dio estus farinta senutilan verkon, metante, unu apud la alia, sencion kaj scion, barbarecon kaj civilizacion, bonon kaj malbonon, dum ĝuste tia kontakto progresigas la malfruiĝemulojn.

Ne estas do necese, ke la homoj transloĝiĝu en alian mondon ĉe ĉiu progreso-etapo, same kiel ne necesas, ke lerneĵano forlasu sian lernejon ĉe ĉanĝo de klaso. Anstataŭ esti profita al lia progreso, tio ja estus malhelpo, ĉar la Spirito seniĝas ne nur je la ekzemplo, kiun li havigus al si per la vido de la superaj gradoj, sed ankaŭ je la ebleco ripari siajn erarojn en la medio mem, kie li ilin faris, kaj en la ĉeesto de tiuj, kiujn

li ofendis, kaj tiu ebleco estas por li la plej potenca rimedo efektiviĝi sian moralan progreson. Post mallonga kunloĝado, la Spiritoj nepre disiĝas, ja reciproke fremdiĝas, kaj la familio-ligiloj rompiĝas manke de tempo por solidiĝi.

Al la malbonaĵo morala aldoniĝas malbonaĵo materiala. La naturo de la elementoj, la organaj leĝoj, la kondiĉoj de ekzistado diversas laŭ la mondoj; en ĉi tiu rilato ne ekzistas du perfekte identaj. Niaj traktatoj pri Fiziko, Kemio, Anatomio, Medicino, Botaniko, ktp, neniel utilis en aliaj mondoj, sed tamen oni tute ne perdas, kion oni en ili lernas; tio ne nur disvolvas la intelekton sed la ideoj tie ĉerpitaj kunhelpas por akiro de novaj ideoj. (Æap. VI, n-roj 61 kaj sekvantaj.) Se la Spirito aperus en unu mondo nur unu fojon, ja ofte tre mallongan, ĉe ĉiu enmigro li troviĝas en tute malsamaj kondiĉoj; li ĉiufoje laborus super novaj elementoj, per fortoj kaj laŭ leĝoj al li nekonataj, ne havinte tempon por ellabori la konatajn elementojn, ilin studi kaj apliki. Ĉe ĉiu fojo li devus fari novan lernadon, kaj tiuj senĉesaj paŝoj prezentus baron al la progreso. La Spirito devas do resti en la sama mondo tiel longe ĉis li estos akirinta la tutaĵon de scioj kaj la gradon de perfekteco eblajn en tiu mondo. (N-ro 31.)

La Spiritoj forlasas, celante iun pli progresintan, la mondon, en kiu ili povas jam nenion pli akiri: jen kio devas okazi kaj ja nepre okazas. Tia estas la principo. Se iuj Spiritoj tion faras antaŭtempe, sendube tiel okazas pro individuaj motivoj, kiujn Dio penas laŭ sia saĝo. Ĉio en la kreaĵaro havas ian celon, sen kio Dio estus nek prudenta nek saĝa. Nu, se la Tero devus prezenti okazon por unu sola etapo de la progreso de ĉiu individuo, kiel utilis al infanoj, mortintaj en tre frua aĝo, veni tien por pasigi kelke da jaroj, monatoj, horoj, dum kiuj ili povas nenion ĉerpi? Same okazus koncerne la idiotojn kaj la kretenojn. Teorio estas bona se nur ĉi solvas ĉiujn koncernajn

demandojn. La demando pri la tro fruaj mortoj montriĝas kiel ĉtono de falpuĉiĝo por ĉiuj doktrinoj krom por la Spiritisma Doktrino, kiu sola ĉin solvis racie kaj komplete.

Por la progreso de tiuj, kiuj sur la Tero plenumas normalan mision, estas reala avantaĝo reveni al la sama medio por tie daŭrigi la laboron, kiun ili lasis nefinita, ofte en la sama familio aŭ en rilatoj kun la samaj personoj, por ripari la malbonon, kiun ili faris, aŭ por suferi la egalan repunon.

Elmigradoj kaj enmigradoj de la Spiritoj

35. – En la intertempoj inter siaj enkorpaj ekzistadoj, la Spiritoj troviĝas en stato de vaganteco kaj konsistigas la spiritan loĝantaron ĉirkaŭan al la Tero. Per mortoj kaj naskiĝoj, ambaŭ loĝantaroj, surtera kaj spirita, senĉese enverŝiĝas, unu en la duan. Ĉiutage do estas migradoj, tiel el la korpa en la spiritan mondon, kiel ankaŭ el ĉi tiu en la korpan mondon: tia estas la normala stato.

36. – En certaj epokoj, laŭ decido de la dia saĝo, tiujn elmigradojn kaj enmigradojn partoprenas pli aŭ malpli grandaj amasoj, kaŭze de vastaj transformiĝoj, kiuj estigas ilian samtempan foriron en grandaj kvantoj, tuj kompensatan per samnombra kvanto da enkarniĝoj. Oni do rigardu detruajn plagojn kaj kataklismojn kiel okazojn de kolektivaj alveno kaj foriro, providencajn rimedojn por renovigo de la enkorpa loĝantaro de l' globo, por ĉia refreŝigo per enkonduko de novaj, pli purigitaj spiritaĵoj. Se, dum tiuj katastrofoj, detruigas granda nombro da korpoj, nenio alia ĉi estas krom ia *disĉiro de vestoj*, sed neniu Spirito pereas; ili nur translokiĝas en alian medion; anstataŭ foriri unuope, ili foriras multope, kaj

en ĉi tio kuŝas la sola diferenco, ĉar, ĉu pro unu kaŭzo, ĉu pro alia, ili ne malpli fatale, frue aŭ malfrue, devas foriri.

La rapidaj kaj preskaŭ subitaj renoviĝoj, kiuj efektiviĝas ĉe la spirita elemento de la loĝantaro kaŭze de la detruaj plagoj, akcelas la socian progreson; sen la elmigradoj kaj enmigraĵoj, kiuj de tempo al tempo al ĉi donas fortegan impulson, nur treege malrapide efektiviĝus tiu progreso.

Rimarkindas, ke ĉiuj grandaj plagoj, kiuj ekstermas la loĝantarojn, ĉiam estas sekvataj de ia tempo de progreso en la sferoj fizika, intelekta aŭ morala, sekve do en la socia stato de la landoj, kiuj ilin suferas. Tiel okazas, ĉar ili havas kiel celon estigi ian rearanĝon ĉe la spirita loĝantaro, kiu ja estas la normala kaj aktiva loĝantaro de la globo.

37. – Tiu reciproka transfluiĝo inter la loĝantaroj enkarneigita kaj elkarneigita de unu sama globo ankaŭ efektiviĝas inter la mondoj, ĉu individue laŭ la normalaj kondiĉoj, ĉu amase en specialaj cirkonstancoj. Estas do elmigraĵoj kaj enmigraĵoj kolektivaj de unu mondo al alia, el kio rezultas la enkonduko, en la loĝantaron de unu el ili, de tute novaj elementoj. Novaj rasoj de Spiritoj, kiuj venas miksiĝi kun tiuj ekzistantaj, formas novajn rasojn de homoj. Nu, ĉar la Spiritoj neniam perdas, kion ili akiris, ili do kunportas sian inteligenton kaj la intuicion pri la scioj, kiujn ili posedas. Sekve de tio, ili stampas sian karakteron en la korpa raso, kiun ili estas animontaj. Por tio ili nur bezonas, ke novaj korpoj estu speciale kreataj por ilia uzado. Ĉar ekzistas la korpa specio, ili ĉiam trovas korpojn pretajn por ilin akcepti. Ili do simple estas novaj loĝantoj. Alveninte al la Tero, ili komence apartenas al ties spirita loĝantaro kaj poste enkarneiĝas same kiel la ceteraj.

Adama raso

38. – Laŭ la instruado de la Spiritoj, ĝuste el unu el tiuj grandaj enmigraĵoj, aŭ, se oni volas, unu el tiuj *kolonioj da Spiritoj*, veninta de alia sfero, originis la raso simboligita per la persono de Adamo kaj, pro tio, nomita *adama raso*. Kiam ĉi alvenis, la Tero, ekde nememorebla tempo, jam estis loĝata, *same kiel Ameriko, kiam en ĉi alvenis la eŭropanoj*.

La adama raso, pli progresinta ol tiuj ĉin antaŭvenintaj sur la Tero, efektive estas la plej inteligenta; estas ĉi, kiu puŝas ĉiujn aliajn al progreso. La Genezo montras ĉin al ni, ekde la origino, laborema, kapabla por la artoj kaj la sciencoj, ne trapasinta spiritan infanecon, kio ne estas karakterizaĵo de la primitivaj rasoj sed akordas kun la opinio, ke ĉi konsistis el Spiritoj jam tre progresintaj. Ĉio atestas, ke ĉi ne estas antikva sur la Tero, ke ĉi ĉi tie loĝas de antaŭ nur kelke da jarmiloj, kio malakordus nek kun la geologiaj faktoj, nek kun la antropologiaj observoj, sed ja prefere ĉi tiujn lastajn konfirmus.

39. – Ne akcepteblas, en la nuna stato de la homa scienco, tiu doktrino, laŭ kiu la tuta homa gento devenus de unu sola individuo de antaŭ ses mil jaroj. La ĉefaj ĉin kontraŭdirantaj argumentoj, prenitaj tiel en la fizika kiel ankaŭ en la morala kampo, resumiĝas jene:

El la vidpunkto fiziologia, kelkaj rasoj prezentas apartajn, karakterizajn tipojn, kiuj ne permesas, ke oni al ili atribuu komunan originon. Estas diferencoj, kiuj evidente ne rezultas el la efiko de la klimato, ĉar blankuloj reproduktiĝantaj en nigrulaj landoj ne fariĝas negroj, kaj inverse. La suna ardo rostantas kaj brunigas la epidermon sed neniam transformis blankulon en nigrulon, ne platis al iu la nazon, aŭ ĉanĝis

trajtojn de ies fizionomio, nek faris krispaj kaj lanecaj harojn longajn kaj silkecajn. Oni nuntempe scias, ke la haýtkoloro de nigrulo fontas el speciala, subhaýta histo esence propra al tiu raso.¹

Oni do rigardu la rasojn nigran, mongolan, kaýkazan kiel havantajn propran originon, naskiøintajn samtempe aý sinsekve en diversaj partoj de la globo. Ili kruciøado produktis la miksitajn, malæefajn rasojn. La fiziologiaj karakteroj de la primitivaj rasoj estas evidenta signo, ke ili devenas de apartaj tipoj. La samaj konsideroj do aplikioas tiel al homoj kiel al bestoj koncerne la plurecon de la trunkoj. (Æap. X, n-roj 2 kaj sekvantaj.)

40. – Adamo kaj liaj idoj estas prezentataj en la Genezo kiel homoj esence inteligentaj, æar detempe de la dua generacio ili konstruas urbojn, kulturis la teron, prilaboras metalojn. Rapidaj kaj konstante subtenataj estas iliaj progresoj en la artoj kaj en la sciencoj. Oni do ne konsentus, ke tiu trunko estus havinta, kiel branøojn, multenombrajn popolojn tiel malprogresintajn, kun tiel rudimenta inteligenteco, ankoraý hodiaý randumantaj la bestecon, krom ankaý perdintaj æiujn trajtojn de siaj prapatroj kaj eæ la plej malgrandan tradician memoron pri tio, kion æi tiuj faris. Tiel radikala diferenco laý intelektaj kapabloj kaj morala disvolviteco atestas, ne malpli evidente, ian priorigan diferencon.

41. – Krom el la geologiaj faktoj, la pruvon pri la ekzisto de l' homo sur la Tero, antaý la epoko difinita de la Genezo, oni ankaý tiras el la loøantaro de la globo.

¹ Vidu notojn æe la *Enkonduko*.

Sen paroli pri la ĝina kronologio, laŭdire datiĝanta de antaŭ tridek mil jaroj, pli aŭtentikaj dokumentoj pruvas, ke Egiptujo, Hindujo kaj aliaj landoj jam estis loĝataj kaj floradis almenaŭ tri mil jarojn antaŭ la kristana erao, sekve post la kreo de la unua homo laŭ la biblia kronologio. Freŝdataj dokumentoj kaj observoj nun allasas nenian dubon pri la rilatoj ekzistantaj inter Ameriko kaj la antikvaj egiptoj, el kio oni nepre devas konkludi, ke tiu regiono en tiu epoko jam estis loĝata. Oni do nepre devus konsenti, ke en mil jaroj la posteularo de unu sola homo povis loĝatigi plej grandan parton de la Tero. Nu, tiela fekundeco estus kontraŭa al ĝiuj antropologiaj leĝoj.¹

42. – Tiu neebleco montriĝas ankoraŭ pli evidenta, se oni konsentas, laŭ la Genezo, ke la diluvo ekstermis *la tutan homan genton*, escepte de Noa kaj lia familio, kiu ne estis multenombra, en la 1656^a jaro de la mondo, tio estas, 2348 jarojn antaŭ la kristana erao. La loĝatigo de la globo do nepre datiĝus de Noa. Nu, kiam la hebreoj ekloĝis en Egiptujo, 612 jarojn post la diluvo, tiu lando jam estis potenca imperio, kiun jam antaŭe, en malpli ol ses jarcentoj, loĝatigis la idaro de

¹ La Universala Ekspozicio en 1867 prezentis antikvaĵojn el Meksikio, kiuj allasas nenian dubon pri la rilatoj, kiujn la popoloj de tiu lando tenadis kun la antikvaj egiptoj. S-ro Léon Méchedin, per noto alfiksita en la meksika tempo ĉe la Ekspozicio, tiel sin esprimis:

“Ne konvenas antaŭtempe publikigi la malkovrojn faritajn, en rilato al la historio de l' homo, de la freŝdata scienca ekspedicio de Meksikio. Nenio tamen malpermesas, ke la publiko jam nun eksci, ke la esplorado pruvis la ekziston de granda nombro da urboj malaperintaj kun la tempo sed kiujn la pioĝo kaj la brulego povas eltiri el iliaj mortotukoj. La prifosoj ĝie elmetis *tri tavolojn el civilizacioj*, kiuj verŝajne havigas al la amerika mondo ian eksterordinaran antikvecon.” Tiel la Scienco ĝiutage malkonfirmas per faktoj la doktrinion, kiu limigas je 6000 jaroj la aperon de la homo sur la Tero kaj pretendas, ke li devenas de unu sola trunko.

Noa, sen paroli pri aliaj landoj, kio ja estas tute neakceptebla. Ni flanke rimarku, ke la egiptoj akceptis la hebreaĵojn kiel fremdulojn. Tre mirigus, ke ili estus perdintaj la memoron pri tiel proksima komuna origino, dum ili tamen religie konservis la monumentojn de sia historio.

Rigora logiko, konfirmita de la faktoj, elmontras do, ke la homo troviĝas sur la Tero ekde nedefinita tempo tre antaŭa al la epoko indikita de la Genezo. Same okazas ĉe la diverseco de la primitivaj trunkoj, ĉar demonstri la neeblecon de propozicio estas demonstri la propozicion kontraŭan. Se la Geologio malkovras aŭtentajn postsignojn de la ekzisto de la homo antaŭ la granda diluvia epoko, sekve pli absoluta fariĝas la demonstrado.

Doktrino pri la defalintaj anĝeloj kaj pri la perdita paradizo

43. – La mondoj progresas fizike per la ellaboriĝado de la materio, morale per la elpuriĝado de la Spiritoj en ili loĝantaj. La tiea feliĉo estas rekte proporcia al la superregado de bono super malbono, kaj la superregado de bono rezultas el la morala progreso de la Spiritoj. Ne sufiĉas nur intelekta progreso, ĉar per la intelekto ili povas fari malbonon.

Kiam iu mondo estas atinginta unu el la stadioj de sia transformiĝo, kiu ĉin altigos en la hierarkio, ekestas ĉanĝoj en ĉia loĝantaro, enkarniĝinta kaj elkarniĝinta. Ĝuste tiam okazas la grandaj elmigradoj kaj enmigradoj (n-roj 34 kaj 35). Kiu, malgraŭ siaj inteligenteco kaj sciado, obstinis en malbonfarado kaj en sia ribelemo kontraŭ Dio kaj ties leĝoj, tiuj de tiam fariĝus ia malhelpo al la posta progreso, ia konstanta kaŭzo de perturbo kontraŭ la trankvileco kaj la feliĉo de la bonaj; pro tio ili estos elpelitaj kaj elsenditaj en malpli progresintajn mon-

dojn, kie ili utiligos sian intelekton kaj la intuicion pri siaj akiritaj scioj profite al la progreso de tiuj, inter kiuj ili nun devas vivi; krome ili samtempe elpagos, dum serio da dolorplena ekzistadoj kaj per tre peniga laborado, siajn pasintajn kulpojn kaj sian *memvolan* obstiniĝon. Kio ili estos inter tiuj por ili novaj loĝantaroj ankoraŭ en la komenco de la barbareco, krom ja anĝeloj aŭ defalintaj Spiritoj tien senditaj por kulpelpago? Ĉu la tero, *el kiu ili estis elpelitaj*, ne estas ia *perdita paradizo*? Ĉu ĉi ne estis por ili ia *plezurejo* kompare kun la sendanka medio, kie ili restos elpelitaj dum miloj da jarcentoj, ĉis ili meritos la liberiĝon? La svaga, intuicia rememoro, kiun ili konservas pri ĉi, aperas kvazaŭ fora miraĵo ilin rememoriganta pri tio, kion ili *perdis per sia kulpo*.

44. – Sed dum la malbonaj foriĝas el la mondo, en kiu ili loĝis, pli bonaj Spiritoj ilin tie anstataŭas, venintaj, ĉu de la spiritaĵaj sferoj apartenantaj al tiu mondo, ĉu de malpli progresinta mondo, kiun ili meritis forlasi; por ĉi tiuj la nova loĝejo ja estas ia rekompenco. Post kiam la spirita loĝantaro estas tiamaniere renovigita kaj elpurigita el siaj plej malbonaj elementoj, pasas kelka tempo kaj la morala stato de la mondo troviĝas plibonigita.

Tiuj ĉaŭzoj iaforte estas partaj, tio estas, limiĝas al unu popolo, al unu raso; aliforte ili estas ĝeneralaj, kiam al tiu globo estas veninta la tempo de renoviĝo.

45. – La adama raso prezentas ĉiujn karakterojn de ia elpelita raso. La Spiritoj al ĉi apartenantaj estis ekzilitaj sur la Tero, tiam jam loĝata sed de primitivaj homoj dronantaj en senscienco, kiujn homojn la unuaj estis komisiitaj progresigi, al ili portante la lumojn de jam disvolviĝinta intelekto. Ĉu efektive ne tian rolon ludas tiu raso ĉis nun? Ĉia intelekta

supereco pruvas, ke la mondo, de kiu foriris la Spiritoj, al ĉi apartenantaj, estis pli progresinta ol la Tero. Ĉar tiu mondo devis eniri novan etapon de progreso, kaj ĉar tiuj Spiritoj ne volis, pro obstineco, indigi sin al tiu progreso, ili tie nepre sentis sin fremdaj kaj starus kiel malhelpo al la providenca irado de la aferoj. Ja tial ili estis el tie elpelitaj, dum aliaj meritis ilin anstatayi.

Elpelinte tiun rason en tiun teron de laboroj kaj suferoj, Dio prave al ĉi admonis: "En la ĵvito de via frunto vi el la tero prenos vian manon". Laŭ sia mildeco, li promesis sendi al ĉi iun *Savonton*, tio estas tiun, al ĉi instruontan pri la vojo, kiun ĉi devus sekvi por eliri el tiu loko de mizero, el tiu *infero*, kaj akiri la feliĉon de la elektitoj. Tiun *Savonton* li efektive sendis al ĉi en la persono de la Kristo, kiu al ĉi instruis pri la leĝo de amo kaj karitato, kiun leĝon ĉi ne konis kaj kiu al ĉi devus esti vera ankro de savo.

Egale celante, ke la homaro antaŭeniru en difinita direkto, superaj Spiritoj, kvankam ne havante la kvalitojn de la Kristo, de tempo al tempo enkarniĝas sur la Tero por plenumi specialajn misiojn, kiuj samtempe profitos al ilia persona progreso, se tiujn misiojn ili plenumos konforme al la decidoj de la Kreinto.

46. – Sen la reenkarneco, tiel la misio de la Kristo, kiel ankaŭ la promeso farita de Dio estus senencaĵo. Ni supozu, ke fakte la animo de ĉiu homo estas kreita samtempe kun la naskiĝo de lia korpo kaj ke ĉi nur devas aperi kaj malaperi sur la Tero; nenia rilato ekzistas do inter tiuj aperintaj detempe de Adamo ĉis Jesuo Kristo, nek inter tiuj, kiuj aperis poste; ĉiuj estas fremdaj, unuj al aliaj. La promeso de Dio pri ia *Savonto* ne povus aplikiĝi al la idaro de Adamo, ĉar ties animoj ankoraŭ ne estis kreitaj. Por ke la misio de la Kristo povu rilati

al la vortoj de Dio, necesus, ke tiuj vortoj aplikioŭ al samaj animoj. Se tiuj animoj estas novaj, ili do ne povas esti makulitaj pro la kulpo de la unua patro, kiu estas nur patro karna, ne spirita. Se ne tiel okazis, Dio estus do *kreinta* animojn makulitaj de ia kulpo, kiu ne povus forvipoŭ tial, ke ili tute ne ekzistis. La vulgara doktrino pri la origina peko sekve neprigas ian rilaton inter la animoj, kiuj vivis en la tempo de Jesuo, kaj tiuj vivintaj en la tempo de Adamo; ŝi neprigas do la reenkarinioŭn.

Diru tamen, ke ŝiuj tiuj animoj apartenis al tiu kolonio da Spiritoj ekzilitaj sur la Tero en la tempo de Adamo kaj ke ili troviŭas makulitaj de malvirtoj, kiuj al ili rezultigis elpelon el pli bona mondo, kaj vi havos la solan racian interpreton de la origina peko, peko ja propra al ŝiu individuo, ne rezultinta el la respondeco pri kulpo de alia homo, kiun li neniam konis. Diru, ke tiuj animoj aŭ Spiritoj plurfoje reenkarinioŭas sur la Tero por la enkorpora vivo, celante progresi, elpurioŭi; ke la Kristo venis instrui *tiujn samajn animojn* ne nur pri ties ekzistadoj pasintaj, sed ankaŭ pri la estontaj, kaj nur tiam vi donos al lia misio realan kaj seriozan celon, akcepteblan por la racio.

47. – Iu ekzemplo, familia sed frapanta pro sia analogeco, ankoraŭ pli komprenebligas la ŝus prezentitajn principojn:

La 24-an de majo 1861, la fregato *Ifigenia* transportis al Nov-Kaledonio disciplinan kompanion konsistantan el 291 viroj. Ŭe la alveno, la komandanto adresis al ili tagordon jene tekstantan:

“Metante la piedojn sur tiun foran regionon, vi certe jam komprenis la rolon, kiu al vi estas rezervita.

“Laŭ la ekzemplo de la bravaj soldatoj de la mararmeo, servantaj antaŭ viaj okuloj, vi helpos nin brile porti la toroŭon de la civilizacio al miloj da triboj de Nov-Kaledonio. Ŭu ŝi ne

estas – mi demandas al vi – bela kaj nobla misio? Vi ĉin ja inde plenumos.

“Aŭskultu la voĉon kaj la konsilojn de viaj ĉefoj. Mi estras super ili, kaj miajn vortojn vi bone komprenu.

“La elekto de via komandanto, de viaj oficiroj, de viaj suboficiroj kaj kaporaloj prezentas certan garantion pri ĉiuj klopodoj, kiuj estos efektivigataj por el vi fari bonegajn soldatojn; kaj mi plue diras: por altigi vin al la rango de bonaj civitanoj kaj vin transformi en honorindajn kolonianojn, *se tion vi volos*.

“Severa estas via disciplino; tia ĉi devas esti. Metita en niaj manoj, vi bone sciu, ĉi estos firma kaj nefleksebla; sed, justa kaj patreca, ĉi scios distingi eraron disde malvirto kaj malnobleco...”

Jen homoj elpelitaj, pro sia malbona konduto, el civilizita lando kaj puncele senditaj en la sinon de barbara popolo. Kion diras al ili la estro? – “Vi malobeis la leĝon de via lando; en ĉi vi fariĉis kaŭzo de malordo kaj skandalo, kaj pro tio oni vin elpelis; ĉi tien oni vin sendis, sed en ĉi tiu loko vi povos elpigi vian pasintecon; vi povos, per laborado, havigi al vi ĉi tie honoran pozicion kaj fariĉi honestaj civitanoj. Belan mision vi devas plenumi: porti la civilizacion al ĉi tiuj sovaĉaj triboj. La disciplino estos severa sed justa, kaj ni scios distingi tiujn, kiuj bone kondutas. Vian sorton vi tenas en viaj manoj; vi ĉin povos plibonigi, *se vi deziras*, ĉar vi havas vian liberan volon.”

Por tiuj homoj, elpelitaj en la sinon de la sovaĉularo, ĉu la naskolando ne estas kvazaŭ ia paradizo, kiun ili perdis pro siaj kulpoj kaj pro sia ribelo kontraŭ la leĝo? Ĉu ili ne estas, en tiu fora regiono, kvazaŭ defalintaj anĉeloj? Ĉu la parolo de la estro ne egalas tiun, kiun Dio adresis al la Spiritoj ekzilitaj sur la Tero: “Vi malobeis miajn leĝojn, tial mi vin elpelis el la

mondo, kie vi povus vivi feliĉaj kaj en paco; ĉi tie vi estos kondamnitaj al penado, sed per via bona konduto vi povos meriti pardonon kaj reakiri la patrolandon, kiun vi perdis pro via kulpo, nome la ĉielon?"

48. – Unuavide, la ideo pri defalo ĵajnas kontraŭdiri la principon, laŭ kiu la Spirito ne povas retropaŝi. Oni devas tamen konsideri, ke ne temas pri ia regreso en la primitivan staton. La Spirito, eĉ se li troviĝas en malsupera pozicio, perdas neniom el tio, kion li akiris; lia disvolviteco morala kaj intelekta konserviĝas la sama, kia ajn estas la medio, en kiu li troviĝas. Li statas en la situacio de homo kondamnita pro siaj deliktoj al enkarcerigo. Certe tiu homo estas senhonorigita, defalinta, el la socia vidpunkto, sed li pro tio fariĝis nek pli stulta nek pli malklera.

49. – Ĉu ni nun kredu, ke tiuj homoj forsenditaj en Nov-Kaledonion subite transformiĝos en modelojn de virtemo? ke ili subite forlasos siajn pasintajn erarojn? tion supozus nur tiu, kiu ne konus la homaron. Pro la sama kaŭzo, la Spiritoj de la adama raso, unu fojon transplantitaj sur la teron de ekzilo, ne momente seniĝis je sia orgojlo kaj je siaj malbonaj instinktoj; ankoraŭ longe ili konservis la originajn inklinojn, ian restaĵon el la malnova fermento. Nu, ĉu ne tio estas la origina peko?

ÆAPITRO XII

MOSEA GENEZO

La ses tagoj – La perdita paradizo.

La ses tagoj

1. – ÆAPITRO I. – 1. En la komenco Dio kreis la æielon kaj la teron. – 2. Kaj la tero estis senforma kaj dezerta, kaj mallumo estis super la abismo; kaj la spirito de Dio þvebis super la akvo. – 3. Kaj Dio diris: Estu lumo; kaj fariøis lumo. – 4. Kaj Dio vidis la lumon, ke øi estas bona; kaj Dio apartigis la lumon de la mallumo. – 5. Kaj Dio nomis la lumon Tago, kaj la mallumon Li nomis Nokto. Kaj estis vespero, kaj estis mateno, unu tago.

6. Kaj Dio diris: Estu firmaøo inter la akvo, kaj øi apartigu akvon de akvo. – 7. Kaj Dio kreis la firmaøon, kaj apartigis la akvon, kiu estas sub la firmaøo, de la akvo, kiu estas super la firmaøo; kaj fariøis tiel. – 8. Kaj Dio nomis la firmaøon æielo. Kaj estis vespero, kaj estis mateno, la dua tago.

9. Kaj Dio diris: Kolektiøu la akvo de sub la æielo en unu lokon, kaj aperu la sekaøo; kaj fariøis tiel. – 10. Kaj Dio nomis la sekaøon Tero, kaj la kolektiøojn de la akvo Li nomis Maroj. Kaj Dio vidis, ke øi estas bona. – 11. Kaj Dio diris: Kreskigu la Tero verdaøon, herbon, kiu naskas semon, fruktarbon, kiu donas laý sia speco frukton, kies semo estas en øi mem, sur la tero; kaj fariøis tiel. 12. Kaj la tero elkreskigis verdaøon, herbon, kiu naskas semon laý sia speco, kaj arbon, kiu donas frukton, kies semo estas en øi mem laý sia speco. Kaj Dio vidis, ke øi estas bona. – 13. Kaj estis vespero, kaj estis mateno, la tria tago.

14. Kaj Dio diris: Estu lumaĵoj en la ĵiela firmaĵo, por apartigi la tagon de la nokto, kaj ili prezentu signojn, tempojn, tagojn kaj jarojn; – 15. kaj ili estu lumaĵoj en la ĵiela firmaĵo, por lumi super la tero; kaj fariĝis tiel. – 16. Kaj Dio faris la du grandajn lumaĵojn: la pli grandan lumaĵon, por regi la tagon, kaj la malpli grandan lumaĵon, por regi la nokton, kaj la stelojn. – 17. Kaj Dio starigis ilin sur la ĵiela firmaĵo, por ke ili lumu sur la teron, – 18. kaj por ke ili regu la tagon kaj la nokton kaj faru diferencon inter la lumo kaj la mallumo. Kaj Dio vidis, ke ĉi estas bona. 19. Kaj estis vespero, kaj estis mateno, la kvara tago.

20. Kaj Dio diris: La akvo aperigu moviĝantaĵojn, vivajn estaĵojn, kaj birdoj ekflugu super la tero, sub la ĵiela firmaĵo. 21. Kaj Dio kreis la grandajn balenojn, kaj ĵiujn vivajn estaĵojn moviĝantajn, kiujn aperigis la akvo, laŭ ilia speco, kaj ĵiujn flugilhavajn birdojn laŭ ilia speco. Kaj Dio vidis, ke ĉi estas bona. – 22. Kaj Dio ilin benis, dirante: Fruktu kaj multiĝu, kaj plenigu la akvon en la maroj, kaj la birdoj multiĝu sur la tero. – 23. Kaj estis vespero, kaj estis mateno, la kvina tago.

24. Kaj Dio diris: La tero aperigu vivajn estaĵojn, laŭ ilia speco, brutojn kaj rampaĵojn kaj surterajn bestojn, laŭ ilia speco; kaj fariĝis tiel. – 25. Kaj Dio kreis la bestojn de la tero, laŭ ilia speco, kaj la brutojn, laŭ ilia speco, kaj ĵiujn rampaĵojn de la tero, laŭ ilia speco. Kaj Dio vidis, ke ĉi estas bona.

26. Kaj Dio diris: Ni kreu homon laŭ Nia bildo, similan al Ni; kaj ili regu super la fiŝoj de la maro kaj super la birdoj de la ĵielo kaj super la brutoj, kaj super ĵiuj rampaĵoj, kiuj rampas sur la tero. – 27. Kaj Dio kreis la homon laŭ Sia bildo, laŭ la bildo de Dio Li kreis lin; en formo de viro kaj virino Li kreis ilin. – 28. Kaj Dio benis ilin, kaj Dio diris al ili: Fruktu kaj multiĝu, kaj plenigu la teron kaj submetu ĉin al vi, kaj regu super la fiŝoj de la maro kaj super la birdoj de la ĵielo, kaj super ĵiuj bestoj, kiuj moviĝas sur la tero. – 29. Kaj Dio diris: Jen Mi donis al vi ĵiujn herbojn, kiuj semas semon, kiuj troviĝas sur la tuta tero, kaj ĵiujn arbojn, kiuj havas en si arban frukton, kiu semas semon; tio estu por vi manĝaĵo. – 30. Kaj al ĵiuj bestoj de la tero kaj al ĵiuj birdoj de la ĵielo kaj al ĵiuj rampaĵoj sur la tero, kiuj havas en si vivan animon, la tutan verdan herbaĵon kiel manĝaĵon. Kaj fariĝis tiel. – 31. Kaj Dio rigardis ĉion, kion Li kreis, kaj vidis, ke ĉi estas tre bona. Kaj estis vespero, kaj estis mateno, la sesa tago.

ÆAPITRO II. – 1. Kaj estis finitaj la ĵielo kaj la tero kaj ĵiuj iliaj apartenaĵoj. – 2. Kaj Dio finis en la sepa tago Sian laboron, kiun Li faris, kaj Li ripozis en la sepa tago de la tuta laboro, kiun Li faris. – 3. Kaj Dio benis la sepan tagon kaj sanktigis ĉin, ĉar en ĉi Li ripozis de Sia tuta laboro, kiun Li faris kreante. – 4. Tia estas la naskiĝo de la ĵielo kaj la tero, kiam ili estis

kreitaj, kiam Dio la Eternulo faris la teron kaj la ĉielon. – 5. Kaj nenia kampa arbeto ankoraŭ estis sur la tero, kaj nenia kampa herbo ankoraŭ kreskis, ĉar Dio la Eternulo ne pluvigis sur la teron, kaj ne ekzistis homo, por prilabori la teron. – 6. Sed nebulo leviĝadis de la tero kaj donadis malsekecon al la tuta supraĵo de la tero.

7. Kaj Dio la Eternulo kreis la homon el polvo de la tero, kaj Li enblovis en lian nazon spiron de vivo, kaj la homo fariĝis viva animo.

2. – Post la elvolvoj, en la supraj ĉapitroj, pri la origino kaj la konsisto de la Universo, laŭ la scioj liveritaj de la Scienco, koncerne al la parto materiala, kaj laŭ Spiritismo, koncerne al la parto spirita, utilas ĉion kontraŭmeti al la teksto mem de Moseo, por ke ĉiu povu fari komparon kaj plenkonscie juĝi. Kelke da komplementaj eksplikoj sufiĉas por komprenigi tiujn partojn bezonantajn apartajn klarigojn.

3. – Pri kelkaj punktoj sendube estas rimarkinda akordo inter la mosea Genezo kaj la scienca doktrino; sed estus erare kredi, ke sufiĉas anstataŭigi la ses dudekkvar-horajn tagojn de la kreado per ses nedeterminitaj periodoj por starigi kompletan analogecon. Ne malpli erare estus kredi, ke, krom la alegoria senco de kelkaj vortoj, la Genezo kaj la Scienco paŝas flanko ĉe flanko kaj ke ambaŭ sin parafrasas, unu la duan.

4. – Ni unue rimarku, kiel jam dirite (ĉap. VII, n-ro 14), ke la nombro de ses geologiaj epokoj estas laŭvola, ĉar kalkuliĝas al pli ol dudek kvin la nombro da nete karakterizitaj formacioj. Tiu nombro determinas nur la grandajn ĝeneralajn periodojn, kaj oni en la komenco ĝin adoptis nur celante kiel eble plej konformigi la sciojn al la biblia teksto, en tempo, cetere ne multe fora, kiam oni opiniis, ke la Scienco devas esti kontrolata de la Biblio. Ĝuste tial la aŭtoroj de la pliparto el la kosmogoniaj teorioj, celante ties pli facilan akcepton, klopodis por ilin akordigi kun la sankta skribo. Kiam la Scienco sin

apogis sur la eksperimenta metodo, ĉi eksentis sin pli forta kaj emancipiĝis. Nuntempe estas ja ĉi, kiu kontrolas la Biblion.

Aliflanke, la Geologio, prenante kiel deirpunkton nur la formiĝon de la granitaj terenoj, ne ampleksas, en la nombrado de siaj epokoj, la primitivan staton de la Tero, ne okupas sin pri la Suno, pri la Luno kaj la steloj, nek pri la tutaĵo de la Universo, kio ja apartenas al la Astronomio. Por ĉion enkadrigi en la Genezon, necesas aldoni ian unuan epokon, kiu ampleksus tiun ordon de fenomenoj kaj kiun oni povus nomi – *astronomia epoko*. Krom tio, ne ĉiuj geologoj rigardas la diluvan kiel apartan periodon, sed ja kiel transiran, nedaŭran faktan, kiu ne rimarkinde ŝanĝis la klimaton de la globo, nek signis novan fazon por la vegetaĵaj kaj bestaj specioj, ĉar, kun malmultaj esceptoj, tiuj samaj specioj troveblas antaŭ kaj post la diluvo. Oni povas do, sen malkonsideri la veron, preterlasi tiun periodon.

5. – La ĉi-suba kompara tabelo, en kiu estas resume prezentitaj la fenomenoj karakterizantaj ĉiun el la ses epokoj, permesas ampleksi la tuton kaj pritaksi la rilatojn kaj la diferencojn ekzistantajn inter tiuj epokoj kaj la biblia Genezo.

SCIENCO (Vidu notojn ĉe *Enkonduko*)

GENEZO

I. ASTRONOMIA EPOKO. – Aglomeriĝo de la universa kosma materio, ĉe iu punkto de la spaco, en nebulozon, kiu naskis, pro plurloka kondensiĝo de la materio, la stelojn, la Sunon, la Teron, la Lunon kaj ĉiujn planedojn.

1-a TAGO. – La ĉielo kaj la Tero. – La lumo.

Primitiva, fluideca, inkandeska stato de la Tero. – Vastega atmosfero ŝarĝita per la tuta akvo en vapora stato kaj per ĉiuj volatiligebaj materioj.

II. PRIMARA EPOKO. – Rigidigo de la Ter-supraio pro la malvarmigo; formigo de la granitaj tavoloj. – Densa kaj ardanta atmosfero nepenetrebla por la sunradioj. – Laŭgrada demetigo de la akvo kaj de la solidaj materioj volatiligitaj en la aero. – Neekzisto de ĉia organa vivo.

2-a TAGO. – La Firmao. – Apartigo de la akvo, kiu estas super la firmao, de la akvo, kiu estas sub ĝi.

III. TRANSIRA EPOKO. – La akvo kovras la tutan supraon de la globo. – Unuaj sedimentaj demetaioj formitaj de la akvo. – Humida varmo. – La Suno komencas trairi la nebulan atmosferon. – Unuaj plej rudimente strukturitaj organaj estaioj. – Likenoj, muskoj, fetoj, likopodioj, herbecaj plantoj. Kolosa vegetaaro. – Unuaj marestaioj: zoofitoj, polipoj, krustacoj. – Ptonkarbaj demetaioj.

3-a TAGO. – La akvo, kiu estas sub la firmao, kolektiĝas; aperas la sekaio. – La tero kaj la maroj. – La kreskaioj.

IV. SEKUNDARA EPOKO. – Tersupraio ne multe malebena; akvoj maraj kaj ne tre profundaj. Malpli arda temperaturo; pli elpuriginta atmosfero. Grandaj kalkaj demetaioj portitaj de la akvoj. – Malpli kolosa vegetaaro; novaj specioj; lignecaj kreskaioj; unuaj arboj. – Fiŝoj; cetacoj; konkhavaj bestoj; grandaj akvaj reptilioj kaj amfibioj.

4-a TAGO. – La Suno, la Luno kaj la steloj.

V. TERCIARA EPOKO. – Grandaj ĉvellevioj de la solida krusto; formigo de la kontinentoj. Retirigo de la akvoj en malaltaiojn; formigo de la maroj. – Elpuriginta atmosfero; nuntempa temperaturo estigita de la suna varmo. – Gigantaj surteraj bestoj. Nuntempaj vegetaioj kaj bestoj. Birdoj.

5-a TAGO. – Fiŝoj kaj birdoj.

UNIVERSA DILUVO

VI. KVATERNARA AŬ POSTDILUVA EPOKO. – Aluviaj terenoj. – Nuntempaj vegetaioj kaj bestoj. La homo.

6-a TAGO. – La surteraj bestoj. La homo.

6. – En la supra tabelo elstaras kiel unua la fakto, ke la laboro en ĉiu el la ses tagoj ne rigore respondas, kiel multaj ĉin kredas, al ĉiu el la ses geologiaj epokoj. La plej rimarkinda akordo montriĝas en la intersekvo de la organaj estaĵoj, kiu, kun eta diferenco, preskaŭ samas, kaj en la apero, kiel lasta, de la homo; nu, tio estas grava fakto.

Estas ankaŭ koincido, ne koncerne la laŭnumeran ordon de la epokoj sed koncerne la fakton mem, en la loko kie estas dirite, ke, en la tria tago, “kolektiĝis la akvo de sub la ĉielo en unu lokon, kaj aperis la sekaĵo”, kio esprimas la bildon de tio okazinta dum la terciara epoko, kiam la levigoj de la solida krusto aperigis la kontinentojn kaj repuŝis la akvojn, kiuj formis la marojn. Nur tiam ekaperis la surteraj bestoj laŭ la Geologio kaj laŭ Moseo.

7. – Dirinte, ke la kreado fariĝis en ses tagoj, ĉu Moseo volis paroli pri dudekkvarhoraj tagoj aŭ uzis tiun vorton en la senco de periodo, daŭro? La unua hipotezo estas pli probabla, se oni konsideras la tekston mem; unue, ĉar tia estas la propra senco de la hebrea vorto *jôm*, kies signifo estas *tago*; krom tio, la difino de vespero kaj mateno kiel limoj de ĉiu el la ses tagoj pravigas la supozon, ke li volis paroli pri ordinaraj tagoj. Oni ja tute ne povas tion pridubi, ĉar estas dirite en la paragrafo 5-a: “Kaj Dio nomis la lumon Tago, kaj la mallumon Li nomis Nokto. Kaj estis vespero, kaj estis mateno, unu tago”. Ĉi tio evidente povas rilati nur al la dudekkvarhora tago, kiun dividas la lumo kaj la mallumo. Ankaŭ pli preciziĝas la senco, kiam li asertas, en la paragrafo 17, parolante pri la Suno, la Luno kaj la steloj: “Kaj Dio starigis ilin sur la ĉiela firmaĵo, por ke ili lumu sur la teron, kaj por ke ili regu la tagon kaj la nokton kaj faru diferencon inter la lumo kaj la mallumo. Kaj Dio vidis, ke

øi estas bona. Kaj estis vespero, kaj estis mateno, la kvara tago.”

Cetere, æio en la kreado estis mirakla, kaj se oni eniras la vojon de la mirakloj, oni ja povas kredi, ke la Tero estis farita en ses dudekkvarhoraj tagoj, precipe kiam oni ne konas la unuajn naturajn leøojn. Æiuj civilizitaj popoloj komune akceptis tiun kredon tiel longe, øis la Geologio venis por pruvi øian maleblecon.

8. – Unu el la plej kritikataj punktoj en la Genezo estas la kreado de la Suno post la lumo. Oni provis øin klarigi, helpe de la donitaøoj mem liveritaj de la Geologio, asertante, ke la surtera atmosfero, en la unuaj tempoj de sia formiøo, estis þarøita per vaporoj densaj, netravideblaj, kaj tial ne permesantaj, ke oni vidu la Sunon, kiu do tiam ne ekzistis por la Tero. Akcepteblus tia klarigo, se en tiu tempo jam troviøus loøantoj, kiuj povus konstati la ekziston aý neekziston de la Suno. Nu, laý Moseo mem tiam ekzistis nur vegetaøoj, kiuj tamen ne povintus kreski kaj reproduktiøi sen la suna varmo.

Estas do evidente anakronisma la ordo, kiun Moseo difinas por la kreado de la Suno; sed, pretervole aý ne, li ne eraris, asertante, ke la lumo antaývenis la Sunon.

La Suno ne estas la principo de la universa lumo, sed ja ia koncentriøo de la luma elemento en iu punkto, øustadire de la fluido, kiu, en difinitaj cirkonstancoj, akiras la lumajn proprecojn. Tiu fluido, kiu estas kaýzo, nepre devis antaýveni la Sunon, kiu nenio alia estas ol efiko. La Suno estas *kaýzo* rilate al la lumo, kiun øi disradias, sed *efiko* rilate al tiu, kiun øi ricevis.

En obskura æambro, brulanta kandelo estas eta suno. Kion oni faris por bruligi la kandelon? Oni disvolvis la heligan proprecon de la luma fluido kaj oni æi tiun koncentris sur iun

punkton. La kandelo estas la kaŭzo de la lumo disradianta en la ĉambro, sed se la luma principo ne ekzistus antaŭ la kandelo, ĉi tiun oni ne povus bruligi.

La samo okazas kun la Suno. La eraro devenas de la falsa, longe akceptata ideo, laŭ kiu la tuta Universo komenciĝis kun la Tero, kaj pro tio oni ne komprenas, ke la Suno povis esti kreita post la lumo. Oni nun scias, ke, antaŭ nia Suno kaj nia Tero, ekzistis milionoj da sunoj kaj da Teroj, kiuj sekve ĉuis la lumon. La aserto de Moseo estas do principe ekzakta; ĉi falsas, kredigante, ke la Tero estis kreita pli frue ol la Suno. Estante, pro sia translacia movo, submetita al la Suno, la Tero nepre estis formita post ĉi. Ĉi tion Moseo ne povus scii, ĉar li ne konis la leĝon de gravito.

Tiun saman ideon oni trovas en la Genezo de la antikvaj Persoj. En la unua ĉapitro de la Vendedad, Ormuzdo, rakontante la originon de la mondo, diras: "Mi kreis la lumon, heligontan la Sunon, la Lunon kaj la stelojn." (*Vortaro pri Universala Mitologio.*) Ĉi tie la formo certe estas pli klara kaj pli scienca, ol ĉe Moseo, kaj ne bezonas komentariojn.

9. – Moseo evidente konfesis la plej primitivajn kosmogoniajn kredojn. Kiel siaj samtempuloj, li kredis la solidecon de la ĉiela volbo kaj la ekziston de supraj rezervujoj por la akvoj. Tiu ideo nealegorie kaj neambigue esprimiĝis en ĉi tiu loko (paragrafoj 6 kaj sekvantaj): "Kaj Dio diris: Estu firmaĉo inter la akvo, kaj ĉi apartigu akvon de akvo. Kaj Dio kreis la firmaĉon, kaj apartigis la akvon, kiu estas sub la firmaĉo, de la akvo, kiu estas super la firmaĉo; kaj fariĝis tiel." (Vidu: ĉap. V, *Antikvaj kaj modernaj sistemoj pri la mondo*, n-roj 3, 4 kaj 5.)

Laŭ antikva kredo, la akvo estis rigardata kiel primitiva principo, genera elemento, kaj pro tio Moseo ne parolas pri la

kreado de la akvoj, kiuj ĉajne jam antaŭe ekzistis. "Mallumo estis super la abismo", nome super la profundegaŭoj de la spaco, kiun la imago svage prezentis al si okupita de la akvoj kaj en mallumo antaŭ la kreado de la lumo. Jen kial Moseo diras: "La Spirito de Dio portiŝis (aŭ ĉvebis) super la akvo." Ĉar oni rigardis la Teron formita en la sino de la akvoj, necesis apartigi ŝin. Oni tial supozis, ke Dio faris la firmaŝon, ian solidan volbon, por apartigi la akvojn, kiuj troviŝis en la supro, de tiuj, kiuj estis sur la Tero.

Por kompreni certajn partojn de la Genezo, nepre necesas, ke oni lokiŝu sur la vidpunkto de la kosmogoniaj ideoj de la tempo, kiun la Genezo reflektas.

10. – Ĉe la progreso de la Fiziko kaj Astronomio, ne plu defendeblas simila doktrino.¹ Moseo tamen atribuas tiujn vortojn al Dio mem. Nu, ĉar ili esprimas efektive falsan okazaŝon, el du aferoj unu: aŭ Dio trompiŝis en la rakontado de sia verko, aŭ tiu rakonto ne estas dia revelacio. Ĉar ne akcepteblas la unua hipotezo, nepras konkludi, ke Moseo esprimis siajn proprajn ideojn. (Ĉap. I, n-ro 3.)

11. – Moseo pli proksimas al la vero, dirante, ke Dio faris la homon el la ĉlimo de la tero.² Efektive, la Scienco montras (ĉap. X), ke la homa *korpo* konsistas el elementoj ĉerpitaj en la organa materio, alivorte en la ĉlimo de la tero.

¹ Malgraŭ la kruda eraro de tia kredo, tamen oni per ŝi ĉiam ankoraŭ lulas la infanojn, kvazaŭ temus pri sankta veraŝo. La edukistoj nur tremante riskas ian nekuraŝan interpreton. Kiel do voli, ke tio poste ne estigu nekredantojn?

² La hebrea vorto *haadam*, homo, de kiu devenis *Adamo*, kaj la vorto *haadama*, tero, havas saman radikon.

La formado de la virino el unu ripo de Adamo, ĵajne infaneca alegorio se prenita laŭlitere, estas tamen ja profunda laŭ la senco. Ĉi celas montri, ke la virino estas samnatura kiel la viro, sekve egala al li antaŭ Dio, tute ne ia aparta kreaĵo destinita al servuteco, al traktado kiel sklavo. Ĉar ĉi eliris el lia karno mem, la figuro de egaleco montriĝas pli signifoplena, ol se ĉi estus aparte formita el la sama ĵlimo. Ĉi estas la samo, kiel diri al la viro, ke ĉi egalas al li kaj tute ne estas ĉia sklavino, ke li devas ami ĉin kiel parton de si mem.

12. – Por malkleraj spiritoj, havantaj nenian ideon pri la ĝeneralaj leĝoj, nekapablaj ĉirkaŭpreni la tuton kaj koncepti la senfinon, tiu mirakla, momenta kreado prezentis ion fantastan, kiu frapis la imagon. La bildo de la Universo naskita el la nenio en kelke da tagoj, per nura ago de la kreanta volo, estis por ili la plej evidenta monstro de la povo de Dio. Kia figuro efektive prezentus pli sublime kaj poezie tiun povon ol jenaj vortoj: “Dio diris: Estu lumo, kaj fariĝis lumo!” Kreante la Univerŝon per la malrapida, laŭgrada agado de la naturaj leĝoj, Dio ĵajnis al ili malpli granda, malpli pova. Al ili nepre necesus io mirakleca, ekster la naturaj kadroj, ĉar alimaniere ili dirus, ke Dio ne estas pli lerta ol la homoj. la scienca, racia teorio pri la kreado lasus ilin malvarmaj kaj indiferentaj.

Ni do ne forĵetu la biblian Genezon; male, ni ĝin studu kiel oni studas la historion pri la infaneco de la popoloj. Tio estas epoko riĉa je alegorioj, kies kapitan sencon oni devas esplori; kiujn oni nepre komentu kaj klarigu helpe de la lumoj de la racio kaj de la Scienco. Reliefigante ĝiajn poeziajn belaĵojn kaj la instruojn vualitajn de la imaga formo, oni tamen klare montru la erarojn, en la intereso mem de la religio. Ĉi tiun oni pli respektos, kiam ĝiaj eraroj ne plu estos trudataj al

la fido kiel veraĵoj, kaj Dio aspektos pli granda kaj pli potenca, kiam lia nomo æesos esti ligita al pure elpensitaj faktoj.

La perdita paradizo¹

13. – ÆAPITRO II. – 8. Kaj Dio la Eternulo plantis øardenon en Eden en la Oriento, kaj Li metis tien la homon, kiun Li kreis. – 9. Kaj Dio la Eternulo elkreskigis el la tero [*min haadama*] æiun arbon æarman por la vido kaj bonan por la manøo, kaj la arbon de vivo [*vehetz hachayim*] en la mezo de la øardeno², kaj la arbon de sciado pri bono kaj malbono.

15. Kaj Dio la Eternulo prenis la homon kaj enloøigis lin en la øardeno Edena, por ke li prilaboradu øin kaj gardu øin. – 16. Kaj Dio la Eternulo ordonis al la homo [*hal haadam*], dirante: De æiu arbo de la øardeno [*hagan*] vi manøu; – 17. sed de la arbo de sciado pri bono kaj malbono [*oumehetz hadaat tob vara*] vi ne manøu, æar en la tago, en kiu vi manøos de øi, vi mortos.

14. – ÆAPITRO III. – 1. Kaj la serpento [*nåhåsch*] estis pli ruza, ol æiuj kampaj bestoj, kiujn kreis Dio la Eternulo. Kaj øi diris al la virino [*el hæischa*] : æu Dio diris, ke vi ne manøu de æiuj arboj de la øardeno? – 2. Kaj la virino diris al la serpento: La fruktojn [*miperi*] de la arboj de la øardeno ni povas manøi; – 3. sed pri la fruktoj de la arbo, kiu estas en la mezo de la øardeno, Dio diris: Ne manøu ion de ili kaj ne tuþu ilin, por ke vi ne mortu. – 4. Kaj la

¹ Apud kelkaj paraĝrafoj troviøas la laylitera traduko de la hebrea teksto, kiu, pli fidele esprimante la primitivan penson, pli klare reliefigas la alegorian sencon. – *Noto de la tradukinto*: Æar ni æi tie uzis la Esperantan tekston de la Malnova Testamento, kiun Zamenhof tradukis øuste el la hebrea originalo, tial ni opiniis nenecesa sekvi tiun zorgon de Kardec koncernantan la franclingvan tradukon de la Biblio. Ni nur konservis, apud la koncernaj esprimoj, la hebrelingvajn tekstojn.

² En la franclingva traduko de la Biblio estas la vorto *paradis*, kaj Kardec aldonis jenan noton: Paradizo, el la latina *paradisus*, deveninta de la greka: *paradeisos*, øardeno, fruktejo, fruktoøardeno, loko priplantita per arboj. La hebrea vorto uzita en la Genezo estas *hagan*, kiu havas saman signifon.

serpento diris al la virino: Ne, vi ne mortos; – 5. sed Dio scias, ke en la tago, en kiu vi manøos ion de ili, malfermiøos viaj okuloj kaj vi estos kiel Dio, vi scios bonon kaj malbonon.

6. Kaj la virino vidis, ke la arbo estas bona por manøi kaj øi estas æarma por la okuloj, kaj la arbo estas dezirinda por saøiøi [*leaskil*]; kaj ði prenis de øiaj fruktoj, kaj ði manøis, kaj ði donis kune ankaý al sia edzo, kaj li manøis.

8. Kaj ili aydis la voøon de Dio la Eternulo, kiu marðis en la øardeno dum la malvarmeto de la tago; kaj Adam kaj lia edzino kaðiøis de Dio la Eternulo inter la arboj de la øardeno.

9. Kaj Dio la Eternulo vokis Adamon, kaj diris al li: Kie vi estas? – 10. Kaj tiu diris: Vian voøon mi aydis en la øardeno, kaj mi ektimis, æar mi estas nuda; kaj mi kaðis min. – 11. Kaj Dio diris: Kiu diris al vi, ke vi estas nuda? Æu vi ne manøis de la arbo, pri kiu Mi ordonis al vi, ke vi ne manøu de øi? – 12. Kaj Adam diris: La edzino, kiun vi donis al mi kiel kunulinon, ði donis al mi de la arbo, kaj mi manøis. – 13. Kaj Dio la Eternulo diris al la virino: Kial vi tion faris? Kaj la virino diris: La serpento tromplogis min, kaj mi manøis.

14. Kaj Dio la Eternulo diris al la serpento: æar vi tion faris, tial estu malbenita inter æiuj brutoj kaj inter æiuj bestoj de la kampo; sur via ventro vi irados kaj teron vi manøados dum via tuta vivo. – 15. Kaj Mi metos malamikecon inter vi kaj la virino kaj inter via idaro kaj ðia idaro; øi frapados vian kapon, kaj vi pikados øian kalkanon.

16. Al la virino Li diris: Mi multigos viajn suferojn dum via gravedeco; en doloro vi naskados infanojn; kaj al via viro vi vin tiros, kaj li regos super vi.

17. Kaj al Adam Li diris: æar vi obeis la voøon de via edzino, kaj vi manøis de la arbo, pri kiu Mi ordonis al vi, dirante, ke vi ne manøu de øi, tial malbenita estu la tero pro vi; kun suferoj vi manøados de øi dum via tuta vivo. – 18. Kaj dornojn kaj pikaøojn øi kreskigos por vi, kaj vi manøados herbojn de kampo. – 19. En la ðvito de via vizaøo vi manøados panon, øis vi revenos en la teron, el kiu vi estas prenita; æar vi estas polvo kaj refariøos polvo.

20. Kaj Adam donis al sia edzino la nomon Eva, æar ði estis patrino de æiuj vivantoj.

21. Kaj Dio la Eternulo faris por Adam kaj por lia edzino vestojn el felo, kaj Li vestis ilin. – 22. Kaj Dio la Eternulo diris: Jen Adam fariøis kiel unu el Ni, sciante bonon kaj malbonon; nun eble li etendos sian manon kaj prenos ankaý de la arbo de vivo [*vesta pen ischlachyado velakach mehetz hachayim*] kaj manøos kaj vivos eterne.

23. Kaj Dio la Eternulo eligis lin el la Edena øardeno, por ke li prilaboradu la teron, el kiu li estis prenita. – 24. Kaj Li elpelis Adamon, kaj

lokis antaŭ la Edena ĝardeno la kerubon¹ kaj la turnioŭantan flaman glavon, por gardi la vojon al la arbo de vivo.

15. – Sub infaneca kaj iajoje ridinda imago, se oni alligiĝas al la formo, la alegorio ofte kaŝas plej grandajn veraĵojn. Ĉu estas, unuavide, fabelo pli absurda ol tiu pri Saturno, la dio, kiu voradis ĉtonojn, ilin prenante por siaj filoj? Sed tamen, kio ja estas pli profunde filozofia kaj vera ol tiu figuro, se oni serĉas ties moralan sencon! Saturno estas la personigo de la tempo; ĉar ĉiuj ekzistaĵoj estas verko de la tempo, li do estas patro de ĉio ekzistanta; sed ankaŭ ĉio detruigas kun la tempo. Saturno manĝeganta ĉtonojn simbolas la detruadon, far la tempo, de la plej duraj korpoj, kiuj ja estas liaj filoj, ĉar ili formiĝis kun la tempo. Kaj kiu, laŭ tiu sama alegorio, eskapas el tiu detruado? Ja Jupitero, simbolo de la supera inteligenteco, de la spirita principo, kiu estas nedetruibla. Tiel natura montriĝas tiu imago, ke en la moderna lingvo, sen aludo al la antikva fabelo, oni diras, parolante pri io fine ruiniĝinta, ke ĉi estis vorita de la tempo, ronĝita, ruinigita de la tempo.

La tuta pagana mitologio efektive estas nenio alia, ol vasta alegoria bildo pri la diversaj flankoj, bonaj kaj malbonaj, de la homaro. Por tiu, kiu serĉas ĉian spiriton, ĉi estas kompleta kurso de plej alta filozofio, same kiel niaj modernaj fabeloj. La absurdo kuŝis en tio, ke oni prenis la formon por la fundo.

16. – La samo estas kun la Genezo, kie oni devas duonvidi grandajn moralajn veraĵojn sub materialaj figuroj,

¹ El la hebrea *cherub*, *keroub*, bovo, *charab*, plugi: anĝelo de la dua ĉoro de la unua hierarkio, kiun oni figuris kun kvar flugiloj, kvar vizaĝoj kaj bovaj piedoj.

kiuj, prenite laŭlitere, estus tiel absurdaj kiel se, en niaj fabeloj, oni ankaŭ laŭlitere prenis la scenojn kaj la dialogojn atribuitajn al la bestoj.

Adamo personigas la homaron; lia kulpo individuigas la malfortecon de la homo, en kiu superregas la materialaj instinktoj, kiujn li ne scias kontraŭstari.¹

La arbo, kiel arbo de vivo, prezentas la emblemon de la spirita vivo; kiel arbo de la Sciado, ĝi estas la emblemo de la konscio, kiun la homo akiras pri bono kaj malbono per la disvolviĝo de sia intelekto kaj de la libera volo, laŭ kiu li elektas inter ambaŭ. Ĝi difinas la punkton, kie la homa animo, æsante esti gvidata sole nur de la instinktoj, ekposedas sian liberecon kaj fariĝas respondeca pri siaj agoj.

La frukto de la arbo simbolas la celon de la materialaj deziroj de la homo; ĝi alegorias avidon kaj volupton, konkretigas, per unu sola figuro, la motivojn de forlogiĝo en malbonon. Ĝin manĝi signifas cedi al la tento. La arbo staras en la mezo de la plezurĝardeno por montri, ke la logo troviĝas en la sino mem de la ĉuoj, kaj por atentigi, ke, sin fordonante al la materialaj ĉuoj, la homo alkrasas al la Tero kaj deflankiĝas for de sia spirita destino.²

¹ Estas hodiaŭ plene rekonate, ke la hebrea vorto *haadam* ne estas propra nomo kaj signifas: *la homoj entute, la homaro*, kio disbatas la tutan konstruaĵon starigitan sur la personeco de Adamo.

² En neniu teksto estas specifite, ke la frukto estas *pomo*: tiun vorton oni trovas nur æ porinfanaj versioj. La vorto en la hebrea teksto estas *peri*, kiu havas samajn signifojn kiel en la franca, sen difino pri la specio, kaj povas esti prenita laŭ la sencoj materiala, morala, alegoria, krom ankaŭ propra aŭ figura. Æe la Izraelidoj, ne estas deviga interpreto; kiam iu vorto havas plurajn signifojn, æiu ĝin laŭvole komprenas, se nur lia interpreto ne kontraŭus la gramatikon. La vorto *peri* estas tradukita en la latinan per *malum*, kiu respondas tiel al pomo kiel ankaŭ al æiaspeca frukto. Ĝi devenas de la greka

La morto, pri kiu li estas minacata en la okazo se li ne obeos la malpermeson al li faritan, estas averto pri la neeviteblaj sekvoj, fizikaj kaj moralaj, kiujn kuntrenas la malobeo de la diaj leĝoj, gravuritaj de Dio en lia konscienco. Klare evidentas, ke ĉi tie ne temas pri la korpa morto, ĉar, post sia kulpo, Adamo ankoraŭ longe vivis; temas ja pri la spirita morto, aŭ, alivorte, pri la perdo de la bonaĵoj rezultantaj el la morala progreso, perdo bildigita de lia forpelo el la plezur-ĝardeno.

17. – La serpento hodiaŭ estas tre malproksime de tio, ke ĉi estus rigardata kiel la tipo de ruzeco. Ĉi do ĉi tie rolas pli pro sia formo, ol pro sia karaktero, ja kiel aludo al la perfideco de la malbonaj konsiloj, kiuj, subpoviante kiel serpento, ofte ne estas suspektataj de la homo. Krom tio, se la serpento, pro la trompo kontraŭ la virino, estis kondamnita rampadi sur la ventro, oni devas kompreni, ke en la komenco tiu besto havis kruojn kaj do ne estis ia serpento. Kial do trudi al la naiva kaj kredema fido de la infanoj, kiel veraĵon, tiel evidentajn alegoriojn, per kio oni erarigas ilian juĝon kaj igas ilin poste rigardi la Bibliion kiel ian plektaĵon el absurdaj fabeloj?

Oni devas krome rimarki, ke la hebrea vorto *nāhāsch*, kies traduko estas *serpento*, devenas de la radiko *nāhāsch*, kiu signifas *fari sorĉojn, diveni kapitaĵojn*, kaj kiu do povas havi la signifon: *sorĉisto, divenisto*. Ĉi troviĝas, kun tiu signifo, en la Genezo mem, ĉap. XLIV, par. 5 kaj 15, rilate al la pokalo, kiun Jozef ordonis meti en la sakon de Benjamin: “Ĉi estas ja tiu pokalo, el kiu trinkas mia sinjoro, kaj li ankaŭ aŝguras

melon, participo de la verbo *melo*, interesi, prizorgi, altiri.

(*nâhâsch*).¹ – æu vi ne scias, ke tia homo, kiel mi, facile divenos (*nâhâsch*)?" – En la libro *Nombroj*, æap. XXIII, par. 23: "æar ne ekzistas soræado (*nâhâsch*) en Jakob, nek aýgurado en Izrael." De tio venis, ke la vorto *nâhâsch* ankaý prenis la signifon de *serpento*, rampulo, kiun la soræistoj pretendis soræi, aý kiun ili uzis en siaj soræoj.

Ne aliloke krom en la traduko de la Sepdek – kiuj, laý Hutcheson, multloke mistradukis la hebrean tekston, – redaktita en la greka lingvo dum la dua jarcento de la kristana erao, la vorto *nâhâsch* estas tradukita kiel *serpento*. La maløustajoj de tiu traduko sendube rezultis el la modifoj, kiujn la hebrea lingvo intertempe spertis, æar la hebrea en la tempo de Moseo estis morta lingvo, kiu diferencis de la vulgara hebrea tiel same, kiel la antikva greka kaj la literatura araba diferencas de la modernaj greka kaj araba.²

Estas do verþajne, ke Moseo komprenis, kiel deloganton de la virino, la nesinøenan deziron ekkoni la kapitaajojn, deziron instigatan de la Spirito de divenado, kio konformas al la primitiva senco de la vorto *nâhâsch*, nome diveni, krom ankaý, aliflanke, al tiuj vortoj: "Dio scias, ke en la tago, en kiu vi manøos ion de ili, malfermiøos viaj okuloj kaj vi estos kiel *Dio*. – Kaj la virino vidis, ke la arbo estas dezirinda por *saioiøi* (léaskil), kaj þi prenis de þiaj fruktoj." Oni nepre ne forgesu, ke Moseo volis malpermesi æe la Hebreoj la arton de divenado praktikata æe la Egiptoj, kiel øin atestas lia malpermeso, ke tiuj

¹ Æu el tiu fakto oni konkludu, ke la mediumeco per *glaso kun akvo* estis konata al la Egiptoj? (*Revue Spirite*, de junio 1868, p. 161).

² La vorto *nâhâsch* ekzistis en la egipta lingvo kun la signifo *nigrulo*, verþajne tial, ke la nigruloj estis dotitaj per soræpovo kaj divenpovo. Eble ankaý tial la asiri-devenaj sfinksoj havis la figuron de nigrulo.

konsultu la mortintojn kaj la Spiriton de Piton. (*La Āielo kaj la Infero*, laŭ Spiritismo, æap. XII.)

18. – La loko, kie estas dirite: “La Eternulo, (...) marþis en la øardeno dum la malvarmeto de la tago”, estas naiva, iom infaneca bildo, kiun la kritiko ne preterrimarkis; sed øi neniel mirigas, se oni konsideras la ideon, kiun la Hebreoj de la primitivaj tempoj faris al si pri Dio. Por tiuj krudaj inteligentoj, nekapablaj koncepti abstraktaøojn, Dio nepre havus konkretan formon, kaj ili øion rilatigis al la homaro kiel al sola konata afero. Tial Moseo parolis al ili, kiel al infanoj, pere de senseblaj imagoj. En la øi-traktata okazo, la superega Potenco estas personigita tiel same kiel la paganoj personigis, per alegoriaj figuroj, la virtojn, malvirtojn kaj abstraktajn ideojn. Pli poste la homoj senigis la ideon je la formo tiel same kiel infano, plenkreskinte, seræas la moralan sencon de la rakontoj, per kiuj oni lin luladis. Oni devas do rigardi tiun lokon kiel ian alegorion de la Diaøo, persone prizorganta siajn kreitaøojn. La granda rabeno Wogue øin jene tradukis: “Ili aŭdis la *voøon* de Dio la Eternulo, kiu marþis en la øardeno, sur la flanko kie naskiøas la tago.”

19. – Se la kulpo de Adamo litere konsistis en la manøo de frukto, øi nekontesteble ne povus, pro sia preskaŭ infaneca naturo, pravigi la rigorecon, kun kiu øi estis punita. Oni ne povus, ankaŭ ne malpli racie, konsenti, ke la fakto estis øuste tia, kian oni øenerale supozas; alie Dio, øin juøante ne-pardoninda krimo, estus kondamninta sian propran verkon, æar ja por ties disvastigo li kreis la homon. Se Adamo en øi senco komprenus la malpermeson tuþi la frukton de la arbo kaj øin skrupule obeus, kio fariøus el la homaro kaj el la decidoj de la Kreinto?

Dio kreis Adamon kaj Evan ne por tio, ke ili restu solaj sur la Tero; tion provas la parolo mem, kiun li diras al ili tuj post ilia formado, kiam ili ankoraŭ troviĝis en la surtera paradizo: "Kaj Dio benis ilin, kaj Dio diris al ili: Fruktu kaj multioŭ, *kaj plenigu la Teron* kaj submetu ĝin al vi." (*Genezo*, ĉap. 1, par. 28.) Ĉar la multioŭado estis leŭo jam detempe de la surtera paradizo, ilia forpelo ne povus havi, kiel kaŭzon, tiun supozitan fakton.

Kio kreditigis tiun supozon, tio estis la sento de honto, kiu regis Adamon kaj Evan antaŭ la rigardo de Dio kaj kiu igis ilin sin kaŝi. Sed tiu honto mem estas komparfiguro: ĝi simbolas la konfuzon, kiun ĉiu kulpinto suferas en la ĉeesto de tiu, kiun li ofendis.

20. – Kia do, definitive, estis tiu kulpo, tiel grava, ke ĝi povis frapi per eterna kondamno la tutan idaron de tiu, kiu ĝin faris? Kain, la fratmurdinto, ne estis tiel severe traktita. Neniu teologo povas ĝin logike difini, ĉar ĉiuj, alirotaŭ al la litero, turnioadis en senelira rondo. Ni hodiaŭ scias, ke tiu kulpo ne estas izolita ago de individuo, sed ja ampleksas, kadre de unu sola alegoria fakto, la aron da devodeklinioj, kiujn la surtera homaro, ankoraŭ neperfekta, povas kulpi, kaj kiuj resumioas jene: *malobeo al la leŭo de Dio*. Jen kial la kulpo de la unua homo, kiu simbolas la homaron, estas simbolita de malobeo ago.

21. – Dirante al Adamo, ke en la ĵvito de sia vizaŭo li prenos manĝon el la tero, Dio simboligas la devigecon de laboro; sed kial el laboro li faris punon? Kia estus la homa inteligento, se li ne disvolvus ĝin per laboro? Kio fariĝus el la Tero, se ĝi ne estus fekundigita, transformita, sanigita per la inteligenta laboro de la homo?

Estas dirite (*Genezo*, ap. II, par. 5 kaj 7): “Dio la Eternulo ne pluvigis sur la teron (...) kaj ne ekzistis homo, por prilabori la teron. Kaj Dio la Eternulo kreis la homon el polvo de la tero.” Tiuj vortoj, apudmetitaj al ĉi tiuj: *Plenigu la Teron*, pruvas, ne nur, ke la homo, ekde sia origino, estis destinita okupi *la tutan Teron kaj ĉin kultivi*, sed ankaŭ ke la paradizo ne estis ia loko limigita en iu angulo de la globo. Se la prilaboro de la tero devus esti rezulto el la kulpo de Adamo, sekvus do, ke, se Adamo ne pekus, la Tero restus nekulturita kaj ne plenumiĝus la decidoj de Dio.

Kial li diris al la virino, ke pro ĉia kulpo ŝi naskados en doloro? Kial la akufdoloro povas esti puno, se ŝi estas organa efiko krom ankaŭ fiziologie pruvita neceso? Kiel povas esti puno io apartenanta al la leĝoj de la Naturo? Ĝuste tion la teologoj absolute ne povis klarigi kaj ja ne povos tiel longe dum ili ne forlasos la vidpunkton, sur kiu ili lokis. Kaj tamen tiuj vortoj, ĉajne tiel kontraŭdiraj, povas esti pravigitaj.

22. – Ni antaŭ ĉio rimarku, ke se, en la momento de la kreado de Adamo kaj Eva, iliaj animoj venis, kiel instruate, el la nenio, ambaŭ ja novicis pri ĉio kaj do nepre ne sciis, kion signifas morti. Estante *solaj* sur la Tero dum ili vivis en la paradizo, ili tial vidis la morton de neniu. Kiel ili do povis kompreni, en kio konsistas la minaco de morto, kiun Dio faris al ili? Kiel Eva povus kompreni, ke naskado en doloro estos puno, se, ĉus naskite por la vivo, ŝi neniam naskis filojn kaj estis la sola virino ekzistanta en la mondo?

La vortoj de Dio estus do tute sensencaj por Adamo kaj Eva. Apenaŭ tirite el la nenio, ili nepre ne sciis, kiel kaj kial ili de tie eliris; ili povis kompreni nek la Kreinton nek la motivon de lia malpermeso al ili. Tute senspertaj pri la kondiĉoj de la vivo, ili pekis kiel infanoj, kiuj agas senscie, kio faras ankoraŭ

pli nekomprenbla la teruran respondecon, per kiu Dio parøis ilin kaj la tutan homaron.

23. – Sed kio estas senelirejo por la Teologio, tion Spiritismo facile kaj racie klarigas pere de la antaýekzisto de la animo kaj plureco de la ekzistadoj, sen kiu leøø æio estas mistero kaj anomalio en la homa vivo. Efektive, ni konsentu, ke Adamo kaj Eva jam antaýe vivis, kaj jen æio klariøas: Dio al ili parolas ne kiel al infanoj sed kiel al estuloj kapablaj lin kompreni kaj kiuj ja lin komprenas, kio evidente pruvas, ke ambaý portas antaýe faritajn akirojn. Ni krom tio konsentu, ke ili estis vivintaj en mondo pli progresinta kaj malpli materia ol la nia, en kiu mondo la spirita laboro anstataýas la korpan; ke pro sia ribelo kontraý la leøø de Dio, figurita per malobeo, ili estis de tie forpelitaj kaj punekzilitaj sur la Tero, kie la homo, pro la naturo de la globo, estas devigita al korpa laboro, kaj ni rekonos, ke Dio pravis, dirante al ili: En la mondo, kie de nun vi loøos, “vi prilaboros la teron kaj el øi prenos manøon en la þvito de via vizaøø”; kaj al la virino: “En doloro vi naskados infanojn”, æar tia estas la kondiæo de tiu mondo. (Æap. XI, n-roj 31 kaj sekvantaj.)

La surtera paradizo, kies postsignojn oni vane seræadas sur la Tero, estis do la refiguraæio de tiu feliæa mondo, en kiu iam loøis Adamo, aý, pli øuste, tiu raso de Spiritoj, kies personigo li estas. La elpelo el la paradizo signas tiel la momenton, kiam tiuj Spiritoj venis enkarniøi inter la loøantoj de nia mondo, kiel ankay la sekvantan aliøoon de situacio. La anøelo, kiu, tenante flaman glavon, malpermesas eniron en la paradizon, simbolas la neebulon, por Spiritoj el malprogresintaj mondoj, eniri la mondojn progresintajn antaý ol øin meriti pro sia elpurioø. (Vidu æi-sube: æap. XIV, n-roj 8 kaj sekvantaj.)

24. – Kaj Kain (post la murdo de Habel) diris al la Eternulo: Pli granda estas mia puno, ol kiom mi povos elporti. – Jen Vi forpelis min hodiaŭ de sur la tero, kaj mi devas min kaŭpi de antaŭ Via vizaŭo, kaj mi estos vaganto kaj forkuranto sur la tero, kaj iu ajn, kiu min renkontos, mortigos min. – Kaj la Eternulo diris al li: Sciuj, ke al iu, kiu mortigos Kainon, estos venoite sepoble. Kaj la Eternulo faris sur Kain signon, ke ne mortigu lin iu, kiu lin renkontos.

Kaj Kain foriris de antaŭ la Eternulo, kaj loŭiois en la lando Nod, oriente de Eden. – Kaj Kain ekkonis sian edzinon, kaj ŝi gravediois, kaj ŝi naskis Ĝanoŝon. Kaj li konstruis (*vaihi bōné*; laŭlitere: *estis konstruanta*) urbon, kaj li donis al la urbo nomon laŭ nomo de sia filo: *Ĝanoŝ* (Enochia). (*Genezo*, ĉap. IV, par. 13 ois 16).

25. – Se oni sin kroaŝas al la litero de la Genezo, oni venas al jenaj sekvoj: Adamo kaj Eva estis solaj en la mondo post sia elpelo el la surtera paradizo; nur poste ili havis siajn filojn Kain kaj Habel. Nu, Kain, murdinte sian fraton, loŭiois en alia lando kaj ne plu revidis sian patron kaj sian patrinon, kiuj denove restis solaj. Nur post tre longa tempo, en la aŭo de cent tridek jaroj, Adamo havis trian filon, kiu ricevis la nomon Set. Post la naskiĝo de Set, li ankoraŭ vivis, laŭ la biblia geneologio, okcent jarojn kaj havis pliajn filojn kaj filinojn. Kiam Kain do iris por loŭioi oriente de Edeno, nur tri personoj ekzistis sur la Tero: lia patro, lia patrino kaj li *sola* kun ambaŭ. Sed Kain havis edzinon kaj filon. Kiu povus esti tiu virino kaj kie li ŝin prenis kiel edzinon? Estas dirite en la hebrea teksto: *Li estis konstruanta urbon*, kaj ne *li konstruis*, kio indikas agon duman, ne postan. Sed urbo supozigas loŭantojn, ĉar ne imageblas, ke Kain ŝin konstruis por si, sia edzino kaj sia filo, nek ke li sola povus ŝin konstrui.

Oni do, el tiu rakonto mem, devas konkludi, ke tiu lando nepre jam havis loŭantaron, kiu tute ne povus esti idaro de Adam, ĉar tiam ŝi limiois al unu sola filo, nome Kain.

La ekzisto de aliaj loŭantoj ankaŭ estas atestata de jenaj vortoj de Kain: “Mi estos vaganto kaj forkuranto sur la tero, kaj

iu ajn, kiu min renkontos, mortigos min", krom ankaŭ de la respondo de Dio al li. Kiun li timus, ke ĉi tiu lin mortigos, kaj kiel utilis la signo, kiun Dio faris sur li por lin antaŭgardi, se li ja neniu renkontos? Se do ekzistis sur la Tero aliaj homoj krom la familio de Adamo, tio estas tial, ke ili tie jam troviĝis antaŭ Adamo, kaj de tio oni deduktas ĉi tiun konkludon, tiritan el la teksto mem de la Genezo, nome ke Adamo estas nek la unua nek la sola patro de la homa genro. (Æap. XI, n-ro 34.)¹

26. – Necesis la scioj, kiujn Spiritismo alportis pri la rilatoj inter la spirita principo kaj la principo materia, pri la naturo de la animo, ties kreado en stato de simpleco kaj sencoscio, ties kuniĝo kun la korpo, ties senĉesa progresiva marŝo tra sinsekvaj ekzistadoj kaj tra la mondoj, kiuj prezentas aliajn ŝtupojn sur la vojo de l' perfektigo, ties laŭgrada liberigo de la influo de la materio per la uzado de sia libera volo, pri la kaŭzo de ties bonaj aŭ malbonaj inklinoj kaj de ties kapablecoj, pri la fenomeno de naskigo kaj morto, pri la situacio de la Spirito en la vaganteco, kaj fine pri la estonteco kiel premio al ĉiaj klopodoj por pliboniĝi kaj al ĉia persistado en la bono, por ke lumo verŝiĝu sur ĉiujn partojn de la spirita Genezo.

Dank' al tiu lumo, la homo de nun scias, de kie li venas, kien li iras, kial li troviĝas sur la Tero kaj kial li suferas. Li scias, ke sian estontecon li tenas en siaj manoj kaj ke la dayro de lia mallibereco sur ĉi tiu mondo nur de li mem dependas. Senigita

¹ Ne estas nova ĉi tiu ideo. La Peyrère, klera teologo de la dek-sepa jarcento, en sia libro *Preadamitas*, verkita en la latina kaj publikigita en 1655, eliris el la originala teksto mem de la Biblio, ĉanĝita de la tradukoj, la evidentan pruvon pri tio, ke la Tero estis loĝata antaŭ la veno de Adamo. Ĉi tiun opinion hodiaŭ konsentas multaj kleraj ekleziuloj.

je la mizera kaj malvasta alegorio, la Genezo montriøas al li grandioza kaj inda je la majesto, boneco kaj justeco de la Kreinto. Rigardata el æi tiu vidpunkto, la Genezo konfuzos la nekredemon kaj øin venkos.

LA MIRAKLOJ LAŶ SPIRITISMO

ÆAPITRO XIII

KARAKTEROJ DE LA MIRAKLOJ

La mirakloj en la teologia senco – Spiritismo ne faras miraklojn
Æu Dio faras miraklojn? – Tio supernatura kaj la religioj.

La mirakloj en la teologia senco

1. – En sia etimologia senco, la vorto *miraklo* (de *mirari*, miri) signifas: *mirinda, afero miriga, eksterordinara*. La Akademio difinis øin jene: *Ago de la dia povo kontraŶa al la konataj leøoj de la Naturo*.

En sia ordinara senco, tiu vorto perdis, kiel tiom da aliaj, sian primitivan signifon, kiu, el karaktero øenerala, havis sian uzadon limigita al aparta ordo de faktoj. LaŶ la kompreno de la amasoj, *miraklo* entenas la ideon pri eksterordinara

fakto; en la teologia senco, *øi* estas nuligo de la leøoj de la Naturo, per kiu Dio manifestas sian povon. Tia estas efektive *øia* vulgara signifo, kiu fariøis *øia* propra senco, kaj oni nur por komparo kaj metafore aplikas la vorton al la ordinaraj cirkonstancoj de la vivo.

Unu el la karakteroj de la øustasenca miraklo estas *øia* neeksplikebleco kayze øuste de tio, ke *øi* efektiviøas ekster la naturaj leøoj. Kaj øuste tian ideon oni tiel forte ligas al *øi*, ke, se iu mirakleca fakto trovas sian klarigon, oni diras, ke jam ne temas pri miraklo, kiel ajn miriga *øi* estas. Por la Eklezio, la valoro de la mirakloj troviøas øuste en ties supernatura origino kaj en ties neeksplikebleco, kaj *øi* tiel fortike fiksiøis sur tiu punkto, ke *æian* similigon de la mirakloj al la fenomenoj de la Naturo *øi* rigardas herezo, atenco kontraý la fido; ke *øi* ekskomunikis kaj *eæ* þtiparumis multe da personoj pro tio, ke ili ne volis kredi certajn miraklojn.

Ankoray alian karakteron havas miraklo, nome *øi* estas eksterkutima, unuopa, escepta. Se iu fenomeno refariøas, *æu* spontane, *æu* per ago de la volo, tio signifas, ke *øi* estas submetita al ia leøo, kaj tiam, *æu* tiu leøo estas konata ay ne, *øi* ne povas esti ia miraklo.

2. – Antay la okuloj de nekleruloj, la Scienco æiutage faras miraklojn. Se homo efektive mortinta estos revekita en la vivon, tio estos vera miraklo, *æar* *øi* estos fakto kontraýa al la leøoj de la Naturo. Sed se *æe* tiu homo estas nur þajnoj de morto, se en li ancoray restas ia *latenta vivoporto*, kaj la Scienco, ay ia magneta ago, sukcesas lin reanimi, tiam por kleraj homoj okazis natura fenomeno, sed de la malklera vulgarularo tiu fakto estos rigardata kiel miraklo. Fizikisto suprenigu elektran kajton el la mezo de certaj herbokampoj, faligu fulmon sur arbon, kaj sendube tiun novan Prometeon

oni rigardos dotita per diabla povo. Sed se Josuo estus haltiginta la movon de la Suno, aŭ, prefere, de la Tero, jen oni tie havus la veran miraklon, ĉar ekzistas neniam magnetizisto sufiĉe pova por esti tiel mireginda.

La jarcentoj de malklereco estis riĉaj je mirakloj, ĉar oni tiam rigardis supernatura ĉion, kies kaŭzo oni ne konis. Laŭmezure kiel la Scienco malkaŝis novajn leĝojn, malvastiĝis la rondo de tio mirakleca; sed ĉar la Scienco ne estis esplorinta la tutan kampon de la Naturo, tial ankoraŭ unu ties larĝa parto restis sub la regado de tio mirakleca.

3. – Elpelite de la Scienco el la kampo de la materio, tio mirakleca retretis en la kampon de la spiriteco, kie ĉi trovis sian lastan ĉirkaŭon. Demonstrante, ke la spirita elemento estas unu el la vivaj fortoj de la Naturo, – forto senĉese konkuranta kun la materia forto – Spiritismo revenigas ties fenomenojn en la rondon de la naturaj efikoj, ĉar kiel la aliaj, ankaŭ tiuj efikoj estas submetitaj al leĝoj. Se tio mirakleca estos elpelita el la spirita kampo, ĉi ne plu havos pravyon de ekzisto, kaj nur tiam oni povos aserti, ke jam forpasis la tempo de la mirakloj. (Ĉap. I, n-ro 18.)

Spiritismo ne faras miraklojn

4. – Spiritismo venas do siavice, fari, kion ĉiu Scienco faris ĉe sia alveno: malkaŝi novajn leĝojn kaj sekve klarigi la fenomenojn ampleksatajn de tiuj leĝoj.

Estas vere, ke tiuj fenomenoj estas ligitaj al la ekzisto de la Spiritoj kaj ties agado en la materia mondo; nu, jen, oni diras, en kio konsistas tio supernatura. Sed tiam necesus pravi, ke la Spiritoj kaj ties manifestiĝoj estas kontraŭaj al la leĝoj de

la Naturo; ke tie ne plenumiĝas nek povas plenumiĝi iu el tiuj leĝoj.

Spirito estas nenio alia, ol la animo, kiu postvivis la korpon; li estas la ĉefa estaĵo, ĉar li ne mortas, dum la korpo estas nura pereema akcesoraĵo. Lia ekzisto do estas tute natura, kiel dum la enkarniĝo, tiel ankaŭ post ĝi; li estas submetita al la leĝoj regantaj la spiritan principon, kiel la korpo estas submetita al tiuj, kiuj regas la principon materian, sed ĉar ambaŭ principoj havas inter si ian necesan afinecon kaj senĉese reagas unu sur la duan; ĉar el ilia samtempa agado fontas la movo kaj la harmonio de la tuto, el tio rezultas, ke spiriteco kaj materieco estas du partoj egale naturaj de unu sama tutaĵo, kaj ke la unua ne estas ia escepto, ia anomalio en la ordo de la aferoj

5. – Dum sia enkarniĝo, la Spirito agas sur la materion pere de sia fluideca korpo aŭ perispirito, kio same fariĝas dum la neenkarniĝa stato. Kiel Spirito kaj en la limo de siaj kapablecoj, li faras, kion li faris kiel homo; ĉar li ne plu disponas la karnan korpon kiel instrumenton, li nur utiligas, kiam necese, la materiajn organojn de iu enkarnulo, kiu tiam iĝas tio, kion oni nomas *mediumo*. La Spirito tiam agas kiel iu, kiu, ne povante mem skribi, utiligas la manon de sekretario; aŭ kiu, ne scipovante iun lingvon, helpas sin per interpretisto. Sekretario kaj interpretisto estas la *mediumoj* por enkarnulo, dum mediumo estas la sekretario aŭ la interpretisto por iu Spirito.

6. – Ĉar ne samas, kiel en la stato de enkarniĝo, la medio, en kiu agas la Spiritoj, nek ties manieroj de agado, tial malsamaj estas la koncernaj efikoj. Tiuj efikoj ĝajnas supernaturaj nur tial, ke ili ekestas helpe de agantoj diferencaj de tiuj, kiujn ni uzas. Sed se tiuj agantoj troviĝas en la Naturo kaj se la

manifestiøoj okazas laŭ certaj leøoj, estas do en ili nenio supernatura aŭ mirakleca. Antaŭ ol estis konataj la proprecoj de la elektro, la elektraj fenomenoj estis rigardataj de certaj personoj kiel miregindaøoj; de kiam la kaŭzo konatiøis, malaperis tio mirakleca. Same okazas kun la spiritismaj fenomenoj, kiuj estas ne malpli fremdaj al la naturaj leøoj, ol la fenomenoj elektraj, akustikaj, lumaj kaj alispecaj, kiuj estis la fonto de amaso da superstiøaj kredoj.

7. – Sed, oni demandos, æu vi konsentas, ke Spirito povas levi tablon kaj teni øin pendanta en la spaco sen apogpunkto; æu en tio ne estas nuligo de la leøo de gravito? – Jes, de la leøo konata; sed æu oni tamen konas æiujn leøojn? Antaŭ ol oni eksperimentis pri la levoforto de certaj gasoj, kiu asertus, ke peza maøino, portanta multe da homoj, povus superi la altiran forton? Æu tio ne devus ðajni, en la okuloj de la vulgarularo, mirakleca, diabla? Kiu sin proponus, antaŭ jarcento, por transsendi mesaøon je distanco de kvincent leŭgoj kaj ricevi respondon post kelke da minutoj, tiu estus rigardata kiel frenezulo; se li tion plenumus, oni kredus, ke li havas la diablon sub siaj ordonoj, æar tiam nur la diablo kapablus tiel rapide translokioi; tio tamen hodiaŭ estas rigardata kiel ne nur ebla sed ankaŭ tute natura afero. Kial do ia nekonata fluido ne havus la proprecon kontraŭpezi, en difinitaj cirkonstancoj, la efikon de la gravito, kiel hidrogeno senefikigas la pezon de balono? Jen kio efektive okazas æe la æi-pri-traktata afero. (*La Libro de la Mediumoj*, 2-a Parto, æap. IV.)

8. – Æar ili troviøas en la Naturo, la spiritismaj fenomenoj okazis do en æiuj tempoj; sed øuste æar ili ne povis esti studataj per la materialaj rimedoj disponeblaj por la ordinara

Scienco, ili tial restis, multe pli longe ol aliaj, en la regiono de tio supernatura, el kie Spiritismo nun ilin elirigas.

Bazita sur neklarigeblaj ĵajnoj, tio supernatura lasas liberan kuron al la imago, kiu, erarvagante en la nekonataio, naskas la superstiĉajn kredojn. Racia klarigo, bazita sur la leĉoj de la Naturo, rekondukas la homon sur la kampon de la realo kaj tiel metas baron al la ekscesoj de la imago, krom ankaŭ detruas la superstiĉojn. Anstataŭ vastigi la terenon de tio supernatura, Spiritismo ĉin restriktas ĉis ties ekstremaj limoj kaj ĉin elpelas el ĉia lasta ĉirmejo. Se Spiritismo kredigas la eblecon de certaj faktoj, ĉi tamen nebligas, ke oni kreu multajn aliajn, ĉar ĉi demonstras, sur la kampo spirita, same kiel la Scienco sur la materia kampo, tion, kio eblas, kaj tion, kio neblas. Sed, ĉar ĉi ne pretendas eldiri la lastan vorton pri ĉiuj aferoj, ĉ ne pri siaj propraj objektoj, ĉi ne sin prezentas kiel absolutan regulatoron de tio ebla kaj flanke lasas la sciojn, kiuj estas rezervitaj por la estonteco.

9. – La spiritismaj fenomenoj konsistas en la malsamaj manieroj, kiel manifestiĉas la animo aŭ Spirito, ĉu dum la enkarniĉo, ĉu dum la elkarniĉa stato. ĉuste per siaj manifestiĉoj la animo malkaĉpas sian ekziston, sian supervivon, sian individuecon; pri ĉi oni juĉas laŭ ties efikoj; ĉar la kaŭzo estas natura, tia ankaŭ estas la efiko. Ja tiaj efikoj konsistigas la specialan objekton de la esploroj kaj studoj pri Spiritismo, cele al tio, ke oni akiru sciadon kiel eble plej kompletan, tiel pri la naturo kaj la atributoj de la animo, kiel ankaŭ pri la leĉoj regantaj la spiritan principon.

10. – Por tiuj, kiuj neas la ekziston de la memstara spirita principo kaj kiuj sekve neas la animon individuan kaj postvivantan, la tuta Naturo enteniĉas en la palpebla materio;

æiuj fenomenoj rilataj al la spiriteco estas, en iliaj okuloj, supernaturaj kaj do kimeraj. Ne konsentante la kaŭzon, ili ne povas konsenti ties efikojn, kaj kiam tiuj efikoj estas evidentaj, ili atribuas ilin al imagemo, iluzio, halucino, kaj rifuzas ilian profundigon. El tio fontas, æe ili, ia antaŭjuŝa opinio, kiu ilin nekapablighas por justa taksado de Spiritismo, æar tiu opinio deiras de la principo, kiu neas æion, kio ne estas materia.

11. – Sed el tio, ke Spiritismo akceptas tiujn efikojn rezultantajn el la ekzisto de la animo, ne sekvas, ke æi akceptas æiujn efikojn kvalifigitajn kiel miraklecaj kaj ke æi pretendas ilin pravigi kaj kreditigi; ke æi fariŝos la æampiono de æiuj viziuloj, de æiuj utopioj, de æiuj sistemaj strangaĵoj, de æiuj miraklecaj legendoj. Necesus æin tre supraæe koni, por tiele pensi. Øiaj kontraŭuloj pretendas kontraŭmeti al æi nerefuteblan argumenton, kiam, farinte erudiciajn esplorojn pri la konvulsuloj de Saint-Médard, pri la Cevenaj kamizardoj aŭ pri la Loudunaj religioj, ili sukcesis trovi evidentajn, por neniu kontesteblajn trompaĵojn. Sed æu tiaj historioj prezentas la evangelion de Spiritismo? Æu æiaj adeptoj iam neis, ke æarlatanismo profitcele ekspluatis certajn faktojn; ke la imago ilin elpensis; ke fanatikeco ilin pleje troigis? Spiritismo rilatas tiel same malfavore al la ekstravagancoj, kiujn oni faras en æia nomo, kiel la Scienco rilate al la misuzoj de la malklereco, kaj kiel la vera religio rilate al la ekscesoj de fanatikeco. Multaj kritikistoj taksas Spiritismon nur laŭ la ferakontoj kaj la popollegendoj, kiuj estas ties fikciaĵoj. Same valorus juŝi la Historion laŭ la historiaj romanoj aŭ laŭ la tragedioj.

12. – La spiritismaj fenomenoj estas ofte spontanaj kaj ekestas sen antaŭe farita ideo flanke de tiuj personoj, kiuj la plej malmulte pensas pri ili. Estas iuj, kiuj en certaj cirkonstan-

coj, povas esti okazigataj de agantoj nomataj *mediumoj*. En la unua okazo, la mediumo *ne konscias* tion, kio fariĝas pro lia perado; en la dua, li agas plenscie, kaj de tio venas la distingiĝo inter *mediumoj konsciaj* kaj *mediumoj preterkonsciaj*. Ĝi tiuj estas pli multnombraj kaj ofte troveblas inter la plej obstinaj nekredantoj, kiuj do praktikas Spiritismon sence kaj nevole. Ĝuste pro tio la spontanaj fenomenoj havas ĉefan gravecon, ĉar oni ne povas rigardi suspektinda la sincerecon de tiuj, per kiuj ili okazas. Estas ĝi tie same kiel ĉe somnambulismo, kiu, ĉe unuj personoj estas natura kaj nevola, dum ĉe aliaj estas kaŭzata de magneta agado.¹

Sed egale ĉu tiuj fenomenoj rezultas, aŭ ne, de vola ago, ilia primara kaŭzo estas ja unu sama kaj neniel malproksimiĝas de la naturaj leĝoj. La mediumoj do estigas absolute nenion supernaturan kaj sekve faras *nenian miraklon*. Eĉ la subitaj resanigoj ne estas pli miraklaj ol la aliaj efikoj, ĉar ili rezultas el la agado de ia fluideca aganto, kiu rolas kiel terapeytika aganto, kies proprecoj ne estas malpli naturaj pro tio, ke ili ĝis nun restis nekonataj. Estas do tute malĝusta la nomo *miraklistoj*, kiun la kritikistoj, nesciantaj la principojn de Spiritismo, donas al certaj mediumoj. La karaktero de *mirakloj*, donita, por komparo, al tiu speco de fenomenoj, nur povas erarigi pri ilia vera karaktero.

13. – La partopreno de nevideblaj inteligentoj en la spiritismaj fenomenoj ne faras ĝi tiujn pli miraklaj ol ĉiuj ceteraj fenomenoj kaŭzataj de nevideblaj agantoj, ĉar tiuj nevideblaj estaĵoj, kiuj loĝas la spacojn, estas unu el la potencoj de la

¹ *La Libro de la Mediumoj*, 2-a Parto, ĉap. V. – *Revue Spirite*: ekzemploj: decembro 1865, p. 370; aŭgusto 1865, p. 231.

Naturo, potenco kies agado estas senaesa, kiel sur la materian, tiel ankaŭ sur la moralan mondon.

Klarigante tiun potencon, Spiritismo havigas al ni la plösilon de amaso da aferoj neklarigitaj kaj ja neklarigeblaj per aliaj rimedoj, kiuj aferoj, en tre foraj tempoj, estis rigardataj kiel mirakloj. Same kiel magnetismo, ŝi malkaŝas leöon, se ne nekonatan, almenaŭ miskomprenatan; aŭ, por pli øuste diri, oni konis la efikojn, æar en æiuj tempoj ili okazis, sed oni ne konis la koncernan leöon, kaj ja la nescio pri tiu leöo naskis la superstiæon. El la konado de tiu leöo rezultas la malapero de tio mirakleca, kaj la fenomenoj eniras la vicon de la naturaj aferoj. Jen kial ne agas pli mirakle spiritistoj, kiuj igas tablon turniøi aŭ forpasintojn skribi, ol kuracisto, kiu revivigas agonianton, aŭ fizikisto, kiu faligas fulmon. Kiu pretendus, helpe de tiu scienco, *fari miraklojn*, estus aŭ nekonanto pri tiu objekto, aŭ trompanto de stultuloj.

14. – Æar Spiritismo repuŝas æian ekzisteblon al miraklecaj, æu ekster ŝi ekzistas mirakloj en la ordinara senco de æi tiu vorto?

Ni unue diru, ke inter la faktoj rigardataj kiel miraklaj, okazintaj antaŭ la alveno de Spiritismo kaj ankoraŭ nun okazantaj, la pliparto, se ne la tutaøo, trovas sian klarigon en la novaj leöoj, kiujn ŝi venis malkaŝi. Tiuj faktoj do enviciøas, kvankam kun alia nomo, en la ordon de la spiritismaj fenomenoj, kaj kiel tiaj ili havas nenion supernaturan. Oni tamen bone komprenu, ke æi tie temas pri aytentaj faktoj, ne pri tiuj, kiuj, sub la nomo mirakloj, estas fruktoj de malnobla æarlatonado, celanta ekspluati la kredemon. Ni des malpli aludas certajn legendajn faktojn, kiuj eble havis, en sia origino, ian verecon, sed kiujn la superstiæo troigis øis absurdo. Øuste sur tiujn

faktojn Spiritismo ĉetas lumon, havigante la rimedojn apartigi eraron de vero.

Ĉu Dio faras miraklojn?

15. – Koncerne la ĉustasencajn miraklojn, Dio, ĉar al li nenio neblas, sendube povas ilin fari. Ĉu li tamen ja ilin faras? aŭ, alivorte, ĉu li nuligas la leĝojn, kiujn li mem starigis? Ne apartenas al la homo antaŭjuĝi la agojn de la Dia Eŝtato, nek ilin subordigi al sia malforta komprenpovo. Ni tamen, koncerne la diajn aferojn, havas, kiel kriterion por nia juĝado, la atributojn mem de Dio. Al la superega povo aldoniĝas la superega saĝeco, el kio oni devas konkludi, ke li faras nenion neutilan.

Kial li do farus miraklojn? Por elmontri sian povon, oni diras. Sed ĉu la povo de Dio ne pli impone manifestiĝas per la grandioza tutaĉo de la verkoj de la kreaĉaro, per la antaŭvida saĝeco direktanta kiel ties plej etajn, tiel ankaŭ ties plej grandajn partojn, kaj per la harmonio de la leĝoj regantaj la mekanismon de la Universo, ol per iaj malgrandaj kaj infane-caj nuligoj, kiujn ĉiuj iluziistoj scipovas imiti? Kion oni dirus pri lerta mekanikisto, kiu, por pruvi sian lertecon, malmuntus la horloĝon, sciencaĉan majstroverkon, kiun li mem konstruis, por pruvi, ke li povas malfari, kion li faris? Ĉu lia sciado, male, ne pli elmontriĝas per la reguleco kaj precizeco de ĉia movo?

Ne koncernas do Spiritismon la demando pri la mirakloj; sed, surbaze de tiu rezono, ke Dio faras nenion neutilan, Spiritismo formulas jenan opinion: *ĉar mirakloj ne estas necesaj por la glorado de Dio, nenio en la Universo okazas ekster la ĉeneralaj leĝoj. Dio ne faras miraklojn tial, ke liaj leĝoj estas perfektaj kaj li do ne bezonas nuligi ilin.* Se estas faktoj,

kiujn ni ne komprenas, tio estas tial, ke al ni ankoraŭ mankas la necesa sciado.

16. – Akceptite, ke Dio povis, pro motivoj, kiujn ni ne kapablas taksi, okaze nuligi leĝojn de li starigitajn, tiuj leĝoj do ne estas neĉanĝeblaj; sed estas almenaŭ racie pensi, ke nur li havas tiun povon. Oni ne povus akcepti, sen al Dio nei la ĉiopovecon, ke al la Spirito de malbono estas konsentite malfari la verkon de Dio kaj de sia flanko estigi miregindaĵojn, kiuj forlogus eĉ la elektitojn, kio kuntrenus la ideon pri ia povo egala al la povo de Dio. Tamen ja ĉi tion oni instruas. Se Satano havas la povon interrompi, sen la permeso de Dio, la plenumiĝon de la diaj leĝoj, kiuj ja estas verko de Dio, li estas pli potenca ol Dio, kiu do ne havas la ĉiopovecon. Kaj se Dio, kiel oni pretendas, komisiis al Satano tiun povon, por ke ĉi tiu pli facile konduku la homojn en la malbonon, Dio do ne havas la superegan bonecon. Ambaŭ okazoj prezentas la neadon de unu el la atributoj, sen kiuj Dio ne estus Dio.

Pro tio la Eklezio distingas la bonajn miraklojn, kiuj fontas el Dio, disde la malbonaj mirakloj, kiuj fontas el el Satano. Sed kiel diferencigi inter ili?

Ĉu satana aŭ dia, miraklo ĉiam estos nuligo de leĝoj, kiuj emanis el unu sola Dio. Se iu persono estas, por tiel diri, mirakle resanigita, ĉu de Dio aŭ de Satano, lia resaniĝo ja nepre okazis. Necesas fari al si tre mizeran ideon pri la homa inteligento por pretendi, ke tiaj doktrinoj povas hodiaŭ esti akceptataj.

Se oni agnoskas la eblecon de kelkaj faktoj rigardataj kiel miraklaj, oni nepre devas konkludi, ke, kia ajn estus la origino al ili atribuita, ili ja estas naturaj efikoj, kiujn *enkarni-
ĉiintaj* aŭ *elkarniĉiintaj Spiritoj* povas utiligi, tiel same kiel ili utiligas ĉion, sian propran inteligenton, siajn sciencajn sciojn,

tiel por la bono kiel por la malbono, laŭ sia boneco aŭ sia maliceco. Malicegulo, uzante sian sciadon, povas do efektiviĝi farojn, kiuj aspektas kiel miregindaĵoj en la okuloj de malkleruloj; sed kiam tiuj efikoj rezultigas ajnan bonon, estus mallogike al ili atribui diablan originon.

17. – Sed la religio, laŭdire, sidas sur faktoj nek klarigitaj, nek klarigeblaj. Eble neklarigitaj; ĉu neklarigeblaj? Jen tute alia demando. Ĉu al la homoj estas konataj la malkovroj kaj scioj, kiujn la estonteco rezervas al ni? Ne parolante pri la miraklo de la kreado, nekontesteble la plej granda el ĉiuj, jam nun apartenanta al la kadro de la universa leĝo, ĉu ni ne vidas hodiaŭ refariĝi, en la kampoj de magnetismo, somnambulismo, Spiritismo, la ekstazojn, la viziojn, la aperojn, la transvidaĵojn, la subitajn resanigojn, la levojn, la komunikadojn parolajn kaj alispecajn kun la estaĵoj de la nevidebla mondo, ja fenomenojn konatajn de nememoreblaj tempoj, iam rigardatajn kiel miraklaj kaj pri kiuj oni nuntempe demonstras, ke ili apartenas al la ordo de la naturaj aferoj, laŭ la leĝo pri la konsisto de la estaĵoj? La sanktaj libroj estas plenaj de tiaspecaj faktoj, kvaligitaj kiel supernaturaj; sed ĉar aliaj, analogaj kaj ankoraŭ pli miregindaj, troviĝas en ĉiuj paganaj religioj de la antikveco, tial, se la vereco de iu religio dependus de la nombro kaj de la naturo de tiaj faktoj, oni ne sciis montri, kiu la pli vera.

Tio supernatura kaj la religioj

18. – Pretendi, ke tio supernatura konsistigas la fundamenton de la tuta religio, ke ĉi estas la volboposilo de la kristana konstruaĵo, estas subteni danĝeran tezon. Se oni sidigas la veraĵojn de Kristanismo sole nur sur la bazo de tio

mirakleca, oni al \emptyset starigas malfortikan fundamenton, de kiu la p^{t} onoj kun æ iu tago defalas. Tiu tezo, kiun defendas eminentaj teologoj, rekte kondukas al la konkludo, ke post certa tempo ne eblas la ekzisto de religio, æ de la kristana religio, se oni demonstros natura tion, kion oni rigardis supernatura. Æ ar, kiom ajn oni alamasigos argumentojn, oni ne sukcesos subteni la kredon, ke iu fakto estas mirakla post kiam oni pruvis, ke \emptyset tia ne estas. Nu, la pruvo, ke iu fakto ne estas escepta en la kadro de la naturaj le \emptyset oj montri \emptyset as tiam, kiam \emptyset povas esti eksplikita per tiuj samaj le \emptyset oj, kaj ke, povante refari \emptyset per la volo de iu ajn persono, \emptyset æ esas esti privilegio de la sanktuloj. Ne *tio supernatura* estas necesa al la religioj, sed ja la *spirita principo*, kiun oni erare kutimas konfuzi kun tio mirakleca kaj sen kiu religio ne eblas.

Spiritismo rigardas la kristanan religion de pli alta vidpunkto; starigas al \emptyset bazon pli solidan ol la mirakloj: la ne p^{a} n æ bleajn le \emptyset ojn de Dio, kiuj regas tiel la spiritan kiel anka y la materialan principon. Tia bazo spitas la tempon kaj la Sciencon, æ ar ja la tempo kaj la Scienco \emptyset in iam sankcios. Dio ne estas malpli inda je nia admiro, je nia danko, je nia respekto pro tio, ke li ne nuligis siajn le \emptyset ojn, kiuj grandiozas æ e f e pro sia ne p^{a} n æ bleco. Ne necesas tio supernatura, por ke ni honoru Dion per inda adoro. Æ u la Naturo ne estas per si mem tiel impona, ke oni al \emptyset devus ion ajn aldoni por pruvi la superegan povon? La religio renkontos des malpli da nekredantoj, ju pli la racio \emptyset in sankcios koncerne æ iajn \emptyset iajn punktojn. Kristanismo neniom perdos pro tia sankcio; \emptyset male nur gajnos. Se io \emptyset in malutilis æ la opinio de certaj homoj, tio estis \emptyset uste la eraroj de tio mirakleca kaj de tio supernatura.

19. – Se oni prenas la vorton *miraklo* en ties etimologia senco, nome en la senco de *mirinda \emptyset o*, oni sen æ ese havos

miraklojn antaŭ siaj okuloj; oni ilin spiros en la aero kaj premos sub la piedoj, ĉar ĉio en la Naturo estas miraklo.

Ĉu vi volas doni al la popolo, al la malkleruloj, al la malriĉaj en spirito ian ideon pri la povo de Dio? Montru ĉin en la senlima saĝo ĉion reganta, en la admirinda organismo de ĉio vivanta, en la fruktado de la plantoj, en la konformigo de ĉiuj partoj de ĉiu estaĵo al ties bezonoj, laŭ la medio, kie li devas vivi. Montru al ili la agadon de Dio en la tigo de la herbo, en la floro elvolviĝanta, en la Suno, kiu ĉion vivigas. Montru lian bonecon en la zorgado pri ĉiuj kreitaĵoj, kiel ajn malgrandaj ili estas, lian antaŭzorgon en la pravo de ekzisto de ĉiuj ekzistaĵoj, el kiuj neniu estas neutila, en la bono, kiu ĉiam rezultas el ĉajna kaj nedaŭra malbono. Precipe komprenigu al ili, ke la efektiva malbono estas verko de la homo, ne de Dio; ne provu ilin terurigi per la bildo de la eternaj flamoj, kiujn ili fine ne plu kredas kaj kiuj igas ilin pridubi la bonecon de Dio; prefere kuraĝigu ilin per la certigo, ke ili iam povos sin elĉeti kaj ripari la faritan malbonon. Montru al ili la malkovrojn de la Scienco kiel malkaŝon de la diaj leĝoj, ne kiel verkon de Satano. Fine lernigu al ili kiel legi en la libro de la Naturo, konstante malfermita antaŭ ili; en tiu neelĉerpebla libro, kie la saĝeco kaj la boneco de la Kreinto estas enskribitaj sur ĉiu paĝo. Kaj ili tiel komprenos, ke unu tiel granda Estaĵo, kiu pri ĉio sin okupas, pri ĉio zorgas, ĉion antaŭvidas, nepre havas la superegan povon. La terkulturisto lin vidos, fosante sian sulkon, kaj la malfeliĉulo lin gloros en siaj afliktoj, dirante: Se mi estas malfeliĉa, tio estas pro mia kulpo. Tiam la homoj estos vere religiaj, precipe racie religiaj, multe pli ol se ili kredus je ideoj sangopvitantaj aŭ je statuoj, kiuj palpebrumas kaj verĉas larmojn.

ĈAPITRO XIV

LA FLUIDOJ

I. *Naturo kaj proprecoj de la fluidoj:*

Fluidecaj elementoj. – Formado kaj proprecoj de la perispirito.
Agado de la Spiritoj sur la fluidojn; fluidecaj kreaĵoj; fotografio de la penso.
Kvalitoj de la fluidoj.

II. *Klarigo de kelkaj fenomenoj rigardataj kiel supernaturaj:*

Spirita aŭ psika vidado; duobla vidado; somnambulismo.
Sonĵoj. – Katalepsio; reviviĵoj. – Resanigoj.
Aperiaĵoj; transfiguriaĵoj. – Materialaj manifestiaĵoj; mediumeco.
Obsedoj kaj posedoj.

I. NATURO KAJ PROPRECOJ DE LA FLUIDOJ

Fluidecaj elementoj

1. – La Scienco liveris la plisilon de la mirakloj, kiuj pli aparte fontas el la materia elemento, aŭ ilin klarigante, aŭ demonstrante ilian neeblecon per la leĝoj regantaj la materion. Sed la fenomenoj, en kiuj superregas la spirita elemento kaj kiuj ne povas esti klarigataj sole nur per la leĝoj de la materio, ne trafeblas por la esploroj de la Scienco. Jen kial ili, pli ol la ceteraj, prezentas la *pajnajn* karakterojn de tio mirakleca. Troveblas do nur en la leĝoj, regantaj la spiritan vivon, la plisilo de tiaspecaj mirakloj.

2. – La kosma universa fluido, kiel jam demonstrite, estas la elementa primitiva materio, kies modifoj kaj transformiøoj konsistigas la sennombran diversecon de la korpoj en la Naturo. (Æap. X.) Kiel universa elementa principo, øi prezentas du distingioajn statojn: tiun de etereco aý senpezeco, kiun oni povas rigardi kiel la primitivan normalan staton, kaj tiun de materieco aý pezeco, kiu sekvas la unuan. La transiøa punkto troviøas tie, kie la fluido transformiøas en palpeblan materion. Sed eæ tie ne estas abrupta transiøo, æar oni povas rigardi niajn senpezajn fluidojn kiel interan staton inter tiuj du ekstremaj. (Æap. IV, n-roj 10 kaj sekvantaj.)

Æiu el ambaý statoj necese estigas specialajn fenomenojn: al la dua apartenas tiuj de la videbla mondo, kaj al la unua tiuj de la nevidebla mondo. Unuj, nomataj *materiaj fenomenoj*, troviøas en la kadro de la øustedira Scienco; la aliaj, kvaligitaj kiel *spiritaj*, aý *psikaj fenomenoj*, pro tio, ke ili speciale ligiøas al la ekzisto de la Spiritoj, troviøas en la sfero de kompetenteco de Spiritismo. Sed æar estas senæesa kontakto inter la vivo spirita kaj la korpa vivo, tial la fenomenoj de ambaý klasoj ofte okazas samtempe. Dum la enkarniøa stato, la homo povas percepti nur tiujn psikajn fenomenojn, kiuj ligiøas al la korpa vivo; tiuj *ekskluzive* apartenantaj al la spirita sfero estas netrafablaj por la materiaj sentumoj kaj povas esti perceptataj nur en la spirita stato.¹

¹ La esprimo *psika* fenomeno pli ekzakte vortigas la penson ol la esprimo *spirita* fenomeno pro tio, ke tiuj fenomenoj sidas sur la proprecoj kaj atributoj de la animo, aý pli øuste, sur la perispiritaj fluidoj, kiuj estas neapartigeblaj disde la animo. Tiu kvalitigo ilin pli intime rilatigas al la ordo de la naturaj faktoj regataj de løøoj; oni povas do ilin akcepti kiel psikajn efikojn, sen akcepti ilin kiel miraklojn.

3. – En la etereca stato, la kosma fluido ne estas unuforma; ne ĝesante esti etereca, ĝi suferas modifojn tiel diversajn laŭ aliaj specoj kaj eble pli multenombrajn ol en la stato de palpebla materio. Tiuj modifoj konsistigas malsamajn fluidojn, kiuj, kvankam devenantaj de la sama principo, estas dotitaj per specialaj proprecoj kaj okazigas la fenomenojn proprajn al la nevidebla mondo. Ĝar ĝio estas relativa, tiuj fluidoj havas por la Spiritoj, kiuj ankaŭ estas fluidecaj, aspekton tiel materian, kiel la palpeblaj objektoj por la enkarnuloj, kaj do estas por ili, kio por ni estas la substancoj de la surtera mondo. Ili prilaboras tiujn fluidojn kaj ilin kombinas por estigi difinitajn efikojn, kiel la homoj faras kun siaj materialoj, kvankam per malsamaj procedoj.

Sed tie, same kiel sur ĝi tiu mondo, nur la pli kleraj Spiritoj scias kompreni la rolon de la konsistaj elementoj de sia mondo. La malkleruloj de la nevidebla mondo estas tiel nekapablaj klarigi al si la fenomenojn, kiujn ili atestas kaj por kiuj ili ofte kunhelpas, kiel la surteraj malkleruloj por klarigi tiel la efikojn de la lumo aŭ de la elektro, kiel ankaŭ la manieron kiel ili vidas kaj aŭdas.

4. – La fluidecaj elementoj de la spirita mondo ne trafblas por niaj analizaj instrumentoj nek por la perceptado de niaj sensoj, sentivaj por la palpebla, ne por la etereca materio. Estas iuj, apartenantaj al medio tiele diferenca de la nia, ke pri ili ni povas fari al ni ideon nur per komparoj, ja tiel neperfektaj kiel tiuj, per kiuj denaska blindulo provas fari al si ideon pri la teorio de la koloroj.

Sed inter tiuj fluidoj kelkaj estas intime ligitaj al la korpa vivo kaj, pro tio, iel apartenas al la surtera medio. Manke de rekta observado, oni povas rimarki iliajn efikojn same kiel oni rimarkas tiujn de la magneta fluido, kiun oni neniam vidis, kaj

oni same povas akiri pri ilia naturo iel ekzaktajn sciojn. Tiu studo estas esenca, ĉar ĉi liveras la plösilon de amaso da fenomenoj neklarigeblaj sole nur per la leöoj de la materio.

5. – La deirpunkto de la universa fluido estas öia absoluta pureco, pri kiu nenio povas doni al ni ian ideon; la kontraöa punkto estas öia transformiöo en palpeblan materion. Inter tiuj du ekstretoj estas sennombraj transformiöoj, pli aö malpli proksimaj de unu aö de la alia. La fluidoj pli najbaraj al materieco, sekve malpli puraj, konsistigas tion, kion oni povas nomi *spirita surtera atmosfero*. Öuste en öi tiu medio, kie ankaö troviöas diversaj gradoj de pureco, la enkarniöintaj kaj elkarniöintaj Spiritoj æerpas la elementojn necesajn al la ekonomio de sia ekzistado. Tiuj fluidoj, kiel ajn subtilaj kaj nepalpeblaj ili estas por ni, ankoraö estas krudnaturaj kompare kun la eterecaj fluidoj de la superaj regionoj.

Same okazas sur la supraio de öiuj mondoj, rezerve de la diferencoj laö konsisto kaj de la vivdonaj kondiöoj propraj al öiu el ili. Ju malpli materia estas la vivo sur ili, des malpli la spiritaö fluidoj afinas al la öustasenca materio.

La kvalifiko *spiritaö fluidoj* ne estas rigore öusta, æar efektive öiam temas pri materio, pli aö malpli kvintesenca. Reale *spirita* estas nur la animo aö inteligenta principo. Oni ilin tiel nomas nur por komparo kaj, æefe, pro ilia afineco al la Spiritoj. Oni povas diri, ke ili konsistigas la materion de la spirita mondo, kaj ja tial ili estas nomataö *spiritaö fluidoj*.

6. – Kiu cetere konas la intiman konsiston de la palpebla materio? Öi eble estas kompakta nur rilate al niaö sensoj, kion ja pruvus la facileco, kun kiu öin trairas la spiritaö fluidoj kaj la Spiritoj, kontraö kiuj öi ne pli obstaklas ol kiel la travideblaj korpoj kontraö la lumo.

Ĉar ŝi havas kiel primitivan elementon la eterecan kosman fluidon, la palpebla materio, *malagregiĝante*, certe povas reveni al la etereca stato, same kiel la diamanto, la plej dura el ĉiuj korpoj, povas volatiliĝi en nepalpeblan gason. *Efektive, la solidiĝo de la materio estas nenio alia, krom transiĝa stato de la universa fluido, kiu povas reveni al sia primitiva stato, kiam ĉesas ekzisti la kondiĉoj de kohereco.*

Kiu ja scias, ĉu, en stato de palpebleco, la materio ne akceptas iaspecan eterecon, kiu al ŝi donus apartajn proprecojn? Certaj fenomenoj, kiuj ĉajnas aĵtentaj, supozigas pri tio. Ni ankoraŭ staras ĉe la sojlo de la nevidebla mondo, kaj la estonteco sendube rezervas al ni la konadon de novaj leĝoj, kiuj al ni permesos kompreni tion, kio ankoraŭ kuĉas en la regiono de l' mistero.

Formado kaj proprecoj de la perispirito

7. – La perispirito, aĵ fluideca korpo de la Spiritoj, estas unu el la plej gravaj produktoj de la kosma fluido; ŝi estas ia kondensiĝo de tiu fluido ĉirkaŭ iu inteligenta fokuso aĵ *animo*. Ni vidis, ke la karna korpo ankaŭ havas sian principon en tiu sama fluido, kondensiĝinta kaj transformiĝinta en palpeblan materion. Ĉe la perispirito, la molekula transformiĝo malsame fariĝas, ĉar la fluido konservas sian malpezecon kaj siajn eterecajn kvalitojn. La perispirita korpo kaj la karna korpo havas do sian originon en la sama primitiva elemento; ambaŭ konsistas el materio, kvankam en du malsamaj statoj.

8. – La Spiritoj elprenas sian perispiriton el la medio, en kiu ili troviĝas, tio estas, tiun envolaĝon ili formas el la ĉirkaŭaj fluidoj, kaj el tio rezultas, ke la konsistaj elementoj de la perispirito certe varias laĵ la mondoj. Se, kiel akceptate,

Jupitero estas mondo tre progresinta, kompare kun la Tero, en kiu la korpaj vivoj ne prezentas tian materiecon, kiel la nia, la tieaj perispiritaj envolvajoj devas esti el naturo multe pli kvintesenca ol sur la Tero. Nu, kiel ni ne povus vivi sur tiu mondo kun nia karna korpo, tiel same niaj Spiritoj ne povus tien eniri kun sia surtera perispirito. Foririnte de la Tero, la Spirito tie forlasas sian fluidecan envolvadon kaj surmetas alian konforman al la mondo, kien li devas iri.

9. – La naturo de la fluideca envolvado ĉiam havas rilaton kun la grado de morala progreso de la Spirito. La malsuperaj Spiritoj ne povas laŭplaĉe paŝi ĉin kaj sekve ne povas laŭvole transportiĝi de unu mondo al alia. Estas unuj, kies fluideca envolvado, kvankam etereca kaj senpeza rilate al la palpebla materio, tamen ankoraŭ estas tro peza, se ni tiel povas diri, en rilato al la spirita mondo, por al ili permesi la eliron el sia medio. Al tiu klaso oni devas alkalkuli tiujn, kies perispirito estas tiel maldelikata, ke ili ĉin konfuzas kun sia karna korpo kaj kredas, pro tio, ke ili ankoraŭ vivas. Tiaj Spiritoj, kies nombro estas granda, restas sur la supraĵo de la Tero same kiel la enkarnuloj, kredante, ke ili plenumas siajn surterajn okupojn. Aliaj, kvankam iom pli liberĉintaj de la materio, tiaj ankoraŭ ne sufiĉe estas, por altiĝi super la surterajn regionoj.¹ La superaj Spiritoj, kontraŭe, povas veni en la malsuperajn mondojn kaj ĉe tie enkarniĝi. El la konsistaj elementoj de la mondo, kien ili eniras, ili ĉerpas la materialojn de la fluideca aŭ karna envolvado konforma al la medio, en kiu ili troviĝas. Ili agas kiel la grandsinjoro, kiu demetas siajn

¹ Ekzemploj de Spiritoj, kiuj kredas ankoraŭ aparteni al ĉi tiu mondo: *Revue Spirite*, decembro 1859, p. 310; novembro 1864, p. 339; aprilo 1865, p. 117.

belajn vestojn por provizore surmeti la plebanan kitelon, tamen ne æsante pro tio esti grandsinjoro.

Ja tiel Spiritoj plej altrangaj povas manifestiøi al la surteraj loøantoj aý misiocele enkarniøi inter ili. Tiaj Spiritoj portas kun si ne la envolvaion sed la intuician memoron pri la regionoj, de kiuj ili venas kaj kiujn ili vidas per la penso. Ili estas vidantoj inter blinduloj.

10. – La tavolo da spiritaj fluidoj æirkaýanta la Teron povas esti komparata kun la malsupraj tavoloj de la atmosfero, pli pezaj, pli densaj, malpli puraj ol la supraj tavoloj. Tiuj fluidoj ne estas homogenaj; ili prezentas ian miksaion de diverskvalitaj molekuloj, inter kiuj nepre troviøas la elementaj molekuloj, formantaj ties bazon sed pli aý malpli aliioøintaj. La efikoj estigataj de tiuj fluidoj estos proporciaj al la *sumo* de la puraj partoj, kiujn ili entenas. Tia estas, por komparo, la alkoholo rektifikita aý miksitita, en malsamaj proporcioj, kun akvo aý kun aliaj substancoj: øia specifa pezo kreskas efike de tia mikrado, dum samtempe malkreskas øiaj forto kaj bruliveco, kvankam en la tutaio æiam ankoraý estas pura alkoholo.

La Spiritoj, devantaj vivi en tiu medio, en øi æerpas sian perispiriton; *sed laý tio, æu la Spirito estas pli aý malpli elpurigita, lia perispirito formiøas el la pli puraj aý el la pli maldelikataj partoj de la fluido propra al la mondo, en kiu li enkarniøas.* La Spirito tie estigas, kaj ni tiel nin esprimas æiam por komparo, ne por identigo, la efikon de ia kemia reakciilo, kiu altiras al si tiujn molekulojn asimileblajn pro sia naturo.

El tio rezultas æi tiu *grava* fakto: *la konsisto de la perispirito ne estas egala æe æiuj Spiritoj, enkarniøintaj aý elkarniøintaj, loøantaj la Teron aý la spacon æirkaýan al øi.* Ne same okazas kun la karna korpo, kiu, kiel jam montrite, konsistas el samaj elementoj, kiel ajn supera aý malsupera

estus la Spirito. Tial, æ æiuj la efikoj estigataj de la korpo estas la samaj, la bezonoj estas similaj, dum ili inter si diferencas en æio rilata al la perispirito.

El tio ankoraŭ rezultas, ke: *la perispirita envolaio de la Spirito aliioas kun lia morala progreso en æiu enkarnioo, kvankam li enkarnioas en la sama medio; ke la superaj Spiritoj, escepte enkarnioante por misio en iu malsupera mondo, havas perispiriton malpli krudan ol tiu de la indiøenoj de tiu mondo.*

11. – La medio æiam troviøas en rilato kun la estaøoj, kiuj devas vivi en øi; la fiøoj, en la akvo; la teraj estaøoj, en la aero; la spiritaj estaøoj, en la spirita aŭ etereca fluido, eæ se ili estas sur la Tero. *La etereca fluido rilatas al la bezonoj de la Spirito, kiel la atmosfero al la bezonoj de la enkarnuloj.* Nu, kiel la fiøoj ne povas vivi en la aero, kaj la teraj bestoj ne povas vivi en atmosfero tre maldensa por iliaj pulmoj, tiel ankaŭ la malsuperaj Spiritoj ne povas elporti la brilon kaj la impreson de la pli eterecaj fluidoj. Ili tie ne mortus, æar Spirito ne mortas, sed ia instinkta forto tenas ilin malproksime de tie, same kiel oni malproksimiøas de tro arda flamo aŭ de tro hela lumo. Jen kial ili ne povas eliri el la medio konforma al sia naturo; por ðanøi la lokon, ili antaŭe devas ðanøi sian naturon, seniøi je la materiaj instinktoj, kiuj ilin retenas en la materiaj medioj; unuvorte, ili devas elpuriøi kaj morale transformiøi. Tiam ili laŭgrade identiøas kun pli elpurigita medio, kiu al ili fariøas ia bezono, ia neceso, same kiel la okuloj de iu, longe vivinta en mallumo, apenaŭ senteble kutimiøas al la taglumo kaj al la sunhelo.

12. – Tiel æio sin interligas, æio sin interæenas en la Universo; æio estas submetita al la granda kaj harmonia leøo de unueco, de la plej kompakta materieco øis la plej pura

spiriteco. La Tero estas kiel vazo, el kie eliĝas densa fumo, kiu klariĝas laŭmezure kiel ĉi altiĝas kaj kies maldensaj partoj perdiĝas en la senlima spaco.

La dia povo brilegas en ĉiuj partoj de tiu grandioza tutaĵo, kaj oni tamen volas, ke por pli bone prui sian povon, Dio, ne kontenta pri sia faritaĵo, venu rompi tiun harmonion! ke li malaltiĝu al la rolo de magiisto, estigante infanecajn efikojn indajn je prestidigitatoro! Kaj oni, krom tio, kuraĝas starigi Satanon mem kiel lian rivalon pri lerteco! Vere, oni neniam pleje malaltiĝis la dian majeston, kaj oni miras la kreskadon de nekredemo!

Vi pravas, dirante: "Foriĝas la fido!", sed ja foriĝas la fido je ĉio ofendanta la komunan saĝon kaj la racion; la fido egala al tiu, kiu iam igis la homojn diri: "La dioj foriĝas!" Sed la fido je seriozaj aferoj, la fido je Dio kaj je la senmorteco, tiu fido estas ĉiam vigla en la homa koro, kaj kvankam ĉi estis sufokita sub la infanecaj historioj, per kiuj oni ĉin superparolis, ĉi tamen releviĝos pli forta se ĉi nur estos liberigita, same kiel premita planto releviĝas se ĉi nur revidas la Sunon!

Jes, ĉio estas miraklo en la Naturo, ĉar ĉio estas admirinda kaj atestas la dian saĝon! Tiuj mirakloj montriĝas al la tuta mondo, al ĉiuj, kiuj havas okulojn por vidi kaj orelojn por aŭdi, kaj ne profite al nur kelkaj! Ne! ne estas mirakloj en la senco, kiun oni ordinare ligas al tiu vorto, ĉar ĉio rezultas el la eternaj, ja perfektaj leĝoj de la kreado.

Agado de la Spiritoj sur la fluidojn. Fluidecaj kreaĵoj. Fotografio de la penso

13. – La spiritaj fluidoj, kiuj prezentas unu el la statoj de la kosma universa fluido, estas ĉustadire la atmosfero de la spiritaj estaĵoj; la elemento, kie ili ĉerpas la

materialojn, sur kiujn ili agas; la medio, kie okazas tiuj specialaj fenomenoj, percepteblaj por la vidado kaj la aýdado de la Spirito, sed ne trafebaj por la karnaj sensoj, sentivaj nur al la palpebla materio; la medio kie estiøas la lumo propra al la spirita mondo, kiu diferencas de la ordinara lumo pro sia kayzo kaj siaj efikoj; fine la transigilo de la penso, same kiel la aero estas la transigilo de la sono.

14. – La Spiritoj agas sur la spiritajn fluidojn, ne ilin manipulante kiel la homoj manipulas la gasojn, sed uzante la penson kaj la volon. La penso kaj la volo estas por la Spiritoj tio sama, kiel la mano por la homo. Per la penso ili komunikas al tiuj fluidoj tian aý alian direkton; ilin aglomeras, kombinas aý disigas; estigas tutaøojn kun difinita aspekto, formo kaj koloro; ðanøas iliajn proprecojn, same kiel kemiisto ðanøas tiujn de la gasoj aý de aliaj korpoj, ilin kombinante laý certaj leøoj. Tio estas la granda laborejo aý laboratorio de la spirita vivo.

Kelkfoje tiuj transformiøoj rezultas el ia intenco; ofte ili estas la rezultato de senkonscia penso. Sufiøas al la Spirito pensi ion, por ke øi ekestu, same kiel sufiøas kanti arion, ke øi tiu resonu en la atmosfero.

Ja tiel, ekzemple, iu Spirito videbliøas al enkarnulo, dotita per la psika vidado, kun la aspekto, kiun li havis dumvive en la tempo, kiam oni lin konis, eø se li poste spertis plurajn enkarniøojn. Li prezentiøas kun la vestoj, la eksteraj signoj – kriplaøoj, cikatroj, stumpoj, ktp – kiujn li tiam havis; senkapigito sin montros sen la kapo. Tio tute ne signifas, ke li konservis tian ðajnon, øar kiel Spirito li estas nek lama, nek brakstumpa, nek unuokula, nek senkapigita; sed øar lia *penso* revenas al la tempo, kiam li tia estis, tuj lia perispirito alprenas la koncernan ðajnon, kiun li same tuje delasas kun la øeso de

la æi-rilata pensado. Se do li foje estis nigra kaj alfoje estis blanka, li sin prezentos kiel nigrulo aŭ kiel blankulo laŭ tiu enkarniøo, kiun celas lia elvoko kaj al kiu lin venigos lia penso.

Per analogia efiko, la penso de la Spirito fluidece kreas la objektojn, kiujn li kutime uzadis; avarulo flegados oron per la manoj, militisto portos siajn armilojn kaj sian uniformon, fumanto sian pipon, terkulturisto sian plugilon kaj siajn brutojn, maljunulino sian þpinbastonon. Por la Spirito, kiu mem ankaŭ estas fluideca, tiuj fluidecaj objektoj estas tiel realaj, kiel ili estis, en la materia stato, por vivanta homo; sed pro la fakto mem, ke ili estas kreaøoj de la penso, ilia ekzisto estas tiel pasema kiel la penso.¹

15. – Ĝar la fluidoj estas la transigilo de la penso, æi tiu agas sur la fluidojn tiel same, kiel la sono sur la aeron; ili transsendas al ni la penson tiel same kiel la aero al ni transsendas la sonon. Oni povas do diri, konforme al la pura vero, ke en tiuj fluidoj estas ondoj kaj radioj da pensoj, kiuj senkonfuzo kruciøas, tiel same kiel en la aero estas ondoj kaj radioj² sonoraj.

Ankoraŭ pli: Kreante *fluidecajn imagojn*, la penso rebildiøas en la perispirita envolaøo kvazaŭ en spegulo; tie øi korpiaøas kaj iel *fotografiøas*. Al iu venas la penso murdi alian homon: kiel ajn inerta restas lia materia korpo, tamen lia fluideca korpo estas ekscitata de la penso, kies æiujn nuancojn

¹ *Revue Spirite*, julio 1859, p. 184. – *La Libro de la Mediumoj*, æap. VIII.

² *Nota de la Brazila Spiritisma Federacio al la 16-a portugallingva eldono de 1973*: “Kiel tekstas en la franca originalo. Ni prefere uzas la vorton *vibroj*, klare difinitan en la modernaj vortaroj kaj plene akceptatan en nia spiritisma literaturo”.

øi rebildigas, kaj fluidece efektivas la geston, la agon, kiun li intencas plenumi. La penso kreas la imagon de la viktimo, kaj la tuta sceno estas pentrita, kvazaŭ en bildo, tia, kia øi elvolvi-øas en lia spirito.

Estas ja tiamaniere, ke la plej sekretaj movoj de la animo resonas en la fluideca envolaøo; ke iu animo povas legi en alia animo kvazaŭ en libro kaj vidi, kion al la korpaj okuloj ne eblas percepti. Sed, vidante la intencon, la animo povas antaŭsenti la efektiviøon de la rezultanta ago, sed la tempon de ties plenumo øi ne povas antaŭdifini, ties detalojn øi ne povas precizigi, eæ ne certigi, ke øi okazos, æar postaj cirkonstancoj povas aliigi la starigitajn planojn kaj ðanøi la dispoziciojn. Øi ne povas vidi tion, kio ankoraŭ ne ekzistas en alies penso; kion øi vidas, tio estas la kutima zorgo de aliulo, ties deziroj, ties projektoj, ties bonaj aŭ malbonaj decidoj.

Kvalitoj de la fluidoj

16. – La agado de la Spirito sur la spiritajn fluidojn havas gravajn kaj rektajn sekvojn por la enkarnuloj. Æar tiuj fluidoj estas la transigilo de la penso, kaj æar æi tiu povas modifi iliajn proprecojn, tial estas evidente, ke ili sorbiøas de la bonaj aŭ malbonaj pensoj, kiuj ilin vibrigas, kaj aliiøas de la pureco aŭ malpureco de la sentoj. La malbonaj pensoj difektas la spiritajn fluidojn, tiel same kiel la malsanigaj miasmoj difektas la spireblan aeron. La fluidoj æirkayantaj la malbonajn Spiritojn, aŭ kiujn tiaj Spiritoj eløetas, estas do difektitaj, dum tiuj ricevantaj la influon de la bonaj Spiritoj estas tiel puraj kiel ebligas ties grado de morala perfekteco.

17. – Estus neeble fari nombradon aŭ klasadon de la bonaj kaj malbonaj fluidoj, nek specifi iliajn respektivajn kvalitojn pro tio, ke ili tiel multe diversas kiel la pensoj.

La fluidoj ne havas proprajn kvalitojn sed nur tiujn, kiujn ili akiras en la medio kie ili ellaboriĝas; ili aliĝas pro la efluvoj de tiu medio, same kiel la aero pro la elspiraĵoj, la akvo pro la salo de la tavoloj, kiujn ĝi trafluas. Konforme al la cirkonstancoj, ĝiaj kvalitoj, same kiel tiuj de la akvo kaj de la aero, estas nedaŭraj aŭ konstantaj, kio faras la fluidojn tre speciale taŭgaj por la estigo de tiaj aŭ aliaj efikoj.

La fluidoj ankaŭ malhavas apartajn nomojn. Kiel la odoroj, ili estas nomataj laŭ siaj proprecoj, siaj efikoj kaj siaj originaj tipoj. En rilato moralaj, ili estas stampitaj per la sentoj de malamo, envio, ĵaluzo, orgojlo, egoismo, violento, hipokriteco, boneco, bonvolemo, amo, karitato, dolĉeco, ktp; en rilato fizika ili estas ekscitaj, kvietigaj, penetremaj, adstringaj, iritaj, mildigaj, dormigaj, narkotaj, toksaj, revigligaj, elĉetaj; ili fariĝas fortoj de transsendo, de propulsado, ktp. La bildo de la fluidoj estas do la bildo de ĝiaj pasioj, de la virtoj kaj malvirtoj de la homaro, kaj de la proprecoj de la materio respondaj al la efikoj, kiujn ili estigas.

18. – Estante enkarniĝintaj Spiritoj, la homoj partoprenas en la spirita vivo, ĉar tian vivon ili vivas, tiel same kiel la korpan vivon: ĉefe dum la dormo kaj multfoje dum la maldorma stato. Enkarniĝinte, la Spirito konservas, kun ties propraj kvalitoj, sian perispiriton, kiu, kiel sciante, ne estas ĉirkaŭita de la korpo sed disradias runde ĉirkaŭ ĝi kaj ĝin envolvas kvazaŭ en ia fluideca atmosfero.

Pro sia intima kuniĝo kun la korpo, la perispirito ludas ĉefinfluan rolon en la organismo. Pro sia ekspansiivo, ĝi metas

la Spiriton en pli rekta rilato tiel kun la liberaj Spiritoj kiel ankaŭ kun tiuj enkarniøintaj.

La penso de la enkarniøinta Spirito agas sur la spiritajn fluidojn tiel same, kiel la penso de la elkarniøintoj, kaj transsendiøas de Spirito al Spirito per la samaj vojoj, kaj, konforme al tio, æu øi estas bona aŭ malbona, øi purigas aŭ difektas la æirkayajn fluidojn.

Se la æirkayaj fluidoj ðanøiøas pro la pensoj elsenditaj de la Spirito, lia perispirita envolvaiø, kiu estas konsista parto de lia memo kaj kiu rekte kaj konstante ricevas la impreson de liaj pensoj, des pli devas porti la stampon de ties bonaj aŭ malbonaj kvalitoj. La fluidoj difektitaj de la efluvoj de la malbonaj Spiritoj povas puriøi per la forigo de æi tiuj, sed iliaj perispiritoj æiam restos tiaj samaj, dum la Spirito ne sin mem alligos.

Æar la perispirito de la enkarnuloj havas saman naturon kiel tiu de la spiritaj fluidoj, øi ilin facile asimilas, kiel spongo sorbiøas de ia likvaiø. Tiuj fluidoj agas sur la perispiriton des pli rekte, ju pli, pro sia ekspansiivo kaj disradiado, la perispirito kun ili konfuziøas.

Tiuj fluidoj agas sur la perispiriton, kiu siavice reagas sur la materian organismon, al kiu øi sin ligas per molekula kontakto. Se la efluvoj havas bonan naturon, la korpo ricevas bonefikan impreson; se ilia naturo estas malbona, la impreso efikas penige; se konstantaj kaj energiaj, la malbonaj efluvoj povas estigi fizikajn malordojn: ne alia estas la kayzo de certaj malsanoj.

La medioj kie svarmas la malbonaj Spiritoj estas do saturitaj de malbonaj fluidoj, kiujn oni sorbas per æiuj perispiritaj poroj, same kiel oni sorbas la pestajn miasmojn per la poroj de la korpo.

19. – Tiel estas klarigataj la efikoj, kiuj estiĝas en la kunvenejoj. Kunvenantaro estas ia fokuso de disradiado de diversaj pensoj, kvazaŭ ia orkestro, ia koruso da pensoj, kie ĉiu elsendas sian noton. El tio rezultas abundo da fluidecaj fluoj kaj efluvoj, kies impreson ĉiu ricevas per la spirita senso, same kiel en muzika koruso ĉiu ricevas la sonan impreson per la aydado.

Sed kiel ekzistas sonradioj harmoniaj ay disonancaj, tiel same estas pensoj harmoniaj ay malakordaj. Se la tuto estas harmonia, la impreso estas agrabla; se malharmonia, la impreso estas aĝrena. Nu, por tio ne nepre necesas, ke la penso estu vortigata: tute egale, ĉu ĉi tiu estas esprimata, ay ne, la disradiado ĉiam ankoraŭ ekzistas.

En tio kuĝas la kaŭzo de la plezuro, kiun oni spertas en simpatia kunveno, animata de bonaj kaj bonvolemaj pensoj; en ĉi regas kvazaŭ ia salubra morala atmosfero, en kiu oni komforte spiras; el ĉi oni eliras renovigita, ĉar oni saturiĝis per sanigaj fluidecaj efluvoj. Sed se tie enmiksiĝas iuj malbonaj pensoj, ili estigas la efikon de glacia aerfluo en varmeta medio, ay de malĝusta noto en koncerto. Ankaŭ tiel estas klarigata la angoro, la nedifinebla misfarto, kiun oni spertas en malsimpatia kunveno, kie malbonvolaj pensoj estigas kvazaŭajn fluojn da naŭza aero.

20. – La penso do estigas ian specon de fizika efiko, kiu reagas sur la moralan staton, kaj ĉi tion nur Spiritismo povas komprenebligi. La homo ĉin instinkte sentas, ĉar li serĉas la kunvenojn homogenajn kaj simpatiajn, pri kiuj li scias, ke li tie povos ĉerpi novajn moralajn fortojn, kaj oni povas diri, ke en tiuj kunvenoj li kompensas al si la fluidecajn perdojn, kiujn li ĉiutage suferas pro la disradiado de la penso, same kiel li kompensas per la nutraĵoj la perdojn de la materia korpo. Tiel

okazas, ĉar efektive la penso estas elsendo kaŭzanta realan perdon ĉe la spiritaj fluoj kaj, sekve, ĉe la materiaj fluoj, en tia maniero, ke la homo bezonas refreŝiĝi per la efluvoj, kiujn li ricevas de ekstere.

Kiam oni diras, ke kuracisto resanigas sian pacieron per bonaj paroloj, oni esprimas absolutan veron, ĉar bonvola penso kunportas rebonigajn fluojn, kiuj agas tiel sur la fizikan kiel ankaŭ sur la moralan staton.

21. – Sen ia dubo, oni diras, estas eble eviti tiujn homojn, pri kiuj oni ja scias, ke ili estas malbonintencaj, sed kiel evitigi al si la influon de la malicaj Spiritoj, kiuj svarmas ĉirkaŭ ni kaj ĉien enŝoviĝas nevidate?

La rimedo estas tre simpla, ĉar ĉi dependas de la volo de la homo mem, kiu portas kun si necesan antaŭgardilon. La fluoj kunigatas pro la simileco de siaj naturoj; la malsimilaj sin reciproke repuŝas; same kiel inter oleo kaj akvo, estas nekompatibileco inter la bonaj kaj la malbonaj fluoj.

Kion oni faras, kiam la aero estas malpura? Oni ĉin salubrigas, elpurigas, detruante miasmajn fokusojn, forpelante la malsanigajn efluvojn per pli fortaj fluoj da salubra aero. Al la invado de la malbonaj fluoj oni devas do kontraŭmeti la bonajn fluojn; kaj ĉar ĉiu havas en sia perispirito konstantan fludecan fonton, oni do portas en si mem la kuracilon. Temas nur pri tio, ke oni purigu tiun fonton kaj al ĉi havigu tiajn kvalitojn, kiuj efiku sur la malbonajn influojn kiel ia *repupilo*, anstataŭ fariĉi ia altirforto. La perispirito estas do ia kiraso, kiun oni devas kiel eble plej forte hardi. Nu, ĉar ĉiaj kvalitoj rilatas al la kvalitoj de la animo, necesas, ke oni penadu por ĉi ties plibonigo, ĉar ja la neperfektaĉoj de la animo altiras la malbonajn Spiritojn.

La muĵoj flugas, kien ilin altiras fokusoj de putrado; detruu tiujn fokusojn kaj la muĵoj malaperos. Tiel same la malbonaj Spiritoj iras, kien ilin altiras la malbono; detruu la malbonon, kaj ili foriĝos. *La vere bonaj Spiritoj, enkarniĝintaj aŭ elkarniĝintaj, ja neniom timas la influon de la malbonaj Spiritoj.*

II. KLARIGO DE KELKAJ FENOMENOJ RIGARDATAJ KIEL SUPERNATURAJ

Spirita aŭ psika vidado; duobla vidado; somniaambulismo; sonĉoj.

22. – La perispirito estas la ligilo inter la korpaj vivo kaj la vivo spirita, kaj ja per ĉi la enkarniĝinta Spirito tenas konstantan rilaton kun la elkarniĝintoj. Per ĉi, unuvorte, estiĝas ĉe la homoj specialaj fenomenoj, kies ĉefa kaŭzo tute ne sidas en la palpebla materio kaj kiuj, pro tio, ĉajnas supernaturaj.

Ja en la proprecoj kaj en la radiado de la perispirita fluido oni nepre serĉu la kaŭzon de la *duobla vidado*, aŭ *spirita vidado*, kiun oni povas ankaŭ nomi *psika vidado*, per kiu multaj homoj estas dotitaj, ofte malgraŭvole, krom ankaŭ per la somnambula vidado.

La perispirito estas la *sentiva organo* de la Spirito kaj per ĉi la enkarniĝinta Spirito perceptas spiritajn aĉojn netrafekblajn por la korpaj sensoj. Pro la korpaj organoj, la vidado, la aŭdado kaj la diversaj sensacoj estas lokitaj kaj limigitaj al la perceptado de la materiaj aferoj; pro la senso spirita, aŭ *psika*, ili ĝeneraliĝas: la Spirito vidas, aŭdas kaj sentas, per sia tuta memo, ĉion, kio troviĝas en la sfero de radiado de lia perispirita fluido.

Tiuj fenomenoj konstituas, æe la homo, la manifestiøon de la spirita vivo; temas pri la animo aganta ekster la organismo. Æe la duobla vidadado, ay perceptado per la psika senso, li ne vidas per la korpaj okuloj, kvankam ofte, pro la kutimo, li direktas la okulojn al tiu punkto, al kiu sin turnas lia atento. Li vidas per la okuloj de la animo, kaj la pruvo kuþas en tio, ke li tute bone vidas kun la okuloj fermitaj kaj trans la atingo de lia rigardo; li legas la penson figuritan en la fluideca radio (n-ro 15).¹

23. – Kvankam, dum la vivo, la Spirito estas alænita al la korpo per la perispirito, li tamen tia ne troviðas en tiel sklava maniero, ke li ne povus plilongigi sian ænon kaj transportiøi malproksimen, kiel sur la Tero, tiel ankaý sur iu ajn loko en la spaco. La Spirito ja kontraývole estas ligita al sia korpo, æar lian normalan vivon karakterizas libereco, dum la korpa vivo egalas tiun de servutulo ligita al la tero.

La Spirito do sentas sin feliæa, lasante sian korpon, same kiel la birdo, lasanta sian kaøon, kaj pro tio li kaptas æiujn okazojn por liberiøi, tiucele profitante æiujn momentojn, kiam lia æesto ne estas necesa por la interrilata vivo. Tiel ekestas la fenomeno nomata *liberiøo de la animo*, kiu æiam okazas dum la dormo. Æiufoje, kiam la korpo ripozas kaj la sensoj restas neaktivaj, la Spirito elliberiðas. (*La Libro de la Spiritoj*, 2-a Parto, æap. VIII.)

En tiuj momentoj, la Spirito vivas la spiritan vivon, dum la korpo vivas nur vegetan vivon; li parte troviðas en tiu stato, en kiu li sin trovos post la morto: li trakuras la spacon, komuni-

¹ Faktoj pri duobla vidadado kaj somnambulisma klarvideco, raportitaj en la *Revue Spirite*: januaro 1858, p. 25; novembro 1858, p. 213; Julio 1861, p. 197; novembro 1865, p. 352.

kiøas kun la amikoj kaj aliaj Spiritoj, liberaj aý, kiel li, ankaý *enkarniøintaj*.

La fluideca ligilo lin altenanta al la korpo definitive þiriøas nur okaze de la morto; la kompleta disiøo efektiviøas nur æ la absoluta estingiøo de la vivoprincipo. Dum la korpo vivas, la Spirito, kiel ajn distanca li sin trovas, estas tuj vokita, se nur lia æesto estas necesa; tiam li revenas al la ekstera, interrilata vivo. Kelkfoje, æ la vekioø, li konservas pri siaj migradoj ian memoron, ian pli aý malpli precizan imagon, kio konstituas la sonøon. Æiuokaze li kunportas intuiciojn, kiuj al li sugestas novajn ideojn kaj pensojn kaj pravigas la proverbon: Post dorma trankvilo, venas bona konsilo.

Tiel same estas klarigataj certaj fenomenoj karakterizantaj la naturan kaj la magnetan somnambulismen, la letargion, la ekstazon, ktp, kiuj estas nenio alia ol manifestiøoj de la spirita vivo.¹

24. – Æar la spirita vidado ne fariøas per la korpaj okuloj, sekvas, ke la percepto de la aferoj ne efektiviøas helpe de la ordinara lumo: fakte, la materia lumo estas farita por la materia mondo; por la spirita mondo ekzistas speciala lumo, kies naturo estas al ni nekonata sed kiu sendube prezentas unu el la proprecoj de la etereca fluido, konforma al la vidperceptoj de la animo. Ekzistas do materia lumo kaj spirita lumo. La unua havas siajn fokusojn limigitaj en la lumaj korpoj; la fokuso de la dua estas æie: ja tial ekzistas nenio baro al la spirita vidado, kiun malhelpas nek la distanco, nek la opakeco de la materio; por øi ne ekzistas obskuro. La spiritan mondon

¹ Okazoj de letargio kaj katalepsio: *Revue Spirite*: "Sinjorino Schwabenhaus", septembro 1858, p. 255; – "La juna katalepsiulino de Þvabujo", januaro 1866, p. 18.

do lumigas la spirita lumo, kiu estigas proprajn efikojn, same kiel la sunlumo lumigas la materian mondon.

25. – Envolvita en sia perispirito, la animo do kunportas sian luman principon. Pro sia etereca esenco, la animo penetras la materion, kaj tio estas la kaŭzo kial ne estas korpoj opakaj por ĉia vidado.

Tamen, ne sama estas la spirita vidado, ĉu laŭ atingopovo, ĉu laŭ penetriveco, ĉe ĉiuj Spiritoj; nur la puraj Spiritoj ĉin plenpove posedas. Ĉe la malsuperaj, ĉi estas malfortigita de la relativa maldelikateco de la perispirito, kiu sin intermetas kvazaŭ ia nebulego.

Ĉi manifestiĝas en malsamaj gradoj, ĉe la enkarniĝintaj Spiritoj, per la fenomeno de la duobla vidado, ĉu ĉe la natura aŭ magnetaj somnambulismo, ĉu en stato de maldormo. Laŭ la grado de potenco de tiu kapablo, oni diras, ke la klarvideco estas pli aŭ malpli granda. Ja helpe de tiu kapablo certaj personoj vidas la internon de la homa organismo kaj priskribas la kaŭzojn de la malsanoj.

26. – La spirita vidado havigas do specialajn perceptojn, kiuj, ne havante kiel sidejon la materiajn organojn, fariĝas en kondiĉoj tre diferencaj de tiuj propraj al la korpa vivo. Pro tio, oni ne povas, rilate al ĉi, atendi identajn efikojn nek eksperimenti per la samaj procedoj. Fariĝante ekster la organismo, ĉi havas ian moviĝemon, kiu vanigas ĉiajn antaŭvidojn. Nepre necesas ĉin studi en ĉiaj efikoj kaj en ĉiaj kaŭzoj, kaj ne per similigado al la ordinara vidado, kiun ĉi ne estas destinita anstataŭi, krom nur en esceptaj okazoj, kiujn oni ne povus preni kiel regulon.

27. – Ēe la enkarneitaj Spiritoj la spirita vidado nepre estas neperfekta, kaj sekve povas sperti aberaciojn. Ēar la spirita vidado havas sian sidejon en la animo mem, ĕi ties stato devas do influi la perceptojn, kiujn ĕi liveras. Laŭ la grado de disvolviĝo, la cirkonstancoj kaj la morala stato de la individuo, ĕi povas doni, ĕu dum la dormo, ĕu dum maldorma stato: 1-e la percepton de certaj faktoj, materialaj kaj realaj, kiel la konado de okazaĵoj, kiuj fariĝas malproksime, la detala priskribo de iu loko, la kaŭzoj de malsano kaj konvenaj medikamentoj; 2-e la percepton de same realaj aferoj de la spirita mondo, kiel la vido de la Spiritoj; 3-e fantaziajn bildojn kreitajn de la imago, analogajn al la fluidecaj kreaĵoj de la penso (Vidu ĕi-supre, n-ro 14). Tiuj kreaĵoj ĕiam estas en rilato kun la moralaj dispozicioj de la Spirito, kiu ilin estigas. Ja tiel la penso de personoj forte penetritaj kaj absorbitaj de certaj religiaj kredoj prezentas al ili la inferon, ties fornegojn, ties torturojn kaj ties demonojn, nome ĕuste tiaj, kiaj tiuj personoj ilin imagas. Kelkfoje temas pri tuta epopeo. La paganoj vidis la Olimpon kaj la Tartaron, same kiel la kristanoj vidas la inferon kaj la paradizon. Se, ĕe la vekio aŭ ĕe la eliro el la ekstazo, tiuj personoj konservas precizan memoron pri siaj vizioj, ili prenas ĕi tiujn por realaĵoj konfirmantaj iliajn kredojn, dum efektive ĕio estas nenio alia krom ia produkto de iliaj propraj pensoj¹. Necesas do fari rigoran distingon inter la ekstazaj vizioj, antaŭ ol akcepti ilin. Ēi-rilate, la rimedo kontraŭ trokredemo estas la studado de la leĝoj direktantaj la spiritan mondon.

¹ Oni tiel povas klarigi la viziojn de fratino Elmerich, kiu, raportante pri la tempo de la pasiono de la Kristo, asertas esti vidinta materialajn aferojn, kiuj neniam ekzistis krom en la libroj, kiujn ŝi legis; tiujn de S-rino Cantamille (*Revue Spirite*, aŭgusto 1866, p. 240) kaj parton de tiuj de Swedenborg.

28. – La ŝteditaraj sonĝoj prezentas la karakterojn de la æi-supre priskribitaj vizioj. Al la du unuaj apartenas la sonĝoj antaŭvidaj, antaŭsentaj kaj avertaj¹; æ la tria, nome æ la fluidecaj kreaĵoj de la penso, ja troviĝas la kaŭzo de certaj fantaziaj imagoj, kiuj kvankam neniel realaj rilate al la materia vivo, tamen iafoje prezentigas al la Spirito kun tiela realeco, ke la korpo suferas ilian refrapon, ke en iuj okazoj oni vidis la harojn blankiĝi sub la impreso de iu sonĝo. Tiajn kreaĵojn povas estiĝi: la ekzaltiteco de la kredoj; retrospektivaj rememoroj; inklinoj, deziroj, pasioj, timo, rimorsoj; kutimaj zorgoj; bezonoj de la korpo aŭ ia malfunkcio de la organismo; kaj fine aliaj Spiritoj kun bonfara aŭ malbonfara celo laŭ ties naturo.²

Katalepsio. – Reviviĝoj

29. – La inerta materio estas sensenta, kaj ankaŭ tia estas la perispirita fluido, sed æi tiu transigas la sensacon al la sentiva centro, kia ja estas la Spirito. La doloraj lezoj de la korpo refrapas do en la Spirito, kvazaŭ ia elektra malĉargo, pere de la perispirita fluido, kies konduktiloj verŝajne estas la nervoj. Ŝi estas la nerva fluo de la fiziologoj, kiuj, ne konante la rilatojn inter tiu fluido kaj la spirita principo, ankoraŭ ne povis klarigi æiujn efikojn.

La interrompo povas okazi pro la apartigo de iu membro aŭ pro la sekado de iu nervo, sed ankaŭ, parte aŭ tute kaj sen ia lezo, en la momentoj de liberiĝo, de granda supereksciteco aŭ de absorba zorgo de la Spirito. En tiu stato, la Spirito ne pensas pri la korpo kaj, en sia febra aktiveco, li

¹ Vidu æi-sube la æap. XVI, "Teorio pri la antaŭscio", n-roj 1, 2 kaj 3.

² *Revue Spirite*, junio 1866, p. 172; septembro 1866, p. 284; – *La Libro de la Spiritoj*, æap. VIII, n-ro 400.

altiras al si, por tiel diri, la perispiritajn fluidojn, kiu, retiriĝinte de la supraĵo, tie estigas momentan nesentivecon. Oni ankaŭ povas akcepti, ke, en certaj cirkonstancoj, ekzistas en la perispirita fluido mem ia molekula ĉanĝo, kiu ĉin nedaŭre senigas je la propreco de transigado. Jen kial ofte, en la ardo de batalo, militisto ne konscias, ke li estas vundita; kial iu, kies atento estas koncentrita sur iun laboron, ne aidas la ĉirkajnan bruadon. Analoga, sed pli okulfrapa efiko fariĝas ĉe iuj somnambuloj, en okazoj de letargio kaj katalepsio. Fine, ankaŭ tiel oni povas klarigi la nesentivecon de la konvulsiuloj kaj de iuj martiroj. (*Revue Spirite*, januaro 1868: "Studo pri la Aissaouas".)

Paralizo absolute ne havas la saman kaŭzon: tie la efiko estas tute organa; ja la nervoj mem, nome la konduktiloj, fariĝas netaŭgaj por la fluideca cirkulado; la kordoj de la instrumento aliĝis.

30. – Ĉe certaj patologiaj statoj, kiam la Spirito forlasis la korpon kaj la perispirito al ĉi restas ligita nur per kelkaj punktoj, tiam la korpo prezentas ĉiujn eksterajn signojn de la morto kaj oni asertas absolutan veraĵon dirante, ke la vivo pendas sur nura fadeno. Tia stato povas daŭri pli aŭ malpli longe; certaj partoj de la korpo povas ĉ sperti malkomponiĝon, sen ke la vivo estus definitive estingiĝinta. Dum ne ankoraŭ rompiĝis la lasta ligilo, la Spirito povas, aŭ per energia agado de sia *propra* volo, aŭ per *fremda, same potenca fluideca influo*, esti revokita en la korpon. Tiel estas klarigitaj certaj plidaŭrigoj de la vivo kontraŭ ĉia probableco, krom ankaŭ certaj supozataj reviviĝoj. Ĉi estas kvazaŭ la planto, kiu sin elpuŝas iafaje havante unu solan radikan fibreton. Sed kiam disiĝis de la karna korpo la lastaj molekuloj de la korpo

fluideca, aŭ kiam ĉi tiu troviĝas en stato de neriparebla konsumiĝo, tiam reveno al la vivo fariĝas absolute neebla.¹

Resanigoj

31. – Kiel oni vidis, la universa fluido estas la primitiva elemento de la karna korpo kaj de la perispirito, kiuj de tiu fluido estas nuraj transformiĝoj. Pro la identeco de sia naturo, tiu fluido, kondensita en la perispirito, povas liveri rebonigajn principojn al la korpo; la Spirito, enkarniĝinta aŭ elkarniĝinta, estas la propulsa aganto, kiu sorbigas al konsumiĝinta korpo parton el la substanco de sia fluideca envolvado. La resaniĝo fariĝas per substituo de *sana* molekulo al molekulo *malsana*. La resaniga povo do rilatas al la pureco de la sorbigita substanco; sed ĉi ankaŭ dependas de la energio de la volo, kiu estigas pli abundan elakton de fluido, al ĉi tiu donante pli grandan penetran forton; fine ĉi ankaŭ dependas de la intencoj de tiu, kiu volas resanigi, *ĉu li estas homo aŭ Spirito*. La fluidoj emanantaj de malsupera fonto efikas kvazaŭ difektitaj medikamentaj substancoj.

32. – La efikoj de la fluideca agado sur la malsanojn treege varias laŭ la cirkonstancoj. Tiu agado kelkfoje estas malrapida kaj postulas longan kuracadon, kiel ĉe la ordinara magnetismo; aliajn fojojn ĉi estas rapida kiel elektra fluo. Ekzistas personoj dotitaj per tiela povo, ke ili ĉe kelkaj malsanuloj estigas subitajn resaniĝojn per la nura surmetado de manoj aŭ ĉe per sola ago de la volo. Inter ambaŭ ekstremoj de tiu kapablo senfine diversas la nuancoj. Ĉiuj ĉi-specaj resanigoj

¹ Ekzemploj: *Revue Spirite*: "Doktoro Cardon", aŭgusto 1863, p. 251; – "La Korsika virino", majo 1866, p. 134.

estas varioj de la magnetismo kaj diferencas inter si nur per la potenco kaj la rapideco de la agado. La principo restas ĉiam la sama, nome la fluido, kiu rolas kiel terapia aganto kaj kies efiko dependas de ĉia kvalito kaj de specialaj cirkonstancoj.

33. – La magneta agado povas fariĝi plurmaniere:

1-e Per la fluido mem de la magnetizanto; ĉi estas la *ĉustasenca magnetismo*, aŭ *homa magnetismo*, kies agado dependas de la potenco kaj ĉefe de la kvalito de la fluido;

2-e Per la fluido de la Spiritoj, agantaj rekte kaj *sen ia peranto* sur enkarnulon, ĉu por kuraci aŭ kvietigi ian suferadon, ĉu por estigi la spontanegan somnambulan dormon, ĉu por efiki sur la individuon per ia fizika aŭ morala influo. Ĉi estas la *spirita magnetismo*, kies kvalito rekte rilatas al la kvalitoj de la Spirito.¹

3-e Per la fluido, per kiu la Spiritoj surverŝas la magnetizanton, kiu al ĉi servas kiel konduktilo. Ĉi estas la magnetismo *miksa, duonspirita* aŭ, se oni volas, *homa-spirita*. La spirita fluido, kombinita kun la homa fluido, havigas al ĉi tiu la al ĉi mankantajn kvalitojn. La helpo de la Spiritoj, en tiuj cirkonstancoj, estas iafoje spontana, sed plejofte ĉin venigas la alvoko de la magnetizanto.

34. – La kapablo resanigi per la fluideca influo estas tre ordinara kaj povas disvolviĝi per la praktikado; sed la subita resanigo per la surmetado de manoj estas malofta kaj ĉian

¹ Ekzemploj; *Revue Spirite*, februaro 1863, p. 64; aprilo 1865, p. 113; septembro 1865, p. 264.

apogeon oni povas rigardi escepta. Aperis tamen, en diversaj epokoj kaj preskaj æ æiuj popoloj, individuoj, kiuj øin posedis en eminenta grado. Lastatempe oni vidis plurajn rimarkindajn ekzemplojn, kies aýtenteco ne povas esti kontestata. Æar tiaspecaj resanigoj sidas sur natura principo, kaj la povo ilin estigi ne konstituas ian privilegion, tial sekvas, ke ili ne fariøas ekster la Naturo kaj estas miraklaj nur laýþajne.¹

Aperaøoj. – Transfiguriøoj

35. – La perispirito, en sia normala stato, estas al ni nevidebla, sed, æar øi konsistas el etereca materio, la Spirito povas, en certaj okazoj, per ago de sia volo, igi øin ricevi ian molekulan þanøon, kiu øin momente videbligas. Ja tiel fariøas la *aperaøoj*, kiuj, same kiel aliaj fenomenoj, ne troviøas ekster la leøoj de la Naturo. Æi tiu estas ne pli eksterordinara, ol la fenomeno de vaporo, kiu nevidebliøas, kiam øi estas tre maldensa, sed kiu fariøas videbla pro kondensiøo.

Laý la grado de densiøo de la perispirita fluido, la aperaøo kelkfoje estas svaga kaj vaporeca; iujn fojojn, øi montriøas pli nete difinita; aliajn fojojn, fine, øi havas æiujn eksterajn signojn de la palpebla materio; øi eæ povas atingi realan tuþeblecon, øis tia grado, ke oni povas trompiøi pri la naturo de la estulo staranta antaý li.

Estas oftaj la vaporecaj aperaøoj, kaj multaj homoj postmorte prezentiøas en tia formo al la personoj, kiujn ili amas. Pli maloftaj estas la palpeblaj aperaøoj, kvankam pri ili

¹ Ekzemploj de subitaj resanigoj raportitaj en la *Revue Spirite*: “La princo de Hohenlohe”, decembro 1866, p. 368; – “Jakobo”, oktobro kaj novembro 1866, p. 312 kaj 345; oktobro kaj novembro 1867, p. 306 kaj 339; – “Simonet”, aýgusto 1867, p. 232; – “Caid Hassan”, oktobro 1867, p. 303; – “Parokestro Gassner”, novembro 1867, p. 331.

estas multnombraj ekzemploj perfekte aŭtentaj. Se la Spirito volas rekonigi sin, li donas al sia envolvitaĵo ĉiujn eksterajn signojn, kiujn ĝi havis dum lia vivo.¹

36. – Rimarkindas, ke la palpeblaj aperaĵoj havas nur la ĉajnon de la karna materio; ili ne povas havi ties kvalitojn. Pro sia fluideca naturo, ili ne povas havi ties saman koherecon, ĉar efektive ili ne estas karno. Ili formiĝas subite kaj same subite malaperas, aŭ aerdisiĝas, pro la malagregiĝo de la fluidecaj molekuloj². La estuloj, kiuj prezentiĝas en tiaj kondiĉoj, ne naskiĝas, nek mortas, kiel la aliaj homoj. Ili jen estas vidataj, jen ĉesas esti vidataj, sen ke oni sciis, de kie ili venis, kiel ili venis, kien ili iros! Oni ne povus ilin mortigi, nek katenligi, nek enkarcerigi, ĉar ili ne havas karnan korpon. Frapas la malplenen la battoj, kiujn oni al ili donus.

Tia estas la karaktero de la *ageneruloj*, kun kiuj oni povas esti en rilatoj, ne suspektante, kiaj ili estas, sed kiuj neniam longe restadas ĉe la homoj, ne povas fariĝi ordinara kunvivanto en iu domo, nek alkalkuliĝi al la membroj de iu familio.³

Cetere, en ilia tuta memeco, en ĉiuj iliaj teniĉoj, vidiĝas io stranga kaj neordinara, kiu devenas samtempe de materieco kaj spiriteco: ilia rigardo, samtempe vaporeca kaj penetranta, ne havas la klarecon de la rigardo per la karnaj okuloj; ilia parolo, mallonga kaj preskaŭ ĉiam sentenca, neniom havas el

¹ *La Libro de la Mediumoj*, 2-a Parto, ĉap. VI kaj VII.

² *Noto de la Eldonejo de Brazilia Spiritisma Federacio al sia portugallingva eldono de 1973*: "Tiam ankoraŭ ne estis konataj la longedaŭraj materiĉoj, kiajn poste kontrolis William Crookes".

³ *Same*: "Laŭ la Biblio, tiu fakto okazis ĉe la familio de Tobija". (Vidu "La Libro de Tobija".)

la brilo kaj ĉanĝemo de la homa parolo; ilia alproksimiĝo kaŭzas strangan, nedifineblan impreson de surprizo, kiu inspiras iaspecan timon, kaj kvankam ilin prenante por individuoj egalaj al ĉiuj aliaj, oni tamen nevole diras: Jen neordinara estulo.¹

37. – Ĉar sama estas la perispirito tiel ĉe la enkarnuloj, kiel ankaŭ ĉe la elkarniintoj, iu enkarniinta Spirito, pro tute identa efiko, povas aperi, en momento de libereco, en loko alia ol tiu, en kiu lia korpo ripozas, kun siaj kutimaj trajtoj kaj kun ĉiuj signoj de sia identeco. Ĝuste tiu fenomeno, kies multaj okazoj estas konataj, naskis la kredon je la duoblaj homoj.²

38. – Karakteriza efiko ĉe tiaspecaj fenomenoj estas tio, ke la aparaĵoj vaporecaj, kaj ĉe tiuj palpeblaj, ne percepteblas por ĉiuj sendistinge; la Spiritoj sin montras nur kiam ili volas, kaj al kiuj ili volas. Iu Spirito povus do aperi ĉe iu kunsidantaro al unu aŭ al multaj ĉeestantoj kaj ne esti vidata de la ceteraj. Tiel okazas tial, ke tiaj perceptoj efektiviĝas per la spirita, ne per la karna vidado, ĉar la spirita vidado ne nur ne estas donita al ĉiuj homoj, sed ankaŭ povas, se necese, esti forprenita, laŭ la volo de la Spirito, el tiu, al kiu li ne volas sin montri,

¹ Ekzemploj de vaporecaj aŭ palpeblaj aparaĵoj kaj de ageneruloj: *Revue Spirite*, januaro 1858, p. 24; oktobro, p. 291; februaro 1859, p. 38; marto 1859, p. 80; januaro 1859, p. 11; novembro 1859, p. 303; aŭgusto 1859, p. 210; aprilo 1860, p. 117; majo 1860, p. 150; julio 1861, p. 199; aprilo 1866, p. 120; – “La Laboristo Marteno, prezentita al Ludoviko XVIII, kompletaj detaloj”, decembro 1866, p. 353.

² Ekzemploj de aparaĵoj de vivantaj personoj: *Revue Spirite*, decembro 1858, p. 329 kaj 331; februaro 1859, p. 41; aŭgusto 1859, p. 197; novembro 1860, p. 356.

krom ankaŭ esti de li por momento donita, se li tion rigardas necesa.

La kondensiĝo de la perispirita fluido æ la aperaĵoj, æ se ŝi atingas la tuĝeblecon, ne havas do la proprecojn de la ordinara materio: se ne estus tiel, la aperaĵoj, iĝante percepteblaj por la korpaj okuloj, estus vidataj de ĉiuj æestantaj personoj.¹

39. – Ĉar la Spirito povas estigi transformiĝojn en la strukturo de sia perispirita envolaĵo, kaj ĉar tiu envolaĵo disradias ĉirkaŭ la korpo kvazaŭ ia fluideca atmosfero, tial æ la supraĵo mem de la korpo povas estiĝi ia fenomeno analoga al la aperaĵoj. La reala bildo de la korpo povas pli aŭ malpli komplete malaperi sub la fluideca tavolo kaj preni aliajn trajtojn; aŭ, vidate tra la modifita fluideca tavolo kvazaŭ tra ia prismo, la primitivaj trajtoj povus preni alian aspekton. Se la enkarniĝinta Spirito, liberiĝinte el la trivialeco, identiĝas kun la aferoj de la spirita mondo, tiam la esprimo de malbela vizaĝo povas fariĝi bela, radianta kaj æ luma; se, male, la Spirito estas regata de malbonaj pasioj, tiam bela vizaĝo povas preni hidan aspekton.

Ĝuste tiel estiĝas la *transfiguriaĵoj*, kiuj ĉiam reflektas kvalitojn kaj sentojn superregantajn en la Spirito. Tiu fenomeno rezultas do el ia fluideca transformiĝo, estas iaspeca perispirita aperaĵo, kiu ekestas sur la vivanta korpo mem kaj kelkfoje en la momento de la morto, anstataŭ fariĝi malproksime kiel la ŝustasencaj aperaĵoj. Kio distingas tiaspecajn

¹ Oni devas akcepti kun ekstrema rezervo la rakontojn pri pure individuaj aperaĵoj, kiuj, en certaj okazoj, povus esti efiko de ia superekscitita imagemo kaj profitcela elpenso. Konvenas do skrupule pesi la cirkonstancojn, la honorindecon de la koncernata persono kaj krome lian eventualan intereson, ekspluati la kredemon de tro konfidemaj individuoj.

aperaiojn estas tio, ke ili ĝenerale percepteblas por ĉiuj ĉeestantoj kaj per la korpaj okuloj, ĝuste tial, ke ili havas kiel bazon la videblan karnan materion, dum ĉe la pure fluidecaj aperaioj tute ne estas palpebla materio.¹

Fizikaj manifestioj. – Mediumeco

40. – La fenomenoj de la turnioantaj kaj parolantaj tabloj, de la etereca leviĝo de pezaj korpoj, de la mediuma skribo, tiel antikvaj kiel la mondo sed vulgaraj en la nuntempo, liveras la plisilon de kelkaj aliaj, analogaj kaj spontanaj, al kiuj oni atribuas, pro la nescio pri la leĝo ilin reganta, karakteron supernaturan kaj miraklecan. Tiaj fenomenoj havas kiel bazon la proprecojn de la perispirita fluido, ĉu de la enkarnuloj, ĉu de la liberaj Spiritoj.

41. – Per sia perispirito la Spirito agadis sur sian vivantan korpon, kaj ankoraŭ per tiu sama fluido li manifestiĝas agante sur la inertan materion, estigas bruojn, movojn de tabloj aŭ aliaj objektoj, kiujn li levas, renversas aŭ transportas. Neniel miriga estas tiu fenomeno, se oni konsideras, ke ĉe ni la pli potencaj motoroj troviĝas en la plej maldensaj kaj ĉe senpezaj fluidoj kiel la aero, la vaporo kaj la elektro.

Same per sia perispirito la Spirito igas la mediumojn skribi, paroli aŭ desegni. Ne havante palpeblan korpon por malkaŝe agadi en la okazoj, kiam li volas manifestiĝi, la Spirito uzas la korpon de la mediumo, kies organojn li al si pruntas, kaj tiun korpon li agigas, kvazaŭ ĝi estus sia propra, per la fluideca efluvo, kiun li verŝas sur ĝin.

¹ Ekzemplo kaj teorio de la transfigurio. *Revue Spirite*, marto 1859, p. 62. (*La Libro de la Mediumoj*, 2-a Parto, ĉap. VII.)

42. – Per æi tiu sama procedo la Spirito agas sur la tablon, æu por al øi komuniki movon sen difinita signifo, æu por igi øin doni inteligentajn frapojn, kiuj, indikante la literojn de la alfabeto, formos vortojn kaj frazojn, tiel estigante la fenomenon nomatan *tiptologio*. Æi tie la tablo rolas nuran instrumenton, kiun la Spirito utiligas tiel same, kiel oni uzas krajonon por skribi. Tiucele li havigas al øi momentan vivoforton per la fluido, kiun li penetrigas en øin, sed *li tute ne identiøas kun øi*.

Tiuj personoj, kiuj, regataj de emocio pro la manifestiøo de iu karulo, brakumas la tablon, faras ja ridindan agon, æar estus tute same kiel se ili brakumus la bastonon, kiun amiko uzus por doni frapojn. Same agas tiuj, kiuj alparolas la tablon, kvazaý la Spirito estus enfermita en la ligno, aý kvazaý la ligno fariøis Spirito.

Kiam okazas komunikøoj per æi tiu rimedo, oni prezentu al si, ke la Spirito troviøas ne en la tablo, sed *apud øi, kiel li ja estus se ankoraý vivanta* kaj kiel oni lin vidus, se en tiu momento li povus videbliøi. Same okazas æe la skribaj komunikæoj: oni vidus la Spiriton apudestanta la mediumon, direktanta lian manon aý al li transsendanta sian penson pere de fluideca fluo.

43. – Kiam la tablo leviøas de la planko kaj þvebas en la spaco sen apogpunkto, la Spirito ne levas øin per brakforto; li øin envolvas kaj penetrigas per iaspeca fluideca atmosfero, kiu nuligas la graviton, same kiel la aero efikas sur balonoj kaj kajtoj. La fluido, per kiu øi estas penetrigita, momente havigas al la tablo pli grandan specifan malpezecon. Kiam øi restas fikse kroæita al la planko, øi troviøas en stato analoga al tiu de la pneýmata kloþo, en kiu oni faris vakuon. Æi tie estas nenio alia ol simplaj komparoj celantaj montri analogecon de efikoj,

ne ian absolutan similecon de kaŭzoj (*La Libro de la Mediuoj*, 2-a Parto, ĉap. VI).

Oni komprenas, sekve de tio, ke por Spirito ne pli malfacilas levi personon ol levi tablon, transporti objekton de unu loko al alia, ol ĉeti ĉin ien ajn. Tiuj fenomenoj efektivigas laŭ la sama leŭo.¹

Kiam la tablo persekutas iun personon, tio ne signifas, ke la Spirito kuras, sed ja ke li, povante trankvile resti sur la sama loko, donas al ĉi impulson per ia fluideca fluo, helpe de kiu li ĉin laŭvole movas.

Kiam la frapoj aŭdiĝas en la tablo aŭ aliloke, tiam ne la Spirito frapas per sia mano aŭ per ia ajn objekto. Li nur alsendas sur la punkton, de kiu venas la bruoj, fluidan ĉprucon, kiu estigas la efekton de elektra malĉargo. Li modifas la bruon tiel same kiel oni povas modifi la sonojn estigitajn de la aĉro.²

¹ Sur tia principo sidas la fenomeno de *alporto*, kiun, kvankam tre reala, konvenas akcepti nur kun ekstrema rezervo, ĉar ĉi estas unu el tiuj plej taŭgaj por imitado kaj ĉonglado. Oni devas preni en seriozan konsideron la nekontesteblan honorindecon de tiu, kiu ilin okazigas, lian absolutan malprofitemon, materialan kaj *moralan*, kaj la kunhelpon de la akcesoraj cirkonstancoj. Gravas precipe sin gardi kontraŭ la tro granda facileco, kun kiu tiaj efikoj fariĝas, krom ankaŭ suspekti tiujn, kiuj tro ofte kaj, por tiel diri, laŭvole ripetigas; la prestidigitatoroj okazigas plej eksterordinarajn aferojn.

La levo de iu persono estas fakto ne malpli pozitiva sed eble multe pli malofta, ĉar malfacile imitebla. Estas al ĉiuj sciata, ke S-ro Home pli ol unu fojon levigis ĉis la plafono kaj rondiris en la ĉambro. Laŭdire Sankta Kuperteno havis tiun saman kapablon, sed tio ne sekvigas, ke la fakto estas pli mirakleca ĉe unu ol ĉe la alia.

² Ekzemploj de materiaj manifestiĉoj kaj de perturboj estigitaj de la Spiritoj: *Revue Spirite*, "La junulino de la panoramoj", januaro 1858, p. 13; – "Fraylino Clairon", februaro 1858, p. 44; – "Frapanta Spirito de Bergzabern" (kompleta raporto), majo, junio, julio 1858, p. 125, 153, 184; – "Dibbelsdorf", aprilo 1858, p. 219; – "Panisto de Dieppe", marto 1860, p. 76; – "Komercesto de Sankta Petersburgo", aprilo 1860, p. 115; – "Strato de

44. – Fenomeno tre ofta en la mediumeco estas la kapablo de certaj mediumoj por skribi en fremda lingvo; por elvolvi, parole aŭ skribe, temojn, kiuj translimas ilian instruitecon. Ne malofta estas la fakto, ke iuj flue skribas, neniam antaŭe lerninte tiun kapablon; ke aliaj, kiuj neniam dum la vivo kapablis verki unu verson, skribas poeziaĵojn; ke fine aliaj desegnas, pentras, skulptas, komponas muzikon, ludas ian muzikilon, sen antaŭa sciado pri desegnarto, pentrarto, skulpturo aŭ muziko. Ofte okazas, ke skribiva mediumo perfekte reproduktas la skribon kaj la subskribon, kiujn la Spiritoj per li komunikiajntaj havis dum sia vivo, kvankam li neniam antaŭe konis tiajn karakterizaĵojn.

Sed nenio pli miregindas ĉe tiu fenomeno, ol vidi, ke oni igas infanon skribi, direktante al li la manon; oni povas ĉi-maniere igi lin plenumi ĉion, kion oni volas. Oni povas igi iun ajn skribi en iu ajn lingvo, al li diktante la vortojn litero post litero. Oni komprenas, ke la samo povas okazi ĉe la mediumeco, se oni konsideras la manieron, kiel la Spiritoj komunikias kun la mediumoj, kiuj por ili efektive estas nenio alia ol nuraj pasivaj instrumentoj. Sed se la mediumo posedas la mekanismon, se li venkis la praktikajn malfacilaĵojn, se la esprimoj al li estas familiaraj, se li fine disponas en sia cerbo la elementojn de tio, kion la Spirito volas igi lin plenumi, tiam li statas kiel homo, kiu scias flue legi kaj skribi; la laboro ias pli facila kaj pli rapida; al la Spirito restas nur transsendi sian penson, kiun lia interpretanto reproduktas per la rimedoj al li disponeblaj.

I' Juglandarboj", aŭgusto 1860, p. 236; – "Frapanta Spirito de Aube", januaro 1861, p. 23; – Same, en la 16-a jarcento, januaro 1864, p. 32; – "Poitiers", majo 1864, p. 156, kaj majo 1865, p. 134; – "Fratino Maria", junio 1864, p. 185; – "Marsejlo", aprilo 1865, p. 121; – "Fives", aŭgusto 1865, p. 225; – "La musoj de Equihem", februaro 1866, p. 55.

La kapableco de medio mo por aferoj al li fremdaj ankaŭ ofte radikas en scioj, kiujn li posedis en iu alia ekzistado kaj kiujn lia Spirito intuicie konservis. Se ekzemple li estis poeto aŭ muzikisto, al li estos pli facile asimili la poezian aŭ muzikan penson, kiun oni volas igi lin reprodukti. Tiu lingvo, kiun li hodiaŭ ne scias, eble estis al li familiara en alia ekzistado, de kio venas lia pli granda kapableco por medieme skribi en tiu lingvo.¹

Obsedoj kaj posedoj

45. – La malbonaj Spiritoj svarmas ĉirkaŭ la Tero, sekve de la morala malsupereco de ĉiaj loĝantoj. Ilia malica agado estas unu el la plagoj, al kiuj la homaro estas elmetata sur ĉi tiu mondo. La obsedo, kiu estas unu el la efikoj de tiu agado, devas do esti rigardata, same kiel la malsanoj kaj ĉiuj ĝagrenoj de la vivo, kiel provo aŭ kiel elaĉeto, kaj tiel akceptata.

Obsedo estas la persista agado de malbona Spirito sur iun homon. Ĝi prezentas tre malsamajn karakterojn, ekde de la simpla morala influo, sen eksteraj sentebaj signoj, ĝis plena malordo de la organismo kaj de la mensaj kapabloj. Ĝi konfuzas ĉiujn mediumajn kapablojn; en la aŭdiva kaj en la skribiva mediumeco ĝi manifestiĝas per la obstineco de unu sola Spirito, kiu komuniĝas esceptante ĉiujn aliajn.

¹ La kapableco de certaj personoj por lingvoj, kiujn ili scias, ne farinte, por tiel diri, antaŭan lernadon, havas ne alian kaŭzon krom ia intuicia memoro pri tio, kion ili sciis en alia ekzistado. La ekzemplo de la poeto M. Mèry, raportita en la *Revue Spirite* de novembro 1864, p. 328, tion atestas. Estas evidente, ke, se M. Mèry estus medio mo dum sia juneco, li skribus en la latina tiel facile kiel en la franca, kaj oni tion rigardus kiel miregindaĵon.

46. – Same kiel la malsanoj estas rezultato de korpaj malperfektaĵoj, kiuj faras la korpon atingebla por la eksteraj pereigaj influoj, la obsedo ĝiam rezultas el morala malperfektaĵo, kiu ebligas la influon de malbona Spirito. Al fizika kaŭzo oni kontraŭmetas fizikan forton; al morala kaŭzo estas necese kontraŭstari per morala forto. Por eviti la malsanojn, oni fortikigas la korpon; por sin ĉirmi kontraŭ la obsedo, oni devas fortikigi la animon; tial la obsedato bezonas labori por sia propra pliboniĝo, kio ofte sufiĉas por liberigi lin de la obsedanto, sen helpo de fremdaj personoj. Tiu helpo fariĝas necesa, kiam la obsedo degeneras en subjugigon aŭ en posedon, ĉar tiam la turmentato iafaje perdas sian energion kaj liberan volon.

La obsedo estas preskaŭ ĝiam veno de iu Spirito, kaj plejofte havas sian fonton en la rilatoj de la obsedato kun tiu Spirito en antaŭa ekzistado.

En la okazo de grava obsedo, la obsedato estas kvazaŭ envolvita kaj saturita de noca fluido, kiu, nuligante la agadon de la bonefikaj fluidoj, ĉi tiujn repuŝas. Ja de tia fluido necesas lin liberigi; nu, malbona fluido ne povas esti repuŝata de alia malbona fluido. Per agado simila al tiu de sanigiva medio en la okazoj de malsano, *nepre necesas forpeli la malbonan fluidon per helpo de fluido pli bona.*

Tia estas la agado mekanika, kiu tamen ne ĝiam sufiĉas; estas necese ankaŭ kaj precipe *agi sur la inteligentan estulon*, al kiu oni devas havi la rajton *paroli kun aŭtoritateco*, kiun havas nur la morala supereco; ju pli granda la morala supereco, des pli granda la aŭtoritateco.

Tio tamen ne estas ĉio; por certigi la liberigon, oni devas admoni la malican Spiriton rezigni siajn malbonajn intencojn; necesas aperigi en li la penton kaj la deziron je bono, per instruoj lerte direktataj, en privataj seancoj celantaj

lian moralan edukon; tiam oni povas ricevi la duoblan øjon liberigi enkarnulon kaj konverti malperfektan Spiriton.

La tasko fariøas pli facila, kiam la obsedato, komprenante sian situacion, kunhelpas per sia volo kaj preøado; ne estas same, kiam æi tiu, ensoraite de la trompema Spirito, iluziiøas pri la kvalitoj de tiu, kiu lin mastras, kaj plezuras en la eraro, en kiu tenas lin la obsedanto; æar tiam, anstataý helpi, li forpuþas æian helpon. Tiu estas la okazo de fascino, æiam treege pli malfacile kuracebla, ol la plej tirana subjugigo. (*La Libro de la Mediumoj*, 2-a Parto, øap. XXIII.)

47. – Æe la obsedo, la Spirito agas ekstere helpe de sia perispirito, kiun li identigas kun tiu de la enkarnulo; æi tiu sin trovas kvazaý kaptita en iu reto kaj devigita agi kontraý sia volo.

Æe la posedo, anstataý agi ekstere, la libera Spirito sin substituas, por tiel diri, al la enkarniøinta Spirito, kies korpon li prenas kiel loøejon, sen ke øi tamen estus forlasita de sia mastro, æar nur æe la morto tio povas fariøi. Posedo æiam estas do kelkatempa kaj intermita, æar elkarniøinta Spirito ne povas definitive okupi la lokon de enkarniøinta Spirito pro tio, ke la molekula kuniøo de la perispirito kun la korpo povas estiøi nur okaze de la embriigo. (Æap. XI, n-ro 18.)

Momente posedante la korpon de la enkarnulo, la Spirito uzas øin kvazaý sian propran: li parolas per øia buþo, vidas per øiaj okuloj, agas per øiaj brakoj, kiel li farus dum sia vivo. Ne estas same, kiel æe la paroliva mediumeco, æe kiu la enkarniøinta Spirito parolas, transigante la penson de elkarniøinta Spirito; æe la posedo, estas la Spirito mem, kiu parolas kaj agas, kaj se oni lin konis dum lia vivo, oni lin rekonas laý la parolo, voøo, gestoj kaj æe la esprimo de lia vizaøo.

48. – La obsedo ĉiam estas ago de malicaj Spiritoj. La posedo povas esti ago de bona Spirito, kiu volas paroli kaj kiu, por pli forte impresi siajn aŭskultantojn, *pruntas* la korpon de enkarnulo, kiu ĉin volonte al li pruntedonas, kiel oni pruntedonas sian veston. Tio fariĝas sen ia malordo aŭ ĉeno, kaj dume la Spirito troviĝas ekstere, kiel ĉe la stato de libereco, ofte restante apud sia anstataŭanto por ĉi tiun aŭskulti.

Kiam la posedanta Spirito estas malbona, fariĝas alimaniere; li prenas la korpon ne prunte, sed perforte, se ĉia mastro ne havas *moralan forton por al li kontraŭstari*. Li tiel agas pro malico kontraŭ ĉi tiu, kiun li ĉiamaniere turmentegas kaj martirigas, ĉis la deziro lin pereigi, ĉu per strangolado, ĉu per puŝado en la fajron aŭ en aliajn danĝerajn lokojn. Uzante la membrojn kaj la organojn de la malfeliĉa turmentato, li blasfemas, insultas kaj malbontraktas tiujn, kiuj lin ĉirkaŭas; li sin fordonas al strangaĵoj kaj al agoj prezentantaj ĉiujn karakterojn de la furioza frenezo. Tiaspecaj faktoj, en diversaj gradoj de intenseco, estas tre multnombraj, kaj ne alian kaŭzon havas multaj okazoj de frenezo. Ĉi-rilate ofte aldoniĝas patologiaj perturboj, kiuj nenio alia estas ol nuraj sekvoj kaj kontraŭ kiuj la medicinaj kuracadoj montriĝas senefikaj dum restas la primara kaŭzo. Malkaŝante tiun fonton de parto de la homaj mizeroj, Spiritismo indikas la rimedon por ĉin kuraci: agadi sur la aŭtoron de la malbono, kiu, estante inteligenta estulo, devas esti traktata per la inteligento.¹

49. – Obsedo kaj posedo ofte estas individuaj, sed iafoje ili fariĝas epidemiaj. Kiam aro da malbonaj Spiritoj svarme sin ĉetas sur iun lokon, tio estas kvazaŭ malamika

¹ Okazoj de kuracado de obsedoj kaj posedoj: *Revue Spirite*, decembro 1863, p. 373; januaro 1864, p. 11; junio 1864, p. 168; januaro 1865, p. 5; junio 1865, p. 172; februaro 1868, p. 38; junio 1867, p. 174.

trupo ĝin invadus. Tiuokaze, tre granda povas esti la nombro de la atakataj individuoj.¹

¹ Ĝuste unu tiaspeca epidemio antaŭ kelke da jaroj trafis la vilaĝon Morzine, en Savojo. Vidu la kompletan raporton pri tiu epidemio en la *Revue Spirite* de decembro 1862, p. 353; januaro, februaro, aprilo kaj majo 1863, p. 1, 33, 101, 133.

ÆAPITRO XV

LA MIRAKLOJ DE LA EVANGELIO

Supereco de la naturo de Jesuo. – Sonøoj. – Stelo de l' magoj.
Duobla vidado. – Resanigoj. – Poseditoj. – Reviviøoj.
Jesuo iras sur la maro. – Transfigurio. – Kvietigita ventego.
Edziøo en Kana. – Multobligo de panoj. – Tendo de Jesuo.
Miregindaøoj okaze de la morto de Jesuo. – Postmortaj aperoj de Jesuo.
Malapero de la korpo de Jesuo.

Supereco de la naturo de Jesuo

1. – La faktoj, kiujn la Evangelio raportas kaj kiujn oni øis nun rigardas miraklaj, plejparte apartenas al la ordo de la *psikaj fenomenoj*, nome de tiuj havantaj kiel primaran kaýzon la kapablojn kaj la atributojn de la animo. Ilin komparante kun tiuj priskribitaj kaj klarigitaj en la ðus antaýa æapitro, oni senpene rekonos, ke estas æe ili identeco de kaýzo kaj efiko. La Historio raportas pri analogaj fenomenoj, en æiuj tempoj kaj æe æiuj popoloj, æar, se estas animoj enkarniøintaj kaj elkarniøintaj, do nepre fariøis la samaj efikoj. Efektive oni povas kontesti, koncerne æi tiun punkton, la verecon de la Historio; sed ili hodiaý fariøas sub niaj okuloj, por tiel diri laývole, kaj pere de individuoj neniel esceptaj. La sola fakto, ke iu fenomeno

refariĝas en egalaj kondiĉoj, sufiĉas por pruvi, ke ĉi estas ebla kaj submetita al iu leĝo, do tute ne mirakla.

La principo de la psikaj fenomenoj sidas, kiel oni vidis, sur la proprecoj de la perispirita fluido, kiu konsistigas la magnetan aganton; sur la manifestiĝoj de la spirita vivo dum la korpa vivo kaj post la morto: fine sur la esenca konsisto de la Spiritoj kaj ilia rolo kiel aganta forto de la Naturo. La konado de tiuj elementoj kaj la konstato de ties efikoj rezultigis la akcepton pri la ebleco de certaj faktoj, neataj dum oni al ili atribuis supernaturan originon.

2. – Ne antaŭjuĝante la naturon de la Kristo, kies ekzameno ne apartenas al la kadro de ĉi tiu verko, kaj lin hipoteze rigardante nur kiel superan Spiriton, oni ne povas ne rekoni en li unu el tiuj plej altrangaj, staranta, pro siaj virtoj, multege pli alte ol la surtera homaro. Pro siaj senmezure ampleksaj rezultoj, lia enkarniĝo en ĉi tiu mondo nepre estis unu el tiuj misioj, kiujn Dio komisiis nur al siaj senperaj kurieroj, por plenumado de siaj decidoj. Supozante, ke li ne estis Dio mem, sed ja sendito de Dio por transigi ties parolon, li certe estus pli ol ia profeto, ĉar li estus iu dia Mesio.

Kiel homo, la havis la konstruon de la karnaj estuloj; sed kiel pura Spirito, liberigita el la materio, li certe pli vivis la spiritan, ol la korpan vivon, por kies malfortaĵoj li tute ne estis trafebla. *La supereco de Jesuo antaŭ la homoj tute ne fontis el apartaj kvalitoj de lia korpo, sed el tiuj de lia Spirito, kiu absolute superregadis la materion, kaj el la kvalitoj de lia perispirito, formita el la plej kvintesenca parto de la surteraj fluido* (ĉap. XIV, n-ro 9). Lia animo certe estis altenita al la korpo nur per la nepre necesaj ligiloj; ĉiam en libereco, ĉi certe havigis al li ian duoblan vidadon ne nur konstantan sed ankaŭ escepte penetriĝan kaj multe superan al tiu trovata ĉe la

ordinaraj homoj. Same estis æ li koncerne æiujn fenomenojn dependantajn de la perispiritaj aŭ psikaj fluidoj. La kvalito de tiuj fluidoj havigis al li senliman magnetan forton, subtenatan de la konstanta deziro fari bonon.

Æu li agis kiel *mediumo* æ la resanigoj, kiujn li estigis? Æu oni povas lin rigardi kiel potencan sanigivan mediumon? Ne, æar mediumo estas ia peranto, ia instrumento uzata de la elkarniøintaj Spiritoj. Ne, la Kristo ne bezonis helpon, æar ja li mem helpis la aliajn. Li do agadis per si mem, dank'al sia persona povo, kiel povas fari, æe certaj okazoj, la enkarnuloj, en la limo de siaj fortoj. Cetere, kiu Spirito kuraøus blovi al li siajn pensojn kaj al li komisi ilian transigon? Se ian fremdan influon li ricevis, øi certe venis nur de Dio. Laŭ difino donita de iu Spirito, li estis *mediumo de Dio*.

Sonøoj

3. – Estas dirite en la Evangelio, ke Jozef estis avertita de iu anøelo, kiu aperis al li en sonøo kaj al li konsilis fuøi kun la Infano en Egiptujon. (Sankta Mateo, æap. II, par. 19-23.)

La personøaj avizoj ludas gravan rolon en la sanktaj libroj de æiuj religioj. Eæ se ni ne certigas la ekzaktecon de æiuj raportitaj fenomenoj, nek ilin pridiskutas, la fenomeno en si mem tute ne estas nenormala, æar oni ja scias, ke øuste dum la dormo la Spirito, liberøinte el la materiaj ligiloj, momente eniras la spiritan vivon, kie li renkontiøas kun siaj konatoj. La superaj Spiritoj ofte uzas tiun okazon por manifestiøi al siaj protektatoj kaj al ili doni pli rektajn konsilojn. Multenombraj estas la aŭtentaj okazoj de personøaj avertoj, sed el tio oni ne devas konkludi, ke æiuj sonøoj estas avertoj, nek, des malpli, ke øio, kion oni vidas en sonøo, havas ian signifon. Necesas

meti en la vicon de la superstiĉaj kaj absurdaj kredoj la arton interpreti la sonøojn. (Æap. XIV, n-roj 27 kaj 28.)

Stelo de I' magoj

4. – Estas dirite, ke unu stelo aperis al la magoj, kiuj venis por adorkliniøi al Jesuo, ke øi antayiris ilin por al ili montri la vojon, kaj ke øi haltis, kiam ili alvenis. (Sankta Mateo, æap. II, par. 1 øis 12.)

Temas ne pri tio, æu la fakto rakontita de Sankta Mateo estas reala aý nenio alia krom ia figuro montranta, ke la magoj estis mistere gvidataj al la loko, kie troviøis la Infano, æar ja disponeblas nenia rimedo por øin kontroli; temas ja pri tio, æu estas ebla unu tiaspeca fakto.

Certa estas nur tio, ke en tiu cirkonstanco la lumo ne povus esti ia stelo. Oni povus tion kredi en tempo, kiam oni pensis, ke la steloj estas lumaj punktoj fiksitaj sur la firmamento, povantaj fali sur la Teron; sed ne nuntempe, kiam la naturo de la steloj estas konata.

Sed, eæ ne havante la kaýzon, kiun oni al øi atribuas, la apero de lumo kun stela aspekto ja estas ebla. Iu Spirito povas aperi en luma formo, aý transformi parton de sia perispirita fluido em lumfokuson. Multaj tiaspecaj faktoj, freþaj kaj perfekte aýtentaj, ne fontas el alia kaýzo, kiu havas nenion supernaturan. (Æap. XIV, n-roj 13 kaj sekvantaj.)

Duobla vidado

Eniro de Jesuo en Jerusalemon

5. – Kaj kiam ili alproksimiøis al Jerusalemon, kaj venis al Betfage, al la monto Olivarba, tiam Jesuo sendis du disaíplojn, – dirante al ili: Iru en la vilaøon, kiu estas kontraý vi, kaj vi tuj trovos azeninon ligitan, kaj azenidon

kun øi. Ilin malligu kaj alkonduku al mi. – Kaj se iu diros ion al vi, respondu: La Sinjoro bezonas ilin; kaj tuj li sendos ilin. – Kaj æi tio okazis, por ke plenumiou tio, kio estis dirita per la profeto, nome: – Diru al la filino de Cion: Jen via Reø iras al vi, humila kaj rajdanta sur azeno, kaj azenido, filo de þarøobesto. (Zeðarja, æap. IX, par. 9 kaj 10.)

Kaj la disæiploj iris, kaj faris, kiel Jesuo ordonis al ili, – kaj alkondukis la azeninon kaj la azenidon, kaj surmetis sur ilin siajn vestojn; kaj li sidis sur tion. (Sankta Mateo, æap. XXI, par. 1 øis 7.)

Kiso de Judas

6. – Leviø, ni iru; jen mia perfidanto alproksimiøas. – Kaj dum li ankoraŭ parolis, jen venis Judas, unu el la dek du; kaj kun li granda homamaso kun glavoj kaj bastonoj venis de la æefpastroj kaj pliaøuloj de la popolo. – Kaj lia perfidanto jam aranøis kun ili signon, dirante: Kiun mi kisos, tiu estas li; kaptu lin. – Kaj tuj veninte al Jesuo, li diris: Saluton, Rabeno; kaj kisis lin. – Kaj Jesuo diris al li: Amiko, por kio vi venis? Tiam ili venis, kaj metis manojn sur Jesuon kaj arestis lin. (Sankta Mateo, æap. XXVI, par. 46 øis 50).

Mirakla fiþkaptado

7. – Kaj dum la homamaso æirkaŭpremis lin kaj aŝkultis la vorton de Dio, li staris apud la lago Genesaret; – kaj li vidis du þipetojn starantajn apud la lago, sed la fiþkaptistoj æus eliris el ili, kaj lavis la retojn. – Kaj li eniris en unu el la þipetoj, kiu apartenis al Simon, kaj petis, ke li forþovu iom for de la bordo. Kaj li sidis, kaj instruis la homamason el la þipeto. – Kaj kiam li æesis paroli, li diris al Simon: Forþovu øis la profundo, kaj mallevu la retojn por akirado. – Kaj responde Simon diris: Estro, ni jam laboris la tutan nokton kaj kaptis nenion; tamen laŭ via diro mi mallevos la retojn. – Kaj tion farinte, ili enfermis grandan amason da fiþoj, kaj iliaj retoj ekrompiøis; – kaj ili geste signis al siaj kompanianoj en la alia þipeto, ke ili venu kaj helpu ilin. Kaj ili venis, kaj plenigis ambaŭ þipetojn, øis ekprofundiø. (Sankta Luko, æap. V, par. 1 øis 7).

Alvokiø de Petro, Andreo, Jakobo, Johano kaj Mateo

8. – Kaj piedirante apud la maro de Galileo, li vidis du fratojn, Simonon, kiu estis nomata Petro, kaj Andreon, lian fraton, æetantajn reton en

la maron, ĉar ili estis fiŝkaptistoj. – Kaj li diris al ili: Venu post mi, kaj mi faros vin kaptistoj de homoj. – Kaj ili tuj forlasis la retojn, kaj sekvis lin.

Kaj antaŭenirinte de tie, li vidis aliajn du fratojn, Jakobon, filon de Zebedeo, kaj Johanon, lian fraton, en la ŝipeto kun ilia patro Zebedeo, riparantaj siajn retojn; kaj li vokis ilin. – Kaj ili tuj forlasis la ŝipeton kaj sian patron, kaj sekvis lin. (Sankta Mateo, ĉap. IV, par. 18 ĝis 22.)

Kaj Jesuo, forpasante de tie, vidis viron nomatan Mateo, sidantan ĉe la impostejo; kaj li diris al li: Sekvu min. Kaj li stariĝis, kaj sekvis lin. (Sankta Mateo, ĉap. IX, par. 9.)

9. – Neniom surprizaj estas tiuj faktoj, se oni nur konas la povon de la duobla vidado kaj la tre naturan kaŭzon de tiu kapablo. Jesuo ĝin posedis en plej alta grado, kaj oni povas diri, ke ĝi prezentis lian normalan staton, kion atestas multnombraj agoj de lia vivo, kiuj nuntempe estas klarigitaj de la magnetismaj fenomenoj kaj de Spiritismo.

La fiŝkaptado, rigardata kiel mirakla, ankaŭ ricevas klarigon per la duobla vidado. Jesuo ne estigis spontanaperon de fiŝoj tie, kie ili ne troviĝis; li vidis, per la vidado de la animo, same kiel povas fari nedormanta klarvidulo, la lokon, kie troviĝas la fiŝoj, kaj povis kun certeco admoni la fiŝistojn, ke ili tien ĉetu siajn retojn.

La penetriveco de la penso kaj sekve certaj antaŭdiroj rezultas el la spirita vidado. Vokinte al si Petron, Andreon, Jakobon, Johanon kaj Mateon, Jesuo nepre devis koni iliajn intimajn dispoziciojn kaj scii, ke ili lin sekvos kaj kapablos plenumi la mision, kiun li komisiis al ili. Necesis ankaŭ, ke ili mem, por sin fordoni al Jesuo, havu intuicion pri tiu misio. Same okazis, kiam, dum la Sankta Manĉo, li sciigas, ke unu el la dek du lin perfidos, kaj tiun li montras, dirante, ke li estas tiu, kiu trempis kun li la manon en la pladon; same fariĝis en la okazo, kiam li antaŭdiris, ke Petro malkonfesos lin.

En multaj lokoj de la Evangelio estas dirite: “Kaj Jesuo, eksciante iliajn pensojn, diris...”. Nu, kiel li povus koni iliajn

pensojn, krom per la fluideca radiado de tiuj pensoj kaj per la spirita vidado, kiu ebligis al li legi en la konscienco de la homoj?

Ofte, kredante, ke iu penso estas enfermita en la faldoj de la animo, la homo ne suspektas, ke li portas en si ian spegulon, reflektantan tiun penson, ian rivelilon en sia propra fluideca radiado, saturita de tiu penso. Se oni vidus la mekanismon de la nin ĉirkayanta nevidebla mondo, la disbranĉojn de la fadenoj, kiuj kondukas la pensojn interligantajn ĉiujn inteligentajn estulojn, enkorpajn kaj senkorpajn, la fluidecajn efluvojn ĉarĉitajn per la impresoj de la morala mondo, kiuj, same kiel la aerfluo, trairas la spacon, oni malpli surprizøus de certaj efikoj, kiujn la nescieco atribuas al la hazardo. (Æap. XIV, n-roj 15, 22 kaj sekvantaj.)

Resanigoj

Sangelfluo

10. – Kaj virino, kiu jam dek du jarojn havis sangofluon, – kaj multe suferis pro multaj kuracistoj, kaj elspezis sian tutan havon, kaj estis neniel helpita, sed kontraŭe eĉ pli malsaniøis, – aŭdinte pri Jesuo, venis en la homamaso malantaŭ lin, kaj tuŝis lian mantelon. – ĉar ŝi diris: Se mi nur tuŝos lian mantelon, mi estos sanigita. – Kaj tuj la fonto de ŝia sango sekiois, kaj ŝi korpe sentis, ke ŝi resaniøis el sia malsano.

Kaj Jesuo, *tuj sentante en si, ke la potenco eliris*, turnis sin en la homamaso, kaj diris: Kiu tuŝis mian veston? – Kaj liaj disĉiploj diris al li: Vi vidas la homamason, premantan vin, kaj ĉu vi diras: Kiu min tuŝis? – Kaj li ĉirkayrigardis, por vidi tiun, kiu tion faris.

Send la virino, timigita kaj tremanta, sciante, kio fariøis al ŝi, venis kaj falis antaŭ li, kaj diris al li la tutan veron. – Kaj li diris al ŝi: Filino, via fido vin savis; iru en paco, kaj estu sana el via malsano. (Sankta Marko, ĉap. V, par. 25 øis 34.)

11. – Signifoplenaj estas tiuj vortoj: “Tuj sentante en si, ke la potenco eliris”; ili esprimas la fluidan movon, kiu ekestis en Jesuo æ la malsana virino; ambaý eksentis la ðus fariøintan agon. Rimarkindas, ke la efikon estigis neniu vola ago de Jesuo; ne okazis magnetizado, nek surmetado de manoj. Sufiæa estis la normala fluideca radiado por kaýzi la resanigon.

Sed kial la radiado direktiøis al tiu virino kaj ne al aliaj personoj, se Jesuo ne pensis pri þi kaj estis æirkaýita de la homamaso?

Pro tre simpla kialo. Estante terapeýtika materio, la fluido devas atingi la organan malordon por øin ripari; øi povas esti direktata sur la perturbon laý la volo de la resaniganto, aý altirata de arda deziro, de konfido, unuvorte de la fido de la malsanulo. Koncerne la fluidan fluon, la unua agas kiel puþpumpilo, kaj la dua kiel suæpumpilo. Kelkfoje necesas samtempa ambaýefika agado; aliffoje nur unu sufiæas. Æi tiu lasta kazo fariøis en la æi-traktata cirkonstanco.

Jesuo do pravis dirante: “Via fido vin savis.” Oni komprenas, ke æi tie la fido ne estas ia mistika virto, kia øin rigardas certaj personoj, sed ja ia vera *altirforto*; kiu do øin ne posedas, tiu kontraýstaras la fluidan fluon per ia repuþa forto, aý almenaý per ia inercia forto, kiu paralizas la agadon. Tiel, oni komprenas, ke, el du malsanuloj, kiuj sin prezentas al resaniganto trafita de unu sama malsano, unu povas esti resanigita kaj la alia ne. Æi tiu estas unu el la plej gravaj principoj de la sanigiva mediumeco, kaj tiu principo klarigas, per tre natura kaýzo, certajn þajnajn anomaliojn. (Æap. XIV, n-roj 31, 32 kaj 33.)

La blindulo el Betsaida

12. – Kaj ili alvenis al Betsaida. Kaj oni alkondukis al li blindulon, kaj petegis, ke li tuþu lin. – Kaj preninte la manon de la blindulo, li elkondukis lin

ekster la vilaĉon; kaj kraĉinte sur liajn okulojn, kaj surmetinte la manojn sur lin, li demandis lin: ĉu vi vidas ion? – Kaj li ekrigardis, kaj diris: Mi vidas homojn, ĉar mi vidas kvazaŭ arbojn irantajn. – Tiam denove li metis la manojn sur liajn okulojn; kaj li fikse rigardis, kaj resaniĝis, kaj vidis ĉion klare. – Kaj li forsendis lin al lia domo, dirante: Ne prene eniru en la vilaĉon. (Sankta Marko, ĉap. VIII, par. 22 ĝis 26.)

13. – Ĉi tie evidentas la magnetisma efiko; la resanigo estis ne subita sed laŭgrada kaj rezultinta el daŭra, ripetata ago, kvankam pli rapida ol ĉe la ordinara magnetizado. La unua sensaco de tiu homo estis ĉuste tiu, kiun spertas blinduloj, reakirante la vidpovon. Pro optika efiko, la objektoj aspektas al ili tro grandaj.

Paralizulo

14. – Kaj enirinte en ĉipeton, li transiris, kaj venis en sian propran urbon. – Kaj jen oni alportis al li paralizulon, kuŝantan sur lito; kaj Jesuo, vidinte ilian fidon, diris al la paralizulo: Kuraĉu, filo, viaj pekoj estas pardonitaj.

Kaj jen iuj el la skribistoj diris en si: ĉi tiu blasfemas. – Kaj Jesuo, eksciante iliajn pensojn, diris: Kial vi pensas malbonon en viaj koroj? – ĉar kio estas pli facila, diri: Viaj pekoj estas pardonitaj; aŭ diri: Leviĉu kaj piediru? – Sed por ke vi sciu, ke la Filo de homo havas aŭtoritaton sur la tero pardoni pekojn – tiam li diris al la paralizulo: Leviĉu, prenu vian liton, kaj iru al via domo.

Kaj li leviĝis, kaj iris al sia domo. – Kaj vidinte tion, la homamasoj timis, kaj gloris Dion, kiu donis tian aŭtoritaton al homoj. (Sankta Mateo, ĉap. IX, par. 1 ĝis 8.)

15. – Kion povus signifi tiuj vortoj: “Viaj pekoj estas pardonitaj”, kaj per kio ili povis kunhelpi por la resanigo? Spiritismo liveras pri ili la ĉosilon, kiel ankaŭ pri sennombraj aliaj vortoj ĝis nun ne komprenataj. Per la plureco de la ekzistadoj, ĉi al ni instruas, ke la malbonoj kaj afliktoj de la vivo ofte estas pago de kulpoj el la pasinteco, kaj ke ni suferas

dum la nuna vivo la sekvojn de la eraroj, kiujn ni faris en antaŭa ekzistado: tiel estos ĉis ni pagos la ŝuldojn pro niaj neperfektaĵoj, ĉar ĉiuj ekzistadoj estas inter si solidaraj.

Se la malsano de tiu homo estis elpago de kulpo, kiun li iam faris, do diri al li: "Viaj pekoj estas pardonitaj" estis la samo, kiel diri: "Vi pagis vian ŝuldon; via nuna fido elviŝis la kaŭzon de via malsano; vi sekve meritas esti liberigita el via malsano". Tial Jesuo diris al la skribistoj: "Tiel facile estas diri: Viaj pekoj estas pardonitaj, kiel: Leviŭ kaj piediru". Se la kaŭzo ĉesis, la efiko ja devas ĉesi. Ĉi estas la sama okazo de malliberulo, al kiu oni dirus: "Via krimo estas pagita kaj pardonita"; tio samvalorus kiel diri al li: "Vi povas eliri el la malliberejo".

La dek lepruloj

16. – Kaj dum ili vojiris al Jerusalemo, li trapasis tra la mezo de Samario kaj de Galileo. – Kaj kiam ili eniris en unu vilaĝon, renkontis lin dek lepruloj, kiuj staris malproksime; – kaj ili levis sian voĉon, dirante: Jesuo, estro, kompatu nin. – Kaj vidinte ilin, li diris al ili: Iru, kaj montru vin al la pastroj. Kaj dum ili iris, ili fariĝis puraj.

Kaj unu el ili, vidinte, ke li resaniĝis, revenis, glorigante Dion per layta voĉo, – kaj falis sur sian vizaĝon ĉe liaj piedoj kaj dankis lin; kaj li estis Samariano.

Kaj Jesuo responde diris: ĉu ne la dek estis purigitaj? sed kie estas la naŭ? – ĉu ne troviĝis revenantoj, por doni gloron al Dio, krom ĉi tiu fremdulo? – Kaj li diris al li: Leviŭ kaj iru; via fido vin savis. (Sankta Luko, ĉap. 17, par. 11 ĉis 19.)

17. – La samarianoj estis skismuloj, iel simile al protestantoj en rilato al katolikoj, kaj la judoj ilin malĉatis kiel herezulojn. Sendistinge resanigante samarianojn kaj judojn, Jesuo samtempe donis lecionon kaj ekzemplon de toleremo; kaj reliefigante, ke nur la samariano revenis por doni gloron al Dio, li montris, ke en li estas pli da vera fido kaj da vera danko

ol æe tiuj, kiuj sin prezentis kiel ortodoksuloj. Aldonante: “Via fido vin savis”, li vidigas, ke Dio rigardas la fundon de la koro, ne la eksteran formon de adorado. Sed ankaŭ la aliaj estis resanigitaj; necesis tio, por ke li povu doni la koncernen lecionon kaj evidentigi ilian nedankemon. Kiu tamen scias, kio al ili rezultis el tio? Kiu scias, æu ili estis bonfaritaj per la favoro, kiu estis donita al ili? Dirante al la samariano: “Via fido vin savis”, Jesuo komprenigas, ke ne same okazis al la aliaj.

Velkinta mano

18. – Kaj denove li eniris en la sinagogon, kaj tie estis viro, havanta manon velkintan. – Kaj oni observis lin, æu en la sabato li lin sanigos, por ke ili povu lin akuzi. – Kaj li diris al la viro, kiu havis la velkintan manon: Stariøu en la mezo. – Kaj li diris al ili: æu estas permesate bonfari en sabato, aŭ malbonfari? savi vivon, aŭ mortigi? Sed ili silentis. – Kaj kiam kun kolero li æirkayrigardis ilin, æagrenite pro la obstiniøo de ilia koro, li diris al la viro: Etendu vian manon. Kaj li etendis øin, kaj lia mano resaniøis.

Kaj la Fariseoj eliris, kaj tuj konsiløis kun la Herodanoj kontraŭ li, kiamaniere lin pereigi. – Kaj Jesuo kun siaj disæiploj foriris øis la maro; kaj granda homamaso el Galileo sekvis lin. Kaj el Judujo – kaj el Jerusalem kaj el Edom kaj el Transjordanio kaj el æirkay Tiro kaj Sidon, grandnombra homamaso, aŭdinte æion, kion li faris, venis al li. (Sankta Marko, æap. III, par. 1 øis 8.)

La kurbøinta virino

19. – Kaj li instruadis en unu el la sinagogoj en la sabato. – Kaj jen virino, kiu dum dek ok jaroj havis spiriton de malforteco: kaj ÷i estis kunkurbita kaj neniel povis leviøi. – Kaj vidinte ÷in, Jesuo vokis ÷in, kaj diris: Virino, vi estas liberigita el via malforteco. – Kaj li metis sur ÷in la manojn, kaj ÷i tuj rektiøis kaj gloris Dion.

Kaj la sinagogestro, indignante, ke Jesuo resanigis en la sabato, respondis kaj diris al la homamaso: Ekzistas ses tagoj, en kiuj oni devas labori; en ili do venu, por esti resanigitaj, kaj ne en la sabata tago.

Sed la Sinjoro respondis al li kaj diris: Ho hipokrituloj! æu ne æiu el vi en la sabato malligas sian bovon aŭ sian azenon el la stalo, kaj forkondukas

oin, por trinkigi? – Kaj æu ne devis æi tiu virino, estante fillino de Abraham, ligite de Satano jen dek ok jarojn, esti malligita el æi tiu kateno en la sabata tago?

Kaj kiam li tion diris, æiuj liaj kontraŭuloj hontiøis; kaj la tuta homamaso øojis pro æiuj gloraj agoj, faritaj de li. (Sankta Luko, æap. XIII, par. 10 øis 17.)

20. – Æi tiu fakto pruvas, ke en tiu epoko la plejparto el la malsanoj estis atribuata al la demono, kaj ke oni konfuzis, kiel nuntempe, la poseditojn kun la malsanuloj, sed en inversa senco, tio estas, kiuj hodiaŭ ne kredas je malbonaj Spiritoj, tiuj konfuzas la obsedojn kun la patologiaj statoj.

La paralizulo de la lageto

21. – Post tio estis festo de la Judoj, kaj Jesuo supreniris al Jerusalemon. – En Jerusalemon apud la Pordego de Pafoj estas lageto¹, nomata en la Hebrea lingvo Betesda, havanta kvin portikojn. – En tiuj kuŝis amaso da malsanuloj, blinduloj, lamuloj, velkintoj, kiuj atendis la ekmovon de la akvo; – æar anøelo de la Eternulo malsupreniris iafoje en la lageton kaj movis la akvon; kiu ajn do unua post la movado de la akvo enpaŝis, tiu resaniøis, tute egale, de kia malsano li suferis.

Kaj tie estis unu viro, kiu estis tridek ok jarojn en sia malforteco. – Kiam Jesuo vidis lin kuŝantan, kaj sciis, ke li jam de longe malsanas, li diris al li: æu vi volas fariøi sana? – La malsanulo respondis: Sinjoro, mi ne havas iun por eniøti min en la lageton, kiam la akvo moviøis; sed dum mi venas, alia paŝas malsupren antaŭ mi: – Jesuo diris al li: Leviøu, prenu vian liton, kaj iru. – Kaj la viro tuj fariøis sana, kaj prenis sian liton, kaj iris. Kaj estis la sabato en tiu tago.

La Judoj do diris al la resanigito: Estas la sabato, kaj al vi ne konvenas porti vian liton. – Li respondis: Tiu, kiu min sanigis, diris al mi: Prenu vian liton, kaj iru. – Ili demandis lin: Kiu estas tiu homo, kiu diris al vi: Prenu kaj iru? – Sed la resanigito ne sciis, kiu tiu estas; æar Jesuo jam formoviøis pro la tiea homamaso.

¹ *Piscine* en la franclingva teksto de la Evangelio, kaj *Piscina* en la portugallingva. – *Nota de la trad.*

Poste Jesuo trovis lin en la templo, kaj diris al li: Jen vi fariøis sana; ne plu peku, por ke io pli malbona ne okazu al vi.

La viro foriris, kaj diris al la Judoj, ke Jesuo estas tiu, kiu lin sanigis. – Kaj la Judoj persekutis Jesuon pro tio, ke li tion faris en sabato. – Sed Jesuo respondis al ili: Mia Patro øis nun laboras, kaj mi laboras. (Sankta Johano, øap. V, par. 1 øis 17.)

22. – “Piscine”¹ [= fiþujo] (el la latina vorto *piscis*, fiþo), estis nomataj la rezervuoj aý tenejoj, en kiuj oni bredis fiþojn. Poste la signifo de tiu vorto etendiøis al la akvujoj destinitaj por komunaj banoj.

La lageto de Betesda, en Jerusalemo, estis ia baseno apud la Templo, nutrata de natura fonto, kies akvo verþajne havis kuracajn proprecojn. Temis sendube pri intermita fonto, kiu, de tempo al tempo, forte ekþprucis kaj agitis la akvon. Laý la vulgara kredo, tiu momento estis la plej favora por la resanigoj. Povas esti, efektive, ke, en la momento de la þpruco, la proprecoj de la akvo estis pli aktivaj, aý ke la agitiøo estigita de la þprucanta akvo eklevis la þlimon sanige efikan kontraý certaj malsanoj. Tiuj efikoj estas tre naturaj kaj perfekte konataj nuntempe; sed tiam la sciencoj estis malmulte progresintaj, kaj al la plimulto el la nekomprenataj fenomenoj oni atribudis ian supernaturan kaýzon. La judoj do atribudis la agitiøon de la akvo al la æeesto de anøelo, kaj des pli prava tiu kredo montriøis al ili, æar en tiu momento la akvo fariøis pli saniga.

Resaniginte tiun homon, Jesuo diris al li: “Ne plu peku, por ke io pli malbona ne okazu al vi”. Per tiuj vortoj, li komprenigis, ke lia malsano estis ia puno, kaj ke, se li ne pliboniøos, li povos denove, kaj ankoraý pli rigore, esti punata. Tiu doktrino perfekte akordas kun tiu instruata de Spiritismo.

¹ Vidu antaýan noton. – *Noto de la trad.*

23. – Pajnis, ke Jesuo nepre volis resanigi en la sabato, celante ian oportunon por protesti kontraŭ la rigoreco de la fariseoj koncerne la observon de tiu tago. Li volis montri al ili, ke la vera pieco ne konsistas en la plenumado de eksteraj agoj kaj de formalajtoj; sed ke ĝi ja kuŝas en la sentoj de la koro. Li pravigis sin, dirante: “Mia Patro ĝis nun laboras, kaj mi laboras”; tio estas, Dio ne interrompas siajn verkojn, nek sian agadon super la aferoj de la Naturo en la sabato. Li ne ĉesas estiĝi tion, kio necesas al via nutrado kaj al via sano, kaj mi sekvas lian ekzemplon.

Denaska blindulo

24. – Kaj preterirante, li vidis viron blindan de post la naskiĝo. – Kaj liaj disĉiploj demandis lin, dirante: Rabeno, kiu do pekis, ĉi tiu viro, aŭ liaj gepatroj, ke li naskiĝis blinda?

Jesuo respondis: Nek ĉi tiu viro pekis, nek liaj gepatroj; sed por ke la faroj de Dio aperu en li. – Dum estas tago, mi devas prilabori la farojn de Tiu, kiu min sendis; venas la nokto, kiam neniu povas labori. – Dum mi estas en la mondo, mi estas la lumo de la mondo.

Dirinte tion, li kraĉis sur la teron, kaj faris el la kraĉaĵo koton, kaj ĉmiris per la koto la okulojn de la blindulo, – kaj diris al li: Iru, lavu vin en la lageto de Piloaĉ (tio estas, Sendito). Li do foriris, kaj sin lavis, kaj revenis vidanta.

La najbaroj do, kaj tiuj, kiuj antaŭe vidis lin, ke li estas almuzulo, diris: Ĉu ĉi tiu ne estas tiu, kiu sidis kaj petis almozojn? – Unuj diris: Li estas; aliaj diris: Ne, sed li estas simila al tiu. Li diris: Tiu mi estas. – Ili do diris al li: Kiamaniere viaj okuloj malfermiĝis? – Li respondis kaj diris: La homo, nomata Jesuo, faris koton kaj ĉmiris miajn okulojn, kaj diris al mi: Iru al Piloaĉ, kaj vin lavu; kaj mi iris, kaj lavis min, kaj mi ricevis vidpovon. – Tiam ili diris al li: Kie li estas? Li diris: Mi ne scias.

Ili kondukis al la Fariseoj la iam blindan viron. – Sed estis sabato la tago, en kiu Jesuo faris la koton kaj malfermis liajn okulojn.

La Fariseoj do denove demandis lin, kiamaniere li ricevis vidpovon. Kaj li diris al ili: Li metis koton sur miajn okulojn, kaj mi lavis min, kaj mi vidas. – Unuj do el la Fariseoj diris: Ĉi tiu homo ne estas de Dio, ĉar li ne

observas la sabaton. Aliaj diris: Kiel povas homo pekulo fari tiajn signojn? Kaj malkonsento estis inter ili.

Denove ili diris al la blindulo: Kion vi diras pri li rilate tion, ke li malfermis viajn okulojn? Li diris: Li estas profeto. – La Judoj ne kredis pri li, ke li estis antaŭe blinda, kaj ke li ricevis vidpovon, ĉis ili alvokis la gepatrojn de tiu, kiu ricevis vidpovon, kaj demandis ilin, – dirante: ĉu ĉi tiu estas via filo, kiu, vi diras, naskiĝis blinda? kiel do li nun vidas? – Liaj gepatroj respondis kaj diris: Ni scias, ke ĉi tiu estas nia filo, kaj ke li naskiĝis blinda; – sed kiel li nun vidas, ni ne scias; kaj kiu malfermis liajn okulojn, ni ne scias; demandu lin, li havas plenaĉon; li pri si mem parolos.

Tion diris la gepatroj, ĉar ili timis la Judojn; ĉar la Judoj jam interkonsentis, ke se iu konfesos, ke li estas la Kristo, tiu estu forigita el la sinagogo. – Tial la gepatroj diris: Li havas plenaĉon, demandu lin.

Ili do denove alvokis la viron, kiu estis blinda, kaj diris al li: Donu gloron al Dio; ni certe scias, ke tiu homo estas pekulo. – Li do respondis: ĉu li estas pekulo, mi ne scias; unu aferon mi scias, ke mi estis blinda kaj nun vidas. – Tiam ili diris al li denove: Kion li faris al vi? – kiamaniere li malfermis viajn okulojn? – Li respondis al ili: Mi ĉus diris al vi, kaj vi ne atentis: kial vi volas denove ĉin aŭdi? Ĉu vi ankaŭ volas fariĝi liaj disĉiploj? – Tiam ili insultis lin, kaj diris: Vi estas lia disĉiplo, sed ni estas disĉiploj de Moseo. – Ni scias, ke Dio parolis al Moseo; sed pri ĉi tiu, ni ne scias, de kie li estas.

La viro respondis kaj diris al ili: Jen la mirindaĉo, ke vi ne scias, de kie li estas, kaj tamen li malfermis miajn okulojn. – Ni scias, ke Dio ne atentis pekulojn; sed se iu estas adoranto de Dio kaj plenumas Lian volon, tiu li atentis. – De la komenco de la mondo oni neniam aŭdis, ke iu malfermis la okulojn de homo, kiu naskiĝis blinda. – Se ĉi tiu homo ne estus de Dio, li nenion povus fari.

Ili respondis kaj diris al li: Vi tute naskiĝis en pekoj, kaj ĉu vi nin instruas? Kaj ili forpelis lin eksteren. (Sankta Johano, ĉap. IX, par. 1 ĉis 34.)

25. – Ĉi tiu rakonto, tiel simpla kaj tiel naiva, portas en si evidentan karakteron de vereco. En ĉi estas nenio fantazia, nek mirakleca. Temas pri ia freŝe kaptita sceno de la reala vivo. La parolo de la blindulo estas ĉuste tia sama kiel la parolo de tiuj simplaj homoj, ĉe kiuj la komuna saĉo kompensas la mankon de klereco, kaj kiuj refutas la argumentojn de siaj kontraŭuloj kun korsimpleco, prezentante klarigojn, al kiuj mankas nek pravenco, nek oportuneco. Ĉu la tono de la fariseoj

ne samas kiel tiu de la orgojlaj homoj, kiuj akceptas nenion superan al sia inteligento kaj kiuj indignas ĉe la sola penso, ke plebano povus al ili fari rimarkojn? Escepte de la loka koloro de l' nomoj, oni kredus la fakton nuntempa.

Esti forigita el la sinagogo egalas forpelon el la eklezio, ian ekskomunikon. La spiritistoj, kies doktrino estas sama kiel tiu de la Kristo, interpretata laŭ la nuna progreso de la lumoj, estas same traktataj kiel la Judoj, kiuj en Jesuo rekonis la Mesion. Per ekskomuniko, la Eklezio forigas ilin el sia sino, same kiel la skribistoj kaj fariseoj faris kun la sekvantoj de Jesuo. Kaj jen tiel homo estas forpelita, ĉar li ne povas kredi, ke tiu, kiu lin resanigis, estas demonhavanto, kaj ĉar li gloras Dion pro sia resaniĝo!

Ĉu ne same oni faras kun la spiritistoj? Kion ili atingas, nome saĝajn konsilojn de la Spiritoj, revenon al Dio kaj al la bono, resanigojn, ĉio tio estas verko de la diablo, kaj sur ilin oni ĉetas anatemon. Ĉu oni ne vidis pastrojn deklari, de sur la prediksejo, ke *preferindas resti senkreda, ol reakiri la fidon per Spiritismo?* Kaj unujn diri al malsanuloj, ke ili ne devis serĉi kuracadon ĉe la spiritistoj posedantaj tiun doton, ĉar ĉi estas doto satana? Kaj aliajn prediki, ke la senhavuloj devas ne akcepti la panon disdonatan de la spiritistoj, ĉar tiu pano venas de la diablo? Kion alian diradis kaj faradis la judaj pastroj kaj la fariseoj? Cetere, estas dirite, ke nun devas same okazi kiel en la tempo de la Kristo.

Tiu demando de la disĉiploj: ĉu ĉi tiu viro pekis, ke li *naskiĝis* blinda? indikas la intuicion pri iu antaŭa ekzistado; se ne tiel, al ĉi mankus senco, ĉar peko, kiu kaŭzus *denaskan* malsanon, nepre estus farita antaŭ la naskiĝo, sekve en antaŭa ekzistado. Se Jesuo en tio vidus falsan ideon, li dirus al ili: "Kiel tiu homo povus peki antaŭ ol esti naskita?" Sed, anstataŭ tio, li asertas, ke tiu homo estas blinda ne pro tio, ke li pekis,

sed por tio, ke en li manifestiøu la povo de Dio, tio estas, ke li servu kiel instrumento por manifestiøo de la povo de Dio. Se øi ne estis kulpelpago el la pasinteco, øi estis provo taýga por lia progreso, æar Dio, kiu estas justa, ne trudus al li senkompensan suferadon.

Koncerne la rimedon uzitan por lia resanigo, estas evidente, ke tiu speco de koto, farita el salivo kaj tero, povus havi nenian potencon, krom pro la agado de la resaniga fluido, per kiu øi estis saturita. Ja tiel la plej sensignifaj substancoj, kiel ekzemple la akvo, povas akiri potencajn kaj efektivajn kvalitojn sub la agado de la spirita aý magneta fluido, al kiu ili servas kiel *perilo*, aý, se oni preferas, kiel *rezervujo*.

Multenombraj resanigoj faritaj de Jesuo

26. – Kaj Jesuo trairis tra la tuta Galileo, instruante en iliaj sinagogoj, kaj predikante la evangelion de la regno, kaj kuracante æian malsanon kaj æian malfortaion inter la popolo. – Kaj lia famo disvastiøis en la tuta Sirio; kaj oni alkondukis al li æiujn malsanulojn, malfortigitajn de diversaj malsanoj kaj turmentoj, demonhavantojn, epilepsiulojn, kaj paralizulojn, kaj li resanigis ilin. – Kaj grandaj homamasoj lin sekvis el Galileo kaj Dekapolis kaj Jerusalema kaj Judujo kaj el trans Jordan. (Sankta Mateo, æap. IV, par. 23, 24, 25.)

27. – El æiuj faktoj atestantaj la povon de Jesuo, ne kontesteble la plejmultaj estas la resanigoj. Li per tio volis pruvi, ke la vera povo apartenas al tiu, kiu faras la bonon; ke lia celo estas fariøi utila, kaj neniel kontentigi la scivolon de la indiferentuloj pere de mirindaøoj.

Mildigante la suferojn, li ligis al si la personojn per la koro kaj varbis pli multenombrajn kaj pli sincerajn prozelitojn, ol se li ilin nur impresus per okulfrapantaj spektakloj. Tiamaniere li fariøis amata, dum se li sin limigus estigi mirigajn, materialajn efikojn, laý la volo de la fariseoj, la plimultaj

personoj rigardus lin kiel nuran sorĉiston, lertan ĉongliston, kiun *senokupuloj irus spekti por sin amuzi*.

Pro tio, kiam Johano Baptisto sendas al li siajn disaĵojn, por demandi, ĉu li estas la Kristo, li ne diras: "Mi estas", kiel ja povus respondi ĉia trompisto. Li ne parolas al ili pri miregindaĵoj, nek pri miraklecaj faroj, sed li simple respondas al ili: "Iru kaj sciigu al Johano tion: blinduloj ricevas vidpovon, malsanuloj resaniĝas, surduloj aŭdas, al malriĉuloj evangelio estas predikata." Ĉi estis la samo, kiel diri: "Rekonu min laŭ miaj faroj; juŝu arbon laŭ ties frukto", ĉar tio estis la vera karaktero de lia dia misio.

28. – Same per la bono, kiun ĉi faras, Spiritismo pruvas sian providencan mision. Ĉi kuracas fizikajn malsanojn, sed ĉi precipe kuracas la malsanojn moralajn, kaj ja el ĉi tio konsistas la plej grandaj mirindaĵoj, per kiuj ĉi imponas. Ĉiaj plej sinceraj adeptoj ne estas tiuj, tuŝitaj nur de la vido je eksterordinaraj fenomenoj, sed ja tiuj, kies korojn tuŝis konsolado; kiujn ĉi liberigis el la turmentoj de la dubo; kies kuraĉon ĉi relevis en la afliktoj; kiuj ĉerpis forton en la certeco, kiun ĉi al ili portis, pri la estonteco, per la konado de ilia spirita esteco kaj de ilia destino. Ja tiuj portas la neskieblan fidon, ĉar ili sentas kaj komprenas.

Kiuj en Spiritismo nur vidas materialajn efikojn, tiuj ne povas kompreni ĉian moralan forton. Tiel same, la nekredantoj, kiuj ĉin konas nur laŭ fenomenoj, kies primaran kaŭzon ili ne agnoskas, rigardas la spiritistojn ne alie, ol kiel nurajn ĉonglistojn kaj ĉarlatanojn. Ne do per miregindaĵoj Spiritismo triumfos super nekredemo, sed ja per multobligo de siaj moralaj bonfaroj, ĉar se la nekredemuloj ne konsentas la miregindaĵojn, ili tamen, kiel ĉiuj aliaj homoj, konas la suferon

kaj la afliktojn, kaj neniu ekzistas, kiu rifuzus mildigon kaj konsolon.

Poseditoj

29. – Kaj ili iris en Kapernaumon, kaj tuj en la sabato li eniris en la sinagogon kaj instruis. – Kaj oni miris pro lia instruado; ĉar li instruis kiel havanta aŭtoritaton, kaj ne kiel la skribistoj.

Kaj en ilia sinagogo estis viro kun malpura spirito; kaj li ekkriis, – dirante: Kio estas inter vi kaj ni, Jesuo Nazaretano? Ĉu vi venis, por pereigi nin? mi scias, kiu vi estas: la Sanktulo de Dio. – Kaj Jesuo severe admonis lin, dirante: Silentu, kaj eliru el li. – Kaj la malpura spirito konvulsiigis lin, kaj laŭte kriinte, eliris el li.

Kaj ĉiuj miregis tiom, ke ili diskutis inter si, dirante: Kio estas ĉi tio? jen nova instruado! kun aŭtoritato li ordonas ĉe al la malpuraj spiritoj, kaj ili obeas lin. (Sankta Marko, ĉap. I, par. 21 ois 27.)

30. – Kaj dum ili eliris, jen oni alportis al li mutan demonhavanton. – Kaj kiam la demono estis elpelita, la mutulo parolis; kaj la homamasoj miris, dirante: Neniam tia afero estas vidita en Izrael.

Sed la Fariseoj diris: Per la estro de la demonoj li elpelas demonojn. (Sankta Mateo, ĉap. IX, par. 32, 33, 34.)

31. – Kaj veninte al la disĉiploj, li vidis grandan homamason ĉirkaŭ ili, kaj skribistojn diskutantajn kun ili. – Kaj tuj la homamaso, vidante lin, forte miris, kaj alkuris, kaj salutis lin.

Kaj li demandis ilin: Pri kio vi diskutas kun ili? – Kaj unu el la amaso respondis al li: Majstro, mi venigis al vi mian filon, kiu havas mutan spiriton; – kaj kie ajn ĉi kaptas lin, ĉi ĉiras lin, kaj li ĉajmas kaj grincigas la dentojn kaj kadukiĝas; kaj mi parolis al viaj disĉiploj, ke ili elpelu ĉin; kaj ili ne povis.

Kaj li respondis al ili, dirante: Ho senfida generacio, ĉis kiam mi estos kun vi? ĉis kiam mi toleros vin? venigu lin al mi. – Kaj ili venigis lin al li; kaj vidinte lin, tuj la spirito konvulsiigis lin, kaj li falis teren kaj ruliĝis ĉajmanta.

Kaj li demandis la patron: De kiom da tempo okazadas ĉi tio al li? Kaj li diris: De infaneco. – Kaj ofte ĉi ĉetis lin en fajron kaj en akvon, por pereigi lin; sed se vi povas fari ion, kompatu al ni kaj helpu nin.

Kaj Jesuo diris al li: Kiel, se vi povas! ĉio estas ebla por kredanto. – Tuj ekkriante, la patro de la infano diris: Mi kredas; helpu mian nekredemon.

Kaj kiam Jesuo vidis, ke homamaso alkuras, li severe admonis la spiriton, dirante al ĉi: Vi muta kaj surda spirito, mi ordonas al vi: Eliru el li, kaj

ne plu eniru en lin. – Kaj ekkriinte, kaj multe konvulsiiginte lin, ŝi eliris; kaj li fariĝis kvazay mortinto, tiel ke la plimulto diris: Li mortis. – Sed Jesuo, preninte lin je la mano, levis lin; kaj li stariĝis.

Kaj kiam li eniris en la domon, liaj disĉiploj aparte demandis lin: Kial ni ne povis elpeli ĝin? – Kaj li diris al ili: Ĝi tiu speco neniel povas eliri, krom per preĝado. (Sankta Marko, ĉap. IX, par. 14 ĝis 29.)

32. – Tiam oni kondukis al li demonhavanton, blindan kaj mutan; kaj li sanigis lin, tiel ke la mutulo parolis kaj vidis. – Kaj miris ĝiuj homamasoj, kaj diris: Ĉu ĝi tiu estas la filo de David?

Sed la Fariseoj, aŝdinte, diris: Ĝi tiu ne elpelas demonojn krom per Baal-Zebub, estro de la demonoj.

Kaj sciante iliajn pensojn, li diris al ili: Ĝiu regno dividita kontraŭ si dezertiĝas, kaj ĝiu urbo aŭ domo dividita kontraŭ si ne starados; – kaj se Satano elpelas Satanon, li estas dividita kontraŭ si; kiel do staros lia regno? – Kaj se mi per Baal-Zebub elpelas demonojn, per kiu viaj filoj elpelas ilin? tial ili estos viaj juĝantoj. – Sed se mi per la Spirito de Dio elpelas demonojn, tiam la regno de Dio estas veninta sur vin. (Sankta Mateo, ĉap. XII, par. 22 ĝis 28.)

33. – La liberigoj de poseditoj troviĝas, kune kun la resanigoj, inter la plej multenombraj faroj de Jesuo. El inter tiaspecaj faktoj, estas unuj, kiel la ĝi-supre rakontita sub n-ro 30, ĉe kiu la posedo ne estas evidenta. Verĝajne, en tiu epoko, same kiel ankoraŭ nuntempe, oni atribuis al la demona influo ĝiujn malsanojn, kies kaŭzo estis nekonata, ĉefe muteco, epilepsio kaj katalepsio. Sed estas aliaj, ĉe kiuj neniel duba montriĝas la agado de la malicaj Spiritoj; ili havas tiel frapan-tan analogecon kun tiuj, pri kiuj ni estas atestantoj, ke en ili oni rekonas ĝiujn simptomojn de tiuspeca afekcio. Tiukaze, la pruvo de la partopreno de kapita inteligento elfluas el materia-la fakto: la multenombraj radikalaj resanigoj en kelkaj spiritis-maj centroj estas ricevataj per la sola elvoko kaj moraligo de la obsedantaj Spiritoj, sen magnetizado nek medikamentoj, kaj ofte en la foresto kaj malproksimeco de la paciento. La senmezura supereco de la Kristo havigis al li tielan aŭtoritaton super la neperfektaj Spiritoj, tiam nomataj demonoj, ke al li

sufiaĵis ordoni ilian foriĝon, por ke ili ne povu ĝin kontraŭstari. (Æap. XIV, n-ro 46.)

34. – Kontraŭas ĝian probablecon la fakto, ke iuj malicaj Spiritoj estis forsenditaj en korpojn de porkoj. Cetere, malfacile klarigeblus la ekzisto de tiel multenombra greĝo da porkoj en lando, kie tiu besto vekis abomenegon kaj estis neniel utila por manĝado. Malica Spirito ĝiam ankoraŭ estas homa Spirito, kvankam tiel neperfekta, ke li postmorte daŭre faras malbonon, kiel li antaŭe ĝin faris, kaj estas kontraŭ la leĝoj de la Naturo, ke li povus animi la korpon de besto. Necesas do vidi en tio unu el tiuj trograndigoj tiel oftaj en la tempoj de nesciado kaj superstiĉo, aŭ eble ian alegorion por karakterizi la malpurajn inklinojn de certaj Spiritoj.

35. – Paŝnas, ke en la tempo de Jesuo tre multenombraj estis, en Judujo, obsedatoj kaj poseditoj, kio al li donis la okazon resanigi multajn personojn. La malicaj Spiritoj sendube invadis tiun landon kaj kaŭzis epidemion de posedoj. (Æap. XIV, n-ro 49.)

Ne prezentante epidemian karakteron, la individuaj obsedoj estas tre oftaj kaj montriĝas sub tre diversaj aspektoj, kiujn oni facile rekonas per pli funda konado de Spiritismo. Ili ofte povas rezultigi malutilajn sekvojn por la sano, ĉu gravigante jam ekzistantajn organajn afekciojn, ĉu ilin estigante. Ili iam nekontesteble estos alkalkulitaj al la patologiaj kaŭzoj postulantaj, pro sia aparta naturo, specialajn kuracrimedojn. Malkaŭpante la kaŭzon de la malbono, Spiritismo malfermas novan vojon al la kuracarto kaj liveras al la Scienco rimedon por atingi sukceson tie, kie ĝis nun la Scienco ĝiam fiaskas nur tial, ke ĝi ne atakas la ĉefan kaŭzon de la malbono. (*La Libro de la Mediumoj*, ĉap. XXIII.)

36. – La Fariseoj akuzadis Jesuon, ke li elpelas demonojn per la demonoj; laŭ ili, la bono, kiun li faris, estis verko de Satano; ili ne pripensis, ke Satano, sin mem elpelante, agas tre malsaøe. Rimarkindas, ke la tiamaj Fariseoj jam pretendis, ke æia kapablo transcenda, kaj pro tio rigardata kiel supernatura, estas verko de la demono, æar, laŭ ilia opinio, ja de la demono Jesuo ricevis sian povon. Æi tio prezentas plian elementon de simileco kun la nuna epoko, kaj tian doktrinion la Eklezio provas superforti kontraŭ la spiritismaj manifestiøj.¹

Reviviøoj

La filino de Jairo

37. – Kaj kiam Jesuo retransiris en la ðipeto al la alia bordo, granda homamaso kolektiøis al li; kaj li estis apud la maro. – Kaj venis unu el la sinagogestroj, nomata Jairo, kaj ekvidinte lin, falis antaŭ liaj piedoj, – kaj insistis lin petegi, dirante: Mia filineto estas en lasta ekstremo; venu do kaj metu viajn manojn sur ðin, por ke ði saviøu kaj vivu.

Kaj li iris kun li, kaj granda homamaso sekvis lin kaj premis lin.

¹ Ne æiuj teologoj konsentas tiel absolutajn opiniojn pri la demona doktrino. Jen unu, de iu ekleziulo, kies valoron la pastraro ne povas kontesti. La sekvanta teksto troviøas en la *Konferencoj pri la religio*, de Monsinjoro Freyssonous, episkopo de Hermopolis, 2-a volumo, p. 341 (Parizo, 1825):

“Se Jesuo faris siajn miraklojn per la povo de la demono, æi tiu do estus klopodinta por la detruo de sia regno kaj uzinta sian povon kontraŭ sin mem. Efektive, *iu demono, kiu penus detruil la regnon de la malvirto por fondi tiun de la virto, ja estus ia stranga demono*. Jen kial Jesuo, por rebati la absurdan akuzon de la Judoj, diris al ili: “Se mi estigas miregindaøojn en la nomo de la demono, la demono estas dividita en si mem kaj sekve klopodas por sin mem detruil!”, respondo ja permesanta nenian replikon.

Øuste æi tiun argumenton la spiritistoj kontraŭmetas al tiuj, kiuj atribuas al la demono la bonajn konsilojn, al ili donitajn de la Spiritoj. La demono agas kiel profesia rabisto, kiu redonus æion, kion li rabis kaj klopodus, por ke la ceteraj rabistoj fariøu honestaj personoj.

Dum li (Jairo) ankoraŭ parolis, oni venis el la domo de la sinagogestro, dirante: Via filino mortis; kial vi ankoraŭ ŝenas la instruiston? – Sed Jesuo, ne atentante la parolon diritan, diris al la sinagogestro: Ne timu, nur kredu. – Kaj li ne permesis al iu sekvi kun li, krom Petro kaj Jakobo, kaj Johano, frato de Jakobo.

Kaj ili venis al la domo de la sinagogestro, kaj li vidis tumulton, kaj homojn plorantajn kaj funebre ŝemantajn. – Kaj enirinte, li diris al ili: Kial vi tumultas kaj ploras? la infanino ne mortis, sed dormas. – Kaj ili mokridis lin. Tamen, foriginte ŝiujn, li kondukis la patron de la infanino kaj la patrinon, kaj tiujn, kiuj estis kun li, kaj eniris tien, kie estis la infanino. – Kaj preninte la manon de la infanino, li diris al ŝi: Talita kumi; tio estas: Knabine, mi diras al vi: Levioŭ. – Kaj tuj levioŭis la knabine kaj piediris; kaj ŝi estis dekdujara. Kaj ili miris kun granda mirego. – Kaj li severe admonis ilin, ke neniu scioŭ pri tio; kaj li ordonis doni al ŝi manŝi. (Sankta Marko, ĉap. V, par. 21 ŝis 24, kaj 35 ŝis 43.)

La filo de la vidvino el Nain

38. – Kaj post nelonge li iris al urbo nomata Nain, kaj akompanis lin liaj disĉiploj kaj granda homamaso. – Kaj kiam li alproksimiŝis al la pordego de la urbo, jen oni elportis mortinton, la solan filon de lia patrino, kaj ŝi estis vidvino; kaj granda homamaso el la urbo estis kun ŝi. – Kaj kiam la Sinjoro ŝin vidis, li kortuŝioŝis pri ŝi, kaj diris al ŝi: Ne ploru. – Kaj li alproksimiŝis, kaj tuŝis la portilon, kaj la portantoj haltis. Kaj li diris: Junulo, mi diras al vi: Levioŭ. – Kaj la mortinto side levioŝis kaj komencis paroli. Kaj li donis lin al lia patrino.

Kaj timo kaptis ŝiujn; kaj ili gloris Dion, dirante: Granda profeto levioŝis inter ni; kaj: Dio vizitis Stan popolon. – Kaj ŝi tiu famo pri li eliris tra la tuta Judujo, kaj tra la tuta ŝirkaŭaĵo. (Sankta Luko, ĉap. VII, par. 11 ŝis 17.)

39. – La reveno de efektive mortinta individuo en la korpan vivon estus kontraŭa al la leŝoj de la Naturo kaj sekve ja mirakla. Nu, ne necesas sin helpi per tia ordo de faktoj, por klarigi la reviviojn, kiujn Jesuo okazigis.

Se inter ni la ŝajnoj iafoje trompas eĉ profesiulojn, tiaspecaj akcidentoj certe estis pli oftaj en lando, kie oni faris nenian antaŭgardon kontraŭ ili kaj kie tujaj estis la

entombigoj.¹ Estas do tute probable, ke æ la du æi-supraj ekzemploj, nur okazis sinkopo aŭ letargio. Jesuo mem asertas, koncerne la filinon de Jairo: *La infanino*, li diras, *ne mortis, sed dormas*.

Se oni konsideras la fluidecan povon de Jesuo, neniom miregiga estas tio, ke tiu viviga fluido, direktata de forta volo, revigligis la torporigitajn sensojn; ke øi eæ revenigis en la korpon la Spiriton, øin baldaŭ forlasontan, æar la perispirita ligilo ankoraŭ ne definitive rompiøis. Por la tiamaj homoj, kiuj rigardis mortinta individuon, kies spiro æsis, tiaj okazoj prezentis reviviøon, kion ili tre bonafide asertis; sed efektive okazis *resaniøo*, ne reviviøo laŭ la øusta senco de æi tiu vorto.

40. – La reviviøo de Lazaro, kion ajn oni dirus, neniel malkonfirmas æi tiun principon. Li jam restis, laŭdire, kvar tagojn en la tombo; sed oni scias, ke estas letargioj, kiuj daŭras ok tagojn, eæ pli. Oni aldonas, ke jam odoris malbone, kio estas signo de malkomponiøo. Ankaŭ æi tiu argumento nenion pruvas, æar æ certaj individuoj okazas parta malkomponiøo, eæ antaŭ la morto, kunodoro de putrado. La morto efektivias nur tiam, kiam estas atingitaj la organoj nepre necesaj al la vivo.

Kaj kiu povus scii, æu Lazaro jam malbonodoras? Tion diris lia fratino Maria, sed kiel øi tion eksciis? Æar, laŭ øia

¹ Pruvo de tiu kutimo troviøas en *“La Agoj de la Apostoloj”*, Æap. V, par. 5 kaj sekvantaj:

“Kaj aŭdante æi tiujn vortojn, Ananias falis kaj senspiriøis; kaj granda timo venis sur æiujn aŭdantojn. Kaj la junuloj leviøis, kaj lin æirkaŭvindis, kaj forportis kaj enterigis. Kaj post paso de æirkaŭ tri horoj eniris lia edzino, ne sciante, kio okazis. Kaj Petro øin demandis... ktp. Kaj øi tuj falis apud liaj piedoj kaj senspiriøis; kaj la junuloj eniris, kaj trovis øin mortinta, kaj øin forportis kaj enterigis apud øia edzo.”

supozo, Lazaro estis enterigita de post kvar tagoj; sed pri tio ĉi povus havi nenian certecon. (Æap. XIV, n-ro 29.)¹

Jesuo iras sur la akvo

41. – Kaj tuj li devigis la disĉiplojn eniri en la ĉipeton kaj iri antaŭ li al la alia bordo, ĉis li forsendos la homamason. – Kaj forsendinte la homamason, li supreniris sur la monton sola, por preĉi; kaj kiam vesperiĉis, li estis tie sola.

Sed la ĉipeto jam estis meze de la maro, turmentata de la ondoj; ĉar la vento estis kontraŭa. – Kaj en la kvara gardoparto de la nokto li venis al ili, irante sur la maro.² – Sed la disĉiploj, vidante lin iranta sur la maro, maltrankviliĉis, dirante: Jen fantomo; kaj ili ekkriis pro timo. – Sed tuj Jesuo parolis al ili, dirante: Kuraĉu; ĉi estas mi; ne timu.

Kaj responde al li Petro diris: Sinjoro, se ĉi estas vi, ordonu min veni al vi sur la akvo. – Kaj li diris: Venu. Kaj Petro, malsuprenirinte el la ĉipeto, iris sur la akvo, por veni al Jesuo. – Sed vidante la venton, li timis, kaj komencante subakviĉi, li ekkriis, dirante: Sinjoro, savu min. – Kaj tuj Jesuo etendis la manon kaj ektenis lin, dirante al li: Ho malgrandfidulo, kial vi dubis? – Kaj kiam ili supreniris en la ĉipeton, la vento aĉsiĉis. – Kaj tiuj, kiuj estis en la ĉipeto, adorkliniĉis al li, dirante: Vere vi estas Filo de Dio. (Sankta Mateo, æap. XIV, par. 22 ĉis 33.)

42. – Ĉi tiu fenomeno ricevas naturan klarigon en la ĉi-supre prezentitaj principoj, æapitro XIV, n-ro 43.

¹ Ĉi tiu fakto pruvas, ke kelkfoje la malkomponiĉo antaŭas la morton. En la monaĉinejo Bona Paĉtisto, fondita en Tulono de pastro Marin, kapelano de la malliberejoj, kaj destinita por pentintaj pekulinioj, troviĉis juna virino, kiu elportis plej terurajn suferojn kun la trankvileco kaj sereneco de elaĉeta viktimo. Droninta en siaj doloroj, ĉi ĉajnis rideti al aĉiela vizio. Kiel Sankta Tereza, ĉi petis pri plua suferado, kvankam ĉiaj karnoj estis disĉiritaj kaj la gangreno jam trafis ĉiajn membrojn. Laŭ saĉa antaŭzorgo, la kuracistoj rekomendis entombigi la korpon tuj post la forpaso. Sed, stranga afero! Apenaŭ ĉi faris sian lastan spiron, tute aĉsis la malkomponiĉa proceso; malaperis la kadavraĵ haladzoj; ĉi restis elmetita por la preĉoj kaj respektega honorado de la komunumo.

² La lago Genezareto aŭ Tiberiado.

Analogaj ekzemploj pruvas, ke ŝi estas nek malebla nek mirakla, ĉar ŝi troviĝas en la leĝoj de la Naturo. Ŝi povas fariĝi laŭ du manieroj.

Kvankam vivanta, Jesuo povis aperi sur la akvo sub palpebla formo, dum aliloke troviĝis lia karna korpo. Ĉi tiu estas la plej probabla hipotezo. Oni eĉ povas rekoni en la rakonto iujn karakterizajn signojn de la palpeblaj aperoj. (Ĉap. XIV, n-roj 35 ĝis 37.)

Aliflanke, lia korpo povus esti subtenata kaj lia pezo nuligita de tiu sama fluideca forto, kiu tenas tablon pendanta en la spaco sen apogpunkto. La sama efiko plurfoje fariĝis ĉe homaj korpoj.

Transfigurio

43. – Kaj post ses tagoj Jesuo prenis kun si Petron kaj Jakobon kaj Johanon, kaj kondukis ilin solajn sur altan monton¹ aparte; kaj li estis aliformita antaŭ ili; – kaj liaj vestoj fariĝis brilantaj, treege blankaj, kiel fulisto sur la tero ne povas blankigi. – Kaj aperis al ili Elija kun Moseo, kaj ili interparoladis kun Jesuo.

Kaj Petro responde diris al Jesuo: Rabeno, estas bone por ni esti ĉi tie; kaj ni faru tri laŭbojn: unu por vi, kaj unu por Moseo, kaj unu por Elija. Ĉar li ne sciis, kion respondi, ĉar ili tre timiĝis.

Kaj nubo superombris ilin; kaj elvenis voĉo el la nubo: Ĉi tiu estas Mia Filo, la amata; aŝkultu lin.

Kaj subite, ĉirkaŭrigardinte, ili jam vidis nenium krom Jesuo sola.

Kaj dum ili malsupreniris de la monto, li admonis ilin, ke al neniu ili rakontu tion, kion ili vidis, ĉis la Filo de homo releviĝos el la mortintoj. Kaj ili konservis la diron, demandante inter si, kion signifas la relevio el la mortintoj. (Sankta Marko, ĉap. IX, par. 2 ĝis 10.)

¹ Monto Tabor, sudokcidente de lago Tiberiada kaj 11 kilometrojn sudoriente de Nazareto, 561 metrojn alta.

44. – Ankoraŭ en la proprecoj de la perispirita fluido oni trovas la kaŭzon de tiu fenomeno. La transfigurio, klarigita en la ĉapitro XIV, n-ro 39, estas tre ordinara fakto, laŭ kiu la aspekto de iu individuo povas aliĝi per la fluideca radiado; sed la pureco de la perispirito de Jesuo permesis al lia Spirito doni al li esceptan brilegon. Koncerne la aperon de Moseo kaj Elija, ĉi tute apartenas al la kadro de ĉiuj samspecaj fenomenoj. (Ĉap. XIV, n-roj 35 kaj sekvantaj.)

El ĉiuj fakultoj, manifestiĝintaj en Jesuo, estas neniu, kiu troviĝus ekster la domo kaj kiun oni ne renkontus ĉe la ordinaraĵoj, ĉar tiuj fakultoj ja apartenas al la Naturo. Sed pro la supereco de lia morala esenco kaj de liaj fluidecaj kvalitoj, tiuj fakultoj atingis ĉe li proporciajn superajn ol ĉe la vulgularo. Aparte de lia karna envolvado, li prezentis al ni la staton de la puraj Spiritoj.

Kvietigita ventego

45. – Kaj en unu el tiuj tagoj eniris en ĉipeton li kaj liaj disĉiploj; kaj li diris al ili: Ni transiru al la alia bordo de la lago; kaj ili surmaris. – Sed dum ili veturis, li endormiĝis; kaj falis ventego sur la lagon; kaj ili tute pleniĝis de akvo, kaj estis en danĝero. – Kaj ili venis al li, kaj vekis lin, dirante: Estro, ni pereas. Kaj li leviĝis, kaj admonis la venton kaj la furiozon de la akvo; kaj ili ĉesiĝis, kaj fariĝis sereno. – Kaj li diris al ili: Kie estas via fido? Kaj ili timis kaj miris, dirante unu al la alia: Kiu do estas ĉi tiu? Ĉar li ordonas ĉe al la ventoj kaj al la akvo, kaj ili obeas al li. (Sankta Luko, ĉap. VIII, par. 22 ĝis 25.)

46. – Ni ankoraŭ ne sufiĉe konas la sekretojn de la Naturo por aserti, ĉu estas, aŭ ne, kapitaj inteligentoj direktantaj la agadon de la elementoj. Ĉe la jesa hipotezo, la fenomeno povus esti la rezulto de iu aŭtoritata ago sur tiujn inteligentojn kaj atestus ian povon, kiun al neniu homo estas konsentite disponi.

Kiel ajn la afero estas, Jesuo, trankvile dormante dum la ventego, atestas senton de sekureco klarigeblan per la fakto, ke lia Spirito *vidas* la eblon de nenia danøero kaj la baldaŭan kvietøon de la ventego.

Edziøo en Kana

47. – Tiu miraklo, kiun mencias nur la Evangelio laŭ Sankta Johano, estas prezentita kiel la unua farita de Jesuo, kaj kiel tia øi certe estis unu el la plej konataj. Sed øi ðajne estigis tre malfortan impreson, øar pri øi parolis neniu el la aliaj evangeliistoj. Unu tiel eksterordinara fakto devus plej altgrade miregigi la invititojn kaj øefe la domomastron, kiuj tamen ðajne eø ne rimarkis øin.

Konsiderata en si, tiu fakto malmulte gravas kompare kun tiuj, kiuj vere atestas la spiritajn kvalitojn de Jesuo. Se oni konsentas, ke øio okazis laŭ la rakonto, ja rimarkindas, ke tiu fenomeno estas la sola, kiu, en sia speco, tiam fariøis. Jesuo havis superege altan naturon por limiøi al pure materialaj efikoj, taŭgaj nur por akriki la scivolon de la amaso, kiu lin prenis por iu magiisto. Li sciis, ke la utilaj faroj akirigus al li pli da simpatio kaj al li altirigus pli da adeptoj, ol tiuj, kiuj, ðajnante øongladon, tute ne tuøus la koron. (n-ro 27).

Kvankam, øustadire, la fakto estas klarigebla, øis ioma grado, per ia fluideca agado, kiu estus ðanøinta, same kiel multaj ekzemploj liveritaj de la magnetismo, la proprecojn de la akvo, donante al øi la guston de vino, tamen øi tiu hipotezo estas tre malprobabla, øar tiuokaze la akvo, havante nur la guston de vino, estus konservinta sian koloron, kio nepre estus rimarkita. Estas pli racie vidi en tio unu el tiuj paraboloj tiel oftaj en la instruoj de Jesuo, kiel tiu de la erarinta filo, de la edziøa festo, de la malbona riøulo, de la forvelkinta figarbo kaj

tiom multe da aliaj, kiuj tamen havas la karakteron de okazintaj faktoj. Dum la festeno, li verŝajne faris aludon al la vino kaj akvo, kaj el ambaŭ li tiris ian instruon. Pravigas tiun opinionon la vortoj, kiujn pri la afero la festenestro adresas al la fianĉo: "Ĝiu homo prezentas unue la bonan vinon, kaj kiam oni jam drinkis, tiam la malpli bonan; sed vi rezervis la bonan vinon ĉis nun."

El tiuj du hipotezoj, oni devas elekti la pli racian, kaj la spiritistoj estas nek tiel kredemaj, ke ili ĉie vidas manifestiĝojn, nek tiel radikalaj en siaj opinioj, ke ili pretendas ĉion klarigi per la fluidoj.

Multobligo de panoj

48. – La multobligo de panoj estas unu el la mirakloj, kiuj plej ekscitas la scivolon de komentariistoj kaj samtempe nutras la vervon de nekredantoj. Ne donante al si la penon sondi ĉian alegorian sencon, ĉi-lastaj vidis en ĉi nenion alian krom ia porinfana rakonto. Sed la plimulto el la seriozaj personoj rigardis tiun rakonton, kvankam sub formo malsama ol la ordinara, kiel ian parabolon, en kiu la spirita nutraĵo estas komparata kun la korpa nutraĵo.

Oni povas tamen vidi en ĉi pli ol ian figuron kaj akcepti, el certa vidpunkto, la realecon de iu materiala fakto, sen la neceso, por tio, ĉin prezenti kiel mirendaĵon. Oni scias, ke forta spirita zorgo, ke streĝa atento al iu afero, forgesigas la malsaton. Nu, tiuj, kiuj akompanis Jesuon, estis homoj avidantaj aŝkulti lin; nenio miriga do estis en tio, ke, fascinate de lia parolo, krom ankaŭ eble de la potenca magneta influo, kiun li havis sur ilin, ili ne sentis la materialan bezonon manĝi.

Antaŭvidante tiun rezultaton, Jesuo do povis trankviligi siajn disĉiplojn kaj al ili diri, laŭ sia kutime figura parolo – kaj

se nur ili efektive kunportis kelke da panoj –, ke ĉi tiuj sufiĉos por satigi la homamason. Li samtempe donis lecionon al tiuj disĉiploj, dirante al ili: “Vi donu al ili manĉi”. Li per tio al ili instruis, ke ankaŭ ili povos nutri pere de la parolo.

Tiamaniere, krom la morala, alegoria senco, fariĉis efiko fiziologia, natura kaj tre konata. La miregindaĉo, en tiu okazo, troviĉas en la aŭtoritateco de la parolo de Jesuo, sufiĉe potenca por kapti la atenton de sennombra amaso en tia grado, ke ĉi forgesigis al ili la bezonon manĉi. Tiu morala povo pruvas la superecon de Jesuo, multe pli ol tiu pure materiala okazo de multobligo de panoj, kiun oni devas rigardi kiel ian alegorion.

Cetere, ĉi tiun klarigon Jesuo mem konfirmas en la du sekvantaj lokoj:

La fermentaĉo de la Fariseoj

49. – Kaj la disĉiploj, transirinte al la alia bordo, forgesis preni panojn. – Sed Jesuo diris al ili: Zorgu, kaj gardu vin kontraŭ la fermentaĉo de la Fariseoj kaj Sadukeoj. – Kaj ili diskutis inter si, dirante: ĉar ni ne prenis panojn.

Sed Jesuo, eksciante tion, diris: Kial vi diskutas inter vi, ho malgrand-fiduloj, pro tio, ke vi ne prenis panojn? – ĉu vi ankoraŭ ne konscias, nek memoras la kvin panojn de la kvin mil, kaj kiom da korboj vi kolektis? – Nek la sep panojn de la kvar mil, kaj kiom da korbegoj vi kolektis? – Kial vi ne komprenas, ke ne pri panoj mi diris al vi: Gardu vin kontraŭ la fermentaĉo de la Fariseoj kaj Sadukeoj?

Tiam ili ekkomprenis, ke li admonis ilin sin gardi ne kontraŭ la fermentaĉo de panoj, sed kontraŭ la instruado de la Fariseoj kaj Sadukeoj. (Sankta Mateo, ĉap. XVI, par. 5 ĉis 12.)

La ĉiela pano

50. – La sekvantan tagon, kiam la homamaso, kiu restis trans la maro, vidis, ke nenia ĉipeto estas tie krom unu, kaj ke Jesuo ne eniris kun la

disĉiploj en la ĥipon, sed la disĉiploj solaj veturis – (venis tamen ĥipetoj el Tiberias proksime al la loko, kie oni manĉis la panon, post kiam la Sinjoro donis dankon) – kiam do la homamaso vidis, ke Jesuo ne estas tie, nek liaj disĉiploj, ili ankaŭ eniris la ĥipetojn kaj veturis al Kapernaum, serĉante Jesuon. – Kaj trovinte lin trans la maro, ili diris al li: Rabeno, kiam vi venis ĉi tien?

Jesuo respondis al ili kaj diris: Vere, vere, mi diras al vi: Vi min serĉas, ne ĉar vi vidis signojn, sed ĉar vi manĉis el la panoj kaj satiĉis.

Laboru ne por la pereema nutraĉo, sed por la nutraĉo, kiu restas ĉis eterna vivo, kiun la Filo de homo donos al vi; ĉar lin Dio, la Patro, sigelis.

Ili do diris al li: Kiel ni agu, por ke ni faru la farojn de Dio? – Jesuo respondis kaj diris al ili: Jen la faro de Dio: kredi al tiu, kiun Li sendis.

Ili do diris al li: Kian signon vi montras, por ke ni vidu kaj kredu al vi? kion vi faras? – Niaj patroj manĉis la manaĉon en la dezerto, kiel estas skribite: Li donis al ili ĉielan panon por manĉi.

Jesuo do diris al ili: Vere, vere, mi diras al vi: Ne Moseo donis al vi tiun ĉielan panon; sed mia Patro donas al vi la veran ĉielan panon. – ĉar la pano de Dio estas tiu, kiu malsupreniras de la ĉielo kaj donas vivon al la mondo.

Ili do diris al li: Sinjoro, ĉiam donu al ni tiun panon.

Jesuo diris al ili: *Mi estas la pano de vivo: kiu venas al mi, tiu neniam malsatos, kaj kiu kredas al mi, tiu neniam soifos.* – Sed mi diris al vi, ke vi min vidis, kaj tamen vi ne kredas.

Vere, vere, mi diras al vi: Kiu kredas, tiu havas vivon eternan. – Mi estas la pano de vivo. – Viaj patroj manĉis la manaĉon en la dezerto, kaj mortis. – Jen la pano, kiu malsupreniris de la ĉielo, por ke oni manĉu el ĉi kaj ne mortu. (Sankta Johano, ĉap. VI, par. 22 ĉis 36 kaj 47 ĉis 50.)

51. – En la unua loko, Jesuo, memorigante la antaŭe okazintan efikon, klare komprenigas, ke tute ne temis pri materiala pano, ĉar alie al lia komparo kun la fermentaĉo de la Fariseoj mankus objekto: *“Ĉu vi ankoraŭ ne konscias, li diras, nek memoras, ke kvin panoj sufiĉis por kvar mil homoj, kaj ke sep panoj sufiĉis por kvar mil homoj? Kial vi ne komprenas, ke ne pri panoj mi diris al vi: Gardu vin kontraŭ la fermentaĉo de la Fariseoj?”* Tiu komparo havus nenian pravon de ekzisto en la okazo de ia materiala multobligo. La fakto estintus sufiĉe

eksterordinara por forte impresi la imagon de liaj disĉiploj, kiuj tamen ĉajne ne plu ĉin memoris.

Tio ne malpli klare elfluas el la parolado de Jesuo pri la ĉiela pano, per kiu li penas komprenigi la veran sencon de la spirita nutraĉo. "Laboru, li diras, ne por la pereema nutraĉo, sed por la nutraĉo, kiu restas ĉis eterna vivo, kiun la Filo de homo donos al vi". Tiu nutraĉo estas lia parolo, pano, kiu malsupreniris de la ĉielo kaj donas vivon al la mondo. "Mi estas, li diras, la pano de vivo; *kiu venas al mi, tiu neniam malsatos*, kaj kiu kredas al mi, tiu neniam soifos".

Sed tiaj distingoj estis tro subtilaj por tiuj krudnaturaj homoj, kiuj nur komprenis palpeblajn aferojn. Por ili, la manao, kiu nutris la korpojn de iliaj prauloj, estis la vera ĉiela pano; ja tie troviĉis la miraklo. Se do la multobligo de panoj materiale okazis, kiel tiuj homoj, por kies bono ĉi fariĉis antaŭ kelke da tagoj, tre malforte impresiĉis de ĉi en tia grado, ke ili demandis Jesuon: "Kian signon vi montras, por ke ni vidu kaj kreu al vi? kion vi faras?" Ili komprenis, kiel miraklojn, la miregindaĉojn petatajn de la Fariseoj, tio estas, signoj, kiuj laŭordone aperus en la ĉielo, same kiel per magiista vergeto. Kion Jesuo faris, tio estis tre simpla kaj ne troviĉis ekster la leĉoj de la Naturo; eĉ la resanigoj ne havis tre strangan, nek tre eksterordinaran karakteron. Ne tre impresaj montriĉis al ili la spiritaĉ mirakloj.

Tento de Jesuo

52. – Jesuo, portita de la diablo sur la tegmentan pinton de la Templo, poste sur la supron de monto por esti tentata –

ĉi tio prezentas unu el tiuj paraboloj, kiuj estis al li familiaraj

kaj kiujn la popola kredemo transformis en konkretajn faktojn.¹

53. – “Jesuo ne estis suprenlevita. Li nur volis komprenigi al la homoj, ke la homaro estas erarema kaj ke ĉi devas ĉiam esti singarda kontraŭ la malbonaj inspiroj, al kiuj ĉia malforta naturo igas cedi. La tento de Jesuo estas do ia figuro, kaj necesus esti blinda por ĉin preni laŭlitere. Kiel vi kredus, ke la Mesio, la Vorto de Dio enkarniĉinta, estis submetita dum kelka tempo, kiel ajn mallonga ĉi estus, al la sugestoj de la demono, kaj ke, laŭ la Evangelio de Luko, la demono foriris de li *dum kelka tempo*, kio supozigus, ke la Kristo ankoraŭ restos submetita al lia povo? Ne; komprenu pli ĉuste la instruojn, kiuj al vi estis donitaj. La Spirito de malbono neniom potencus super la esenco de bono. Neniu asertis esti vidinta Jesuon sur la monto nek sur la tegmenta pinto de la Templo. Certe, unu tiela fakto disvastiĉus ĉe ĉiuj popoloj. La tento do ne estis ia ago materiala kaj fizika. Koncerne la moralan agon, ĉu vi povus konsenti, ke la Spirito de mallumo diris al tiu, kiu konsciis sian originon kaj povon: “Adorkliniĉu antaŭ mi, kaj mi donos al vi ĉiujn regnojn de la Tero?” La demono do ne konus tiun, al kiu li faris tiajn proponojn, kio ne estus probable. Se li konis Jesuon, liaj proponoj estis sensencaj, ĉar li nepre sciis, ke li estos repuĉita de tiu, kiu venis detrui lian regadon super la homoj.

“Komprenu do la sencon de tiu parabolo, ĉar ja tio ĉi estas, tiel same kiel tiuj de la *Erarinta filo* kaj de la *Bona Samaritano*. Unu montras al ni la danĉerojn, kiujn la homoj riskas, se ili ne kontraŭstaras tiun intiman voĉon, kiu al ili krias senĉese: “Ci povas esti pli, ol kia ci estas; ci povas posedi pli,

¹ La sekvanta klarigo estas laŭteksta reprodukto de instruo, kiun Spirito donis pri la temo.

ol kiom ci posedas; ci povas grandiøi, multon akiri; cedu al la voæo de la ambicio, kaj æiuj cïaj deziroj estos kontentigitaj." Øi montras al vi la danøeron kaj la rimedon, ke vi evitu øin, dirante al la malbonaj inspiroj: *Foriru, Satano!* alivorte: *For la tento!*

"La du aliaj paraboloj, kiujn mi memorigis, montras al vi, kion povas ancoray atendi tiu, kiu, tro malforta por forpeli la demonon, cedis al lia tentado. Ili montras al vi la korfavoron de la patro de familio, metanta sian manon sur la frunton de la pentinta filo kaj al li donanta, kun amo, la petegatan pardonon. Ili montras al vi la kulpinton, la skismulon, la homon repuþitan de siaj fratoj, pli valorantan, en la okuloj de la Superega Juøisto, ol tiuj, kiuj lin malþatis pro tio, ke li praktikas la virtojn predikatajn de la leøo de amo.

"Bone taksu la instruojn donitajn de la Evangelio; sciuj distingi en øi tion proprasencan de tio figursenca, kaj la eraroj, kiuj vin longatempe blindigis, iom post iom malaperos kaj cedos lokon al la brila lumo de la Vero". – *Johano Evangeliiisto*, Bordoza, 1862.

Miregindaøoj okaze de la morto de Jesuo

54. – Kaj de post la sesa horo fariøis mallumo sur la tuta lando øis la naŝa horo.

Kaj jen la kurteno de la sanktejo diþpiriøis en du pecojn de supre øis malsupre; kaj la tero tremis; kaj la rokoj diskrevis; – kaj la tomboj malfermiøis, kaj multaj korpoj de dormantaj sanktuloj leviiøis, – kaj elirinte el la tombo post lia releviøo, ili eniris en la sanktan urbon kaj aperis al multaj. (Sankta Mateo, æap. XXVII, par. 45, 51, 52, 53.)

55. – Estas strange, ke tiaj miregindaøoj, okazante en la momento mem, kiam la tuta urbo atentis la martirigon de Jesuo, ja la plej gravan fakton en tiu tago, pasis nerimarkite, æar neniu historiisto ilin mencias. Þajnas neebbla, ke tertremo

kaj la dronado de la tuta Tero en mallumo dum tri horoj, en lando kie la ĉielo ĉiam estas perfekte klara, pasis nerimarkite.

La daŭro de tiu obskuro estas preskaŭ sama kiel tiu de suneklipso, sed tiaj eklipsoj fariĝas nur ĉe novluno, kaj la morto de Jesuo okazis dum la plenluna fazo, la 14-an de la monato Nisan, tago de la Pasko Juda.

La obskurigo de la Suno povas esti kaŭzata de la makuloj, kiujn oni vidas sur ĝia supraĵo. Tiaokaze la lumbrilo senteble malfortiĝas, sed neniam ĝis tia grado, ke ĝi estigus obskuron kaj mallumon. En la supozo, ke unu tiaspeca fenomeno okazis en tiu tempo, ĝi nepre estus rezultinta el perfekte natura kaŭzo.¹

Koncerne la mortintojn, kiuj reviviĝis, povas esti, ke *iaj personoj* havis viziojn aŭ vidis aperaĵojn, kio tute ne estas esceptokaza. Sed ĉar en tiu tempo oni ne konis la kaŭzon de tiu fenomeno, oni supozis, ke la vidataj figuroj eliris el la tomboj.

La disĉiploj de Jesuo, kortuŝitaj de la morto de sia Majstro, sendube ligis al ĝi kelkajn apartajn faktojn, kiujn aliokaze ili neniel atentus. Estis sufiĉe, ke rokfragmento deapartiĝis en tiu momento, por ke personoj inklinaj al tio mirakleca vidu en tiu fakto ian miregindaĵon kaj, ĝin trograndigante, diru, ke la ŝtonoj fendiĝis.

¹ Sur la supraĵo de la Suno ĉiam troviĝas fiksj makuloj, kiuj akompanas ĝian rotacion kaj pro tio servas por determini la daŭron de tiu movo. Sed ifoje tiuj makuloj kreskas, laŭ nombro, amplekso kaj intenseco. Ĝuste tiam ekestas malfortiĝo de la sunaj lumo kaj varmo. Tiu kresko de la nombro de makuloj ĉajnas koincidi kun certaj astronomiaj fenomenoj kaj kun la relativa pozicio de iuj planedoj, kio rezultigas ilian periodan reaperon. Tre varias la daŭro de tiu obskureco; kelkfoje ne pli ol du aŭ tri horojn, sed en la jaro 535 okazis unu, kiu daŭris dek kvar monatojn.

Jesuo estas granda pro siaj faroj, ne pro la fantaziaj bildoj, kiujn ia malpli sobra entuziasmo kredis utila ligi al lia persono.

Postmortaj aperoj de Jesuo

56. – Sed Maria (Magdalena) staris ekstere apud la tombo, plorante; kaj dum ŝi ploris, ŝi kliniĝis, kaj enrigardis en la tombon; – kaj ŝi vidis du anĝelojn en blankaj vestoj, sidantajn, unu ĉe la kaploko kaj unu ĉe la piedloko, kie la korpo de Jesuo antaŭe kuŝis. – Kaj ili diris al ŝi: Virino, kial vi ploras? Ŝi respondis: ĉar oni forprenis mian Sinjoron, kaj mi ne scias, kien oni lin metis.

Dirinte tion, ŝi sin turnis malantaŭen, kaj vidis Jesuon staranta, kaj ne sciis, ke ŝi estas Jesuo. – Jesuo diris al ŝi: Virino, kial vi ploras? kiun vi serĉas? Ŝi, supozante, ke li estas la ĝardenisto, diris al li: Sinjoro, se vi forportis lin, sciigu min, kien vi metis lin, kaj mi lin forprenos.

Jesuo diris al ŝi: Maria. Ŝi sin turnis, kaj diris al li Hebrelingve: Raboni; tio estas Majstro. – Jesuo diris al ŝi: Ne tuŝu min; ĉar mi ankoraŭ ne supreniris al la Patro; sed iru al miaj fratoj, kaj diru al ili: Mi supreniras al mia Patro kaj Via Patro, kaj al mia Dio kaj via Dio.

Maria Magdalena venis al la disĉiploj, sciigante: Mi vidis la Sinjoron; kaj ke li tion diris al ŝi. (Sankta Johano, ĉap. XX, par. 11 ĝis 18.)

57. – Kaj jen du el ili iris en tiu sama tago al vilaĝo nomata Emaus, kiu estas malproksime de Jerusalemo sesdek stadiojn. – Kaj ili interparolis inter si pri ĉio tio, kio okazis. – Kaj dum ili interparolis kaj diskutis inter si, Jesuo mem alproksimiĝis kaj iris kun ili. – Sed iliaj okuloj estis malhelpataj tiel, ke ili lin ne rekonis. – Kaj li diris al ili: Kiaj vortoj estas tiuj, kiujn vi interparolas, dum vi iras? Kaj ili haltis kun malgaja mieno.

Kaj unu el ili, nomata Kleopas, responde diris al li: Ĉu nur vi sola loĝas en Jerusalemo, kaj ne scias tion, kio tie okazis en ĉi tiuj tagoj? – Kaj li diris al ili: Kion? Kaj ili diris al li: Pri Jesuo, la Nazaretano, kiu estis profeto potenca age kaj parole antaŭ Dio kaj la tuta popolo; – kaj kiel la ĉefpastroj kaj niaj regantoj transdonis lin por kondamno al morto, kaj lin krucumis. – Sed ni esperis, ke li estas tiu, kiu elĉetis Izraelon. Kaj plie, krom ĉio tio, hodiaŭ estas jam la tria tago, de kiam tio okazis. – Ankaŭ mirigis nin iuj virinoj el inter ni, kiuj estis frumatene apud la tombo, – kaj ne trovinte lian korpon, revenis, dirante, ke ili ankaŭ vidis vizon de anĝeloj, kiuj diris, ke li vivas. – Kaj iuj el

nia kunularo iris al la tombo, kaj trovis tiel, kiel diris la virinoj; sed lin ili ne vidis.

Kaj li diris al ili: Ho malsaŭuloj kaj kore malviglaj por kredi ĉion, kion la profetoj antaŭparolis! – ĉu la Kristo ne devis suferi ĉion tion, kaj eniri en sian gloron? – Kaj komencante de Moseo kaj de ĉiuj profetoj, li klarigis al ili el ĉiuj Skriboj la dirojn pri li mem.

Kaj ili alproksimiĝis al la vilaĝo, kien ili iris, kaj li ĉajnis al ili, kvazaŭ li pluen iros. – Kaj ili retenis lin, dirante: Restu ĉe ni, ĉar estas preskaj vespere, kaj la tago jam malkreskas. Kaj li eniris, por resti ĉe ili. – Kaj dum li sidis kun ili ĉe manĝo, li prenis panon, kaj ĉin benis kaj dispecigis kaj donis al ili. – Kaj iliaj okuloj malfermiĝis, kaj ili rekonis lin, kaj li fariĝis nevidebla por ili.

Kaj li diris unu al alia: ĉu nia koro ne brulis en ni, dum li parolis kun ni sur la vojo, dum li klarigis al ni la Skribojn? – Kaj leviojntu en tiu sama horo, ili reiris al Jerusalemo, kaj trovis la dek unu kunvenintaj, kun siaj kunuloj, kaj dirantaj: – La Sinjoro vere leviojntu, kaj aperis al Simon. – Kaj ili rakontis tion, kio okazis sur la vojo, kaj kiamaniere li rekoniojntu al ili en la dispecigo de pano.

Kaj dum ili preparolis tion, li mem staris meze de ili, kaj diris al ili: Paco al vi. – Sed terurite kaj timigite, ili supozis, ke ili vidas spiriton.

Kaj li diris al ili: Kial vi maltrankviliojntu? kaj kial diskutoj leviojntu en viaj koroj? – Vidu miajn manojn kaj miajn piedojn, ke ĉi estas mi mem; palpu min kaj vidu; ĉar spirito ne havas karnon kaj ostojn, kiel vi vidas min havanta. – Kaj tion dirinte, li montris al ili siajn manojn kaj siajn piedojn.

Kaj dum ili ankoraŭ ne kredis pro ĉojo, kaj miris, li demandis ilin: ĉu vi havas ian manĝaĉion ĉi tie? – Kaj ili donis al li pecon de rostita fiŝo. – Kaj li prenis, kaj manĝis antaŭ ili. – Kaj li diris al ili: Jen estas miaj vortoj, kiujn mi parolis al vi, kiam mi ankoraŭ estis ĉe vi, ke devas plenumiojntu ĉio, kio estas skribita pri mi en la leĝo de Moseo kaj en la profetoj kaj en la psalmoj.

Tiam li malfermis ilian menson, por ke ili komprenu la Skribojn; – kaj li diris al ili: Tiel estas skribite, ke la Kristo devas suferi, kaj leviojntu el la mortintoj la trian tagon; – kaj ke pento kaj pardonado de pekaj estu predikataj en lia nomo al ĉiuj nacioj, komencante ĉe Jerusalemo. – Vi estas atestantoj pri tio. – Kaj jen mi elsendos sur vin la promeson de mia Patro; sed restu en la urbo, ĉis vi vestiĝos per potenco de supre. (Sankta Luko, ĉap. XXIV, par. 13 ĉis 49.)

58. – Sed Tomaso, unu el la dek du, nomata Didimo, ne ĉestis kun ili, kiam Jesuo venis. – La aliaj disĉiploj do diris al li: Ni vidis la Sinjoron. Sed li diris al ili: Se mi ne vidos en liaj manoj la truon de la najloj, kaj se mi ne

metos mian fingron en la lokon de la najloj, kaj ne metos mian manon en lian flankon, mi tute ne kredos.

Kaj post ok tagoj la disĉiploj denove estis interne, kaj Tomaso kun ili. Kaj Jesuo venis, kiam la pordoj estis fermitaj, kaj staris en la mezo, kaj diris: Paco al vi.

Tiam li diris al Tomaso: Etendu ĉi tien vian fingron kaj vidu miajn manojn; kaj etendu vian manon kaj enmetu ĉin en mian flankon; kaj ne estu nekredema, sed estu kredanta. – Tomaso respondis al li kaj diris: Mia Sinjoro kaj mia Dio. – Jesuo diris al li: ĉar vi vidis min, vi kredas; feliĉaj estas tiuj, kiuj ne vidis, kaj tamen kredas. (Sankta Johano, ĉap. XX, par. 24 ĉis 29.)

59. – Post tio Jesuo denove sin montris al la disĉiploj apud la maro de Tiberias; kaj li montris sin jene.

Estis kune Simon Petro, kaj Tomaso, nomata Didimo, kaj Natanael el Kana Galilea, kaj la filoj de Zebedeo, kaj aliaj du el liaj disĉiploj. – Simon Petro diris al ili: Mi iras, por fiŝkapti. Ili diris al li: Ni ankaŭ iras kun vi. Ili do eliris, kaj iris sur la ŝipon; kaj tiun nokton ili nenion kaptis.

Sed ĉe la tagiĝo Jesuo staris sur la marbordo; tamen la disĉiploj ne sciis, ke ĉi estas Jesuo. – Tiam Jesuo diris al ili: Infanoj, ĉu vi havas ian manĉaĉon? Ili respondis al li: Ne. – Kaj li diris al ili: Āetu la reton ĉe la dekstra flanko de la ŝipo, kaj vi trovos. Ili do ĉin elĉetis; kaj pro la multeco de la fiŝoj ili ne plu povis ĉin treni.

Tiu disĉiplo, kiun Jesuo amis, diris al Petro: Ĉi estas la Sinjoro. Kiam do Simon Petro aŭdis, ke ĉi estas la Sinjoro, li alzonis al si sian kitelon (ĉar li estis nuda) kaj ĉetis sin en la maron. – Sed la aliaj disĉiploj venis en la ŝipeto (ĉar ili estis ne malproksime de la tero, sed nur ĉirkaŭ ducent ulnoj), trenante la reton plenan de fiŝoj. (Sankta Johano, ĉap. XXI, par. 1 ĉis 8.)

60. – Kaj li elkondukis ilin ĉis apud Betania, kaj, levinte siajn manojn, li benis ilin. – Kaj dum li benis ilin, li forĉis de ili kaj estis suprenporti-ta en la ĉielon.

Kaj adorkliniĉinte al li, ili revenis al Jerusalemo kun granda ĉojo; kaj estis konstante en la templo, glorante Dion. (Sankta Luko, ĉap. XXIV, par. 50 ĉis 53.)

61. – La postmortaj aperoj de Jesuo estas rakontitaj de ĉiuj evangeliistoj kun riĉeco de detaloj, kiuj allasas nenian dubon pri ilia fakta realeco. Cetere, ilin perfekte klarigas la leĉoj pri la fluidoj kaj la proprecoj de la perispirito, kaj nenion

nenormalan ili prezentas rilate al samspecaj fenomenoj, kies historio, antikva kaj nuntempa, liveras multenombrajn ekzemplojn, ne mankigante eĉ ties palpeblecon. Se oni atentigas la cirkonstancojn, kiuj akompanis liajn kelkajn aperojn, oni rekonos ĉe li, en tiuj okazoj, ĉiujn karakterojn de la fluideca estaĵo. Li neatendite ekaperas, kaj sammaniere malaperas; unuj lin vidas, sed aliaj ne, sub aspektoj, kiuj lin ne rekonigas eĉ al liaj disĉiploj; li sin montras en fermitaj lokoj, kien karna korpo ne povus penetri; al lia parolo mem mankas la verveco de la parolo de korpohava estaĵo; iliaj esprimoj havas karakteron malmultvortan kaj sentencan, propran al la Spiritoj, kiuj sammaniere manifestiĝas; ĉiuj liaj teniĝoj, unuvorte, vidigas ion ne apartenantan al la surtera mondo. Lia ĉeesto kaŭzas samtempe surprizon kaj timon; vidante lin, liaj disĉiploj ne alparolas lin kun la iama libereco; ili sentas, ke li ne plu estas homo.

Jesuo do sin montris kun sia perispirita korpo, kio klarigas, ke lin vidis nur tiuj, al kiuj li volis sin videbligi. Se li portus sian karnan korpon, lin estus vidinta, kiel vivulon, tiu, kiu la unua lin renkontus. Ne konante la primaran kaŭzon de tiu fenomeno, nome la aparaĵoj, liaj disĉiploj ne rimarkis tiajn apartaĵojn, kiujn ili verŝajne ne atentis. Vidante Jesuon kaj lin tuŝante, ili certe kredis, ke tio estas lia reviviĝinta korpo. (Ĝen. XIV, n-roj 14, kaj 35 ĝis 38.)

62. – Dum la nekredemo repuŝas ĉiujn faktojn estigitajn de Jesuo pro ilia supernatura ŝajno, kaj ilin senescepte rigardas kiel legendajn, Spiritismo liveras naturan klarigon pri ilia pliparto. Ĝi pruvas ilian eblecon ne nur laŭ la teorio de la prifluidaj leĝoj sed ankaŭ laŭ ilia identeco kun analogaj faktoj estigitaj de sennombraj personoj en la plej ordinaraj kondiĉoj.

Ĉar tiaj faktoj iel estas publike konataj, ili do principe pruvas nenion koncerne la esceptan naturon de Jesuo.¹

63. – La plej granda miraklo farita de Jesuo; tiu, kiu vere atestas lian superecon, estis la revolucio, kiun liaj instruoj naskis en la mondo, malgraŭ liaj tre limigitaj rimedoj de agado.

Efektive, Jesuo, obskura, malriĉa, naskita en plej humila kondiĉo ĉe malgranda popolo preskaŭ nekonata kaj sen ia politika, artisma aŭ literatura influo, nur tri jarojn predikas sian doktrinon; dum tiu mallonga tempo, li estas nekomprenebla kaj persekutata de siaj samurbanoj, kalumniata kaj traktata kiel trompisto; por ne suferi ĉion, li estas devigita fuĝi; unu el liaj apostoloj lin perfidas, alia lin forneas, kaj ĉiuj lin forlasas, kiam li falas en la manojn de siaj malamiko. Li nur faradis bonon, kaj tio ne ĉerchis lin de la malbonvolemo, kiu kontraŭ li akuzocele turnis liajn servojn mem. Kondamnita al turmento destinata nur por krimuloj, li mortas, kaj la mondo ĉion ne scias, ĉar la tiama Historio nenion diras pri li.² Li nenion skribis; tamen, kun la helpo de kelkaj homoj tiel obskuraj kiel li, lia parolo estis sufiĉa por regeneri la mondon; lia doktrino mortigis la ĉiopovan paganismon kaj fariĉis la torĉo de la civilizacio. Li havis kontraŭ si ĉion, kio povas fiaskigi la

¹ La nuntempaj, sennombraj okazoj de resanigoj, aperoj, posedoj, duobla vidado kaj aliaj, raportitaj en la *Revue Spirite* kaj memoritaj ĉi-supre, liveras, ĉe koncerne detalojn, tiel frapantan analogecon kun tiuj raportitaj en la Evangelio, ke la simileco de kaŭzoj kaj efikoj montriĉas evidenta. Oni tial sin demandas, kial unu sama fakto fontus nuntempe el natura kaŭzo kaj iam havus kaŭzon supernaturan; kaŭzo diabla ĉe unuj kaj dia ĉe aliaj. Se estus eble ĉi tie kontraŭmeti unujn al la aliaj, pli facila estus la komparo, sed tion ne permesas ilia nombro nek la elvolvoj, kiujn la pliparto postulas.

² Pri li parolas, cetere tre malmulte, nur la historiisto Flavio Jozefo.

homojn, pro kio ni asertas, ke la triumfo de lia doktrino estis la plej granda el liaj mirakloj kaj samtempe pruvas la dian originon de lia misio. Se, anstataŭ sociaj, regeneraj principoj, fonditaj sur la spirita estonteco de la homo, li nur postlasus kelkajn miregindajn faktojn al la posteularo, eble oni hodiaŭ apenaŭ konus lin laŭnome.

Malapero de la korpo de Jesuo

64. – La malapero de la korpo de Jesuo, post lia morto, estis objekto de sennombraj komentarioj. Pri tio atestas la kvar evangeliistoj, surbaze de la rakontoj de la virinoj, kiuj, irinte al la tombo en la tria tago post la krucumo, ĝin tie ne trovis. Unuj vidis miraklan fakton en tiu malapero, aliaj ĝin supozis ia kaŭpta forpreno.

Laŭ alia opinio, Jesuo havis ne karnan, sed nur fluidecan korpon; li estus, dum sia tuta vivo, nenio alia krom ia palpebla aĉaĉo; unuvorte: iaspeca agenerulo. Lia naskiĝo, lia morto kaj ĉiuj materialaj agoj de lia vivo estus nura ĉaĉo. Pro tio, laŭdire, lia korpo, reveninte al la fluideca stato, povis malaperi for de la tombo, kaj kun tiu sama korpo li sin montris post sia morto.

Sendube tian fakton oni ne povas rigardi kiel absolute neeblan, laŭ tio, kion oni nuntempe scias pri la proprecoj de la fluido; sed ĝi almenaŭ estus tute escepta kaj formale kontraŭa al la karaktero de la ageneruloj. (Æap. XIV, n-ro 36.) La demando do estas scii, ĉu unu tia hipotezo estas akceptebla, ĉu la faktoj ĝin konfirmas aŭ malkonfirmas.

65. – La restado de Jesuo sur la Tero prezentas du periodojn: antaŭmortan kaj postmortan. En la unua, ekde la koncipiĝo ĝis la naskiĝo, ĉio fariĝas, koncerne lian patrinon,

tiel same kiel en la ordinaraj kondiĉoj de la vivo.¹ De lia naskiĝo ĝis lia morto, ĝio en liaj agoj, en lia parolo kaj en la diversaj cirkonstancoj de lia vivo prezentas la nedubeblajn karakterojn de la korpeco. La psikaj fenomenoj, fariĝantaj ĉe li, estas akcidentaj kaj prezentas nenion nenormalan, ĉar ilin klarigas la proprecoj de la perispirito, kaj ĉe aliaj individuoj ili okazas laŭ diversaj gradoj. Male, post lia morto ĝio en li vidigas la fluidecan estulon. La diferenco inter ambaŭ statoj estas tiel frapanta, ke ne eblas similigi unu al la alia.

La karna korpo havas proprecojn intime ligitajn al la ĉustasenca materio, kiuj proprecoj esence diferencas de tiuj de la etercaj fluidoj; en la unua, la malorganizon kaŭzas la rompiĝo de la molekula kohero. Penetrante en materian korpon, tranĉa instrumento dividas al ĉi la histojn; se estas atakitaj la organoj nepre necesaj al la vivo, tiam ili ĉesas funkcii kaj okazas la morto, tio estas, la morto de la korpo. Ĉar tia kohero ne ekzistas en la fluidecaj korpoj, la vivo en ili ne sidas sur la funkciado de specialaj organoj, pro kio en ĉi ne povas ekesti analogaj malordoj. Tranĉa aŭ alispeca instrumento penetras fluidecan korpon kvazaŭ ĉi penetrus en vaporon, farante al ĉi nenian lezon. Jen kial tiaspecaj korpoj *ne povas morti*, kaj kial la fluidecaj estuloj nomataj *ageneruloj* ne povas esti mortigitaj.

Post la turmento de Jesuo, lia korpo konserviĝis inerta kaj senviva; ĉi estis entombigita tiel same kiel la ordinaraj korpoj, kaj ĉiu povis ĉin vidi kaj tuŝi. Post lia releviĝo, kiam li volis forlasi la Teron, li ne mortis; lia korpo leviĝis, disnieniĝis

¹ Ni ne parolas pri la mistero de la enkarniĝo, kiun ne koncernas nin ĉi tie pritrakti kaj kiun ni poste ekzamenos. – *Noto de la Brazila Spiritisma Federacio al sia portugallingva eldono*: Kardec ne povis dumvive plenumi ĉi tiun promeson, ĉar en la jaro sekvinta la publikigon de ĉi tiu verko li revenis en la Spiritan Patrolandon.

kaj malaperis, lasante nenian postsignon, kio evidente pravas, ke tiu korpo havis alian naturon ol tiu de la korpo pereinta sur la kruco; kaj el tio ja trudiĝas la konkludo, ke se estis eble al Jesuo morti, li do nepre havis korpon el karno.

Pro ĉiaj materialaj proprecoj, la karna korpo estas la sidejo de la sensacoj kaj de la fizikaj doloroj, kiuj refracas en la sentiva centro, aŭ Spirito. Ne la korpo suferas, sed ja la Spirito, kiu ricevas la reŝikojn de la lezoj aŭ aliiĝoj de la organaj histoj. Ĉe korpo sen Spirito, absolute nula estas la sensaco; samkiale, la Spirito sen materia korpo ne povas sperti la suferojn, kiuj rezultas el la aliiĝo de la materio, el kio nepre trudiĝas la konkludo, ke, se Jesuo materiale suferis, kion oni ne povas pridubi, li do havis materialan korpon de naturo simila al tiu de la korpo de ĉiuj homoj.

66. – Al la materialaj faktoj aldoniĝas fortegaj moralaj konsideroj.

Se Jesuo, dum sia vivo, troviĝis en la stato de la fluidecaj estuloj, li do ne estus spertinta doloron, nek korpajn bezonojn. Supozi, ke tiel okazis, estas senhavigi lin je la merito de vivo plena de necesbezonoj kaj suferoj, kiun li elektis, kiel ekzemplon de rezignacio. Se ĉio ĉe li estus ĉajna, do ĉiuj agoj de lia vivo, la ripetata antaŭdiro pri lia morto, la dolora sceno sur la Monto Olivarba, lia preĝo al Dio, ke estu forportita de li la kaliko de amaraĵoj, lia suferado, lia agonio, ĉio, ĉis lia lasta ekkrio en la momento, kiam li ellasas sian Spiriton, estus nenio alia krom vana ĉajnigo, celanta trompi pri lia naturo kaj kredigi pri ia iluzia ofero de lia vivo, per komedio malinda je simple honesta homo, do des pli prave malinda je tiel supera estulo. Unuvorte: li estus ekspluatinta la konfidon de siaj samtempuloj kaj de la posteularo. Tiaj estas la logikaj sekvoj de tiu sistemo,

sekvoj ja ne akcepteblaj, ĉar, anstataŭ lin altigi, ili lin morale malaltigus.¹

67. – Ne estas nova tiu ideo pri la naturo de la korpo de Jesuo. En la kvara jarcento, Apolinario el Laodikeo, estro de la sekto de *apolinaristoj*, predikis, ke Jesuo ne prenis al si korpon kiel la nia, sed korpon *nesensivan*, kiu malsuprenvenis de la ĉielo en la sinon de la sankta Virgulino, kaj ne estis de ĉi naskita; ke, pro tio, Jesuo naskiĝis, suferis kaj mortis nur *ĉajne*. La apolinaristoj estis anatemitaj de la Koncilio en Aleksandrio, en 360; de tiu en Romo, en 374; kaj de tiu en Konstantinopolo, en 381.

La saman kredon konfesis la *Docetistoj* (el la greka *dokein*, ĉajni), multnombra sekto el la *Gnostikuloj*, kiu ekzistis dum la tri unuaj jarcentoj.²

¹ *Noto de la Brazila Spiritisma Federacio al sia portugallingva eldono:* ĉe la komunikioj kaj fenomenoj aperintaj post la forpaso de Kardec, oni konkludis, ke efektive ne estis vana ĉajnigo, krom ankaŭ ne estis vana ĉajnigo fare de Jesuo, kiam li, post sia morto, eldiras jenajn vortojn, registritajn de Luko (24:39): – “*Ĉi estas mi mem; palpu min kaj vidu; ĉar Spirito ne havas karnon kaj ostojn, kiel vi vidas min havanta.*”

² *Noto de la Brazila Spiritisma Federacio al sia portugallingva eldono:* – Estis anatemitaj ne nur la apolinaristoj sed ankaŭ la kredantoj en la reenkarniĝo kaj tiuj, kiuj komunikias kun la mortintoj.

LA ANTAŬDIROJ

LAŬ SPIRITISMO

ĈAPITRO XVI

TEORIO DE LA ANTAŬSCIO

1. – Kiel eblas la konado de la estonteco? Oni komprenas la antaŭvidon de okazaĵoj, kiuj rezultas el la nuntempo, sed ne de tiuj, kiuj havas nenian rilaton al ĉi, des malpli de tiuj, kiujn oni atribuas al la hazardo. La estontaĵoj, oni diras, ne ekzistas; ili ankoraŭ troviĝas en la nenio; kiel do scii, ke ili okazos? Sed la ekzemploj de efektiviĝintaj antaŭdiroj estas tre multnombraj, el kio oni nepre devas konkludi, ke temas pri fenomeno, kies plisilon oni ne havas, ĉar ja ne estas efiko sen ia kaŭzo. Tiun kaŭzon ni provos serĉi, kaj estas ankoraŭ Spiritismo, en si mem la plisilo de tiom multe da misteroj, kiu al ni ĉin liveros kaj krome montros al ni, ke eĉ la antaŭdiroj ne okazas ekster la naturaj leĝoj.

Ni prenu, por komparo, ekzemplon æ la ordinaraj aferoj. Øi helpas nin kompreni la principon, kiun ni devos elvolvi.

2. – Ni supozu, ke homo staras sur la supro de alta monto, observante la vastan etendaion de la ebena. En tiu pozicio, unuleýga spaco montriøos malgranda al li, kiu povos facile, per unu ekrigardo, æirkaýpreni æiujn malebenaiojn de la tereno, inter ambaý ekstremoj de la vidata vojo. La vojaøanto, kiu la unuan fojon iras sur tiu vojo, scias, ke, marþante, li atingos la celon, kio estas nura antaývido de la sekvoj de lia marþo. Sed la malebenaioj de la tereno, la supreniroj kaj malsupreniroj, la riveroj, kiujn li devos transpasi, la arbaretoj, kiujn li devos trairi, la krutegaioj, en kiujn li povos fali, la banditoj gvatantaj por lin prirabi, la gastamaj domoj, en kiuj li povos ripozi, æio tio ne dependas de lia persono, estas por li la nekonataio, la estonteco, æar lia vido ne atingas trans la malgrandan rondon æirkaý li. Koncerne la dayron, li øin mezuras laý la tempo, kiun li uzas por trapasi la vojon. Forprenu de li la referencajn punktojn, kaj malaperos la dayro. Al homo, staranta sur la montsupro kaj akompananta la vojaøanton per la rigardo, æio tio montriøas kiel nuno. Ni supozu, ke tiu homo malsupreniras apud la vojaøanton kaj diras al li: “En tiu tempo vi renkontos tiaion, vi estos atakata kaj helpata.” Li do antaýdiras la estontecon; sed øi estas estonteco por la vojaøanto; por la homo sur la monto la estonteco estas nuno.

3. – Se ni nun eliras el la rondo de la pure materialaj aferoj kaj eniras, per la penso, en la sferon de la spirita vivo, ni vidos tiun fenomenon okazi en pli granda skalo. La senmateriiointaj Spiritoj estas kiel la homo sur la monto; spaco kaj

dayro ne ekzistas por ili. Sed la atingpovo kaj la penetrivo de ilia rigardo estas proporciaj al ilia pureco kaj al ilia rango en la spirita hierarkio. Rilate al la malsuperaj Spiritoj ili estas kvazaŭ homo provizita per potenca teleskopo apud alia homo disponanta nur siajn okulojn. Ĉe la malsuperaj Spiritoj la vidado estas limita ne nur tial, ke ili tre malfacile povas foriĝi de la globo, al kiu ili estas ligitaj, sed ankaŭ ĉar la krudeco de iliaj perispiritoj al ili vualas la malproksimajn objektojn, same kiel nebulego ilin kaŝas antaŭ korpaj okuloj.

Oni komprenas do, ke, laŭ sia grado de progreso, iu Spirito povus ĉirkaŭpreni kelkjaran, kelkjarcentan, eĉ plurjar-milan periodon, ĉar kio ja estas jarcento antaŭ la senfino? La okazaĵoj ne sinsekve elvolviĝas antaŭ li, kiel la survojaj incidentoj antaŭ la vojaĝanto; li samtempe vidas la komencon kaj la finon de la periodo; ĉiuj okazaĵoj, kiuj, en tiu periodo, prezentas la estontecon por la surtera homo, montriĝas kiel nuno por la Spirito, kiu do povos veni diri al ni kun certeco: Tio okazos en tiu tempo, ĉar li vidas ĝin, same kiel la homo sur la monto vidas tion, kio atendas la vojaĝanton sur la vojo. Se li ne tiel agas, tio estas tial, ke la konado de la estonteco povus malutili la homon; ĝi povus malhelpi al li la liberan volon, lin paralizi ĉe la laboro, kiun li devas plenumi por progresi. Restante nekonataj, la bono kaj la malbono, kiuj lin atendas, konsistigas al li provon.

Se tia kapableco, eĉ limita, povas alkalkuliĝi al la atributoj de kreito, kian gradon de potenco ĝi povas atingi ĉe la Kreinto, kiu ĉirkaŭprenas la senfinon? Por la Kreinto tempo ne ekzistas: la komenco kaj la fino de la mondoj montriĝas al li kiel nuno. En tiu senmezura panoramo, kio ja estas la vivodaŭro de homo, de generacio, de popolo?

4. – Sed ĉar la homo devas kunagi por la ĝenerala progreso, kaj certaj faktoj devas rezulti el lia kunlaboro, tial povas esti utile, ke, en apartaj okazoj, li antaŭsentu tiujn faktojn, por al ĉi tiuj prepari la vojon kaj mem esti preta agi, kiam alvenos la momento. Jen kial Dio iafoje permesas, ke unu anguleto de la vualo estu levita; sed ĉiam por nepre utila celo, neniam por kontentigi vanan scivolemon. Tia misio povas do esti komisiata ne al ĉiuj Spiritoj, ĉar estas multaj, kiuj konas la estontecon ne pli ol la homoj, sed al kelkaj Spiritoj sufiĉe progresintaj por ĝin plenumi. Nu, estas rimarkinde, ke tiaj specaj revelacioj ĉiam estas spontane faritaj, sed neniam, aŭ almenaŭ tre malofte, kiel respondo al rekta demando.

5. – Tiu misio ankaŭ povas esti komisiata al certaj homoj ĉi-maniere:

Tiu, al kiu estas konfidita la tasko revelacii kapitaĵon, povas pretervole ricevi pri ĉi la inspiron de la Spiritoj, ĝin konantaj, kaj ĝin maŝine kaj preterkonscie transigi. Oni cetere scias, ke tiel dum dormo kiel dum maldormo, ĉe la ekstazoj de duobla vidado, la animo liberigas kaj ekhavas, en pli aŭ malpli alta grado, la kapablojn de libera Spirito. Se li estas progresinta Spirito, se li precipe, same kiel la profetoj, ricevis mision speciale koncernantan tiun celon, li, en la momentoj de anima libereco, ĉuos la kapablon per si mem ĉirkaŭpreni pli aŭ malpli longan periodon, kaj vidos, kiel nunaĵon, la okazaĵojn de tiu periodo. Li tiam povas sammomente ilin revelacii, aŭ konservi ties memoron ĉe la vekigo. Se tiuj okazaĵoj devas konserviĝi en sekreto, li ne tenos memoron pri ili aŭ restos ĉe li nur ia svaga intuicio, sufiĉa por lin instinkte gvidi.

6. – Kaj tial oni vidas, ke tiu kapablo providence disvolvigas en certaj okazoj, nome ĉe tuja danĝero, grandaj

katastrofoj, revolucioj, kaj ke la pliparto el la persekutataj sektoj ekhavas multnombrajn antaŭvidistojn. Ankaŭ tial oni vidas grandajn kapitanojn senhezite marŝi kontraŭ la malamikon kun certeco pri la venko; geniulojn, kiel ekzemple Kristoforo Kolumbo, strebi al ia celo, antaŭanoncante, por tiel diri, la momenton, en kiu ili ĝin atingos. Tiel fariĝis, ĉar ili ja vidis tiun celon, kiu ne estis nekonataĵo por iliaj Spiritoj.

La kapablo por antaŭdiro neniel estas do supernatura, ne pli ol amaso da aliaj fenomenoj. Ĝi baziĝas sur la proprecoj de la animo kaj sur la leŭo reganta la rilatojn inter la videbla kaj la nevidebla mondo, kiun leŭon Spiritismo venis konigi.

La teorio de la antaŭscio eble ne solvas, en absoluta maniero, ĉiujn okazojn de antaŭdiro de la estonteco, sed oni ne povas ne konsenti, ke al ĉi tiu ĝi starigas la fundamentan principon.

7. – Ofte, la personoj dotitaj per la kapablo antaŭvidi, ĉu en stato ekstaza, ĉu en stato somnambula, vidas la okazaĵojn desegniĝi kvazaŭ sur bildo, kion ankaŭ povus klarigi la fotografio de la penso. Ĉar la penso trairas la spacon, same kiel la sonoj trairas la aeron, tial iu okazantaĵo, kiu troviĝas en la penso de la Spiritoj laborantaj por ĉia efektiviĝo, aŭ en la penso de la homoj, kies agoj devas ĝin estigi, povas, tiu okazantaĵo, formi ian imagon por la antaŭvidanto; sed ĉar ĉia efektiviĝo povas esti plifruigita aŭ prokrastita de ia kontraŭiĝo de cirkonstancoj, la antaŭvidanto vidas la fakton, ne povante precizigi la momenton, en kiu ĝi fariĝos. Tiu penso iafaje estas nenio alia krom ia projekto, ia deziro, kiuj eble ne konkretiĝos, kaj de tio venas la oftaj eraroj pri faktoj kaj datoj ĉe la antaŭdiroj. (Ĉap. XIV, n-ro 13 kaj sekvantaj.)

8. – Por kompreni la spiritajn aferojn, tio estas, por al si fari pri ili ideon tiel klaran kiel tiu, kiun oni faras pri pejzaĝo antaŭ siaj okuloj, efektive mankas al la homo ia senso, tute same kiel al blindulo mankas la senso necesa por tio, ke li senkontakte komprenu la efikojn de la lumo, de la koloroj kaj de la vidado. El tio rezultas, ke tiun komprenon ni atingos nur per penado de la imago kaj helpe de komparoj kun aferoj al ni familiaraj. Sed materialaj aferoj povas doni pri spiritaj aferoj nur tre neperfektajn ideojn, pro kio tiujn komparojn oni devas ne preni laŭlitere, kaj do ne kredi, ekzemple, ke la amplekso de la perceptaj kapabloj de la Spiritoj dependas de ilia efektiva leviĝo kaj ke ili bezonas stari sur monto aŭ super la nuboj por ĉirkaŭpreni la tempon kaj la spacon.

Tia kapablo estas esence propra al la stato de spiritiĝo, aŭ, se oni volas, de senmateriigo, tio estas, la spiritiĝo estigas efikon, kiun oni povas kompari, kvankam tre neperfekte, kun la ĉirkaŭprena vido de homo staranta sur montsupro. Tiu komparo nur celis montri, ke okazaĵoj, kiuj por unuj apartenas al la estonteco, tamen por aliaj troviĝas en la nuno kaj povas do esti antaŭdirataj, kio ne signifas, ke la efiko sammaniere fariĝas.

Por ĉi tiun percepton, la Spirito do ne bezonas translokigi al iu punkto en la spaco. Povas ĉi havi, en ties tuta pleneco, tiu, kiu sur la Tero apudestas al ni, tiel same kiel se li troviĝus mil leĝojn malproksime, dum ni nenion vidas trans la videbla horizonto. Ĉar la vido ĉe la Spiritoj ne fariĝas sammaniere nek per samaj elementoj kiel ĉe la homo, tial tute alia estas ilia videbla horizonto. Nu, ĉuste tiu senso al ni mankas, por ke ni ĉin prezentu al ni. *Spirito apud enkarnulo estas kvazaŭ vidanto apud blindulo.*

9. – Krom tio, ni devas konsideri, ke tiu percepto ne limiĝas al la etendaĵo, sed ampleksas la penetradon de ĉiuj aferoj. Ĉi estas, ni ripetas, kapablo esence propra kaj proporcia al la stato de senmateriigo. La enkarniĝo ĉin malakrigas sed ne tute nuligas, ĉar la animo ne estas enfermita en la korpo kvazaŭ en kesto. La enkarniĝinto ĉin posedas kvankam ĉiam en malpli alta grado ol tiam, kiam li troviĝas tute liberiĝinta; ja ĉi tio havigas al certaj homoj ian penetrivon, kiu tute mankas ĉe aliaj, ian pli grandan akrecon de la morala vizado, pli facilan komprenon de la ekstermaterialaj aferoj.

La enkarniĝinta Spirito ne nur perceptas sed ankaŭ memoras, kion li vidis en stato de libera Spirito, kaj tiu memoro estas kvazaŭ bildo, kiu redesejniĝas en lia menso. Dum la enkarniĝo, li vidas, sed malprecize, kvazaŭ tra ia vualo; en stato de libereco, li klare vidas kaj konceptas. *La principo de la vizado ne estas ekstera al li, sed en li*; jen kial li ne bezonas nian eksteran lumon. Pro la morala disvolviĝo, vastiĝas la rondo de la ideoj kaj de la konceptado; pro la laŭgrada senmateriigo de la perispirito, ĉi tiu puriĝas el la krudaj elementoj, kiuj malhelpis la delikatecon de la perceptoj, kio faciligas la komprenon pri tio, ke la ampleksiĝo de ĉiuj kapabloj akompanas la progreson de la Spirito.

10. – Estas ĝuste la grado de amplekseco de liaj fakultoj, kiu, dum la enkarniĝo, faras la Spiriton pli aŭ malpli kapabla por koncepti la spiritajn aferojn. Sed tiu kapableco ne estas nepre sekvo de la disvolviĝo de la intelekto; la vulgara scienco ne havigas ĉin; ja pro tio oni vidas homojn kun vasta sciado tiel same blindajn rilate al spiritaj aferoj, kiel aliaj tiaj estas rilate al materialaj aferoj; ili emas kontraŭstari, ĉar tiajn aferojn ili ne komprenas kaŭze de tio, ke ilia progreso *ankoraŭ* ne kompletiĝis en ĉi tiu rilato, dum oni vidas personojn kun

vulgaraj instruiteco kaj inteligenteco, kiuj ilin kaptas kun granda facileco, kio pruvas, ke pri tiuj aferoj ili jam antaŭe havis ian intuicion. Ŝi estas, ĉe ili, ia retrospektiva memoro pri tio, kion ili vidis kaj sciis, ĉu en la spirita vaganteco, ĉu dum siaj antaŭaj ekzistadoj, same kiel ĉe aliaj estas intuicio pri la lingvoj kaj sciencoj, kiujn ili antaŭe sciis.

11. – Koncerne la estontecon de Spiritismo, la Spiritoj, kiel oni scias, unuanime asertas ŝian proksiman triumfon, malgraŭ la baroj, kiujn oni kontraŭmetas al ŝi. Facile estas al ili ŝin antaŭdiri, unue ĉar ŝia disvastigo estas ilia persona verko: kunhelpante por tiu movado, aŭ ŝin direktante, ili sekve scias, kion ili devas fari; due, al ili sufiĉas ĉirkaŭpreni mallongdaŭran periodon, en kiu ili vidas la plej povajn helpantojn, kiujn Dio estigas al ili kaj kiuj baldaŭ manifestiĝos.

Kvankam ne estante Spiritoj, la spiritistoj sin transportu je nur tridek jarojn antaŭen, en la sinon de la nun leviganta generacio; de tie, ili konsideru tion, kio nuntempe okazas kun Spiritismo; ili akompanu ŝian progresan iradon, kaj ili vidos konsumi en vanaj klopodoj tiujn, kiuj kredas esti vokitaj por ŝin renversi. Ili vidos tiujn iom post iom malaperi el la scenejo kaj samtempe kreskadi la arbon, kies radikoj kun ĉiu tago ĉiam pli etendiĝas.

12. – La vulgaraj okazaĵoj de la privata vivo ofte estas sekvo de la maniero kiel ĉiu agas: unu, per siaj kapabloj, lerteco, persistado, prudento kaj energio sukcesos tie, kie alia fiaskos pro sia malkapableco; tial oni povas diri, ke ĉiu estas mem la konstruanto de sia estonteco, kiu neniam estas submetita al ia blinda fatalo ne dependa de lia personeco. Konante la karakteron de iu individuo, oni povas facile antaŭdiri la sorton, kiu lin atendas sur la vojo, kiun li sekvas.

13. – La okazaĵoj koncernantaj ĝeneralajn interesojn de la homaro estas direktataj de la Providenco. Kiam io troviĝas en la projektoj de Dio, ĝi malgraŭ ĝi nepre plenumiĝos, per tia aŭ alia rimedo. Kvankam la homoj kunhelpas por ĝia efektivigo, tamen neniu estas por tio nepre necesa, ĉar alie Dio mem troviĝus sub la dependeco de siaj kreitoj. Se mankos tiu, kiun koncernas la misio plenumi ĝin, iu alia estos komisiita. Ne ekzistas fatala misio; la homo ĝiam havas la liberecon plenumi, aŭ ne, tiun, kiu al li estis komisiita kaj kiun li volonte akceptis. Se li ĝin ne plenumas, li perdas ĝian bonon kaj respondas pri la prokrastoj, kiuj povus rezulti el lia neglektado aŭ el lia malvolonto. Se li stariĝas kiel baro al ĝia plenumiĝo, Dio povas lin forblovi.

14. – Certa povas do esti la elplenumiĝo de ia okazaĵo, ĉar ĝi troviĝas en la planoj de Dio; sed ĉar la detaloj kaj la manieroj de plenumado dependas de la cirkonstancoj kaj de la libera volo de l' homoj, tial la vojoj kaj la rimedoj povas esti eventualaj. La Spiritoj povas, se utile al ni, antaŭsentigi la tuton; sed, por precizigi lokon kaj daton, necesus al ili antaŭe koni la decidon prenotan de tiu aŭ tiu alia individuo. Nu, se tiu decido ankoraŭ ne troviĝas en lia menso, ĝi povos, laŭ sia direkto, rapidigi aŭ prokrasti la efektivigon, aliigi la neefajn manierojn de agado, tamen ĝiam kondukante al sama rezultato. Tiel, ekzemple, la Spiritoj povas, laŭ la tutaĵo de la cirkonstancoj, antaŭdiri, ke iu milito pli aŭ malpli frue okazos, ke ĝi estas neevitebla, tamen ne povante antaŭdiri la tagon de ĝia komenco, nek la detalajn incidentojn, kiujn la homa volo povus ŝanĝi.

15. – Por precizigi la tempon de estontaj okazaĵoj, estos krome necese preni en kalkulon iun cirkonstancon esence ligitan al la naturo mem de la Spiritoj.

La tempo, same kiel la spaco, ne povas esti mezurata alie, ol helpe de punktoj por komparo aŭ por signado, kiuj ĉin dividu en kalkuleblajn periodojn. Sur la Tero, la natura divido de la tempo en tagojn kaj jarojn estas signata de la leviĝo kaj subiro de la Suno, krom ankaŭ de la daŭro de la planeda translacio. La mezurunuoj de tempo nepre diversas laŭ la mondoj, ĉar malsamaj estas la astronomiaj periodoj. Tiel, ekzemple, en Jupitero la tagoj daŭras dek surterajn horojn, kaj la jaroj pli ol dek du niamondajn.

Ĉiu mondo havas do diversan manieron kalkuli la daŭron, laŭ la naturo de siaj revolucioj. Ĉi tio jam prezentus malfacilaĵon por Spiritoj, kiuj, ne konante nian mondon, volus difini surterajn datojn. Krom tio, ekster la mondoj ne ekzistas tiaj rimedoj de kalkulado. Por Spirito, en la spaco, ne estas leviĝo nek subiro de la Suno por signi tagojn, nek perioda revoluo por signi jarojn; por li nur estas daŭro kaj spaco senfinaj. (Ĉap. VI, n-roj 1 kaj sekvantaj.) Kiu do neniam estus veninta sur la Teron, tiu nenion scius pri niaj kalkuloj, kiuj, cetere, al li estus absolute senutilaj. Ankoraŭ pli: kiu neniam enkarniĝus en iu ajn mondo, tiu havus nenian konon pri frakcioj de daŭro. Kiam Spirito fremda al la Tero ĉi tien venas por manifestiĝi, li povas difini datojn al okazaĵoj nur se li alkonformiĝas al niaj kutimoj, kio sendube estas al li ebla, sed kion li tre ofte rigardas neutila.

16. – La Spiritoj, konsistigantaj la nevideblan loĝantaron de nia globo, en kiu ili jam vivis kaj ĉiam ankoraŭ vivas inter ni, estas nature alkonformiĝintaj al niaj kutimoj, kies memoron ili konservas en la spirita mondo. Ili sekve pli facile

povos difini datojn al estontaj okazaĵoj, se nur ili scias pri ili; sed krom la fakto, ke tio ne ĉiam estas al ili permesata, ilin ankaŭ nebligas alia kaŭzo, nome: ĉiufoje, kiam detalaj cirkonstancoj dependas de libera volo kaj de eventuala homa decido, nenia preciza dato efektive ekzistas, krom nur tiam, post kiam la okazaĵo plenumiĝis.

Jen kial detalaj antaŭdiroj ne povas havigi ian certecon kaj devas esti akceptataj nur kiel probablaj, eĉ se ili ne portus ian stampon de *efektiva suspektindeco*. Ĝuste tial la vere saĝaj Spiritoj neniam antaŭdiras por difinitaj epokoj; ili limigas sin per antaŭsentigo al ni pri la irado de la aferoj, kiujn al ni konvenas scii. Insisti por ekhavi precizajn detalojn estas sin elmeti al mistifikado de frivolaj Spiritoj, kiuj antaŭdiras ĉion, kion oni deziras, ne atentante la veron, amuziĝante per la timegoj kaj elreviĝoj, kiujn ili kaŭzas.

17. – La formo ĉi nun ĝenerale uzata por la antaŭdiroj faras el ili vere nedezifreblajn enigmojn. Tiu formo mistera kaj kabaleca, kies plej kompletan tipon liveras Nostradamus, donas al ili ian prestiĝon en la okuloj de la vulgarularo, kiu des pli valoraj ilin rigardas, ju pli nekomprenablaj ili montriĝas. Pro sia ambigueco ili taŭgas por tre malsamaj interpretoj, en tia maniero, ke, laŭ la senco atribuata al certaj vortoj alegoriaj aŭ konvencijaj, laŭ la maniero fari la strange komplikajn kalkulojn de datoj, kaj, krome, kun ia bonvolo, oni en ili trovas preskaŭ ĉion, kion oni volas.

Kiel ajn tamen la afero estas, oni ne povas ne konsenti, ke iuj havas seriozan karakteron kaj konfuzas pro sia vereco. Verŝajne la vualita formo iam havis sian pravon de ekzisto kaj eĉ estis necesa.

Hodiaŭ aliaj estas la cirkonstancoj; la pozitiveco de la jarcento apenaŭ tolerus la orakolan lingvon. Tial la nuntempaj

antaŭdiroj ne plu prenas tiajn strangajn formojn; tiuj farataj de la Spiritoj havas nenion mistikan; ili uzas la lingvon de ĉiuj homoj, same kiel ili faris dum ili vivis surtere, ĉar ili ne ĉesis aparteni al la homaro. Ili antaŭsentigas al ni pri la estontaĵoj, personaj aŭ ĝeneralaj, kiam ĉi tio povas esti utila, laŭ la mezuro de ilia sagaceco, same kiel agus konsilantoj aŭ amikoj. Iliaj antaŭvidoĵoj estas do pli ĝuste avertoĵoj, nenion deprenantaj de la libera volo, ol propre antaŭdiroj, kiuj kuntrenus absolutan fatalecon. Krom tio, ilia opinio estas preskaŭ ĉiam motivita, ĉar ili ne volas, ke la homoj nuligu sian racion sub ia blinda fido, kio al ĉi tiuj permesas taksii ĝian ĝustecon.

18. – La nuntempa homaro ankaŭ havas siajn profetoĵojn. Pli ol unu verkisto, poeto, literatoro, historiisto aŭ filozofo antaŭsentis, en siaj skriboĵoj, la estontan iradon de la aferoj, kies efektivigo ni nun spektas.

Tiu kapablo sendube ofte fontas el la ĝusteco de juĝado, kiu deduktas la logikajn sekvoĵojn de la estanteco; sed ankaŭ ofte ĝi rezultas el speciala senkonscia klarvido, aŭ de ia ekstera inspiro. Kion tiaj homoj faris dum sia vivo, tion ili des pli prave kaj ĝuste povas fari en la stato de liberaj Spiritoj, kiam la spirita vido ne plu estas nebuligita de la materio.

ÆAPITRO XVII

ANTAÝDIROJ DE LA EVANGELIO

Neniu estas profeto en sia lando. – Morto kaj pasiono de Jesuo.
Persekutado al la apostoloj. – Senpentaj urboj.
Ruinigo de la Templo kaj de Jerusalema. – Malbeno kontray la fariseoj.
Miaj vortoj ne forpasos. – La bazangula þtono.
Parabolo de la murdintaj vinberistoj. – Unu grego, unu paþtisto.
Veno de Elija. – Anonco de la Konsolanto. – Dua veno de la Kristo.
Antaysignoj. – Viaj filoj kaj filinoj profetos. – Lasta juoo.

Neniu estas profeto en sia lando

1. – Kaj veninte en sian patrujon, li instruis ilin en ilia sinagogo, tiel ke ili miris, kaj diris: De kie æi tiu viro havas tian saoecon kaj la potencaojn? – æu æi tiu ne estas la filo de la æarpentisto? Æu lia patrino ne estas nomata Maria? kaj liaj fratoj Jakobo kaj Jozefo kaj Simon kaj Judas? Kaj æu liaj fratinoj ne estas æiuj æe ni? De kie do li æion tion havas? Kaj ili ofendiis pro li. Sed Jesuo diris al ili: *Profeto ne estas sen honoro, krom en sia patrujo kaj en sia domo.* – Kaj pro ilia nekredemo li faris tie ne multajn potencaojn. (Sankta Mateo, æap. XIII, par. 54 ois 58.)

2. – Tiel Jesuo eldiris veron, kiu fariis proverbo, kiu validas en æiuj tempoj kaj al kiu oni povus doni pli vastan sencon, dirante, ke *neniu estas profeto dum sia vivo.*

En la komunuza lingvo, tiu maksimumo aludas la kredindecon, kiun homo ŝuas ĉe la siaj kaj ĉe tiuj, inter kiuj li vivas; la konfidon, kiun al ĉi tiuj li inspiras pro la supereco de sia sciado kaj inteligento. Ĉiaj esceptoj estas maloftaj kaj neniam absolutaj. La principo de tiu vero estas natura sekvo de la homa malforteco kaj povas esti jene klarigita:

La kutimo sin vidi, ekde la infaneco, en la ordinaraĵoj de la vivo, estigas inter la homoj ian materialan egalecon, kiu ofte igas ilin ne rekoni moralan superecon en tiu, kies kompanoj kaj kunmanantoj ili estis, kiu eliris el la sama medio kiel ili kaj kies unuajn malfortojn ili ĉeestis: suferas ilia orgojlo, ke ĉi devas rekoni ies superecon. Kiu ajn staras super la komuna nivelo, tiun ĉiam celas ĉaluzo kaj envio. Kiu sentas sin nekapablaj atingi lian altecon, tiuj klopodas lin malaltigi per misfamigo, klaŭdo kaj kalumnio; ili des pli forte kriadas, ju malpli valoraj ili sin rigardas, kredante, ke ili sin altigas kaj lin eklipsas per sia bruado. Tia estis kaj estos la historio de la homaro tiel longe, ĉis la homoj estos komprenintaj sian spiritan naturon kaj vastigintaj sian moralan horizonton. Kaj ja tial tiu antaŭjuĝo estas karakterizaĵo de la etmensaj, vulgaraĵoj spiritoj, kiuj ĉion rilatigas al sia persono.

Aliflanke, oni ĉenerale faras el la homoj, konataj nur laŭ ilia spirito, ian idealon, kiu kreskas kun la malproksimiĝo de la tempoj kaj lokoj. Oni deprenas de ili preskaŭ la tutan homecon; ĉajnas, ke ili ne parolis, nek sentis kiel la ceteraj homoj; ke ilia parolo kaj pensoj devis esti konstante agorditaj al sublimeco, kaj, kiuj tiel imagas, ne memoras, ke spirito ne povus resti en stato de konstanta streĉiteco kaj senĉesa supereksciteco. Ĉe la ĉiutaga kontakto en la privata vivo, oni tre ofte vidas, ke la materiala homo per nenio distingiĝas de la homo vulgara. La korpa homo, tuĉanta la sensojn, preskaŭ forviŝas la homon spiritan, kiu frapas nur la spiriton. *De malproksime, oni*

apenaŭ vidas la fulmobrilojn de la genio; de proksime, oni vidas la paŭzojn de la spirito.

Post la morto, kiam komparo ne plu eblas, nur restas la spirita homo, kiu ŝajnas des pli granda, ju pli malproksimas la memoro pri la korpa homo. Ja tial la homoj, markintaj sian pason sur la Tero per efektive valoraj verkoj, estas pli estimataj postmorte ol dumvive. Oni ilin juŝas pli senpartie, ĉar, pro la malapero de enviuloj kaj ĵaluzuloj, ne plu ekzistas personaj antagonismoj. La posteularo estas senpartia juŝisto, kiu taksas la verkon de la spirito, ĉin aprobas sen blinda entuziasmo se ĉi estas bona, ĉin malaprobas sen malbonvolo se ĉi estas malbona, flankelasante la individuon, kiu ĉin produktis.

Des malpli povis Jesuo eskapi el la sekvoj de ĉi tiu principo, esence propra al la homa naturo, ĉar ja malmulte klera estis la medio, en kiu li vivis, inter homoj tute dediĉitaj al la materiala vivo. Liaj samlandanoj vidis en li nur la filon de la ĉarpentisto, la fraton de homoj tiel malkleraj kiel ili, kaj ili sin demandis pri tio, kio povus fari lin supera al ili kaj doni al li la rajton ilin riproĉi. Vidante do, ke lia parolo havas malpli da fideindeco ĉe la siaj, kiuj lin malŝatis, ol ĉe la fremduloj, li iris prediki al tiuj, kiuj lin aŝskultos kaj ĉe kiuj li trovos simpatian.

Oni povas prezenti al si, kiajn sentojn liaj parencoj havis por li, laŭ la fakto, ke liaj fratoj mem, en akompano de lia patrino, iris al kunveno, en kiu li troviĝis, por *kapti lin*, dirante, ke li *freneziĝis*. (Sankta Marko, ĉap. III, par. 20, 21 kaj 31 ĉis 35. – *La Evangelio laŭ Spiritismo*, ĉap. XIV.)

Tiel, de unu flanko, la pastroj kaj la fariseoj akuzis Jesuon, ke li agas per la demono; de alia flanko, liaj pli proksimaj parencoj nomis lin frenezulo. Ĉu ne tiel same oni nuntempe agas kun la spiritistoj? Kaj ĉu ĉi tiuj devas plendi, ke iliaj samurbanoj traktas ilin ne pli bone, ol oni traktis Jesuon? Kaj kio estis neniel surpriza, antaŭ du mil jaroj, ĉe malklera

popolo, tio sama, ja tre strange, okazas en la dek-naŭa jarcento æe civilizitaj nacioj.

Morto kaj pasiono de Jesuo

3. – (Post la resanigo de la lunatiko). – Kaj æiuj miregis pro la majesto de Dio. – Sed dum æiuj miris pri æio, kion li faris, li diris al siaj disæiploj: – Penetrigu æi tiujn vortojn en viajn orelojn: æar la Filo de homo estos transdonita en la manojn de homoj. – Sed ili ne komprenis tiun diron, kaj ði estis kaþita for de ili, por ke ili ne sciu ðian signifon; kaj ili timis demandi al li pri tiu diru. (Sankta Luko, æap. IX, par. 44, 45.)

4. – De post tiu tempo Jesuo komencis montri al siaj disæiploj, ke li devas iri al Jerusalemo, kaj multe suferi æe la pliaæuloj kaj æefpastroj kaj skribistoj, kaj esti mortigita, kaj la trian tagon releviði. (Sankta Mateo, æap. XVI, par. 21.)

5. – Kaj kiam ili kolektiðis en Galileo, Jesuo diris al ili: La Filo de homo estos transdonita en la manojn de homoj; – kaj ili mortigos lin, kaj la trian tagon li leviðos. Kaj ili tre malðojis. (Sankta Mateo, æap. XVII, par. 22, 23.)

6. – Kaj suprenirante al Jerusalemo, Jesuo prenis la dek du disæiplojn aparte, kaj sur la vojo li diris al ili: – Jen ni supreniras al Jerusalemo; kaj la Filo de homo estos transdonita al la æefpastroj kaj skribistoj; kaj ili kondamnos lin al morto, – kaj transdonos lin al la nacioj, por moki kaj skurði kaj krucumi; kaj la trian tagon li releviðos. (Sankta Mateo, æap. XX, par. 17, 18, 19.)

7. – Kaj preninte al si la dek du, li diris al ili: Jen ni supreniras al Jerusalemo; kaj æio skribita per la profetoj estos plenumita al la Filo de homo. – æar li estos transdonita al la nacioj, kaj mokita kaj perfortita kaj surkraæita; – kaj li skurðos kaj mortigos lin; kaj la trian tagon li releviðos.

Kaj ili komprenis nenion el tio, kaj æi tiu parolo estis kaþita for de ili, kaj ili ne sciis la dirojn. (Sankta Luko, æap. XVIII, par. 31 ðis 34.)

8. – Kaj kiam Jesuo finis ĉiujn tiujn vortojn, li diris al siaj disĉiploj: Vi scias, ke post du tagoj okazos la Pasko, kaj la Filo de homo estos transdonita, por esti krucumita.

Tiam kunvenis la ĉefpastroj kaj la pliaĉuloj de la popolo, en la korto de la ĉefpastro, kies nomo estis Kajafas; – kaj ili konsiliois, por ke ili povu per ruzo kapti Jesuon, kaj mortigi lin. – Sed ili diris: Ne dum la festo, por ke ne leviĝu tumulto ĉe la popolo. (Sankta Mateo, ĉap. XXVI, par. 1 ĉis 5.)

9. – En tiu sama horo alvenis iuj Fariseoj, kaj ili diris al li: Eliru kaj foriru de ĉi tie, ĉar Herodo volas mortigi vin. – Kaj li diris al ili: Iru, kaj diru al tiu vulpo: Jen mi elpelas demonojn kaj faras sanigojn hodiaŭ kaj morgaŭ, kaj la trian tagon mi estos perfektigita. (Sankta Luko, ĉap. XIII, par. 31, 32.)

Persekutado al la apostoloj

10. – Sed gardu vin kontraŭ la homoj; ĉar ili transdonos vin al sinedrioj, kaj en siaj sinagogoj ili vin skuroos; – kaj antaŭ provincestrojn kaj reĝojn vi estos kondukitaĵ pro mi, por atesto al ili kaj al la naciaĵoj. (Sankta Mateo, ĉap. X, par. 17, 18.)

11. – Ili forpelos vin el la sinagogoj; eĉ venas la horo, kiam iu, kiu mortigos vin, opinios, ke li faras servon al Dio. – Kaj tion ili faros pro tio, ke ili ne konis la Patron, nek min. – Sed tion mi parolis al vi, por ke vi rememoru, kiam ĉia tempo venos, ke mi ĉin antaŭdiris al vi. (Sankta Johano, ĉap. XVI, par. 2 ĉis 4.)

12. – Sed vi estos transdonitaĵ eĉ de gepatroj kaj fratoj kaj parencoj kaj amikoj; kaj iujn el vi oni mortigos. – Kaj vi estos malamataĵ de ĉiuj pro mia nomo. – Kaj eĉ unu haro de via kapo ne pereos. – Per via pacienco vi akiros viajn animojn. (Sankta Luko, ĉap. XXI, par. 16 ĉis 19.)

13. – (Martirigo de Sankta Petro). Vere, vere, mi diras al vi: Kiam vi estis juna, vi zonis vin, kaj iris, kien vi volis; sed kiam vi maljunioos, vi etendos viajn manojn, kaj alia vin zonos, kaj portos vin, kien vi ne volos. – Tion li diris, montrante per aludo, per kia morto li gloros Dion. (Sankta Johano, ĉap. XXI, par. 18, 19.)

Senpentaj urboj

14. – Tiam li komencis riproxi la urbojn, en kiuj estis faritaj la plej multaj el liaj potencaĵoj; ĉar ili ne pentis.

Ve al vi, Ĝorazin! Ve al vi, Betsaida! Kaj se en Tiro kaj Cidon estus faritaj tiuj potencaĵoj, kiuj estas faritaj en vi, antaŭ longe ili jam pentus en sakaĵo kaj cindro. – Tamen mi diras al vi: Estos pli elporteble por Tiro kaj Cidon en la tago de juĝado, ol por vi.

Kaj vi, Kapernaum! Ĉu vi estos altigita ĉis la ĉielo? vi malsupreniros ĉis Hades; ĉar se en Sodom estus faritaj tiuj potencaĵoj, kiuj estas faritaj en vi, ĉi restus ĉis hodiaŭ. – Tamen mi diras al vi: Estos pli elporteble por la lando de Sodom en la tago de juĝado, ol por vi. (Sankta Mateo, ĉap. XI, par. 20 ĉis 24.)

Ruinio de la Templo kaj de Jerusalem

15. – Kaj Jesuo, elirinte, ekforiris de la templo; kaj liaj disĉiploj venis al li, por montri al li la konstruaĵojn de la templo. – Sed li responde diris al ili: Ĉu vi ne vidas ĉion tion? vere mi diras al vi: Ne estos lasita ĉi tie ŝtono sur ŝtono, kiu ne estos deĉetita. (Sankta Mateo, ĉap. XXIV, par. 1, 2.)

16. – Kaj kiam li alproksimiĝis, li rigardis la urbon, kaj ploris pro ĉi, – dirante: Ho, se vi mem scius en ĉi tiu tago la aferojn apartenantajn al paco! sed nun ili estas kaŝitaj for de viaj okuloj. – Ĉar venos sur vin tagoj, kiam viaj malamikoj ĉirkaŭbaros vin per palisaro, kaj ronde ĉirkaŭos vin, kaj ĉiuflanke premos vin, – kaj detruos ĉis la tero, kaj viajn infanojn en vi, kaj ne lasos en vi ŝtonon sur ŝtono, pro tio, ke vi ne sciis la tempon de via vizitado. (Sankta Luko, ĉap. XIX, par. 41 ĉis 44.)

17. – Sed mi devas iradi hodiaŭ kaj morgaŭ kaj postmorgaŭ, ĉar ne povas esti, ke profeto pereos ekster Jerusalem.

Ho Jerusalem, Jerusalem, kiu pereigas la profetojn kaj ŝtonmortigas tiujn, kiuj estas senditaj al ĉi! kiom ofte mi deziris kolekti viajn infanojn, kiel kokino kolektas sian idaron sub la flugilojn, kaj vi ne volis! – Jen via domo estas lasita al vi dezerta; kaj mi diras al vi: Vi min ne vidos, ĉis vi diros: Estu benata tiu, kiu venas en la nomo de la Eternulo. (Sankta Luko, ĉap. XIII, par. 33, 34, 35.)

18. – Sed kiam vi vidis Jerusalemon arkayitan de armeoj, tiam sciuj, ke ŝia ruiniĝo alproksimiĝis. – Tiam, kiuj estas en Judujo, tiuj forkuru al la montoj; kaj kiuj estas en ŝia mezo, tiuj elmigru; kaj kiuj estas sur la kamparo, tiuj ne eniru tien. – Ĉar tiuj estas tagoj de punado, por ke plenumiĝu ŝio, kio estas skribita. – Ve al la gravedulinoj kaj al la suĝigantinoj en tiuj tagoj! Ĉar estos granda manko sur la tero, kaj koleri kontraŭ ŝi tiu popolo. – Kaj ili falos per tranĉado de glavo, kaj forkaptiĝos en ŝiujn naciojn; kaj Jerusalemo estos piedpremata de la nacioj, ŝis plenumiĝos la tempoj de la nacioj. (Sankta Luko, ĉap. XXI, par. 20 ĝis 24.)

19. – (Jesuo iranta al turmento). Kaj sekvis lin granda amaso de la popolo, kaj de virinoj, kiuj ĝemis kaj lamentis pro li. – Sed Jesuo, turninte sin al ili, diris: Filinoj de Jerusalemo, ne ploru pro mi, sed ploru pro vi kaj pro viaj infanoj. – Ĉar jen venas tagoj, kiam oni diros: Feliĉaj estas la senfruktaj, kaj la ventroj ne naskintaj, kaj la mamoj ne nutrintaj. – Tiam oni komencos diri al la montoj: Falu sur nin; kaj al la montetoj: Kovru nin. – Ĉar se oni tiel agas en la suka ligno, kiel oni agos en la seka? (Sankta Luko, ĉap. XXIII, par. 27 ĝis 31.)

20. – La kapablo antaŝenti la estontaĵojn estas unu el la atributoj de la animo, kies klarigon donas la teorio de la antaŝscio. Jesuo ŝin posedis kiel ŝiuj ceteraj homoj, sed en eminenta grado. Li povis do antaŝvidi la okazaĵojn sekvontajn lian morton, kaj tiu fakto prezentis nenion supernaturan, ĉar ni vidas ŝin refariĝi antaŝ niaj okuloj en la plej ordinaraj kondiĉoj. Ne malofte iuj individuoj antaŝsciigas kun precizeco la momenton de sia morto, kaj tiel estas, ĉar ilia animo, en stato de libereco, sin trovas kvazaŭ la homo sur la monto (ĉap. XVI, n-ro1); ŝi superrigardas la irotan vojon, kies finon ŝi vidas.

21. – Des pli prave tiel devis okazi kun Jesuo, ĉar, konsciante la mision, kiun li venis plenumi, li ja sciis, ke la morto per turmento nepre estos ŝia sekvo. Tiel la spirita vidado, kiu en li estis konstanta, kiel ankaŭ la penetrivo de lia penso certe montris al li ties cirkonstancojn kaj la fatalan momenton. Pro la sama kialo, li povis antaŝvidi la ruiniĝon de

la Templo, tiun de Jerusalem, la malfeliĝojn frapontajn ĉiajn loĝantojn kaj la disiĝon de la judoj.

Malbeno kontraŭ la fariseoj

22. – (Johano Baptisto). Kaj vidante multajn el la Fariseoj kaj Sadukeoj venantajn al lia baptado, li diris al ili: Ho vipuridoj! kiu vin avertis forkuri de la venonta kolero? – Donu do fruktojn taŭgajn por penti; – kaj ne pensu diri en vi: Ni havas Abrahamon kiel patron; ĉar mi diras al vi, ke Dio povas el ĉi tiuj ĵtonoj starigi idojn al Abraham. – Kaj jam la hakilo kuŝas ĉe la radiko de la arboj; tial ĉiu arbo, kiu ne donas bonan frukton, estas dehakata, kaj ĉetata en fajron. (Sankta Mateo, ĉap. III, par. 7 ĝis 10.)

23. – Sed ve al vi, skribistoj kaj Fariseoj, hipokrituloj! ĉar vi ploras la regnon de la ĉielo kontraŭ la homoj; ĉar vi mem ne eniras, nek lasas al la enirantoj eniri.

Ve al vi, skribistoj kaj Fariseoj, hipokrituloj! ĉar vi formanĉas domojn de vidinoj, kaj por preteksto vi longe preĉas; tial vi ricevos pli severan kondamnon.

Ve al vi, skribistoj kaj Fariseoj, hipokrituloj! ĉar vi ĉirkajiras maron kaj teron, por varbi unu prozeliton; kaj kiam li tia fariĉis, vi lin faras filo de Gehena, duoble kiom vi mem.

Ve al vi, blindaj gvidantoj! kiuj diras: Se iu ĉuras per la sanktejo, tio estas nenio; sed kiu ĉuras per la oro de la sanktejo, tio estas ŝuldanto. – Vi malsaĉaj kaj blindaj! ĉar kio estas pli granda, la oro, aŭ la sanktejo, kiu sanktigas la oron? – Kaj: Se iu ĉuras per la altaro, tio estas nenio; sed kiu ĉuras per la ofero, kuŝanta sur ĉi, tio estas ŝuldanto. – Vi blinduloj! ĉar kio estas pli granda, la ofero, aŭ la altaro, kiu sanktigas la oferon? – Tiu do, kiu ĉuras per la altaro, ĉuras per ĉi, kaj per ĉio, kuŝanta sur ĉi. – Kaj tiu, kiu ĉuras per la sanktejo, ĉuras per ĉi, kaj per Tiu, kiu loĝas en ĉi. – Kaj tiu, kiu ĉuras per la ĉielo, ĉuras per la trono de Dio, kaj per Tiu, kiu sidas sur ĉi.

Ve al vi, skribistoj kaj Fariseoj, hipokrituloj! ĉar vi pagas dekonaĉojn de mento kaj de anizo kaj de kumino, kaj forlasis la pli gravajn aferojn de la leĝo: juĝon kaj kompaton kaj fidon. Sed ĉi tiujn vi devus fari, kaj la aliajn ne preterlasi. – Vi blindaj gvidantoj! kiuj elkribras la kulon kaj glutas la kamelon.

Ve al vi, skribistoj kaj Fariseoj, hipokrituloj! ĉar vi purigas la eksteron de la kaliko kaj de la plado; sed interne ili estas plenaj de rabado kaj malmodereco. – Vi blinda Fariseo! purigu unue la internon de la kaliko kaj de la plado, por ke ilia ekstero ankaŭ fariĉu pura.

Ve al vi, skribistoj kaj Fariseoj, hipokrituloj! ĉar vi similas al tomboj blankigitaj, kiuj ekstere ĉajnas belaj, sed interne estas plenaj de ostoj de mortintoj kaj de ĉia malpureco. – Tiel ankaŭ vi ekstere ĉajnas justaj antaŭ homoj, sed interne vi estas plenaj de hipokriteco kaj maljusteco.

Ve al vi, skribistoj kaj Fariseoj, hipokrituloj! ĉar vi konstruas la tombojn de la profetoj kaj ornamas la monumentojn de la justuloj, kaj diras: – Se ni vivus en la tagoj de niaj patroj, ni ne partoprenus kun ili en la sango de la profetoj. – Tial vi atestas pri vi mem, ke vi estas filoj de tiuj, kiuj mortigis la profetojn. – Vi do plenigu la mezuron de viaj patroj. – Serpentoj, vipuridoj! kiel vi povos eviti la juĝon de Gehena? – Jen do mi sendas al vi profetojn kaj saŭulojn kaj skribistojn; iujn el ili vi mortigos kaj krucumos, kaj aliajn el ili vi skurĉos en viaj sinagogoj kaj persekutos de urbo al urbo; – por ke venu sur vin la tuta justa sango elverĉita sur la teron, de la sango de la justulo Habel ĉis la sango de Zeĉarja, filo de Bereĉja, kiun vi mortigis inter la sanktejo kaj la altaro. – Vere mi diras al vi: ĉio tio venos sur ĉi tiun generacion. (Sankta Mateo, ĉap. XXIII, par. 13 ĉis 36.)

Miaj vortoj ne forpasos

24. – Tiam veninte, la disĉiploj diris al li: ĉu vi scias, ke la Fariseoj ofendiĉis, kiam ili aŭdis tiun diron? – Sed li responde diris: ĉiu kreskaĉo, kiu mia ĉiela Patro ne plantis, estos elradikigita. – Lasu ilin; ili estas blindaj kondukantoj de blinduloj. Kaj se blindulo kondukos blindulon, ambaŭ falos en fosaĉon. (Sankta Mateo, ĉap. XV, par. 12, 13, 14.)

25. – La ĉielo kaj la tero forpasos, sed miaj vortoj ne forpasos. (Sankta Mateo, ĉap. XXIV, par. 35.)

26. – La vortoj de Jesuo ne forpasos, ĉar ili estos veraj en ĉiuj tempoj. Eterna estos lia morala kodo, ĉar ĉi enhavas la kondiĉojn de la bono, kiu kondukas la homon al sia eterna destino. Sed ĉu liaj vortoj venis al ni puraj de ĉia makulo kaj de falsaj interpretoj? Ĉu ĉiuj kristanaj sektoj kaptis ilian spiriton? Ĉu neniu ilin deturnis de la vera senco pro antaŭjuĝoj kaj nescio pri la leĉoj de la Naturo? Ĉu neniu faris el ili ian instrumenton de superregado, kiu servus al iliaj ambicio kaj

materialaj interesoj, ian ĉtupon ne por leviĝi al la ĉielo, sed por leviĝi sur la Tero? Ĉu ĉiuj prenis, kiel regulon de konduto, la praktikadon de la virtoj, kiun Jesuo starigis kiel nepran kondiĉon de savo? Ĉu ĉiuj estas liberaj de la riproĉoj, kiujn li adresis siatempe al la fariseoj? Ĉu ĉiuj fine estas, teorie kaj praktike, pura esprimo de lia doktrino?

Estante unusola, la vero ne povas troviĝi en interkontraĵaj asertoj, kaj Jesuo ne volis doni duoblan sencan al siaj vortoj. Se do la diversaj sektoj sin kontraŭdiras; se unuj rigardas vera, kion aliaj kondamnas kiel herezon, neeble estas, ke ĉiuj esprimas la veron. Se ĉiuj estus kaptintaj la veran sencan de la evangelia instruado, ĉiuj estus kolektiĝintaj sur la saman terenon kaj ne ekzistus sektoj.

Kio ne forpasos, tio estas la vera sencan de la vortoj de Jesuo; *kio forpasos*, tio estas la konstruaĉo, kiun la homoj starigis sur la falsa sencan de ili donita al tiuj samaj vortoj.

Ĉar la misio de Jesuo estas porti al la homoj la penson de Dio, nur lia *pura* doktrino povas esti la esprimo de tiu penso. Jen kial li diris: *ĉiu kreskaĉo, kiun mia ĉiela Patro ne plantis, estos elradikigita*.

La bazangula ĉtono

27. – Jesuo diris al ili: ĉu vi neniam legis en la Skriboj: ĉtono, kiun malĉatis la konstruantoj, fariĉis ĉtono bazangula: De la Eternulo ĉi tio fariĉis, kaj ĉi estas miraklo en niaj okuloj? – Tial mi diras al vi: La regno de Dio estos prenita for de vi, kaj estos donita al nacio, kiu liveros ĉiajn fruktojn. – Kaj kiu falas sur tiun ĉtonon, tiu rompiĉos; sed sur kiun ĉi falos, ĉi tiun polvigos.

Kaj la ĉefpastroj kaj la Fariseoj, aĉdinte liajn parabolojn, komprenis, ke li parolas pri ili. – Kaj celante kapti lin, ili timis la popolon, ĉar oni opiniis lin profeto. (Sankta Mateo, ĉap. XXI, par. 42 ĉis 46.)

28. – La vorto de Jesuo fariĉis la bazangula ĉtono, tio estas, la ĉtono de plifirmigo de la nova konstruaĉo de la leĉo,

starigita sur la ruinoj de la malnova. Ĉar la judoj, la ĉefpastroj kaj la fariseoj malĉatis tiun vorton, ĉi ilin polvigis, same kiel ĉi polvigos tiujn, kiuj poste ignoris ĉin, aŭ falsis ĉian sencon profite al sia ambicio.

Parabolo de la murdintaj vinberistoj

29. – Estis viro dommastro, kiu plantis vinberĉardenon, kaj ĉirkaymetis plektobarilon, kaj fosis en ĉi vinpremejon, kaj konstruis turon, kaj luigis ĉin al kultivistoj, kaj forvojaĉis.

Kaj kiam alproksimiĉis la sezono de fruktoj, li sendis siajn sklavojn al la kultivistoj, por ricevi siajn fruktojn. – Kaj la kultivistoj, kaptinte liajn sklavojn, skurĉis unu, kaj mortigis alian, kaj ĉtonbatis alian. – Li sendis ankoraŭ aliajn sklavojn, pli multajn ol la unuaj; kaj ili faris al ili tiel same. – Sed poste li sendis al ili sian filon, dirante: Ili respektos mian filon. – Sed la kultivistoj, vidante la filon, diris inter si: ĉi tiu estas la heredonto; venu, ni lin mortigu, kaj prenu lian heredaĉon. – Kaj ili kaptis lin, elĉetis lin el la vinberejo, kaj mortigis lin.

Kiam do venos la sinjoro de la vinberejo, kion li faros al tiuj kultivistoj? – Ili diris al li: Tiujn malbonulojn li mizere pereigos, kaj li luigos la vinberejon al aliaj kultivistoj, kiuj donos al li la fruktojn en iliaj sezonoj. (Sankta Mateo, ĉap. XXI, par. 33 ĉis 41.)

30. – La dommastro estas Dio; la vinberĉardeno, kiun li plantis, estas la leĉo, kiun li starigis; la kultivistoj, al kiuj li luigis la vinberĉardenon, estas la homoj, kiuj devas instrui kaj praktiki la leĉon; la sklavoj, kiujn li sendis al ili, estas la profetoj, kiujn ili pereigos; lia filo, kiun li laste sendis, estas Jesuo, kiun ili same pereigos. Kiel do la Sinjoro traktos siajn komisiitojn, rompintojn de la leĉo? Li traktos ilin tiel same, kiel ili traktis liajn senditojn, kaj li sendos voki aliajn luontojn, kiuj donu al li pli bonan kalkulon pri lia havo kaj pri la kondukado de lia grego.

Tiel okazis al la skribistoj, ĉefpastroj kaj fariseoj; tiel estos, kiam li venos por denove peti de ĉiu kalkulon pri tio, kion ĉiu faris el lia doktrino; li forprenos aŭtoritaton de ĉiu, kiu

øin misuzis, æar li deziras, ke lia kultivejo estu administrata konforme al lia volo.

Post dek ok jarcentoj, atinginte la plenaøon, la homaro estas sufiæe matura, por kompreni tion, kion la Kristo apenaý tupis, æar tiam, kiel li mem diris, ili øin ne komprenus. Nu, al kiu rezultato venis tiuj, kiuj dum tiu longa periodo, estis þarøitaj per la edukado de la homaro? Al tiu, nome ke la indiferento anstataýis fidon kaj nekredemo stariøis kiel doktrino. En neniu alia epoko, efektive, skeptikismo kaj neado estis pli dissemitaj en æiuj klasoj de la socio.

Sed se kelkaj vortoj de la Kristo troviøas sub la vualo de alegorio, tamen koncerne kondutregulon, interhomajn rilatojn, moralajn principojn, el kiuj li faris nepran kondiæon de savo, liaj instruoj estas klaraj, eksplicitaj, tute ne ambiguaj. (*La Evangelio laý Spiritismo*, æap. XV.)

Kion oni faris el liaj maksimumoj pri karitato, amo kaj toleremo? el la rekomendoj, kiujn li faris al siaj apostolo, ke ili konvertu la homojn per *mildeco kaj persvado*; el la simpleco, humileco, neprofitemo kaj el æiuj virtoj, kiujn li ekzemplis? En lia nomo, la homoj sin reciproke anatemis kaj malbenis; ili sin ekzekutis en la nomo de tiu, kiu diris: æiuj homoj estas fratoj. El Dio senfine justa, bona kaj indulgema, oni faris ian Dion æaluzan, kruelan, venøeman kaj partian; al tiu Dio de paco kaj vero oni oferis sur þtiparoj, per torturoj kaj persekutoj, multe pli granda nombro da viktimoj, ol en æiuj tempoj la paganoj oferis al siaj falsaj dioj; oni vendis preøojn kaj æielajn favorojn en la nomo de tiu, kiu forpelis la vendantojn el la Templo kaj kiu diris al siaj disæiploj: Donace vi ricevis, donace donu.

Kion dirus la Kristo, se li hodiaý vivus inter ni? Se li vidus siajn reprezentantojn avidantaj honorojn, riæaøojn, la povon kaj lukson de la mondaj princoj, dum li, estante reøo pli øuste ol æiuj surteraj reøoj, eniris Jerusalemon, rajdante sur

azeno? Ĉu li ne rajtus diri al ili: Kion vi faris el miaj instruoj, vi, kiuj incensas al la ora bovido, kiuj dediĉas la pliparton de viaj preĵoj al la riĉuloj kaj nur magran parton al la malriĉuloj, kvankam mi ja diris al vi: La unuaj estos la lastaj, kaj la lastaj estos la unuaj en la regno de la ĉielo? Sed, se ne en karno, li estas inter ni en Spirito, kaj, kiel la dommastro de la parabolo, li venos peti kalkulon de la kultivistoj pri la frukto de sia vinberejo, kiam alvenos la tempo de la rikolto.

Unu grego, unu paptisto

31. – Kaj aliajn ĉafojn mi havas, kiuj ne estas de ĉi tiu gregejo; ilin ankaŭ mi devas alkonduki, kaj ili aŭskultos mian voĉon; kaj estos unu grego, unu paptisto. (Sankta Johano, ĉap. X, par. 16.)

32. – Per tiu vortoj, Jesuo klare anoncas, ke la homoj iam kolektiĝos en unu solan kredon. Sed kiel povos efektiviĝi tiu kolektiĝo? Ĉi ĉajnas malfacila afero, se oni konsideras la diferencojn inter la religioj, la antagonismon, kiujn ili nutras inter siaj adeptoj, ilian obstinon sin rigardi ekskluzivaj posedantoj de la vero. Ĉiuj volas la unuecon, sed ĉiu flatas al si, ke tiu unueco fariĝos por ĉia sola profito, kaj neniu konsentas fari cedojn koncerne siajn kredojn.

Sed la unueco fariĝos en religio tiel same kiel ĉi emas fariĝi socie, politike, komerce, pro la disfalo de la baroj apartigantaj la popolojn, per la asimiliĝo de la kutimoj, moroj kaj lingvoj.¹ La popoloj de la tuta mondo jam interfratiĝas, same kiel provincoj de unu sama imperio. Oni antaŭsentas

¹ *Noto de la Brazilia Spiritisma Federacio al sia portugallingva eldono* – Kardec antaŭsentis la forigon de la lingvaj baroj dudek jarojn antaŭ la apero de Esperanto, kiam Zamenhof havis nur sep jarojn. Tiu profetaĵo nun plenumiĝas antaŭ niaj okuloj ĉe la konstanta progreso de Esperanto.

tiun unuecon, oni deziras ĉin. Ĉi efektiveco pro la forto de la aferoj, ĉar ĉi ja fariĝos necesa, por ke streĉiĝu la frateco-ligiloj inter la nacioj; ĉi plenumiĝos per la disvolviĝo de la homa racio, kiu vidigos la bagatelecon de tiuj malkonsentoj; per la progreso de la sciencoj, kiu ĉiutage elmontras la materialajn erarojn, sur kiuj sidas tiuj malkonsentoj, kaj kiu iom post iom deigas la koroditajn ĉtonojn de ties vicoj. Disbatante tion, kio en la religioj estas homa verko, frukto de ilia nescio pri la leĝoj de la Naturo, la Scienco tamen, malgraŭ la opinio de kelkaj homoj, ne povas detrui tion, kio estas verko de Dio kaj ja eterna veraĵo. Formetante la akcesoraĵojn, ĉi preparas la vojon al unueco.

Por atingi la unuecon, la religioj devos kolektiĝi sur terenon neŭtralan sed komunan al ĉiuj; por tiu celo ĉiuj devos fari cedeojn kaj pli aŭ malpli grandajn oferojn laŭ la multobleco de siaj apartaj dogmoj. Sed pro la principo de neĉanĝebleco, de ĉiuj konfesata, la iniciato de la cedeoj ne povos deveni de la oficiala kampo; anstataŭ deiri de supre, ĉi venos de malsupre pere de individua iniciato. De antaŭ kelka tempo, estiĝas ia malcentraliza movado, kies forto emas fariĝi nerezistebla. La principo de neĉanĝebleco, kiun la religioj ĉis nun rigardis kiel konservativan egidon, fariĝos detrua elemento, ĉar, dum la socio antaŭeniras, la kultoj, rigidiĝante, estos preterpasataj kaj poste sorbitaj de la fluo de l' progresigaj ideoj.

La neĉanĝebleco, anstataŭ esti forto, fariĝas ja kaŭzo de senfortigo kaj ruino al tiu, kiu ne sekvas la ĝeneralan movadon; ĉi rompas la unuecon, ĉar tiuj, volantaj antaŭeniri, disiĝas de tiuj, kiuj obstine volas resti senmovaj.

En la nuna stato de la opinio kaj de la scioj, la religio, kiu iam devos kolekti ĉiujn homojn sub sama standardo, nepre estos tiu, kiu plej bone kontentigos la racion kaj la verajn aspirojn de la koro kaj de la spirito; kiun la pozitiva scienco ne

kontraŭdiros pri iu ajn punkto; kiu, anstataŭ senmoviĝi, akompanos la homaron en ties progesa marŝo, neniam lasante, ke oni ĝin preterpasu; kiu estos nek ekskluzivisma nek maltolerema; kiu estos liberiganto de la inteligento, nur akceptante la rezonatan fidon; kies morala kredo estos la plej pura, la plej logika, la plej harmonia kun la sociaj bezonoj, la plej tayga, fine, por fondi sur la Tero la regnon de Bono per la praktikado de la karitato kaj frateco universalaj.

Kio nutras la antagonismon inter la religioj, tio estas ilia komuna ideo, ke ĉiu havas sian apartan dion, kaj la pretendo, ke ĉi tiu sola estas la vera kaj la plej potenca, en konstanta batalo kontraŭ la alikultaj dioj kaj okupita per kontraŭstarado al ilia influo. Kiam la religioj konvinkiĝos pri tio, ke nur unu sola Dio ekzistas en la Universo, kaj ke li nepre estas tiu sama, kiun ili adoras sub la nomoj *Jehovo*, *Alaho* aŭ *Dio*; kiam ili interkonsentos pri liaj esencaj atributoj, tiam ili ekkomprenos, ke unusola estulo povas havi nur unu solan volon; ili donos al si la manojn, unuj al la aliaj, kiel servantoj de unu sama Majstro kaj filoj de unu sama Patro, kaj estos farintaj grandan paŝon al la unueco.

Veno de Elija

33. – Kaj liaj disĉiploj demandis lin, dirante: Kial do diras la skribistoj, ke Elija devas veni antaŭe? – Kaj li responde diris: Vere Elija venas antaŭe, kaj restarigos ĉion.

Sed mi diras al vi, ke Elija jam venis, kaj oni ne konis lin, sed faris al li ĉion, kion ili volis. Tiel ankaŭ la Filo de homo estas suferonta sub ili.

Tiam la disĉiploj komprenis, ke li parolis al ili pri Johano, la Baptisto. (Sankta Mateo, ĉap. XVII, par. 10 ĝis 13.)

34. – Elija jam revenis en la persono de Johano Baptisto. Lia nova veno estas eksplicite anoncita. Nu, ĉar li ne povas reveni alie, ol kun nova korpo, ni tial havas la formalan

konfirmon de la principo de la plureco de la ekzistadoj. (*La Evangelio laŭ Spiritismo*, ĵap. IV, n-ro 10.)

Anonco de la Konsolanto

35. – Se vi min amas, vi observos miajn ordonojn. – Kaj mi petos la Patron, kaj Li donos al vi alian Parakleton, por ke li restadu kun vi por ĉiam; – tiu estas la Spirito de la vero, kiun la mondo ne povas akcepti, ĉar ĉi lin ne vidas nek ekkonas; vi lin konas, ĉar li restadas kun vi kaj estos en vi. – Sed la Parakleto, la Sankta Spirito, kiun la Patro sendos en mia nomo, instruos vin pri ĉio, kion mi diris al vi. (Sankta Johano, ĵap. XIV, par. 15, 16, 17, 28. – *La Evangelio laŭ Spiritismo*, ĵap. VI.)

36. – Tamen mi diras al vi la veron: Estas bone por vi, ke mi foriros; ĉar se mi ne foriros, la Parakleto ne venos al vi; sed se mi foriros, mi sendos lin al vi. – Kaj kiam li alvenos, li pruvos la mondon kulpa rilate pekon kaj justecon kaj juĝon: – rilate pekon, ĉar ili ne kredas al mi; – rilate justecon, ĉar mi foriras al la Patro, kaj vi jam ne rigardas min; – rilate juĝon, ĉar la estro de ĉi tiu mondo estas juĝita.

Mi havas ankoraŭ multon por diri al vi, sed vi ne povas ĉin nun elporti.

Tamen kiam venos li, la Spirito de la vero, li gvidos vin en ĉian veron; ĉar li parolos ne de si mem; sed kion ajn li aŭdos, tion li parolos; kaj li anoncos al vi venontajn aferojn.

Li gloros min, ĉar li ricevos el miaj kaj anoncos al vi. (Sankta Johano, ĵap. XVI, par. 7 ĝis 14.)

37. – Nekontesteble, tiu antaŭdiro estas unu el la plej gravaj el la religia vidpunkto, ĉar ĉi malplej dube pravas, ke *Jesuo ne diris ĉion, kion li havis por diri*, tial, ke oni lin ne komprenus, eĉ ne liaj apostoloj mem, ĉar ja al ĉi tiuj li sin turnis. Se al ili li estus doninta sekretan instruadon, ili estus ĉin menciintaj en la Evangelio. Se li ne ĉion diris al siaj apostoloj, ties posteuloj ne povis scii pli ol ili kaj do eble trompiĝis koncerne la sencon de liaj vortoj, misinterpretis liajn pensojn, ofte vualitajn sub la parabola formo. La religioj fonditaj sur la

Evangelio ne povas do sin prezenti kiel posedantojn de la tuta vero, ĉar li rezervis al si la postan kompletigon de sia instruado. Ilia principo de neĉanĉebleco estas neo de la vortoj mem de la Kristo.

Li anoncas, sub la nomo *Konsolanto kaj Spirito de Vero*, tiun, kiu *instruos ĉiujn aferojn kaj rememorigos tion*, kion li diris. Nekompleta, do, estis lia instruado. Krom tio, li antaŭvidas, ke oni ne nur forgesos sed ankaŭ kripligos tion, kion li diris, ĉar la Spirito de Vero devos ĉion *rememorigi* kaj, interkonsente kun Elija, *restarigi ĉiujn aferojn*, tio estas, ilin akordigi kun la vera penso de Jesuo.

38. – Kiam devos veni tiu nova revelacianto? Estas evidente, ke, se en la tempo kiam Jesuo predikis, la homoj ne kapablis kompreni la aferojn, kiujn li ankoraŭ havis por diri, do ne post nur kelke da jaroj ili povus akiri la por tio necesajn lumojn. Por la kompreno de certaj partoj de la Evangelio, escepte de la moralaj instruoj, nepre necesis konoj, kiujn nur la progreso de la sciencoj povus havigi kaj kiuj devus rezulti el la agado de l' tempo kaj de multaj generacioj. Se do la nova Mesio venus ne longe post la Kristo, li ankaŭ trovus tre malfavoran terenon kaj farus ne pli, ol la Kristo mem. Nu, depost la Kristo ĉis la nunaj tagoj ekestis neniu granda revelacio, kiu kompletigus la Evangelion kaj klarigus ties obskurajn partojn, kio estas certa signo, ke ankoraŭ ne aperis la Sendito.

39. – Kiu estas tiu Sendito? Dirante: “Kaj mi petos la Patron kaj Li donos al vi alian Parakleton”, Jesuo klare indikas, ke ne li estos tiu Konsolanto, ĉar kontraŭe li estus dirinta: “Mi revenos por kompletigi tion, kion mi instruis al vi.” Poste li aldonas: “Por ke li restadu kun vi por ĉiam, kaj li estos

en vi. "Æi tio certe ne estis aludo al enkarniøinta individuo, kiu ne povas resti por æiam kun ni, kaj des malpli esti en ni; sed temas ja pri ia doktrino, kiu, post kiam oni øin asimilos, povos efektive esti por æiam en ni. *La Konsolanto* estas do, laý la penso de Jesuo, la personigo de ia superege konsolanta doktrino, kies inspiranto nepre estas la *Spirito de Vero*.

40. – *Spiritismo* plenumas, kiel estas demonstrite, æiujn kondiøojn de la *Konsolanto* promesita de Jesuo. Øi ne estas individua doktrino, ia homa koncepto: neniu povas sin deklari ties kreinto. Øi estas frukto de la kolektiva instruado de la Spiritoj, kiun direktas la Spirito de Vero. Nenion øi forprenas de la Evangelio, kiun øi, kontraýe, kompletigas kaj klarigas. Helpe de la leøoj, kiujn øi malkaþas, kunigitaj kun tiuj de la Scienco, øi komprenebligas tion, kio estis nekomprenebla, kaj akceptigas la eblecon de tio, kion nekredemo rigardis neakceptebla. Øi havis siajn pionirojn kaj siajn profetojn, kiuj antaýsentis øian alvenon. Per sia moraliga forto, øi preparas la regnon de bono sur la Tero.

La doktrino de Moseo, ne kompleta, restis limigita inter la juda popolo; tiu de Jesuo, pli kompleta, disvastiøis sur la tuta Tero, per la Kristanismo, sed ne konvertis la tutan mondon; Spiritismo, ankoraý pli kompleta, kun radikoj en æiuj kredoj, konvertos la homaron.¹

41. – Dirante al siaj apostoloj: "Poste venos alia, kiu instruos al vi tion, kion mi nun ne povas instrui", Jesuo ja

¹ Æiuj doktrinoj, filozofiaj kaj politikaj, portas la nomon de sia fondinto. Oni diras: Moseismo, Kristanismo, Mahometismo, Budhismo, Kartezianismo, Fourierismo, Sansimonismo, ktp. La vorto *Spiritismo*, kontraýe, memorigas neniun personon; øi enhavas øeneralan ideon samtempe indikantan la karakteron kaj la multoblan fonton de la doktrino.

proklamis la necesecon de la reenkarneco. Kiel tiuj homoj povus profiti el pli kompleta instruado, kiu nur poste estos donata; kiel ili kapablos por ĉin kompreni, se ili ne denove vivos? Jesuo estus dirinta ion nekonekvencajn, se, laŭ la vulgara doktrino, la estontaj homoj devus esti novaj homoj, animoj elirintaj el la nenio okaze de sia naskiĝo. Konsentu, kontraŭe, ke la apostoloj kaj iliaj samtempuloj poste vivis; *ke ili ankoraŭ nuntempe revivas*, kaj tial estas pravigita la promeso de Jesuo. Ilia inteligento, disvolviĝinte ĉe la kontakto kun la socia progreso, povas nun akcepti, kion ĉi antaŭe ne povis. Sen la reenkarneco, la promeso de Jesuo estus iluzia.

42. – Se oni dirus, ke tiu promeso plenumiĝis en la tago de Pentekosto, per la malsupreniro de la Sankta Spirito, oni povus respondi, ke la Sankta Spirito ilin inspiris, malfermis ilian menson, disvolvis en ili mediumajn kapablojn faciligontajn iliajn misiojn, sed nenion alian li instruis al ili krom tio, kion Jesuo jam estis instruinta, ĉar ĉe ili oni trovas neniun signon de ia speciala instruado. La Sankta Spirito do ne plenumis tion, kion Jesuo anoncis pri la Konsolato: alie, la apostoloj estus dumvive klarigintaj tion, kio en la Evangelio ĉis nun restis obskura kaj kies memkontraŭdira interpreto naskis sennombrajn sektojn, kiuj dividis la Kristanisman ekde la unuaj jarcentoj.

Dua veno de la Kristo

43. – Tiam Jesuo diris al siaj disĉiploj: Se iu volas veni post mi, li abnegaci sin, kaj levu sian krucon, kaj sekvu min; – ĉar kiu volos savi sian animon, tiu ĉin perdos; kaj kiu perdos sian animon pro mi, tiu ĉin trovos.

Ĉar kiel profitus homo, se li gajnus la tutan mondon kaj perdus sian animon? Aŭ kion homo donu interŝanĝe por sia animo? – Ĉar la Filo de homo

venos en la gloro de sia Patro kun siaj anĝeloj, kaj tiam li redonos al ĉiu laŭ liaj faroj.

Vere mi diras al vi: Inter la ĉi tie starantaj estas iuj, kiuj neniel gustumos morton, antaŭ ol ili vidos la Filon de homo venantan en sia regno. (Sankta Mateo, ĉap. XVI, par. 24 ĝis 28.)

44. – Kaj la ĉefpastro stariĝis en la mezo, kaj demandis Jesuon, dirante: ĉu vi respondas nenion? kion atestas ĉi tiuj kontraŭ vi? – Sed li silentadis kaj respondis nenion. Denove la ĉefpastro demandis lin, kaj diris al li: ĉu vi estas la Kristo, la Filo de la Benato? – Kaj Jesuo diris: Mi estas; kaj vi vidos la Filon de homo, sidantan dekstre de la Potenco kaj venantan kun la nuboj de la ĉielo.

Kaj la ĉefpastro disĉiris siajn vestojn, kaj diris: Pro kio ni plu bezonas atestantojn? (Sankta Marko, ĉap. XIV, par. 60 ĝis 63.)

45. – Jesuo anoncas sian duan venon, sed li ne diras, ke li revenos sur la Teron kun karna korpo, nek ke li estos la personigo de la *Konsolanto*. Li sin prezentas, kiel venonton en Spirito, en la gloro de sia Patro, por juĝi meriton kaj malmeriton kaj doni al ĉiu laŭ liaj faroj, kiam la tempo estos alveninta.

Ĉi tiuj vortoj: “Inter la ĉi tie starantaj estas iuj, kiuj neniel gustumos morton, antaŭ ol ili vidos la Filon de homo venantan en sia regno” ĉajnas ia kontraŭdiro, ĉar certe estas, ke li ne venis dum ankoraŭ vivis iu ajn el tiuj ĉeestantaj. Jesuo tamen ne povus trompiĝi ĉe tiela antaŭvido, kaj ĉefe rilate al io siatempa kaj lin persone concernanta. Necesas unue demandi, ĉu liajn vortojn oni ĉiam fidele esprimis. Oni povas ĝin pridubi, se oni konsideras, ke li nenion skribis; ke tiujn vortojn oni registris nur post lia morto; ke la saman paroladon ĉiu evangeliisto preskaŭ ĉiam reproduktis per malsamaj vortoj, kio evidente pravas, ke ili ne prezentis laŭvortajn esprimojn de Jesuo. Krom tio, estas verĉajne, ke la senco suferis ĉanĝojn, trapasante sinsekvajn tradukojn.

Aliflanke, estas sendube, ke se Jesuo dirus ĉion, kion li povus, li sin esprimus pri ĉiuj aferoj en klara kaj preciza

maniero, kiu ebligus nenian eraron, kiel li ja faris koncerne la moralajn principojn, dum li devis vualigi sian penson koncerne temojn, kies profundigon li trovis nekonvena. Konvinkite, ke la generacio, al kiu ili apartenas, devos atesti lian anoncon, la apostoloj estis instigitaj interpreti la penson de Jesuo laŭ sia ideo kaj sekve ĝin redaktis el siatempa vidpunkto, en maniero pli absoluta ol kiel li mem eble farus. Kiel ajn ĝi estas, la afero efektive ne okazis tiel, kiel ili supozis.

46. – La granda kaj grava leŭo de reenkarneco estis ĉefa punkto, kiun Jesuo ne povis disvolvi, ĉar la tiamaj homoj ne estis sufiĉe preparitaj por tia klaso de ideoj kaj por ties sekvoj. Sed li starigis ĝian principon, kiel li ja faris rilate al ĉiuj ceteraj aferoj. La leŭo de reenkarneco, kiun Spiritismo nuntempe studas kaj diskonigas, estas la ĉosilo por kompreno de multaj lokoj de la Evangelio, kiuj sen ĝi ĉajnus efektivaj sensencaĵoj. Ĉe tiu leŭo oni trovas racian klarigon de la ĉi-supraj vortoj, se oni ilin akceptas kiel laŭtekstajn. Ĉar oni ne povas ilin apliki al la apostoloj, estas do evidente, ke ili rilatas al la estonta regno de la Kristo, tio estas, al la tempo, kiam lia doktrino, pli ĝuste komprenata, estos universala leŭo. Lia diro, ke *iuj ĉi tie starantaj* vidos lian venon, povus havi nur tiun sencon, nome ke ili denove vivos en tiu tempo. Sed la judoj imagis, ke ili vidos ĉion, kion Jesuo anoncis, kaj ili prenis laŭlitere liajn alegoriajn esprimojn.

Cetere, kelkaj el liaj antaŭdiroj siatempе plenumiĝis, kiel la ruiniĝo de Jerusalemo, la ĝin sekvantaj malfeliĉegoj kaj la disiĝo de la judoj. Sed Jesuo pli foren etendis sian vidon, kaj, parolante pri la nuno, li ofte aludis la estontecon.

Antaŭsignoj

47. – Kaj vi aýdos pri militoj kaj famoj de militoj. Zorgu, ke vi ne maltrankviliĝu; ĉar tio devas okazi; sed ankoraŭ ne estas la fino. – ĉar leviĝos nacio kontraŭ nacion, kaj regno kontraŭ regnon; kaj estos malsatoj kaj tertremoj en diversaj lokoj. – Sed ĉio tio estas komenco de suferoj. (Sankta Mateo, ĉap. XXIV, par. 6, 7, 8.)

48. – Kaj frato transdonos fraton al morto, kaj patro filon; kaj leviĝos gefiloj kontraŭ gepatroj kaj mortigos ilin. – Kaj vi estos malamataj de ĉiuj pro mia nomo; sed kiu persistos ĝis la fino, tiu estos savita. (Sankta Marko, ĉap. XIII, par. 12, 13.)

49. – Kiam do vi vidos la abomenindaĵon de dezerteco, pri kiu estas dirite de la profeto Daniel, starantan sur la sankta loko (la leganto komprenu), – tiam tiuj, kiuj estas en Judujo, forkuru al la montoj;¹ – kiu estas sur la tegmento, tiu ne malsupreniru, por preni ion el sia domo; – kaj kiu estas sur la kampo, tiu ne revenu, por preni sian mantelon. – Sed ve al la gravedulinoj kaj al la suĝigantoj en tiuj tagoj! – Kaj preĝu, ke via forkurado ne estu en vintro nek en sabato; – ĉar tiam estos granda aflikto tia, kia ne estis de la komenco de la mondo ĝis nun, nek iam estos. – Kaj se tiuj tagoj ne estus mallongigitaj, neniu karno estus savita; sed pro la elektitoj tiuj tagoj estos mallongigitaj. (Sankta Mateo, ĉap. XXIV, par. 15 ĝis 22.)

50. – Sed tuj post la aflikto de tiuj tagoj la suno mallumiĝos, kaj la luno ne donos sian lumon, kaj la steloj falos el la ĉielo, kaj la potencoj de la ĉielo ĉanceliĝos;

Kaj tiam aperos sur la ĉielo la signo de la Filo de homo, kaj tiam ploros ĉiuj gentoj de la tero, kaj oni vidos la Filon de homo, venantan en la nuboj de la ĉielo kun potenco kaj granda gloro.

¹ Ĉi tiu esprimo: *abomenindaĵo de dezerteco* ne nur malhavas sencon sed ankaŭ ridindas. La traduko de Osterwald tekstas: "La abomenindaĵo, *kiu kaŝas* dezertecon", kio estas tre malsama. Tiel la senco fariĝas perfekte klara, ĉar oni komprenas, ke la *abomenindaĵoj* devas kuntreni la *dezertecon*, kiel punon. Kiam, diras Jesuo, la abomenindaĵo venos en la sanktan lokon, tiam ankaŭ tien venos la dezerteco, kaj tio estos signo, ke la tempoj estas proksimaj.

Kaj li elsendos siajn anĝelojn kun granda sono de trumpeto, kaj ili kolektos liajn elektitojn el la kvar ventoj, el limo ĝis limo de la ĝielo.

De la figarbo lernu ĝian parabolon: kiam ĝia branĉo jam moligis kaj aperigas foliojn, tiam vi scias, ke la somero estas proksima; – tiel same vi, kiam vi vidas ĝion tion, tiam sciu, ke li estas proksima, ĉe la pordoj.

Vere mi diras al vi: ĉi tiu generacio ne forpasos, ĝis ĝio tio plenumiĝos. (Sankta Mateo, ĉap. XXIV, par. 29 ĝis 34.)

Sed kiel la tagoj de Noa, tiel estos la alesto de la Filo de homo. – ĉar kiel dum la tagoj, kiuj estis antaŭ la diluvo, oni manĝis kaj trinkis, edziĝis kaj edziniĝis, ĝis la tago, kiam Noa eniris en la arkeon. – kaj oni ne eksciis, ĝis la diluvo venis kaj forprenis ĝiujn; tiel estos la alesto de la Filo de homo. (Sankta Mateo, ĉap. XXIV, par. 37, 38, 39.)

51. – Sed pri tiu tago kaj la horo scias neniu, ĉe ne la anĝeloj en la ĝielo, nek la Filo, sed nur la Patro. (Sankta Marko, ĉap. XIII, par. 32.)

52. – Vere, vere, mi diras al vi, ke vi ploras kaj lamentos, sed la mondo ĝojos; vi estos malĝojaj, sed via malĝojo fariĝos ĝojo. – Virino, kiam ĉi akupas, havas malĝojon, ĉar ĉia horo venis; sed kiam ĉi naskis la infaneton, ĉi jam ne memoras sian doloregon, pro ĝojo, ĉar homo naskiĝis en la mondon. – Vi do ankaŭ havas nun malĝojon; sed mi revidos vin, kaj via koro ĝojos, kaj neniu forprenos de vi vian ĝojon. (Sankta Johano, ĉap. XVI, par. 20, 21, 22.)

53. – Kaj multaj falsaj profetoj leviĝos, kaj forlogos multajn. – Kaj pro la multobligo de maljusteco, la amo de la plimulto malvarmiĝos. – Sed kiu persistos ĝis la fino, tiu estos savita. – Kaj ĉi tiu evangelio de la regno estos predikita tra la tuta mondo, kiel atesto al ĝiuj nacioj; kaj tiam venos la fino. (Sankta Mateo, ĉap. XXIV, par. 11 ĝis 14.)

54. – Evidente alegoria estas tiu bildo de la fino de l' tempoj, same kiel la pliparto de la ceteraj prezentitaj de Jesuo. Pro sia energio, la imagoj en ĝi entenataj celas impresi ankoraŭ krudajn inteligentojn. Por frapi tiujn ne subtilajn mensojn, necesis viglaj pentraĵoj kun vivaj koloroj. Jesuo precipe sin turnis al la popolo, al malpli kleraj homoj, nekapablaj kompreni metafizikajn abstraktaĵojn kaj kapti la delikatecon de la

formoj. Por atingi la koron, li devis paroli al la okuloj per materialaj signoj, kaj al la oreloj per la viglo de la lingvaĵo.

Kiel natura sekvo de tiu stato de la spiritoj, la superega plejpotenculo ne povus manifestiĝi, laŭ la tiama kredo, krom per eksterordinaraj, supernaturaj faktoj; ju pli neeblaj ĝi tiuj montriĝus, des pli facile oni ilin rigardus probablaj.

La Filo de homo venanta sur la nuboj, kun granda majesto, ĉirkaŭita de siaj anĝeloj kaj ĝe sonado de trumpetoj ĝajnis al ili multe pli impona ol ia estulo nur portanta moralan povon. Ĝuste tial la judoj, kiuj kiel Mesion atendis ian surteran reĝon, pli potencan ol ĝiuj ceteraj reĝoj, destinitan meti ilian nacion sur la unuan rangon kaj relevi la tronon de David kaj Salomono, ne volis tiun rekoni en la humila filo de ĉarpentisto, havanta nenian moralan aŭtoritatecon.

Tamen tiu malriĉa proleto el Judujo fariĝis la plej granda inter la grandaj; li submetis al sia suvereneco pli da regnoj ol kiel faris la plej povaj potenculoj; nur per sia parolo kaj helpe de kelke da mizeraj fiĝistoj li revoluciis la mondon, kaj ĝuste al li la judoj ĝuldos sian rehonoriĝon. Li do diris la veron, kiam al ĝi tiu demando de Pilato: "Ĝu vi do estas reĝo?", li respondis: "Vi ĝi tion diras".

55. – Rimarkindas, ke ĝe la antikvuloj la tertremoj kaj la obskurigo de la Suno estis nepra akompano al ĝiuj okazaĵoj kaj al ĝiuj sinistraj aĝuroj; ni ilin renkontas ĝe la morto de Jesuo, ĝe tiu de Cezaro kaj ĝe sennombraj aliaj cirkonstancoj en la historio de paganismo. Se tiaj fenomenoj estus okazintaj tiel ofte kiel oni ilin rakontas, ĝajnus neeble, ke la homoj konservis en sia tradicio nenian rememoron pri ili. Ĝi tie aldoniĝas la *falo de steloj el la ĝielo*, kiel atesto al la estontaj generacioj, ke temas pri nura fikcio, ĝar oni nun scias, ke la steloj ne povas fali.

56. – Tamen, sub tiuj alegorioj kaŭzas grandaj veraĵoj. Unue estas la ĉiaspecaj malfeliĝoj, kiuj frapas la homaron kaj ĉin pereigos, malfeliĝoj rezultantaj el la ekstrema batalo inter bono kaj malbono, inter fido kaj nekredemo, inter progresigaj kaj malprogresigaj ideoj. Due estas la disvastigo, sur la tuta Tero, de la Evangelio *restarigita en ties unuatempa pureco*. Poste, la regno de bono, kiu estos la regno de paco kaj frateco universalaj kaj kiu naskiĝos el la kodo de la evangelia moralo praktikata de ĉiuj popoloj. Ĉi tiu estos vere la regno de Jesuo, ĉar li direktos ĉian establon, kaj la homoj vivos sub la egido de lia leĝo. Ĉi estos la regno de feliĉo, ĉar, li diras, – “post la tagoj de aflikto venos la tagoj de ĉojo”.

57. – Kiam plenumiĝos tiaj aferoj? “Neniu ĉin scias, diras Jesuo, *ekĉe ne la Filo*”. Sed kiam venos la horo, la homoj estos avertitaj per antaŭsignoj, kiuj tamen montriĝos nek en la Suno, nek en la steloj, sed ja en la socia stato kaj en fenomenoj de naturo prefere morala ol fizika, kiujn oni parte povas dedukti el liaj aludoj.

Tutcerte tiu ĉanĝo ne povus estiĉi dum la vivo de la apostoloj, ĉar alie Jesuo ne povus ne scii ĉian horon. Cetere unu tia transformiĝo ne povus plenumiĉi en kelke da jaroj. Li tamen parolas al ili pri ĉi, kvazaŭ ili devus ĉeesti ĉin; tiel estas ĉar ili ja povos revivi dum tiu epoko kaj mem kunlabori por ĉia efektivigo. Li jen parolas pri la proksima sorto de Jerusalemo, jen prenas tiun fakton kiel komparpunkton antaŭ la estonteco.

58. – Kiam li antaŭdiras sian novan venon kaj diras: “Kiam la Evangelio estos predikita tra la tuta Tero, tiam venos la fino”, ĉu Jesuo anoncas la finon de la mondo?

Ne estas racie supozi, ke Dio detruus la mondon ĉuste tiam, kiam ĉi enirus la vojon de la morala progreso per la

praktikado de la evangeliĵaj instruoj. Cetere, nenio en la vortoj de la Kristo indikas universalan detruon, kiu, en tiaj kondiĉoj, ne praviĝus.

Ĝar la ĝenerala praktikado de la Evangelio alportos plibonigon al la morala stato de la homoj, ĉi per si mem alportos la regnon de bono kaj rezultigos la falon de la regno de malbono. Estas do la fino de *malnova mondo*, nome tiu regata de antaŭjuĝoj, orgojlo, egoismo, fanatikeco, nekredemo, profitamo kaj ĉiuj malbonaj pasioj, kion la Kristo aludas, kiam li diras: "Kiam la Evangelio estos predikita tra la tuta Tero, tiam venos la fino." Sed tiu fino alportos ian lukton, kaj ĝuste el tiu lukto fontos la malbonoj, kiujn li antaŭvidis.

Viaj filoj kaj filinoj profetos

59. – Kaj en la lasta tempo, diras Dio, Mi elverĝos Mian spiriton sur ĉiun karnon; kaj viaj filoj kaj viaj filinoj profetos; kaj viaj junuloj havos viziojn, kaj viaj maljunuloj havos sonĝojn. – Kaj ĉe sur Miajn sklavojn kaj Miajn sklavinon en tiu tempo Mi elverĝos Mian spiriton, kaj ili profetos. (La Agoj, ĉap. II, par. 17, 18. – Joel, ĉap. II, par. 28, 29.)

60. – Se oni konsideras la nunan staton de la fizika kaj de la morala mondoj, la tendencojn, aspirojn kaj antaŭsentojn de la amasoj, la dekadencan de la malnovaj ideoj, kiuj de antaŭ jarcento vane luktas kontraŭ la novaj ideoj, oni ne povas dubi, ke prepariĝas nova ordo de aferoj kaj ke la malnova mondo venas al sia fino.

Se, nun, prenante en kalkulon la alegorian formon de iuj bildoj, kaj esplorante la profundan sencon de la vortoj de Jesuo, oni komparas la nuntempan situacion kun la tempoj, kiujn li priskribis kiel signontajn la epokon de renoviĝo, oni ne povas ne konsenti, ke multaj el liaj antaŭdiroj plenumiĝas en la hodiaŭaj tagoj; el tio oni devas konkludi, ke ni atingas la

anoncitajn tempojn, kion konfirmas, en ĉiuj lokoj de la globo, la manifestiĝantaj Spiritoj.

61. – Kiel vidite (ĉap. I, n-ro 32), koincide kun aliaj cirkonstancoj, la apero de Spiritismo realigas unu el la plej gravaj antaŭdiroj de Jesuo, pro la influo, kiun ĉi nepre devas havi sur la ideojn. Cetere, ĉi estas klare anoncita en *La Agoj de la Apostoloj*: “Kaj en la lasta tempo, diras Dio, Mi elverĝos Mian spiriton sur ĉiun karnon; Kaj viaj filoj kaj viaj filinoj profetos.”

Ĉi estas la senduba antaŭdiro pri la vulgarigo de la mediumeco, kiu nuntempe montriĝas ĉe personoj de ĉiuj aĝoj, de ambaŭ seksoj kaj de ĉiuj klasoj; ĉi sekve estas la antaŭdiro pri la universala manifestiĝo de la Spiritoj, ĉar sen Spiritoj ne ekzistus mediumoj. Tio, kiel dirite, ekestos *en la lasta tempo*; nu, ĉar ni ne venis al la fino de l' mondo, sed, kontraŭe, al la epoko de ĉia regeneriĝo, tial ni devas jene kompreni tiujn vortojn: la lasta tempo de la finiĝanta mondo. (*La Evangelio laŭ Spiritismo*, ĉap. XXI.)

Lasta juĝo

62. – Sed kiam la Filo de homo venos en sia gloro, kaj ĉiuj anĝeloj kun li, tiam li sidos sur la trono de sia gloro; – kaj antaŭ li kolektiĝos ĉiuj nacioj, kaj li apartigos ilin unu de alia, kiel paŝtisto apartigas la ŝafojn for de la kaproj; – kaj li starigos la ŝafojn dekstre de li, kaj la kaprojn maldekstre. – Tiam diros la Reo al tiuj, kiuj staras dekstre de li: Venu, vi benataj de mia Patro, ktp. (Sankta Mateo, ĉap. XXV, par. 31 ĝis 46. – *La Evangelio laŭ Spiritismo*, ĉap. XV.)

63. – Ĉar la bono devas regi sur la Tero, necesas, ke el ĉi estu elpelitaj la Spiritoj, kiuj, hardiĝinte en la malbono, povas porti malordon al ĉi. Dio konsentis al ili la tempon necesan por ilia pliboniĝo; sed ĉar estas veninta la tempo,

kiam la globo devas altiøi en la hierarkio de la mondoj per la morala progreso de øiaj loøantoj, tial la restado sur øi, kiel loøantoj, estos malpermesata tiel al Spiritoj, kiel ankaý al enkarnuloj, ne profitintaj la instruojn, kiujn ili povis tie ricevi. Ili estos ekzilitaj en malsuperajn mondojn, kiel iam estis, en la Teron, tiuj apartenintaj al la adama raso, dum ilin anstataýos pli bonaj Spiritoj. Tiun apartigon, direktotan de Jesuo, figuras jenaj vortoj pri la lasta juøo: "La bonaj sidos dekstre de mi, kaj la malbonaj maldekstre." (Æap. XI, n-roj 31 kaj sekvantaj.)

64. – La doktrino pri ia lasta, unusola kaj universala juøo, kiu por æiam metus finon al la homaro, kaýzas abomenon al la racio, en tiu senco, ke øi implicas la neaktivecon de Dio dum la eterna tempo antaýa al la kreado de la Tero kaj dum la eterneco, kiu sekvos ties detruon. Oni al si demandas, por kio do utilis la Suno, la Luno kaj la steloj, kiuj, laý la Genezo, estis faritaj por lumigi nian mondon? Oni miregas, ke tiel supermezura verko estis starigita por tiel mallonga tempo kaj profite al estaøoj anticipe destinitaj, en ties pliparto, al eternaj turmentoj.

65. – El materia vidpunkto, la ideo de unusola juøo estus, øis certa grado, akceptebla por tiuj indiferentaj antaý la ekzistopravo de la aferoj, kiam oni kredis, ke la tuta homaro estas limigita sur la Tero kaj ke æio en la Universo estis farita por ties loøantoj. Øi tamen estas neakceptebla, kiam oni scias, ke ekzistas miliardoj da mondoj, kiuj æiamigas la homarojn dum la eterneco kaj el kiuj la Tero montriøas kiel malpli rimarkinda, neperceptebla punkto.

Oni vidas, per æi tiu sola fakto, ke Jesuo pravis, dirante al siaj disæiploj: "Mi havas ankoraý multon por diri al vi, sed vi ne povas øin nun elporti", æar la progreso de la sciencoj estis

nepre necesa por øusta interpreto de iuj el liaj vortoj. Sendube la apostoloj, Sankta Paylo kaj la unuaj disøiploj estus tute alie starigintaj certajn dogmojn, se ili disponus la sciojn astronomiajn, geologiajn, fizikajn, kemiajn, fiziologiajn kaj psikologiajn, kiujn oni nuntempe posedas. Tial Jesuo prokrastis la kompletigon de siaj instruoj kaj anoncis, ke øiuj aferoj nepre estos restarigitaj.

66. – El morala vidpunkto, senapelacia kaj definitiva juøo estas neakordigebla kun la senfina boneco de la Kreinto, kiun Jesuo senøese prezentas al ni kiel bonan Patron, øiam lasantan nefermitan vojton al pento kaj øiam pretan etendi siajn brakojn al erarinta filo. Se Jesuo komprenus la juøon laý tiu senco, li forneus siajn proprajn vortojn.

Krom tio, se la lasta juøo devus surprize kapti virojn dum iliaj ordinaraj laboroj kaj virinojn en graveda stato, oni al si demandas, kiacele Dio, kiu faras nenion senutilan kaj maljustan, naskigus infanojn kaj *kreus novajn animojn* en tiu ekstrema momento, øe la fatala fino de la homaro, por ilin submeti al juøo øe la eliro el la patrina ventro, antaý ol ili havus konscion pri si mem, kiam aliaj ricevis milojn da jaroj por sin mem rekoni? Kiun flankon, dekstran aý maldekstran, irus tiuj animoj, kiuj ankoraý ne estas bonaj, nek malbonaj, kaj al kiuj restus de tiam fermita øia plua vojo de progreso, øar ja ne plu ekzistus la homaro? (Æap. II, n-ro 19.)

Kiuj kontentiøas per simila kredoj, tiuj ilin konservu, øar tion ili rajtas kaj neniu povas øin malpermesi; sed ili ne rigardu malbona, ke ne øiuj ilin konsentas.

67. – La juøo per la vojo de elmigrado, kiel øi-supre difinita (n-ro 63), estas laýracia; øi sidas sur la plej rigora justeco, øar øi por øiam lasas al la Spirito ties liberan volon; øi

havigas privilegion al neniuj; al ĉiuj siaj kreitoj, senescepte, Dio havigas saman liberecon de agado por progresi; eĉ la detruo de iu mondo, kuntrenanta la detruon de la korpo, nenia interrompo kaŭzos al la progrese marŝo de la Spirito. Tiaj estas la sekvoj de la plureco de la mondoj kaj de la plureco de la ekzistadoj.

Lay tiu interpreto, ne ĉusta estas la nomo *lasta juĝo*, ĉar la Spiritoj trapasas similajn juĝojn ĉe ĉiu renoviĝo de l' mondoj, kiujn ili loĝas, ĉis ili estos atingintaj difinitan gradon da perfekteco. Ne estas do, ĉustadire, *lasta juĝo*, sed ja *ĝeneralaj juĝoj* en ĉiuj epokoj de renoviĝo, parta aŭ tuta, de la loĝantaro de la mondoj, pro kiuj fariĝas la elmigroj kaj elmigroj de Spiritoj.

ÆAPITRO XVIII

LA TEMPOJ ESTAS VENINTAJ

Signoj de l' tempoj. – La nova generacio

Signoj de l' tempoj

1. – Æie estas al ni dirate, ke venis jam la tempoj difinitaj de Dio, en kiuj grandaj eventoj efektivøos por la regenerado de la homaro. En kiu senco oni komprenu tiujn profetajn vortojn? Por la nekredantoj ili havas nenian gravecon; en iliaj okuloj ili nur prezentas la esprimon de infaneca, senfundamenta kredo. Por la plimulto el la kredantoj ili havas ion mistikan kaj supernaturan, kio al ili þajnas aýguri la renverson de la leøoj de la Naturo. Ambaý interpretoj estas eraraj; la unua pro tio, ke øi implicas la neadon de la Providenco; la dua tial, ke tiuj vortoj ne anoncas perturbon al la leøoj de la Naturo sed ja ilian plenumiøon.

2. – Æio estas harmonio en la kreaþaro; æio elmontras ian antaýzorgon, kiu ne malkonfirmiøas tiel æe la plej malgrandaj, kiel ankaý æe la plej grandaj aferoj. Ni devas do unue

formeti ĵian ideon pri kaprico, kiel ne akordigeblan kun la dia saĉeco. Due, se nia epoko estas difinita por la plenumiĝo de certaj aferoj, tiel estas ĵar ili havas sian pravon de ekzisto en la irado de la tuto.

Ĝe tio, ni diras, ke nia globo, kiel ĵio ekzistanta, estas submetita al la leĝo de progreso. Ĝi progresas fizike per la transformiĝo de la ĵin konsistigantaj elementoj, kaj morale per la puriĝo de la Spiritoj, enkarniĝintaj kaj elkarniĝintaj, kiuj ĵin loĝatigas. Ambaŭ progresoj disvolviĝas paralele, ĵar la perfekteco de loĝejo estas en proporcia rilato kun tiu de ties loĝanto. Fizike, la globo suferis transformiĝojn, kiujn la Scienco konstatis kaj kiuj ĵin sinsekve loĝbligis por estuloj ĵiam pli kaj pli progresintaj. Morale, la homaro progresas per la disvolviĝo de la intelekto, de la morala sento kaj per la mildigo de la moroj. Samtempe kiel la globo pliboniĝas sub la agado de materiaj fortoj, la homoj samcele kunagas per la klopodoj de sia intelekto, bonigante nesalubrajn regionojn, faciligante la interkomunikojn kaj pliproduktivigante la teron.

Tiu duobla progreso estiĝas per du manieroj: unu, malrapida, laŝgrada kaj nesentebla; la alia, per subitaj ŝanĝoj, ĵe ĵiu el kiuj ekestas ia pli rapida supreniĝa movo, signanta, per frapantaj trajtoj, la progresajn periodojn de la homaro.

Tiuj movoj, subigitaj, *koncerne la detalojn*, al la homa libera volo, estas iasence fatalaj en sia tuto, ĵar ili estas regataj de leĝoj, same kiel tiuj okazantaj ĵe la ŝermado, kreskado kaj maturiĝado de la plantoj. Jen kial la progressa movo iafoje estas parta, tio estas, limigita al unu raso aŝ al unu lando, kaj aliffoje ĝenerala.

La progreso de la homaro efektivigias do laŝ iu leĝo. Nu, ĵar ĵiuj leĝoj de la Naturo estas eterna verko de la diaj saĉeco kaj antaŝzorgo, tial ĵia efiko de tiuj leĝoj rezultas el la volo de Dio, ne el akcidenta kaj kapricema volo, sed el neŝanĝema

volo. Kiam do la homaro estas matura por supreniri unu ĵtupon, oni povas diri, ke estas venintaj la tempoj difinitaj de Dio, same kiel oni ankaŭ povas diri, ke en tia sezono ili venas por la maturiĝo de l' fruktoj kaj ties rikolto.

3. – El la fakto, ke la progresa movo de la homaro estas neevitebla, ĉar ĉi troviĝas en la Naturo, ne sekvas, ke Dio indiferentas al ĉi kaj ke, stariginte leĝojn, li retiriĝis en senfarecon kaj lasis la aferojn iri solaj per si mem. Liaj leĝoj sendube estas eternaj kaj nepanĝemaj ĝuste tial, ke lia volo mem estas eterna kaj konstanta kaj ke lia penso senĝese animas ĉiujn ekzistaĝojn. Lia penso, ĉion penetranta, estas la forto inteligenta kaj konstanta, kiu subtenas en ĉio la harmonion. Se tiu penso eĉ por momento ĝesus agadi, la Universo fariĝus kiel horloĝo sen reguliga pendolo. Dio do senĝese prizorgas la plenumiĝon de siaj leĝoj, kaj la Spiritoj, kiuj loĝatigas la spacon, estas liaj ministroj, ĉarĝitaj pri la detaloj laŭ komisionoj respondaj al ilia grado da progreso.

4. – La Universo estas samtempe ia supermezura mekanismo, direktata de same nekalkulebla nombro da inteligentoj, ia senmezura regno, kie ĉiu inteligenta estulo havas sian parton en la agado, sub la okuloj de la suverena Mastro, kies unusola volo ĝie tenadas la *unuecon*. Sub la potenco de tiu vasta reguliga povo, ĉio moviĝas, ĉio funkcias en perfekta ordo. Kio al ni ĉajnas perturboj, tio estas partaj kaj izolitaj movoj, kiuj al ni aspektas neregulaj nur tial, ke limigita estas nia vidadado. Se el ili ni povus ĉirkaypreni la tuton, ni vidus, ke tiuj neregulaĝoj estas nur ĉajnaj kaj ja harmonias kun la tuto.

5. – La homaro øis nun plenumis nekontestebajn progresojn. Per sia intelekto, la homoj venis al rezultatoj neniam antaýe atingitaj, el la vidpunkto de la sciencoj, de la artoj kaj de la materiala bonstato. Al ili ankoraý restas, por fari, senmezura progreso, nome: *igi regadi inter si karitaton, fratecon, solidarecon, kiuj al ili certigu la moralan bonstaton*. Ili ne povas tion atingi per siaj kredoj, nek per siaj malnoviøintaj institucioj, restaøoj de alia tempo, bonaj por certa epoko, sufiçaj por ia transira stato, sed kiuj, doninte tion, kio al ili nur eblis, starus hodiaý kiel ia malhelpo. Necesas al la homoj jam ne nur la disvolviøo de la intelekto, sed ja la altiøo de la sentoj, kaj por tio necesas detrui æion, kio povas supereksciti en ili egoismon kaj orgojlon.

Tian periodon ili de nun eniros, kaj øi signos unu el la æefaj etapoj de la homaro. Tiu etapo, kiu nun ellaboriøas, estas la necesa sekvo de la antaýa stato, same kiel plenaøo estas sekvo de junaøo. Øi do povis esti antaývidita kaj antaýdirita, kaj ja tial oni diras, ke estas venintaj la tempoj difinitaj de Dio.

6. – Sed, koncerne æi tempojn, ne temas pri ia parta ðanøo, ia renoviøo limigita al unu regiono, al unu popolo, al unu raso. Temas ja pri universala movado, estiøanta cele al la *moralala progreso*. la nova ordo de aferoj emas stariøi, kaj la homoj, kiuj øin plej kontraýas, por øi malgraývole laboras. La estonta generacio, liberiøinta el la feøoj de la malnova mondo kaj konsistanta el pli puraj elementoj, estos animata de ideoj kaj sentoj tre malsamaj ol tiuj de la nuna generacio, kiu forpasas per gigantaj paøoj. La malnova mondo estos mortinta kaj pluvivos en la Historio, same kiel nun la tempoj de la Mezepoko kun siaj barbaraj moroj kaj superstiçaj kredoj.

Cetere, æiuj scias, kiel ankoraý tute ne kontentiga estas la nuna ordo de la aferoj. Iel plenuinte la materialan bonsta-

ton, kiu estas produkto de la intelekto, oni venas al la kompreno, ke la sekvo de tiu bonstato povas troviĝi nur en la morala disvolviĝo. Ju pli oni antaŭeniras, des pli oni sentas, kio mankas, tamen ne povante ankoraŭ ĝin klare difini: tio estas la efiko de interna laboro elvolviĝanta por la regenerado; oni havas dezirojn, aspirojn, kiuj kvazaŭ estus la antaŭsento pri ia pli bona stato.

7. – Sed tiel radikala ŝanĝo, kiel tiu ellaboriĝanta, ne povas fariĝi sen skuoj. Neeviteble ekestas ia batalo inter la ideoj. De tiu konflikto nepre naskiĝos nedaŭraj perturboj, ĉis la tereno estos ebenigita kaj la ekvilibro restarigita. Estas do el la batalo inter la ideoj, ke aperos la gravaj, antaŭdiritaj eventoj, ne el kataklismoj aŭ pure materiaj katastrofoj. La ĝeneralaj kataklismoj estis sekvo de la stato de formiĝo de la Tero: *hodiaŭ ne plu skuiĝas la internajoj de la globo, sed ja tiuj de la homaro.*

8. – Se la Tero jam ne devas timi la ĝeneralajn kataklismojn, ĉi tamen ankoraŭ devas suferi periodajn transformiĝojn, kies kaŭzoj estas klarigitaj, el scienca vidpunkto, en la jenaj instruoj donitaj de du eminentaj Spiritoj:¹

“Ĉiu ĉiela korpo, krom la simplaj leŭoj, kiuj direktas la apartigon inter tagoj kaj noktoj, inter la sezonoj, ktp, spertas transformiĝojn, bezonantajn milojn da jarcentoj por plene efektiviĝi, sed kiuj, kiel la malpli daŭraj transformiĝoj, trapasas ĉiujn periodojn, ekde la komenca ĉis tiu kun maksimuma

¹ Ekstrato el du komunikaĵoj donitaj en la Pariza Societo kaj publikigitaj en la *Revue Spirite* de oktobro 1868, p. 313. Ili estas la korolario de tiuj de Galileo, prezentitaj en la Ĉapitro VI, kaj ia kompletigaĵo al la Ĉapitro IX pri la transformiĝoj de la globo.

efiko, post kiu ekestas la malkresko de la ekstrema limo, por ke denove rekomencu la paso tra la samaj fazoj.

“La homo ampleksas nur tiujn fazojn de relative mallonga daŭro, kies periodecon li povas konstati. Sed estas iuj ampleksantaj longdaŭrajn generaciojn, kaj eĉ sinsekvajn rasojn, kies efikoj, pro tio, aperas al li kun la ŝajno de noveco kaj spontaneco, dum, se lia rigardo povus retroiri kelkajn milojn da jarcentoj, li vidus, ke inter tiuj samaj efikoj kaj ties kaŭzoj estas ia interrespondeco, pri kiu li tute ne suspektis.

“En unu sama planeda sistemo, ĉiuj korpoj, kiuj al ĉi apartenas, reagas unuj sur la aliajn; en ĉi ĉiuj fizikaj influoj estas solidaraj, kaj el tiuj efikoj, kiujn vi nomas grandaj perturboj, estas neniuj, kiu ne rezultus el la komponanto de la influoj de la tuta sistemo.

“Mi iras pluen: mi diras, ke la planedaj sistemoj reagas, unuj sur la aliajn, pro la proksimeco aŭ malproksimeco rezultantaj el ilia translacia movo tra la miriadoj da sistemoj, kiuj konsistigas nian nebulozon. Kaj ankoraŭ pluen: mi asertas, ke nia nebulozo, – kiu kvazaŭ estas ia arkipelago en la senlima spaco kaj kiu ankaŭ faras sian translacion tra la miriadoj da nebulozoj –, suferas la influon de tiuj, al kiuj ĉi alproksimiĝas.

“Tiel do nebulozoj reagas sur nebulozojn, sistemoj sur sistemojn, kaj same planedoj reagas sur planedojn, kiel ankaŭ la elementoj de ĉiu planedo reagas, unuj sur la aliajn, kaj tiel plu de ĉi la atomo. De tio venas, en ĉiu mondo, lokaj aŭ ĝeneralaj transformiĝoj, kiuj ne ŝajnas perturboj tial, ĉar la mallongeco de la vivo permesas, ke oni nur vidu iliajn partajn efikojn.

“La organa materio ne povus eskapi tiujn influojn; la perturboj, kiujn ĉi spertas, povas do aliigi la fizikan staton de la vivantaj estaĵoj kaj estigi iujn el tiuj malsanoj, kiuj ĝenerale atakas plantojn, bestojn kaj homojn. Tiuj malsanoj, kiel ĉiuj

malfeliæegoj, havigas al la homa intelekto ian stimulon, kiu øin pelas, per la premo de neceseco, al seræado de rimedoj por ilin kontraýbatali kaj al malkovro de naturaj leøoj.

“Sed la organa materio siavice reagis sur la Spiriton, kiu, pro sia kontakto kaj intima ligiteco kun la materiaj elementoj, ankaý suferas influojn, kiuj þanøas liajn inklinojn, tamen ne senigante lin je la libera volo, kiuj superekscitas aý moderigas lian aktivecon, kaj kiuj, øuste pro tio, kunhelpas por lia disvolviø. La bolado, kiu iafoje ekestas æe unu tuta popolo, inter la homoj de unu sama raso, ne estas io hazarda, nek rezulto de ia kaprico; øi havas sian kaýzon en la leøoj de la Naturo. Komence nekonscia kaj estanta nenio pli ol ia svaga deziro, ia nepreciza aspiro al io pli bona, ia bezono de þanøo, tiu bolado manifestiøas per ia surda agitiøo, poste per agoj kondukantaj al sociaj transformiøoj, kiuj, kredu øin, ankaý havas sian periodecon kiel la fizikaj transformiøoj, æar æio sin interæenas. Se la spirita vidadado ne estus nebuligita de la materia vualo, vi vidus la fluidecajn fluojn, kiuj, kvazaý miloj da konduktantaj fadenoj, interligas la aferojn de la mondoj spirita kaj materia.

“Kiam oni diras al vi, ke la homaro alvenis al periodo de transformiøo, kaj ke la Tero devas altiøi en la hierarkio de l' mondoj, en tiuj vortoj vidu nenion mistikan sed, male, la plenumiøon de unu el la grandaj, fatalaj leøoj de la Universo, kontraý kiuj disrompiøas æia homa malbonvolo.”

ARAGO.

9. – “Jes, certe, la homaro transformiøas, same kiel øi jam transformiøis en aliaj epokoj, kaj æiun transformiøon signis ia krizo, kiu estas por la homa genro tio sama kiel la kreskokrizoj por la individuoj; krizoj ja surprizaj, doloraj, kiuj kuntrenas

generaciojn kaj instituciojn, sed kiujn ĝiam sekvas fazo de materiala kaj morala progreso.

La surtera homaro, veninte al unu el tiuj periodoj de kreskado, troviĝas, post preskaŭ unu jarcento, en plena laboro de transformiĝo, pro kio ĝi ĉiuflanke agitiĝas, kaptita de ia speco de febro kaj kvazaŭ pelata de nevidebla forto; kaj tiel estos ĝis ĝi reekvilibriĝos sur novaj bazoj. Tiam, kiu ĝin observos, trovos ĝin tre sanĝita laŭ ĝiaj moroj, ĝia karaktero, ĝiaj leĝoj, ĝiaj kredoj, unuvorte laŭ ĝia tuta socia stato.

“Estas afero, kiu, kvankam ĝi ĝajnos al vi stranga, tamen estas nepre vero: la mondo de la Spiritoj, kiu vin ĉirkaŭas, suferas la reefikon de ĉiuj skuegoj trafantaj la mondon de la enkarnuloj; mi eĉ asertas, ke ĝi aktive partoprenas en ili. Ĉi tio estas neniel surpriza al tiu, scianta, ke la Spiritoj apartenas al la homaro; ke ili venas de ĝi kaj al ĝi devas reveni, pro kio estas kompreneble, ke ili interesiĝu pri la movadoj, kiuj fariĝas ĉe la homoj. Estu do certaj pri tio, ke, kiam socia revolucio ekestas sur la Tero, ĝi ankaŭ skuas la nevideblan mondon, en kiu ĉiuj bonaj kaj malbonaj pasioj akriĝas, kiel ĉe vi. Tiam neesprimebla bolado ekregas inter la Spiritoj, kiuj ankoraŭ apartenas al via mondo kaj kiuj atendas la momenton por reeniri en ĝin.

“Al la agitiĝado de enkarnuloj kaj elkarnuloj iafoje, eĉ ofte, aldoniĝas la perturboj de la fizikaj elementoj, ĉar ĉio ja interligiĝas en la Naturo. Tiam, dum kelka tempo, ekestas ia ĝenerala konfuzo, kiu tamen pasas kvazaŭ uragano, post kiu la ĉielo resereniĝas kaj la homaro, restarigita sur novaj bazoj, penetrita de novaj ideoj, ekpaŝas novan etapon de progreso.

“Ja en la nun komenciĝanta periodo oni vidos Spiritismon floradi kaj doni siajn fruktojn. Vi do laboras pli por la estonteco, ol por la nuno. Sed necesis, ke tiuj laboroj estu antaŭe preparitaj, ĉar ili malfermas la vojojn al la regenerado

per la unuecigo kaj raciigo de la kredoj. Feliĝaj estas tiuj, kiuj jam de nun profitas el ili, ĉar tiom da ĝagrenoj ili al si ĉparas, kiom da bonoj ili ĉerpos el tiuj laboroj.”

Doktoro BARRY.

10. – El tio supre dirita sekvas, ke pro sia translacia movo tra la spaco la ĉielaj korpoj havas, unuj sur la aliajn, pli aŭ malpli grandan influon, laŭ sia interproksimeco kaj respektiva pozicio; ke tiu influo povas esti momentan perturbon en iliaj konsistaj elementoj kaj aliigi la kondiĉojn de vivipoveco de iliaj loĝantoj; ke la reguleco de la movoj devas rezulti la periodan revenon de la samaj kaŭzoj kaj efikoj; ke, se la daŭro de certaj periodoj estas tre mallonga, por ke la homoj povu ilin percepti, tamen aliaj vidas pasi generaciojn kaj rasojn, kiuj ilin ne perceptas kaj al kiuj la stato de la aferoj ĉajnas normala. Male, la generacioj samtempaj kiel la transiĉo suferas ties frapon, kaj al ili ĉio ĉajnas ekster la ordinaraj leĉoj. Tiuj generacioj vidas supernaturan, miregindan, miraklecan kaŭzon en tio, kio efektive estas nenio alia ol la plenumiĉo de la leĉoj de la Naturo.

Se, pro la interĉeno kaj solidareco de kaŭzoj kaj efikoj, la periodoj de morala renoviĉo de la homaro – kiel ĉio kredigas – koincidas kun la fizikaj transformiĉoj de la globo, do tiujn periodojn povas akompani aŭ antaŭveni naturaj fenomenoj, eksterordinaraj por tiuj al ili ne kutimintaj; aŭ meteoroj, kiuj ĉajnas strangaj kaj manifestiĉas per akregeco kaj intenseco nenormalaj ĉe detruaj malfeliĉegoj. Tiuj malfeliĉegoj estas nek kaŭzo nek aŭguroj supernaturaj, sed ja sekvo de la ĉeneral movado, kiu fariĉas en la mondoj fizika kaj morala.

Antaŭdirante la eraon de renoviĉo malfermiĉonta por la homaro kaj difinonta la finon de la malnova mondo, Jesuo povis do diri, ke ĉi estos karakterizita per eksterordinaraj

fenomenoj, tertremoj, diversaj malfeliæegoj, signoj en la æielo, kiuj estas nenio alia ol meteoroj tute ne troviøantaj ekster la naturaj leøoj. Sed la malklera vulgarularo vidis en tiuj vortoj la anoncon de miraklecaj faktoj.¹

11. – La antaývido de la progresaj movadoj de la homaro prezentas nenion surprizan al la senmateriioøintaj estuloj, kiuj vidas la celon kien iras æiuj aferoj, kaj el kiuj kelkaj senpere konas la penson de Dio. Laý la partaj movadoj, æi tiuj estuloj vidas la tempon, kiam povos ekesti ia øenerala movado, same kiel oni antaýe scias la tempon, kiun arbo bezonos por doni fruktojn, aý same kiel astronomoj kalkulas la epokon de ia astronomia fenomeno laý la tempo, kiun astro uzas por fari sian rivoluon.

12. – La homaro estas kolektiva estaio, æe kiu fariøas samaj moralaj transformiøoj, kiel æe æiu individuo, kun la diferenco, ke unuj plenumiøas æiun jaron, kaj la aliaj æiun jarcenton. Oni sekvu la homaron en ties evoluoj tra la tempoj kaj oni vidos la vivon de la diversaj rasoj signita de periodoj, kiuj donas al æiu epoko ian apartan fizionomion.

13. – En du manieroj fariøas, kiel ni jam diris, la progressa irado de la homaro: unu, – se oni konsideras la

¹ La terura epidemio, kiu, de 1866 øis 1868, disfalaæis la popolon de Maýricio, estis antaýirita de tiel eksterordinara kaj tiel abunda pluvo da falantaj steloj, en novembro 1866, ke øi timegigis la loøantojn de tiu insulo. Ekde tiu momento, la malsano, kiu de antaý kelke da monatoj tre benigne disvastiøis, aliiois en vere detruantan malfeliæegon. Tio estis senduba suræiela signo, kaj eble æi-sence oni devas kompreni la esprimon – *steloj falantaj el la æielo*, pri kiu parolas la Evangelio, kiel unu el la signoj de l' tempoj (Detalaj informoj pri la Maýricia epidemio: *Revue Spirite*, julio 1867, p. 208, novembro 1868, p.321).

sinsekvajn epokojn –, laŭgrada, malrapida, neperceptebla, kiu montriĝas per sinsekvaj pliboniĝoj ĝe moroj, leĝoj, kutimoj, pliboniĝoj rimarkeblaj nur kun la kreskado de l' tempo, kiel la ĵanĝoj estigataj de la akvofluoj sur la globsupraĵo; la alia, per relative subitaj movoj, similaj al tiuj de torento rompanta siajn digojn, movoj kiuj igas la homaron transpasi en kelke da jaroj la spacon, kiun ŝi laŭirus dum jarcentoj. Ŝi estas ia morala kataklismo, englutanta, en kelke da momentoj la instituciojn de la pasinteco, kaj kiun postvenas nova ordo de aferoj, kiu iom post iom stabiligias laŭgrade kiel sereneco reestigias por definitive regi.

Al tiu, kiu vivus sufiĉe longe por ĉirkaŭpreni la du fluojn de la nova fazo, ĵajnos, ke ia nova mondo eliris el la ruinoj de la malnova; la karaktero, la moroj, la kutimoj, ĉio estas ĵanĝita. Tiel estas, ĉar efektive novaj, aŭ pli bone, regeneriĝintaj homoj aperis; la ideoj, kiujn la forpasinta generacio portis kun si, cedis lokon al novaj ideoj ĝe la leviĝanta generacio.

14. – Maturiĝinte, la homaro havas novajn bezonojn, pli vastajn kaj pli altajn aspirojn; ŝi komprenas la malplenon de la ideoj, per kiuj ŝi estis lulata, la nesufiĉecon de siaj institucioj por fari ŝin feliĉa; ŝi ne plu trovas en la stato de la aferoj tiujn decajn plezurojn, al kiuj ŝi sentas sin altirata; tial ŝi formetas de si la vandojn kaj sin ĉetas, pelate de nekontraŭstarebla forto, al nekonataj bordoj serĉe de novaj, malpli limigitaj horizontoj.

Ŝuste al unu el tiuj periodoj de transformiĝo, aŭ, se oni volas, de *morala kreskado*, la homaro venis. El la adoleska ŝi venas en la plenkreskan aĝon. La pasinteco ne plu kontentigas siajn novajn aspirojn, siajn novajn bezonojn; ŝi jam ne povas esti kondukata per la samaj rimedoj; ŝi ne plu kontentiĝas per iluzioj kaj magiaĵoj: ŝia maturiĝinta racio postulas pli kernecajn nutraĵojn. La nuneco estas tro efemera; ŝi sentas, ke ŝia

destino estas pli vasta kaj ke la korpa vivo estas tro malvasta por tiun enteni; pro tio oni dronigas sian rigardon en la pasinteco kaj en la estonteco, por malkovri la misteron de sia ekzistado kaj tie ĉerpi konsolan certecon.

Kaj estas ĝuste en la momento, kiam oni troviĝas tro malvaste en la materia sfero, kiam oni intelekta vivo superbordiĝas, kiam en oni burdonas la spirita sento, ke homoj, kiuj sin deklaras filozofoj, esperas ĉtopi la malplenon per la doktrinoj de negativismo kaj materialismo! Stranga anomalio! Tiuj samaj homoj, kiuj intencas peli ĉin antaŭen, klopodas por ĉin enfermi en la malvastan rondon de la materio, el kiu oni strebas eliri. Ili vualas al oni la vidon de la senfina vivo kaj, montrante al ili la tombon, ili asertas: *Nec plus ultra!*

15. – Kiu ajn meditis pri Spiritismo kaj ties sekvoj kaj ĉin ne limigas en la estigado de kelkaj fenomenoj, tiu komprenas, ke al la homaro oni malfermas novan vojon kaj senvualigas la horizontojn de la senfino. Inicante ĉin pri la misteroj de la nevidebla mondo, Spiritismo montras al oni ĉian veran rolon en la kreaĵaro, ja *eterne aktivan*, tiel en la spirita, kiel ankaŭ en la korpa stato. La homo jam ne iras blinde: li scias, de kie li venas, kien li iras kaj kial li troviĝas sur la Tero. La estonteco montriĝas al li en sia realeco, senigita je la antaŭjuĝoj de la scienceto kaj de la superstiĉo. Temas ne pri ia svaga espero, sed ja pri palpebla veraĵo, tiel certa por li kiel la alterno de tago kaj nokto. Li scias, ke lia esto ne limiĝas al kelkaj momentoj de ia efemera ekzistado; ke la spiritan vivon ne ĉesigas la morto; ke li jam vivis, ke li ankoraŭ revivos, kaj ke neniam li perdos el ĉio, kion li akiris en perfekteco per sia laboro; en siaj antaŭaj ekzistadoj li trovas la kialon de tio, kio li estas nun, kaj rekonas ke: *el tio, kia la homo hodiaŭ sin faris, li povas konkludi, kia li mem iam estos.*

16. – Kun la penso, ke la individuaj agado kaj kunlaborado por la ĝenerala laboro de la civilizo limiĝas al la nuna vivo, kaj ke oni antaŭe estis nenio kaj ja nenio estos poste, kio ja interesas la homon la posta progreso de la homaro? Per kio lin tuŝas, ke en la estonteco la popoloj estos pli bone regataj, pli feliĉaj, pli kleraj, pli bonaj, unuj al la aliaj? Ĉar neniun frukton li rikoltos el ĉi, ĉu tiu progreso ne tute perdiĝos por li? Kiel utilos al li labori por tiuj, venontaj post li, se tiujn li neniam konos, se ili estos novaj kreitoj, kiuj post ne longe revenos en la nenion? Sub la influo de la neado de l' individua estonteco, ĉio nepre reduktiĝas al la mizeraj proporcioj de la momento kaj de la personeco.

Sed, kontraŭe, kian amplekson donas al la homa penso la *certeco* pri la ĉiamdaŭreco de lia spirita memo! Kio pli racia, pli grandioza, pli inda je la Kreinto, ol tiu leĝo, laŭ kiu la spirita vivo kaj la materia vivo estas nenio alia krom du modaloj de ekzistado, kiuj alternas por la efektivigo de la progreso! Kio pli justa kaj pli konsola ol la ideo, ke samaj estuloj senĉese progresas, unue tra generacioj en unu sama mondo, poste de mondo al mondo ĉis la perfekteco, *sen rompo de kontinueco!* Ĉiuj agoj havas do ian celon, ĉar, laborante por ĉiuj, oni laboras por si, kaj reciproke, kaj tial neniam estas senfruktaj tiel la individua kiel la kolektiva progreso. El ambaŭ profitos la venontaj generacioj kaj individuoj, kiuj estos nenio alia ol la estintaj generacioj kaj individuoj en pli alta grado da progreso.

17. – La frateco estos la angulŝtono de la nova socia ordo; sed ne ekzistas frateco reala, solida, efektiva, se ĉi ne sidas sur neskuebla bazo. Tiu bazo estas la *fido*, ne la fido al tiaj aŭ aliaj apartaj dogmoj, kiuj ŝanĝiĝas kun la tempoj kaj popoloj kaj kiuj ĉetas ŝtonojn, unuj kontraŭ la aliajn, ĉar, sin reciproke anatemante, ili nutras la antagonismon; sed ja la fido

al la fundamentaj principoj, kiujn ĉiu persono povas akcepti: *Dio, la animo, la estonteco, la senfina, individua progreso, la ĉiameco de la rilatoj inter la estuloj*. Kiam ĉiuj homoj estos konvinkitaj, ke Dio estas unu sama por ĉiuj; ke tiu Dio, superege justa kaj bona, nenion maljustan povas deziri; ke la malbono venas de la homoj, ne de li, tiam ĉiuj sin rigardos filoj de unu sama Patro kaj sin reciproke donos la manojn.

Tia estas la fido, kiun Spiritismo havigas, kaj kiu de nun fariĝos la akso, ĉirkaŭ kiu turniĝos la homa gento, kiaj ajn estos la manieroj de adorado kaj la apartaj kredoj.

18. – La intelekta progreso farita ĉis nun, laŭ plej vastaj proporcioj, estas granda paŝo kaj signas la unuan fazon de la homaro, sed sola ĉi estas senpova por la homaron regeneri. Tiel longe dum orgojlo kaj egoismo lin potencos, la homo uzos sian inteligenton kaj siajn sciojn profite al siaj pasioj kaj personaj interesoj, kaj ja tial li ilin utiligas por perfektigi rimedojn por malbonfari kaj pereigi siajn similulojn.

19. – Nur la morala progreso povas certigi al la homoj la surteran feliĉon, metante bridon al la malbonaj pasioj; nur tia progreso povas fari, ke inter la homoj regu konkordo, paco, frateco.

Ĉi sola faligos la interpopolajn barojn, forigos la antaŭjuĝojn pri kasto kaj silentigos la sektajn antagonismojn, instruante la homojn rigardi sin, unuj la aliajn, kiel fratojn, vokitajn al reciproka helpado kaj ne al tio, ke unuj vivu koste de la aliaj.

Estos ankoraŭ la morala progreso, tiam helpata de la progreso intelekta, kiu intermiksos la homojn en unu sama kredo bazita sur la eternaj veraj, ne elvokantaj diskutadon kaj, ĉuste pro tio, akcepteblaj por ĉiuj.

La unueco de kredoj estos la plej potenca ligilo, la plej solida fundamento de la universala frateco, ĝiam rompata de la religiaj antagonismoj, kiuj dividas la popolojn kaj familiojn kaj kiuj igas vidi disidentojn kiel malamikojn nepre evitendajn, atakendajn, ekstermendajn, anstataŭ amindajn fratojn.

20. – Unu tia stato de aferoj kondiĉas radikalajn ŝanĝojn en la sento de la amasoj, ĝeneralan progreson, kiu povos efektiviĝi nur ekster la rondo de la malvastaj kaj trivialaj ideoj, kiuj nutras egoismon. En diversaj epokoj, elitaj homoj provis peli la homaron sur tiun vojon, sed, ankoraŭ tro juna, la homaro restis surda, kaj iliaj instruoj estis kvazaŭ la bona grajno falinta sur ŝtonon.

Nuntempe, la homaro estas matura por ĉeti sian rigardon pli alten, ol kiel ĝi iam ajn faris, kaj tiel sin nutri per pli vastaj ideoj kaj kompreni, kion ĝi ne komprenis antaŭe.

La forpasanta generacio portos kun si siajn antaŭulojn kaj erarojn; la generacio, kiu leviĝas, refreŝiĝinta ĉe pli pura fonto, penetrita de pli sanaj ideoj, komunikos al la mondo supreniran movon en la senco de la morala progreso, kiu signos novan fazon de la homaro.

21. – Tiu fazo jam montriĝas per sendubaj signoj, per klopodoj por utilaj reformoj, per grandaj kaj noblaj ideoj, kiuj elkrepuskiĝas kaj ektrovas resonon. Ja tial oni vidas fondiĝi amason da institucioj protektaj, civilizaj kaj emancipaj, sub la influo kaj pro la iniciato de homoj evidente antaŭdestinitaj por la regenera agado; ke la kriminalaj leĝoj kun ĉiu tago penetriĝas de pli humanaj sentoj. La antaŭjuĝoj pri raso malfortiĝas, la popoloj komencas sin reciproke rigardi kiel anojn de unu granda familio; pro la unuformeco kaj facileco de la rimedoj por siaj interŝanĝoj, la popoloj forigas la ilin apartigantajn

barojn, kaj el ĝiuj partoj de la mondo ili kolektiĝas en universalaĵ kunvenoj por la pacaj turniroj de la intelekto.

Sed al tiuj reformoj mankas ia bazo por disvolviĝi, kompletigi kaj plifirmiĝi; ia morala elano pli ĝenerala, por ke ili fruktiĝu kaj akceptiĝu de la amasoj. Temas pri nenio alia ol karakteriza signo de la epoko, ja preludo de tio, kio efektivigos en pli granda skalo, laŭmezure kiel la tereno fariĝos pli favora.

22. – Alia ne malpli karakteriza signo de la periodo, kiun ni nun eniras, estas la evidenta reago estiĝanta en la direkto al la spiritualismaj ideoj; ia instinkta abomeno manifestiĝas kontraŭ la ideoj materialismaj. La nekredemo, kiu iam posedis la amasojn, sensciajn aŭ klerajn, kaj igis ilin forpuŝi la formon kaj eĉ la fundon de ĝia kredo, ĉajne estis ia dormo, el kiu oni vekigis sentante la bezonon spiri pli vivigan aeron. Kaj tie, kie ekestis la vakuo, oni pretervole serĉas ion, ian apogopunkton, ian esperon.

23. – Se oni supozas la plimulton de la homoj penetrita de tiaj sentoj, oni povas facile imagi la ĉanĝojn, kiujn ili portas al la sociaj rilatoj: ilia devizo estos karitato, frateco, bonvolemo al ĝiuj, toleremo al ĝiuj kredoj. Al tia celo evidente iras la homaro, tio estas la objekto de ĝiaj aspiroj, de ĝiaj deziroj, kvankam ĝi neklare konscias la rimedojn por ties efektivigo. Ĝi provas, palpas, sed estas retenata de aktivaj kontraŭstaroj, aŭ de la inercia forto de antaŭjuĝoj, de kredoj stagnantaj kaj malinklinaj al progreso. Ja tiajn kontraŭstarojn necesas venki, kaj en tio konsistas la verko de la nova generacio; se oni sekvas la nunan fluon de la aferoj, oni rekonos, ke ĝio ĉajnas antaŭdestinita por malfermi al ĝi la vojon; ĝin favoros la duobla potenco de nombro kaj de ideoj, kaj aldone la sperto de la pasinteco.

24. – La nova generacio irados do al la realigo de æiuj homamaj ideoj konformaj al la progresgrado, kiun øi estos atinginta. Kun sama strebado kaj plenumante siajn celojn, Spiritismo renkontiøos kun la nova generacio sur la sama tereno. La progresemaĵoj trovos, en la spiritismaj ideoj, potencon levilon, kaj Spiritismo trovos, en la novaj homoj, spiritojn tute inklinajn øin akcepti. Æe tia stato de aferoj, kion povos fari tiuj, kiuj provos bari al øi la vojon?

25. – Ne Spiritismo estigas la socian renoviøon, sed ja la matureco de la homaro faras tian renoviøon ia neceso. Pro sia moraliga povo, pro siaj progresigaj tendencoj, pro la vasteco de siaj celoj, pro la øeneraleco de la demandoj, kiujn øi ampleksas, Spiritismo kapablas, pli ol ia ajn doktrino, helpi la regeneran movadon, kaj ja tial øi estas samtempa kiel tiu movado. Øi aperis øuste tiam, kiam øi povus esti utila, æar ankay por øi la tempoj estas alvenintaj. Se øi venus pli frue, øi estus renkontinta nesupereblajn obstaklojn kaj neeviteble pereus, æar la homoj, kontentaj pri tio, kion ili havas, ankoraý ne sentus bezonon de tio, kion øi portas. Nuntempe, naskiøinta kune kun la ideoj, kiuj fermentas, Spiritismo trovas la terenon preparita por øin akcepti; la spiritoj, lacaj de la dubo kaj necerteco, teruritaj de la abismo, kiu faykas antay ili, øin akceptas kiel tabulon de savo kaj superegan konsolon.

26. – La nombro de la malfruiøintoj sendube ankoraý estas granda, sed kion ili povos fari kontraý la leviøanta ondo, krom nur æetadi al øi kelkajn øtonojn? Tiu ondo estas la generacio, kiu leviøas, dum ili formalaperas kun la generacio, kiu kun æiu tago larøapape foriras. Sed øis la fino ili paþo post paþo defendos la terenon; okazos do neevitebla batalo, sed batalo neegala, æar øi estos batalo de la kadukiøinta pasinteco,

kiu dispiriøas en æifonojn, kontraŭ la juneca estonteco; de stagno kontraŭ progreso; de la kreito kontraŭ la volo de Dio, æar ja estas venintaj la tempoj de li difinitaj.

La nova generacio

27. – Por ke la homoj estu feliaj sur la Tero, necesas ke øin loøu nur bonaj Spiritoj, enkarniøintaj kaj elkarniøintaj, kiuj ekskluzive strebu al bono. Æar la tempo alvenis, tial granda migrado ekestas nun inter øiaj loøantoj. Kiuj faras malbonon pro malbono, *ankoraŭ ne tujitaj de la sento de bono* kaj, pro tio, ne plu indaj je la transformiøinta planedo, tiuj estos elpelitaj, æar ili sur øi denove kaŭzus malordon kaj konfuzitecon kaj obstaklus la progreson. Ili elpagos la harditecon de siaj koroj, unuj en malsuperaj mondoj, aliaj æe malprogresintaj surteraj rasoj, kiuj ja egalus tiajn mondojn, kaj al kiuj ili portos siajn akiritajn sciojn, plenumante la mision progresigi tiujn rasojn. Al ili substituiøos pli bonaj Spiritoj, kiuj starigos inter si la regadon de justeco, paco kaj frateco.

Laŭ la Spiritoj, la Tero ne transformiøos pere de ia kataklismo, kiu subite neniigus tutan generacion. La nuna generacio grade malaperos, kaj la nova sammaniere øin postvenos, sen ia ðanøo en la natura ordo de la aferoj.

Æio do ekstere fariøos kiel ordinaro, kun la sola sed gravega diferenco, ke parto de la Spiritoj, kiuj enkarniøadis sur la Tero, tie ne plu enkarniøos. En æiu naskiøonta infano, anstataŭ ke øin animus Spirito malprogresinta, inklina al malbono, ja loøos Spirito pli progresinta kaj *inklina al bono*.

Temas do ne pri nova enkorpora generacio, sed ja pri ia nova generacio da Spiritoj, kaj sendube en tiu senco Jesuo tion komprenis, kiam li diris: “Vere mi diras al vi: æi tiu generacio ne forpasos, antaŭ ol æio tio fariøos.” Kiuj do

esperas vidi la transformiøon okazanta per miraklecaj kaj supernaturaj fenomenoj, tiuj nepre elreviøos.

28. – Transira estas la nuna epoko, intermiksiøas la elementoj de la du generacioj. Starantaj sur la mezo, ni æestas la foriron de unu kaj la alvenon de alia, kaj æiu jam montriøas en la mondo kun siaj aparte propraj karakteroj.

Ambaý sin intersekvantaj generacioj havas ideojn kaj vidpunktojn inter si kontraýajn. Laý la naturo de la moralaj dispozicioj, sed æefe laý la intuiciaj kaj denaskaj inklinoj, estas facile distingi, al kiu el ambaý apartenas æiu individuo.

Æar øin koncernas fondi la eraon de la morala progreso, la nova generacio distingiøas per ordinare frumaturaj inteligentato kaj prudento, ligitaj al *denaska* sento pri bono kaj al spiritualismaj kredoj, kio konstituas senduban signon de certa grado da *antaýa* progreso. Øi ne konsistos ekskluzive el pleje superaj Spiritoj, sed el tiuj, kiuj, jam progresinte, inklinas asimili æiujn progresigajn ideojn kaj kapablas kunhelpi por la regenera movado.

Kio, male, igas distingi la malfruiøintajn Spiritojn, tio estas unue la ribelo kontraý Dio per la rifuzo agnoski ian ajn povon superan al la homaro; la *instinkta* inklino al malnoblaj pasioj, al la nefrataj sentoj de egoismo, orgojlo, envio, ðaluzo; fine la alkroæiteco al æio materiala: sensamo, avideco, avareco.

Ja el tiuj malvirtoj la Tero devas esti elpurigita, per la forigo de tiuj, kiuj rifuzas sin rebonigi, æar tiuj malvirtoj estas nekonformaj al la regado de frateco kaj æar la virtuloj æiam suferos de ilia kontakto. Kiam la Tero liberiøos de tiuj malvirtoj, la homoj irados sen malhelpoj al la pli bona estonteco, kiu al ili estas rezervita, eæ en æi tiu mondo, kiel premio al ilia penado kaj persistado, dum ili atendas, ke ankoraý pli kompleta elpurio al ili permesu eniron en superajn mondojn.

29. – Tiun elmigradon de Spiritoj oni ne tiel komprenu, ke ĉiuj Spiritoj malfruiĝintaj estos elpelitaj el la Tero en malsuperajn mondojn. Multaj, kontraŭe, al ŝi revenos, ĉar ili cedis al la forlogo de la cirkonstancoj kaj de la ekzemplo; ĉe tiuj la ŝelo estis pli malbona ol la kerno. Unu fojon elirinte el la influo de la materio kaj de la antaŭjuĝoj de la korpa mondo, ili plejparte rigardos la aferojn tute alie ol kiel dumvive, kaj pri tio ni havas multenombrajn ekzemplojn. Por tio, ili estas helpataj de bonvolemaj Spiritoj, kiuj pri ili interesiĝas kaj rapidas ilin instrui kaj al ili montri, kiel erara estas la vojo de ili sekvata. Per niaj preĝoj kaj admonoj, ni mem povas kunhelpi por ilia pliboniĝo, ĉar ekzistas ĉiama solidareco inter mortintoj kaj vivantoj.

Tre simpla estas la maniero, kiel fariĝas la transformiĝo, kaj, kiel vidate, ŝi estas tute morala kaj neniel okazas ekster la leĝoj de la Naturo.

30. – Tute egale, ĉu la novan generacion konsistigas novaj pli bonaj Spiritoj, ĉu malnovaj, kiuj pliboniĝis, la rezultato estas unu sama: se ili portas pli bonajn inklinojn, nepre estas renoviĝo. La enkarniĝintaj Spiritoj formas do du kategoriojn, laŭ siaj naturaj inklinoj: unuflanke, la malfruiĝintoj, kiuj foriras; aliflanke, la progresemaĵoj, kiuj alvenas. La stato de la moroj, de la socio ĉe iu popolo, ĉe iu raso, aŭ en la tuta mondo rilatas do kun tiu, el ambaŭ kategorioj, kiu superregos.

31. – Vulgara komparo ankoraŭ pli bone komprenigos, kio okazas tiurilate. Ni imagu reĝimenton, kiun plejmulte konsistigas tumultemaj, sendisciplinaj homoj: ili tie okazigos konstantan malordon, kiun la severeco de la punleĝaro devos, ofte kun malfacileco, subpremi. Tiaj homoj estas la plej fortaj, ĉar pli nombraj ol la ceteraj. Ili sin reciproke subtenas, kuraĝi-

gas kaj stimulas per la ekzemplo. La kelke da bonaj estigas nenian influon; iliaj konsiloj estas malpatataj; ili suferas de la kontakto de la malbonaj, kiuj ilin mokadas kaj malbontraktas. Ĉu ne tia estas la bildo de la nuntempa socio?

Ni supozu, ke tiaj homoj, po unu, po dek, po cent, estas forigataj el la reĝimento kaj laygrade, egalnombro anstataŭigataj per bonaj soldatoj, ĉe per tiuj, kiuj, iam forigitaj, tamen sin korektis: post kelka tempo, ĉiam ankoraŭ ekzistos la sama reĝimento, sed transformita; bona ordo estos sekvinta la malordon. Tiel estiĝos la regenerita homaro.

32. – La grandaj kolektivaj foriroj havas kiel celon ne nur akceli la elmigrojn, sed ankaŭ pli rapide transformi la spiriton de la amaso, ĉin liberigante de la malbonaj influoj, kaj havigi pli da aŭtoritateco al la novaj ideoj.

Jen kial multaj, kiuj, malgraŭ siaj neperfektaĵoj, estas jam maturaj por la transformiĝo, foriras por refreŝigi ĉe pli pura fonto. Restante en la sama medio kaj sub la samaj influoj, ili persistus en siaj opinioj kaj en sia maniero rigardi la aferojn. Restado en la mondo de la Spiritoj sufiĉas por al ili malfermi la okulojn, ĉar tie ili vidas, kion ili ne povis vidi sur la Tero. Nekredanto, fanatikulo, absolutisto povos do reveni kun *denaskaj* ideoj pri fido, toleremo kaj libereco, kaj ĉe la reveno ili trovos la aferojn ŝanĝitaj kaj ricevos la influon de la nova medio, en kiu ili naskiĝos. Anstataŭ kontraŭstari, ili kunhelpos la novajn ideojn.

33. – La regenerado de la homaro ne nepre bezonas do la kompletan renoviĝon de la Spiritoj: sufiĉas ia ŝanĝo de iliaj moralaj dispozicioj. Tiu ŝanĝo fariĝas ĉe ĉiuj, kiuj inklinas al ĉi, se nur ili estas fortiritaj el la ruiniga influo de la mondo. Tiel,

ne ĉiam la revenantoj estas aliaj Spiritoj: ili ofte estas la samaj Spiritoj, tamen pensantaj kaj sentantaj alimaniere.

Kiam tiu pliboniĝo fariĝas izole kaj individue, ĉi pasas nerimarkate sen ia videbla influo sur la mondon. Tute alia estas la efiko, kiam ĉi fariĝas samtempe ĉe grandaj amasoj, ĉar tiam, laŭ ĉiaj proporcioj en unu generacio, la ideoj de unu popolo aŭ de unu raso povas profunde ĉanĝiĝi.

Tion oni preskaŭ ĉiam rimarkas post la grandaj skuoj, kiuj disfalas la loĝantarojn. La detruantaj malfeliĝegoj pereigas nur korpojn, ne atingas la Spiriton, intensigas la iro-reiran movadon inter la korpa kaj la spirita mondoj, sekve la progresan movadon de enkarniĝintaj kaj elkarniĝintaj Spiritoj. Rimarkindas, ke en ĉiuj epokoj de la Historio la grandajn sociajn krizojn sekvis erao de progreso.

34. – Nuntempe okazas unu el tiuj ĝeneralaj movadoj, kiuj devas estigi ian reformon de la homaro. La multeco de detruaj kaŭzoj prezentas karakterizan signon de la tempoj, ĉar ili devos akceli la burĝonadon de la novaj ĝermoj. Tio estas kvazaŭ folioj falantaj en aŭtuno, kiujn sekvos novaj folioj, plenaj de vivo, ĉar la homaro havas siajn sezonojn, same kiel la individuoj havas siajn aĝojn. La velkintaj folioj de la homaro falas pro la puĝoj kaj batoj de la vento, por renaskiĝi pli viglaj sub la sama vivoblovo, kiu ne estingiĝas sed ja puriĝas.

35. – Por materialisto, la detruantaj malfeliĝegoj estas senkompensaj plagoj, sen utilaj rezultatoj, ĉar ilia opinio *tiuj malfeliĝegoj por ĉiam neniigas la estulojn*. Sed por tiu, scianta, ke la morto nur detruas la envolvadon, tiaj malfeliĝegoj ne rezultigas la samajn sekvojn kaj ne kaŭzas al li la plej etan timon; li komprenas ties celon kaj ankaŭ scias, ke la homoj ne

pli perdus, mortante kunaj, ol mortante solaj, æar per unu aý alia maniero ili æiuj nepre tien iros.

La nekredantoj priridos tiajn aferojn kaj ilin rigardos kimeraj; sed, kion ajn ili diros, ili ne eskapos la komunan leøon; kiel la ceteraj, ili siavice falos, kaj tiam kio ili fariøos? Ili diras: *Nenio!* Ili tamen vivos, spite al si mem, kaj iam estos devigitaj malfermi siajn okulojn.

APENDICO
Spiritismo aŭ Spiritisma Doktrino

Fundamentaj instruoj

- *Dio estas la superega intelekto, unua kaŭzo de ĉiuj estaĵoj. Dio estas eterna, nepanĉema, nemateria, unika, ĉiopova, superege justa kaj bona.*
- *La Universo estas kreaĵo de Dio kaj ampleksas ĉiujn estaĵojn, raciajn kaj neraciajn, animitajn kaj neanimitajn, materiajn kaj nemateriajn.*
- *Krom la korpaj mondo, kie loĝas la enkarniitaj Spiritoj, t.e., la homoj, ekzistas la spirita mondo, loĝejo de la elkarniitaj Spiritoj.*
- *En la Universo estas aliaj loĝataj mondoj, kun estaĵoj en malsamaj gradoj de progreso: egalaj, pli evoluintaj kaj malpli evoluintaj ol la homoj.*
- *Ĉiuj naturaj loĝoj estas diaj, ĉar Dio estas ilia aŭtoro. Ili ampleksas tiel la fizikajn kiel ankaŭ la moralajn loĝojn.*
- *La homo estas Spirito enkarniinta en materia korpo. La perispirito estas la duonmateria involvaĵo, liganta la Spiriton al la fizika korpo.*
- *La Spiritoj estas la intelektaj estaĵoj de la kreaĵaro. Ili konsistigas la mondon de la Spiritoj, kiu antaŭekzistas kaj al ĉio postvivas.*
- *La Spiritoj estas kreitaj simplaj kaj senciaj. Ili progresas intelekte kaj morale, pasante de malsupera ordo al sekvanta supera ordo, ĉis la perfekteco, ĉe kiu ili ŝuas senpanĉan feliĉon.*
- *La Spiritoj konservas sian individuecon antaŭ, dum kaj post ĉiu enkarniĉo.*
- *La Spiritoj reenkarniĉas tiom da fojoj, kiom necese por sia pliboniĉo.*
- *La Spiritoj ĉiam progresas. En siaj multaj korpaj ekzistadoj ili povas ne antaŭeniri, sed ili neniam malprogresas. La rapideco de ilia intelekta kaj morala progreso dependas de iliaj klopodoj por atingi la perfektecon.*

- *La Spiritoj apartenas al diversaj ordoj, laŭ la atingita grado de perfekteco: Puraj Spiritoj, kiuj atingis la maksimuman perfektecon; Bonaj Spiritoj, ĉe kiuj regas la deziro al bono; Neperfektaj Spiritoj, kiujn karakterizas neklereco deziro al malbono kaj mal-superaj pasioj.*
- *La rilatoj inter la Spiritoj kaj la homoj estas kontinuaj kaj ĉiam ekzistis. La Bonaj Spiritoj admonas nin al bono, kuraĝigas nin ĉe la provoj de la vivo kaj helpas nin elteni ĉi tiujn brave kaj rezignacie. La Malbonaj Spiritoj pelas nin en malbonon.*
- *Jesuo estas la gvidanto kaj la modelo por la tuta homaro, kaj la Doktrino, kiun Li instruis kaj praktikis, estas la plej pura esprimo de la leĝo de Dio.*
- *La moralo de la Kristo, enhavata en la Evangelio, estas la gvidilo por la firma evoluo de ĉiuj homoj, kaj ĉia praktikado estas la solvo por ĉiuj homaj problemoj kaj la celo atingota de la homaro.*
- *La homo havas liberan volon por agadi, sed li respondas pri la sekvoj de sia agado.*
- *La estonta vivo rezervas al la homoj punojn kaj ŝuojn konformajn al lia konduto, ĉu obeanta, ĉu malobeanta la Leĝon de Dio.*
- *La preĝo estas ago de adorado al Dio. Ĉi troviĝas en la natura leĝo kaj rezultas el sento kunnaskita kun la homo, same kiel de-naska estas la ideo pri la ekzisto de la Kreinto.*
- *La preĝo plibonigas la homon. Tiu, kiu preĝas kun fervoro kaj fido, fariĝas pli forta kontraŭ la tentoj de la malbono, kaj Dio sendas al li bonajn Spiritojn por lin helpi. Tiu estas helpo neniam rifuzata, kiam petata sincere.*

Praktikado

- *La spiritismaj servoj estas tute senpagaj, kiel preskribas jena evangelia instruo: "Donace vi ricevis, donace vi donu".*
- *La praktikado de Spiritismo estas simpla, uzas nenian formon de ekstera kulto, laŭ tiu kristana instruo, ke Dio devas esti adorata en spirito kaj vero.*

- *Spiritismo ne havas sacerdotojn, ne adoptas nek uzas en siaj kunvenoj kaj praktikoj: altarojn, ikonojn, portilojn, kandelojn, procesiojn, sakramentojn, indulgencojn, ornatojn, alkoholajn halucinogenajn trinkaĵojn, incensojn, tabakon, talismanojn, amuletojn, horoskopojn, kartdivenadon, piramidojn, kristalojn aŭ iajn alajn objektojn, ritarojn aŭ formojn de ekstera kulto.*
- *Spiritismo ne trudas siajn principojn. Ĝi invitas interesatojn en ĉia konado pasigi ĉiajn instruojn tra la kribrilo de la racio, antaŭ ol akcepti ilin.*
- *La mediumeco, kiu permesas al la Spiritoj komuniki kun la homoj, estas kapableco, kiun multaj personoj kunportas denaske, kaj kiu estas sendependa de ilia religio aŭ de la moralaj principoj, kiujn ili adoptas por sia vivo.*
- *Spiritisma praktikado de mediumeco estas nur tiu, kiu estas farata surbaze de la principoj de la Spiritisma Doktrino kaj laŭ la kristana moralo.*
- *Spiritismo respektas ĉiuj religiojn kaj doktrinojn, valorigas ĉiujn klopodojn por la bonfarado kaj laboras por la interfratiĝo kaj la paco inter ĉiuj popoloj, sendepende de raso, haŭtkoloro, nacieco, kredo, kultura aŭ socia niveloj. Ĝi krome rekonas, ke "la vere virta homo estas tiu, kiu praktikas la leĝon de justeco, amo kaj karito laŭ ties plej granda pureco".*

"Naskiĝi, morti, renaskiĝi ankoraj kaj ĉiam progresi, tia estas la leĝo.

"Neskuebla fido estas nur tiu, kiu povas rekte rigardi la racion en ĉiuj aĵoj de la homaro".

(Parto el teksto titolita "Konatiĝo kun SPIRITISMO, Nova Erao por la Homaro", presfolie disdonata sub la aŭspicioj de la Internacia Spiritisma Konsilio).